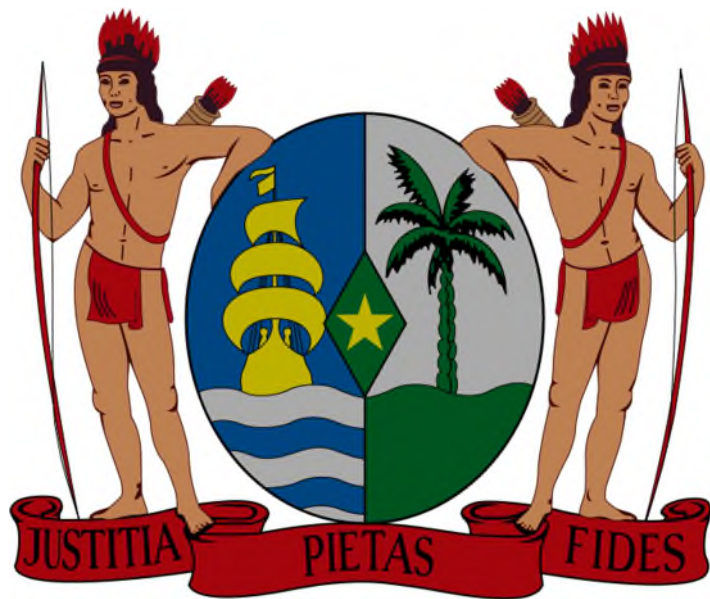

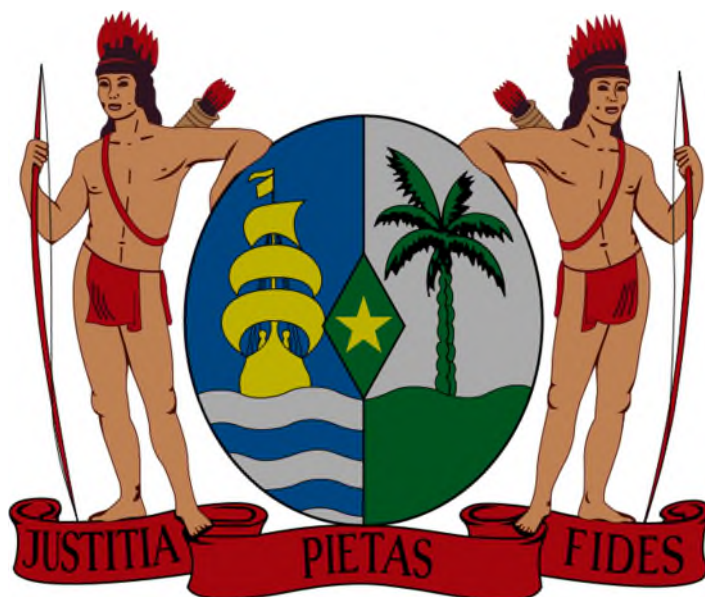

JAARPLAN 2019

Jaarplan

Beleid, beleidsprioriteiten en programma's van
de Regering voor het Begrotingsjaar 2019

Regering van de Republiek Suriname

Publicatie van de Stichting Planbureau Suriname

September 2018

Inhoudsopgave

Voorwoord	6
Technische Notitie	7
Hoofdstuk I. Internationale en Regionale Ontwikkelingen.....	10
I.1. Wereldeconomie: Groei, Handel en Investeringsen	10
I.2. De Internationale Kapitaalmarkten	12
I.3. Latijns-Amerika en het Caribisch gebied.....	16
Hoofdstuk II. Macro-Economisch Overzicht	19
II.1. Algemeen	19
II.2. De Betalingsbalans.....	22
II.3. Overheidsfinanciën	24
II.4. Monetaire ontwikkelingen en de financiële sector.....	25
II.5. De Financiële Sector	29
Hoofdstuk III. Ontwikkeling in de Sociale sector.....	29
III.1. Demografische trends	29
III.2. Inflatie, Lonen en Koopkracht	31
III.3. Het Sociaal Beschermingssysteem en de Behoeftte aan Hervorming.....	33
III.4. Werkgelegenheid	35
Hoofdstuk IV. Milieuontwikkelingen	37
IV.1. Klimaatsverandering	37
IV.1.1. Zeespiegelstijging	37
IV.1.2. Neerslag	38
IV.1.3. Temperatuur	38
IV.2. Door Mens of Natuur veroorzaakte Rampen	38
IV.2.1. Kwikgebruik	38
IV.2.2. Overstromingen en Rukwinden.....	39
IV.3. Ontbossing	39
IV.4. Uitgemijnde Gebieden	40
Hoofdstuk V. Ontwikkelingen in de Productiesector	43
V.1. De Agrarische Sector	43
V.1.1. Ontwikkelingen in de Rijstsector	43
V.1.2. Ontwikkelingen in de Bacovensector.....	43
V.1.3. Ontwikkelingen in de Veeteeltsector	44
V.1.4. Ontwikkelingen in de Visserijsector	45
V.2. Ontwikkelingen in de Houtsector	45
V.3. De Mineralensector	46
V.3.1. Ontwikkelingen in de Goudsector.....	46
V.3.2. Ontwikkelingen in de Oliesector.....	47
V.4. Ontwikkelingen ter Bevordering van de Toerismesector.....	48
V.5. Energievoorziening	49
V.6. Watervoorziening.....	51
Hoofdstuk VI. Operationalisering van de OP2017-2021 doelen	54
VI.1. Ontwikkelingsuitkomsten, geplande Resultaten en Uitvoeringsstatus	54
VI.2. Ministerieel beleid en Ontwikkelingsuitkomsten.....	54
Hoofdstuk VII. Evaluatie per Ministerie	56
VII.1. Financiën.....	56
VII.1.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's	56
VII.1.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus.....	57
VII.2. Binnenlandse Zaken.....	60
VII.2.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's	60
VII.2.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus.....	61
VII.3. Buitenlandse Zaken.....	64
VII.3.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's	64
VII.3.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus.....	64
VII.4. Ministerie van Regionale Ontwikkeling	66
VII.4.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's	66

VII.4.2.	Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus.....	66
VII.5.	Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer	68
VII.5.1.	Taakstelling, beleidsgebieden en programma's	68
VII.5.2.	Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus.....	68
VII.6.	Ministerie van Openbare Werken, Transport en Communicatie.....	71
VII.6.1.	Taakstelling, beleidsgebieden en programma's	71
VII.6.2.	Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus.....	72
VII.7.	Ministerie van Defensie	77
VII.7.1.	Taakstelling, beleidsgebieden en programma's	77
VII.7.2.	Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus.....	77
VII.8.	Ministerie van Justitie en Politie	79
VII.8.1.	Taakstelling, beleidsgebieden en programma's	79
VII.8.2.	Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus.....	80
VII.9.	Ministerie van Handel, Industrie en Toerisme	82
VII.9.1.	Taakstelling, beleidsgebieden en programma's	82
VII.9.2.	Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus.....	83
VII.10.	Ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij	88
VII.10.1.	Taakstelling, beleidsgebieden en programma's	88
VII.10.2.	Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus.	89
VII.11.	Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen	91
VII.11.1.	Taakstelling, beleidsgebieden en programma's	91
VII.11.2.	Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus.	91
VII.12.	Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur	93
VII.12.1.	Taakstelling, beleidsgebieden en -programma's	93
VII.12.2.	Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus.	94
VII.13.	Ministerie van Sport -en Jeugdzaken	97
VII.13.1.	Taakstelling, beleidsgebieden en programma's	97
VII.13.2.	Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus.	97
VII.14.	Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting	99
VII.14.1.	Taakstelling, beleidsgebieden en programma's	99
VII.14.2.	Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus	100
VII.15.	Ministerie van Volksgezondheid	102
VII.15.1.	Taakstelling, beleidsgebieden en programma's	102
VII.15.2.	Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus	103
VII.16.	Ministerie van Arbeid	105
VII.16.1.	Taakstelling, beleidsgebieden en programma's	105
VII.16.2.	Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus	106
Hoofdstuk VIII.	Financiering van de Ontwikkelingsprogramma's	109
VIII.1.	De Ontwikkelingsrelatie met het VN-Systeem: Country Implementation Plan 2018.....	109
VIII.1.1.	Prioriteitsgebieden in de relatie met de VN-Systeem organisaties	109
VIII.1.2.	Overlegmechanismen en Principes in de Samenwerking	110
VIII.1.3.	Clustering van CIP-items in Projecten en Uitvoering door Projectorganisaties	111
VIII.2.	De Ontwikkelingsrelaties met Overige Ontwikkelingspartners	111
Hoofdstuk IX.	Het Prioriteitsprogramma van de Regering in 2019.....	111
IX.1.	Prioriteiten van het OP 2017-2021 en Herstel van de Economie.....	111
IX.1.1.	Beleidscoördinatie en Uitvoeringscapaciteit.....	112
IX.1.2.	Herstel van Koopkracht	112
IX.1.3.	Begeleidings- en Reguleringsmaatregelen.....	114
IX.1.4.	Investeringsprogramma.....	114
IX.2.	Prioriteiten voor 1 ^e Ontwikkelingspijler: Versterking van de Ontwikkelingscapaciteit	115
IX.3.	Prioriteiten 2 ^e Ontwikkelingspijler: Economische Groei en Diversificatie	117
IX.4.	Prioriteiten 3 ^e Ontwikkelingspijler: Sociale Vooruitgang.....	118
IX.5.	Prioriteiten 4 ^e Ontwikkelingspijler: Benutting en Bescherming van het Milieu.....	119

Bijlagen

Bijlage 1: Concept Procedures in de Relatie met Ontwikkelingspartners	121
Bijlage 2: Staatsbesluit 'Taakstelling departementen'	124

Bijlage 3.a: Ontwikkelingsuitkomsten per Gedetailleerde Financieringsbron (conceptuele versie)	138
Bijlage 3.b: Beschikbare externe middelen naar financieringsbron.....	139
Bijlage 4.a: Overheidsinvesteringsprogramma	142
Bijlage 4.b: Indicatief Private Sector Investeringsprogramma	157
Bijlage 5: NCVA Basisbehoeftenpakket.....	160
Bijlage 6: OP 2017-2021 Ontwikkelingsindicatoren	161

Voorwoord

In gevolge artikel 156 lid 3 van de Grondwet (S.B.1987 no. 116) is het dringend vereist dat de aan het parlement aan te bieden jaarlijkse Staatsbegroting in overeenstemming is met het nationaal Ontwikkelings Plan (OP) en de daaruit voortvloeiende Jaarplannen.

Voor het planjaar 2019 is een begin gemaakt met de opstelling van de ministeriële jaarplannen, die de basis vormen voor de samenstelling van het nationaal Jaarplan. Hierdoor wordt bereikt, dat een maximale integratie en afstemming tussen de afzonderlijke begrotingen en de jaarlijks geplande prioriteitsprojecten en actieprogramma's kan plaatsvinden, alsmede simultaan invulling wordt gegeven aan een verantwoorde wijze van begrotingssamenstelling.

In de jaarbegroting 2019 worden de eerste concrete stappen gezet in het kader van de doelstelling van de hervorming van onze nationale planning, zoals vastgesteld in het OP 2017-2021 en in artikel 21 lid 4 van de Planwet (S.B. 1973 no.89). In dit verband kunnen worden genoemd de goedkeuring door de Staatsraad van de instelling van een Adviesorgaan voor de nationale planning, de Planraad, alsmede de instelling van de Plan Coördinatie Commissie (PCC).

In de Planraad zijn vertegenwoordigd de drie strategische ontwikkelingspartners in de Surinaamse economie, namelijk de Overheid, de particuliere sector en de vakbeweging. De PCC wordt gevormd door vertegenwoordigers van de ministeries, de districtsbesturen alsmede de kerninstituten het Planbureau, het Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS), de Centrale Bank van Suriname (CBvS), Instituut ter Bevordering van Investerings in Suriname (Investsur) en de Nationale Ontwikkelings Bank (NOB). Middels de implementatie van deze hervormingsmaatregel kunnen de planningsprocessen op verschillende niveaus beter geïntegreerd worden. Het een en ander verschaft een beter platform en garantie voor de realisering van onze hoofdontwikkelingsdoelstellingen voor de korte, middellange en lange termijn, waaronder diversificatie van onze productie- en exportstructuur, verduurzaming van de economische groei, verbetering van de primaire inkomensverdeling en rechtvaardige vermogensverhoudingen onder simultane handhaving van een veilig, gezond en leefbaar milieu.

Technische Notitie

Het Jaarplan 2019 is een reflectie van de veranderingen die zich voltrekken in ons nationaal planapparaat. Het gaat om de institutionele veranderingen, maar ook om de nieuwe inzichten, benaderingen en methoden die ook van invloed zijn op de vorm en inhoud van het jaarplan. Dit jaarplan bestaat uit vier delen: a) Macro- en Sociale Beschouwingen, waarin zijn opgenomen de internationale en nationale economische ontwikkelingen, evenals de ontwikkelingen op sociaal en milieugebied, b) Sectorale Ontwikkelingen, waarin geselecteerde productiesectoren nader worden belicht, c) Realisatie van de Ontwikkelingsprogramma's van 2017 en 1^e helft 2018 en d) Geplande Ontwikkelingsprogramma's 2019. In het vierde deel wordt het prioriteitsprogramma voor 2019, bestaande uit het investeringsprogramma van de Overheid en een indicatief programma voor de particuliere sector, gepresenteerd.

Dit prioriteitsprogramma is samengesteld op basis van de prioriteiten die volgens het Planbureau voortvloeien uit het OP 2017-2021, drie prioriteiten geselecteerd door de ministeries en één afkomstig uit de districtsplannen gekozen per ministerie. Het is een absoluut minimumprogramma dat bewust klein is gehouden om de uitvoering zoveel mogelijk te garanderen en de kans op succes zo groot mogelijk te maken. Voor zover mogelijk is hierbij de *results based planning* methode gevolgd, die dit jaar beter in het jaarplan geïntegreerd is. Het Planbureau zal in nauwe samenwerking met de vakministeries de uitvoering van vooral dit **prioriteitsprogramma** (zie bijlagen 4a en 4b) monitoren.

De overheidsinvesteringen voor 2019 in het prioriteitsprogramma bedragen circa SRD 255,7 mln en voor het indicatief particulier investeringsprogramma USD170,8 mln. Met het laatste, het indicatief programma, wil de Overheid particuliere investeringen in deze gebieden aanmoedigen. De middelen voor de investeringen in het totale programma, zullen gemobiliseerd worden via: a) Overheidsbesparingen, b) Niet-overheidsbesparingen (schenkingen, technische bijstand en concessionele leningen) en c) De directe private investeringen van lokale en buitenlandse particuliere investeerders (de particuliere sector moet hiertoe formeel uitgenodigd worden). De maatregelen die vallen onder 'Capaciteitsontwikkeling' (ontwikkelingspijler 1 van het OP), zijn een voorwaarde voor succes.

Bij dit jaarplan is de results-based-management methode (RBM) gehanteerd welke Suriname reeds geruime tijd wil toepassen. Echter, het adaptatieproces verloopt langzamer dan voorzien. Hierbij worden het Planbureau maar ook de ministeriële planunits, onder meer met de uitdaging van onvoldoende informatie geconfronteerd. Zonder de nodige informatie, is het voor de plan technische staf bijzonder moeilijk de resultaten (outputs) uit te werken die tot de gewenste uitkomsten (outcomes) van het OP 2017-2021 moeten leiden. Vooral het afzonderlijk formuleren en begroten van de concrete resultaten die het overheidsbeleid moeten opleveren, zijn een sleutel probleem. Om deze uitdaging aan te gaan, zullen de planunits de nodige skills in de toepassing van de methode worden bijgebracht. Het beschikbaar komen van de nodige financiële en andere data rond de beleidskeuzen is hoofdzakelijk afhankelijk van het mandaat van deze units en dit vereist dat de informatiestromen formeel in nieuwe procedures vervat worden. Maar bovenal moet op zeer korte termijn een oplossing komen voor het ernstig gebrek aan tijdige en dringend nodige statistieken.

Er zijn naast het prioriteitsprogramma van de Regering geen afzonderlijke ministeriële paragrafen voor het planningsdeel. De eerste en voor de hand liggende reden is dat ingaande 2019, elk ministerie een Ministerieel Jaarplan geproduceerd heeft, dat deels de basis is voor het Nationaal Jaarplan 2019. De andere reden is meer van plan-technisch aard en komt in hoofdzaak neer op de kernvraag: hoe de ontwikkelingsplannen van de vakministeries te onderscheiden van hun reguliere of operationele activiteiten.

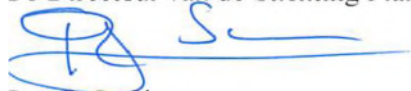
Deze vraag heeft operationele en methodische aspecten. Met het invoeren van de result-based-management methode is de cruciale vraag welke resultaten of outputs de ontwikkelingsuitkomsten tot stand moeten brengen. Het gaat om de keuze van de meest effectieve resultaten waarvan verwacht wordt dat zij de grootste 'impact' zullen hebben. Het is duidelijk dat het simpelweg werken met items op de Staatsbegroting die als beleidsprogramma's aangeduid worden technisch en professioneel gezien niet de juiste keus zal garanderen. Dus ook het risico dat beleid en planning de niet de gewenste 'impact' zullen hebben. De andere meer operationele aspecten aan deze vraag betreffen de naadloze samenwerking tussen de centrale

en gedecentraliseerde elementen van ons planapparaat, wat vereist is om de nationale ontwikkelingsdoelen samen met de vakministeries, regionale organen en andere instituties, uit te werken tot resultaten (outputs) op sectoraal en regionaal niveau. Het werkelijk operationeel zijn van de ministeriële planunits is een sleutelement bij de beantwoording van de meer praktische aspecten van deze vraag.

Ten slotte is er de uitdaging van het versplinterd planningsstelsel dat nog steeds onvoldoende geïntegreerd is in de financiële administratie van de Overheid. Zolang dit niet opgelost is, zal professionele monitoring en evaluatie slechts een wens blijven en daarmee ook doelmatigheid en controle op bestedingen van belastinggelden.

Paramaribo, september 2018

De Directeur van de Stichting Planbureau Suriname

Drs. R.G. Simons

Directeur

Deel A: Macro Economische en Sociale Beschouwingen

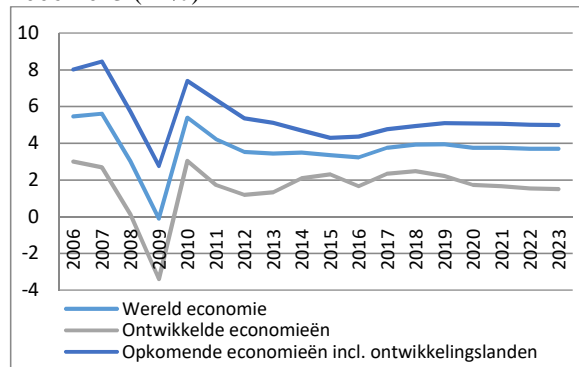
Hoofdstuk I. Internationale en Regionale Ontwikkelingen

I.1. Wereldeconomie: Groei, Handel en Investerings

Volgens de laatste “World Economic Outlook” (WEO) van het Internationale Monetaire Fonds (IMF, april 2018) groeide de wereldeconomie in het afgelopen jaar met circa 3,8 procent, een stijging van 0,6 procentpunten ten opzichte van 2016. De groei voor 2018 en 2019 is op circa 3,9 procent geprojecteerd. De gemiddelde middellange termijn groeiprojecties (2018-2023) voor de wereldeconomie, de ontwikkelde landen en de opkomende economieën, inclusief ontwikkelingslanden, bedragen respectievelijk 3,8 procent, 1,9 procent en 5 procent op jaarbasis (zie figuur I.1.1).

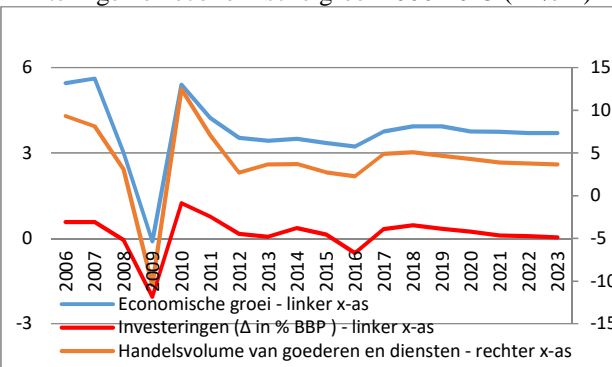
Volgens de laatste “World Economic Outlook” (WEO) van het Internationale Monetaire Fonds (IMF) Bij de juli “update” van de groeicijfers door het IMF zijn de bovenstaande groeipercentages van de wereldeconomie gehandhaafd. Echter heeft het IMF de groeiwachting van sommige landen naar beneden aangepast zoals bij ontwikkelde landen voor de Eurozone, Japan en Engeland, vanwege lagere realisaties in het eerste deel van 2018 en bij de opkomende economieën voor Argentinië, Brazilië en India. De groeiwachtingen voor sommige olieproducerendelanden zijn juist omhoog aangepast.

Figuur I.1.1: Economische groei in de wereld 2006-2023 (in %)

Bron: IMF, WEO april 2018

Figuur I.1.2: Groei internationaal handelsvolume, investeringen en economische groei 2006-2023 (in % Δ)

Bron: IMF, WEO april 2018

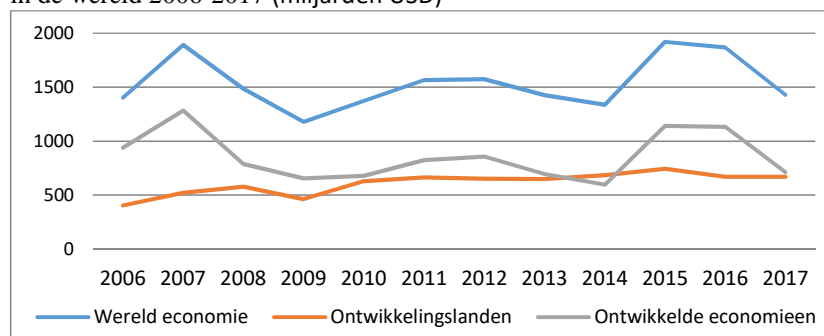
De economische groei van de wereldeconomie was in 2017 het hoogst sinds 2011. Dit is het gevolg van een groei in investeringen, industriële productie en internationale handel. In het tweede halfjaar van 2017 groeiden de economieën in de Eurozone, Japan, de VSA en China sterker, terwijl die van de grondstoffenproducerende landen langzaam aantrokken. Vanwege het verwachte expansief overheidsbeleid in de VSA in 2018-2019, zal de groei van de wereldeconomie met 0,1 procent stijgen ten opzichte van 2017 tot 3,9 procent. In figuur 2 komt de sterke correlatie tussen economische groei, internationale handel en investeringen in de wereldeconomie tot uiting. Volgens de WEO april 2018 rapportage groeide het internationale handelsvolume met ca. 4,9 procent in 2017, het sterkste groeicijfer sinds 2011, terwijl de investeringen met 0,3 procent van het mondiaal BBP toenamen tot ca. 25,6 procent. De toegenomen investeringen in de wereld hebben de handel van kapitaalgoederen doen stijgen. Een opleving van wereldmarktprijzen van grondstoffen en de sterkere groei van de Chinese economie hebben ook bijgedragen aan de groei van de internationale handel in het afgelopen jaar.

Ondanks de groei van het internationale handelsvolume door cyclische oorzaken in 2017, zijn volgens de Wereldbank¹ de structurele factoren die de groei van internationale handel op middellange en lange termijn negatief beïnvloeden nog steeds de zwakke groei van “Global Value Chains” (GVC), beperkte progressie op het gebied van handelsliberalisatie en de onzekerheid met betrekking tot het handelsbeleid van diverse landen, in het bijzonder mogelijke terugtrekking van de VSA uit NAFTA, onder andere ontwikkelingen met betrekking tot Brexit.

¹ Wereldbank, Global Trade Watch 2017, mei 2018.

De aankondigingen van de VSA aan het eind van mei 2018 dat de importtarieven op staal tot 25 procent en aluminium tot 10 procent zullen worden verhoogd, zonder enige uitzondering voor importen uit de EU, Canada en Mexico, kunnen verder leiden tot een handelsoorlog tussen deze handelspartners. Echter gaf het IMF in haar recente overzicht met betrekking tot de groeiperspectieven van de wereldeconomie in juli aan, dat volgens de eerste calculaties de effecten van het invoeren van deze handelstarieven in de eerste instantie een beperkte impact zullen hebben op de internationale handel.

Figuur I.1.3: Inkomende Buitenlandse Directe Investerings in de wereld 2006-2017 (miljarden USD)

Bron: Unctad

In figuur I.1.3 wordt het verloop van de Buitenlandse Directe Investerings (BDI) gepresenteerd in 2006-2017. Volgens het “World Investment Report 2018” van de UNCTAD namen de inkomende BDI met 23 procent af in 2017 en bedroegen USD 1,43 biljoen. Deze trend van BDI staat in schril contrast met de sterkere economische groei, internationale handel en groeiende investeringen in de wereld in het afgelopen jaar. De daling van BDI was het gevolg van een afname van deze financiële stromen naar de ontwikkelde landen (een daling van circa 37 procent), vooral naar de VSA en Engeland. De BDI naar de ontwikkelingslanden bleven vrijwel stabiel. Naar verwachting zullen BDI in 2018 marginaal toenemen.

Het momentum van stijgende groeicijfers zal na 2019 geleidelijk aan afnemen, vooral in de ontwikkelde landen, vanwege de volledige benutting van hun productiecapaciteit, een zwak verloop van de productiviteit en een beperkte groei van de arbeidsmarkt door de vergrijzing van de populatie. De positieve gevolgen van de belastinghervormingen op de effectieve vraag in de VSA zullen na 2020 langzaam afnemen, terwijl naar verwachting de investeringen vanaf 2023 zullen verminderen. Ook de Chinese economie, die in transitie is, zal jaarlijks in groei afnemen, vanwege een afname in verstrekte kredieten en fiscale stimulus van overheidswege². Volgens het IMF zal het significant expansief overheidsbeleid in de VSA (toenemende begrotingstekorten) in samenhang met een tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans, dat groter is dan wat als geoorloofd wordt beschouwd, het evenwicht in de wereldeconomie verstoren³.

De middellangetermijnverwachtingen voor opkomende economieën, inclusief ontwikkelingslanden, zien er positiever uit voor de landen in Azië en Europa, dan voor de grondstoffen producerende landen van Latijns-Amerika, het Midden-Oosten en Sub-Saharaans Afrika. Alhoewel er een opleving van wereldmarktprijzen heeft plaatsgevonden in 2017, zijn de vooruitzichten op lange termijn prijsstijgingen nog steeds beperkt. Het is van belang dat deze landen hun economieën diversifiëren en aanpassen aan de lagere wereldmarktprijzen voor hun exportproducten.

De risico's die de economische groei in de wereld op middellange termijn negatief kunnen beïnvloeden zijn: de onzekerheid en bezorgdheid over het effect van toekomstige technologische ontwikkelingen, het globalisatieproces en de verhoogde onevenwichtigheid in de handelsstromen tussen landen die leiden tot een toename van protectionistische beleidsmaatregelen in diverse landen, een (verdere) normalisatie van het monetair beleid in de ontwikkelde landen (VSA en Europa) met als gevolg een aanscherping van de mondiale financiële voorwaarden (rentevoeten), beperkte beschikbare kredieten, risico's verbonden aan de

² De gemiddelde groei van de Amerikaanse economie is voor 2018-2019 geprojecteerd op 2,8 procent, terwijl de gemiddelde groei-projectie voor 2020-2023 1,6 procent bedraagt. De groei-projectie van de tweede grootste economie China gaat van 6,9 procent in 2017 naar 5,5 procent in 2023 (WEO april 2018).

³ Het gemiddelde financieringstekort en het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans van de Amerikaanse economie is voor 2018-2023 geprojecteerd op respectievelijk 5,4 procent en 3,3 procent (WEO april 2018).

mondiale aandelenmarkten, geopolitieke spanningen in de wereld, “cybersecurity” en klimaatsveranderingen.

I.2. De Internationale Kapitaalmarkten⁴

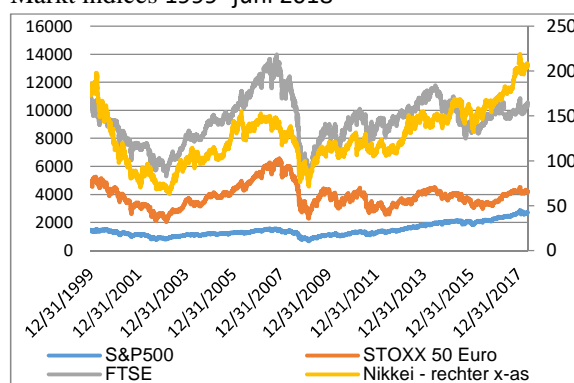
Aandelenmarkt

In 2017 hebben de aandelenmarkten in de wereld het goed gedaan met beperkte schommelingen en een vrijwel stijgend verloop. In figuur I.2.1 worden de aandelenmarktindices van Nikkei, S&P 500, de STOXX Euro en de FTSE⁵ gepresenteerd in 2006 - juni 2018. Op 5 februari 2018 deden zich scherpe dalingen voor op de Amerikaanse stockmarket. Deze dalingen worden gezien als de scherpste sinds 2011. Het effect van de stockmarket (Wall Street) in de VSA heeft ook invloed gehad op de markten in Azië en Europa.

De fluctuatie (volatility) index - ook wel angstindex genoemd - van de aandelenmarkt in de VSA (figuur I.2.2) schoot begin februari 2018 sterk omhoog, na een vrij stabiel verloop in 2017. Experts spreken van een correctie en (nog) niet van een crash van de markt, waarbij wordt verwacht dat de correcties een paar maanden kunnen aanhouden.

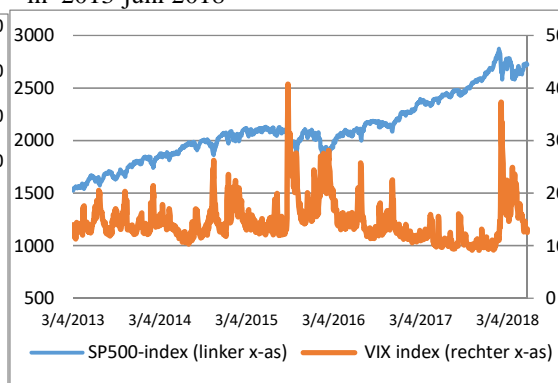
De aanleiding voor de daling van de beursnoteringen was de Amerikaanse arbeidsmarktrapportage van 2 februari 2018, waarbij een snellere groei van de lonen dan verwacht, werd aangegeven. De marktparticipanten hebben deze informatie vertaald als hogere inflatieverwachting in de toekomst en een reden voor de Federal Reserve om rentevoeten nog sneller te verhogen. Ook de belastingverlagingen van de Amerikaanse overheid met als gevolg verhoogde behoefte aan leningen, zorgt voor een opwaartse druk van de rentevoet op Amerikaans waardepapier, wat nu aantrekkelijker is geworden voor speculanten dan aandelen.

Figuur I.2.1: Verloop van geselecteerde aandelenmarkt indices 1999-juni 2018

Bron: Bloomberg

Figuur I.2.2: S&P 500 index en VIX index in 2013 in 2013-juni 2018

Bron: Federal Reserve Bank of St. Louis

In de WEO april 2018 is aangegeven dat, ondanks de turbulente periode op de aandelenmarkt in februari en maart en stijgende rendementen op obligaties als gevolg van hogere groei en inflatiecijfers, de markten sterker zijn dan in augustus 2017 en de financiële condities van de markten een ondersteunende rol zullen vervullen bij de groei van de wereldeconomie⁶.

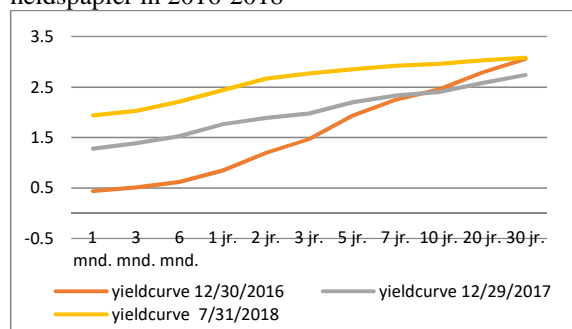
⁴Internationale markten kunnen onderverdeeld worden in de aandelenmarkt (stock market), de obligatie- en schuldwaardepapiermarkt (bond and debt security market), de valutamarkten en de “commodity” markten. Er is in zekere mate een interactie tussen de bovengenoemde markten. Ook is de integratie tussen de markten in de diverse regio’s (VSA, Europa, Azië etc.) significant.

⁵ De Nikkei-index is de leidende en meest gerespecteerde index voor Japanse aandelen. De STOXX Euro index van de Eurozone bestaat uit 50 blue chip aandelen uit de lidstaten. De FTSE (Financial Stock Exchange) index is een aandelenindex van de 100 grootste bedrijven en meest verhandelde aandelen op de London Stock Exchange. De S&P 500 index is de Standard & Poor’s index van de 500 meest verhandelde aandelen op de New York Stock Exchange.

⁶ IMF, WEO april 2018, pagina 6.

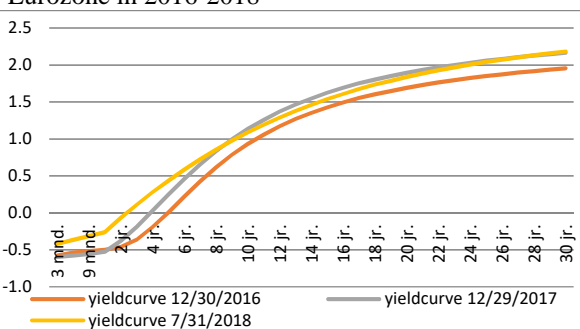
Obligatie- en schuldpapierenmarkt (bond and debt security market). In maart en juni 2018 heeft een verdere aanpassing van de korte termijn rentevoet op de Federal Reserve Funds plaatsgevonden en wel met 0,25 procent tot 1,75-2,00 procent in juni. Naar verwachting zal er dit jaar nog een aanpassing van deze renetvoet plaatsvinden.

Figuur I.2.3: Yieldcurve van de Amerikaanse overheidspapier in 2016-2018

Bron: US Treasury department

Figuur I.2.4: Yieldcurve op overheidsobligaties uit de over-Eurozone in 2016-2018

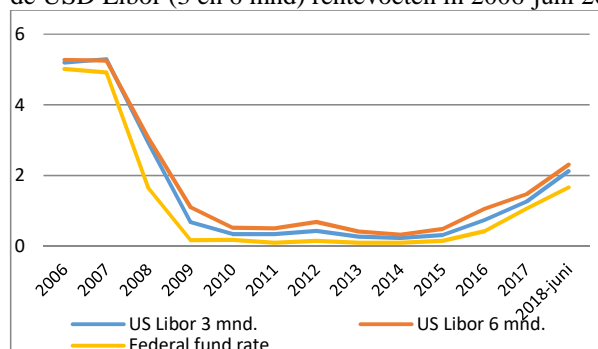

Bron: Europese Centrale Bank

In 2018 is een stijging van zowel de korte- als langetermijnrentevoeten op Amerikaans overheidspapier (figuur I.2.3). De verschuivingen van de yieldcurve (rendement) van de Europese obligatiemarkten (figuur I.2.4) zijn veel milder dan die van Amerikaans overheidspapier.

Als de stijging van rentevoeten in de VSA aanhoudt, kan dat op termijn investeringen ontmoedigen en zo groei van de Amerikaanse economie negatief beïnvloeden. Op korte termijn zijn er geen tekenen van een recessie en is de algemene verwachting dat de Amerikaanse economie het goed zal blijven doen met een sterke valuta. Vanwege de stijgende rentevoeten in de VSA worden ook de libor rentevoeten beïnvloed. In figuur I.2.5 komt duidelijk tot uiting dat de libor rentevoeten de ontwikkelingen van de Federal Reserve Fund Rate volgen.

Figuur I.2.5: De gemiddelde USD Federal Fund Rate en de USD Libor (3 en 6 mnd) rentevoeten in 2006-juni 2018

Bron: Federal Reserve Bank of St. Louis, www.global-rates.com

Tabel I.2.1: Geselecteerde gemiddelde interestvoeten in 2013-juni 2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018-juni
US libor 3 mnd.	0,27	0,23	0,32	0,74	1,26	2,13
US libor 6 mnd.	0,41	0,33	0,49	1,06	1,48	2,31
Euribor 6 mnd.	0,34	0,31	0,05	-0,17	-0,26	-0,27

Bron: www.global-rates.com

Vanaf 2014 zijn de rentevoeten aan het stijgen. Deze trend zal naar verwachting doorzetten, vanwege de verwachte aanpassingen van de Federal Reserve Fund Rate in 2018. Naar verwachting zal ook de euribor langzaam gaan stijgen. De Surinaamse Staatsschuld per ultimo maart is voor circa 30 procent aangetrokken tegen de variabele rentevoeten gepresenteerd in tabel I.2.1. Van de effectieve Staatsschuld komt dit bedrag neer op circa USD 721 miljoen per ultimo juni 2018.

Valutamarkten

Na de depreciatie van de USD ten opzichte van de andere munteenheden, te weten de Euro en de Chinese Yuan (CNY) in 2017 (tabel I.2.2), is er in 2018 tot en met mei sprake van een sterkere dollar.

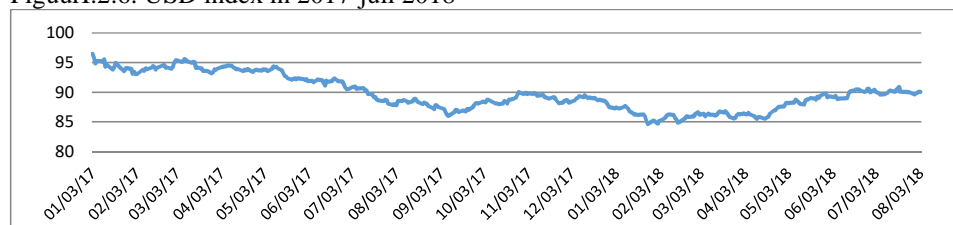
Tabel I.2.2: Gemiddelde nominale wisselkoersen van geselecteerde valuta ten opzichte van de USD in 2013- juni 2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018-juni
CNY	6,14	6,17	6,29	6,66	6,76	6,37
EUR	0,75	0,76	0,91	0,91	0,89	0,86
JPY	98,00	106,64	121,02	109,16	112,15	108,74
GBP	0,64	0,61	0,66	0,75	0,78	0,75

Bron: Bloomberg

Figuur I.2.6 geeft het verloop weer van de USD index⁷ in 2017-juni 2018. In 2017 vertoont de index veelal een dalend verloop, vanwege betere economische omstandigheden en resultaten in vooral Europa. Aan het begin van 2018 was er nog steeds sprake van een dalend verloop van de US dollar. De dollar begon medio april aan te sterken en deze trend werd tot en met juli voortgezet. De reden voor het aansterken is een sterkere groei van de Amerikaanse economie in het tweede kwartaal van 2018, nadat de groei in het eerste kwartaal tegenviel met een stijgende inflatie in deze periode.

Figuur I.2.6. USD index in 2017-juni 2018

Bron: Federal Reserve Bank of St. Louis

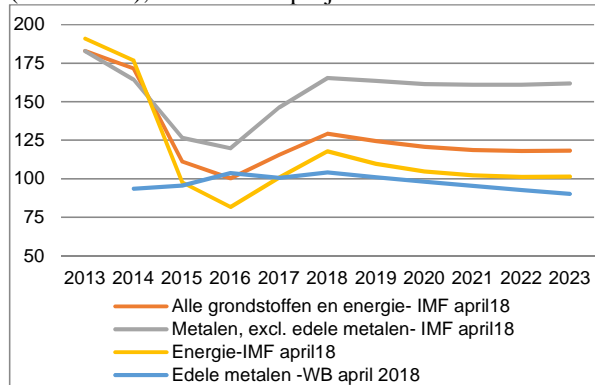
Het volgen van de internationale kapitaalmarkten, onder andere de valutamarkten en rentevoeten, is ook voor de Surinaamse overheid van belang. Van de totale binnenlandse en buitenlandse schuldportefeuille van de Overheid per ultimo juni 2018 van circa USD 2,4 miljard, bestaat 77 procent (ca. USD 1,8 miljard) uit schulden aangetrokken in vreemde valuta, waaronder in USD, Euro en CNY.

Grondstoffen (commodity) markten

De grondstoffencrisis die in 2012 begon, bereikte haar dieptepunt in 2016, terwijl in 2017 sprake was van een opleving, vanwege cyclische factoren, te weten de stijgende economische groei en internationale handel in de wereld. Naar verwachting zullen de prijzen in 2018 verder stijgen om vervolgens geleidelijk aan af te nemen op middellange tot lange termijn. Bij edele metalen was er vanaf 2016 sprake van een opleving, terwijl in 2017 een lichte daling (3 procentpunten) in het indexcijfer te constateren is. De afname in het afgelopen jaar was het gevolg van dalende prijzen voor platina (figuur I.2.8).

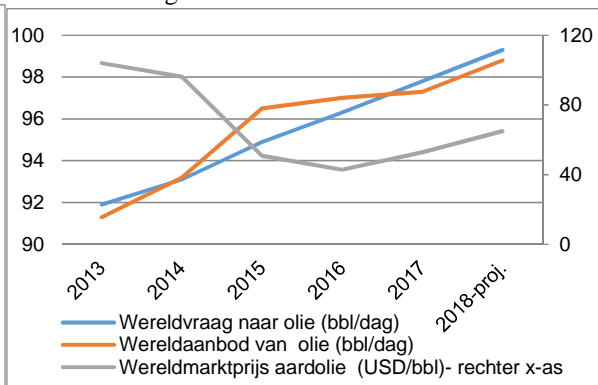
⁷ De USD index is gebaseerd op een gewogen gemiddelde van de USD t.o.v. belangrijke andere valuta die buiten de USD circuleren, te weten van de Eurozone, Canada, Japan, Engeland, Zwitserland, Australië en Zweden (Bron: Federal Reserve Bank of St. Louis)

Figuur I.2.7: Grondstof prijsindices in 2010-2023 (2005 =100), realisatie en projectie

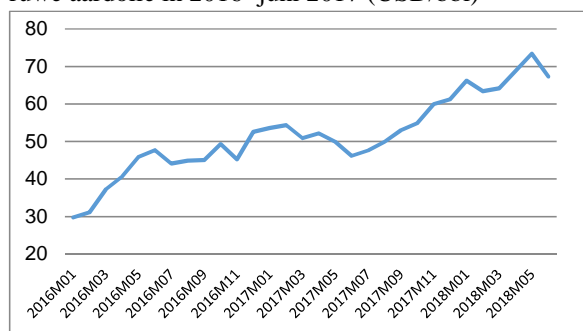
Bron: IMF, Wereldbank met bewerkingen van SPS

Figuur I.2.8: wereldvraag, -aanbod en prijsontwikkeling van aardolie in 2013-2018

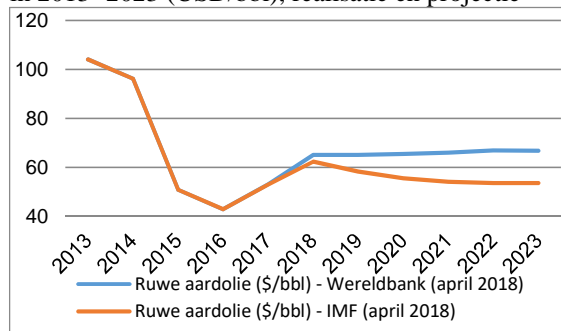
Bron: International Energy Agency, Wereldbank

Figuur I.2.9: Gemiddelde prijs op maandbasis van ruwe aardolie in 2016- juni 2017 (USD/bbl)

Bron: Wereldbank, Bloomberg

Figuur I.2.10: Gemiddelde prijs van ruwe aardolie in 2013- 2023 (USD/bbl), realisatie en projectie

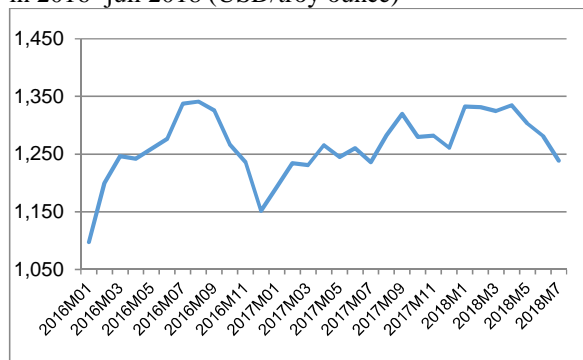

Bron: Wereldbank, IMF

De gemiddelde olieprijs in 2018 tot en met juni bedroeg USD 67,2 per barrel, een stijging van 27 procent ten opzichte van 2017. De oplopende spanningen tussen Saoedi Arabië en Iran en de aankondiging van de Amerikaanse regering in mei 2018 om zich terug te trekken uit het nucleaire akkoord met Iran, het opnieuw heffen van sancties tegen dit land en het instellen van sancties tegen Venezuela, hebben de prijs verder omhoog gedruwd. De middellang termijn prijsprojecties van olie door de Wereldbank geven een prijs weer van gemiddeld USD 65 per barrel voor 2018-2019, waarna de prijs geleidelijk aan stijgt tot USD 67 per barrel in 2022-2023, vanwege een verhoogde vraag door de economische groei in de wereld en productiebeperkingen. De projecties van het IMF zijn wat conservatiever (zie figuur I.2.10). Voor 2018 wordt de gemiddelde prijs geschat op USD 62 per barrel, waarna sprake zal zijn van een geleidelijke daling van de prijs tot USD 54 per barrel in 2023, vanwege de verwachting dat de productiebeperking door de OPEC-landen op middellange termijn niet gehandhaafd zal blijven.

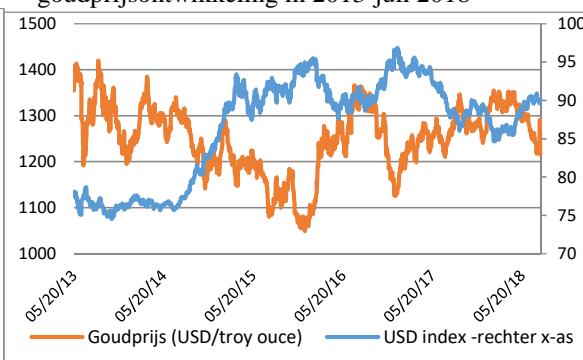
De gemiddelde maandelijkse wereldmarktprijs van goud fluctueerde sterk in 2017, maar vertoonde over het algemeen een stijgend verloop (zie figuur I.2.12). Dit verloop wordt in 2018 veelal voortgezet tot en met april. In mei-juli 2018 daalde de gemiddelde goudprijs vanwege appreciatie van de US-dollar.

Figuur I.2.11: Gemiddelde goudprijs op maandbasis in 2016- juli 2018 (USD/troy ounce)

Bron: www.kitco.com

Figuur I.2.12: Correlatie tussen de US dollar index en goudprijsontwikkeling in 2013-juli 2018

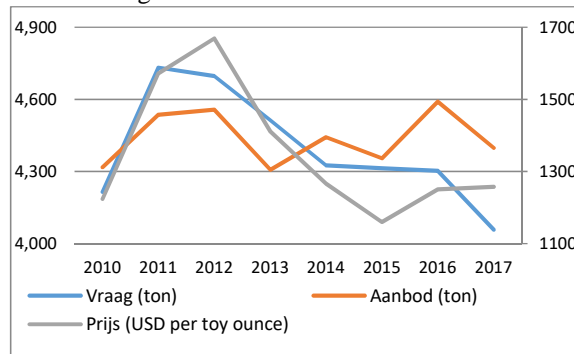
Bron: Federal Reserve Bank of St. Louise, www.kitco.com

De gemiddelde maandelijks wereldmarktprijs van goud fluctueerde sterk in 2017, maar vertoonde over het algemeen een stijgend verloop (zie figuur I.2.12). Dit verloop wordt in 2018 veelal voortgezet tot en met april. In mei-juli 2018 daalde de gemiddelde goudprijs vanwege de appreciatie van de US dollar.

In figuur I.2.13 komt de sterke (omgekeerde) relatie tussen de goudprijs en de sterkte van de USD tot uiting. De depreciatie van de USD ten opzichte van andere valuta in vooral het eerste halfjaar van 2016, maar ook de onzekerheid ontstaan na de Brexitstemming, deden de goudprijs stijgen in dat jaar. In 2017 was de marginale stijging van de goudprijs het gevolg van de zwakkere Amerikaanse dollar in vooral de eerste drie kwartalen en geopolitieke spanningen tussen vooral de VSA en Noord-Korea.

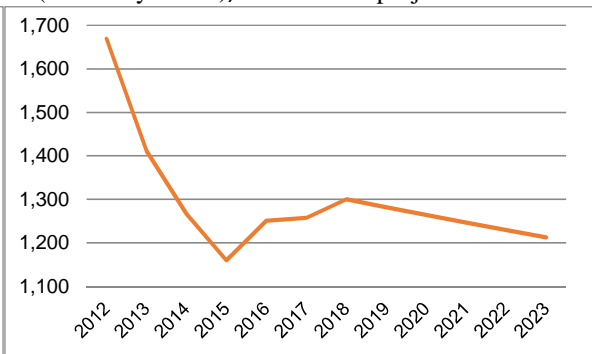
In figuur 16 worden de mondiale vraag naar en aanbod van goud gepresenteerd, waarbij vanaf 2014 sprake is van een aanbodoverschot. In 2017 nam de vraag naar goud met 5 procent af. Ondanks een overschot aan fysiek goud op de markt, steeg de prijs in 2016 en 2017 met respectievelijk 8 en 1 procent. In 2018 blijft de gemiddelde goudprijs stijgen met circa 4 procent tot gemiddeld USD 1.305 per troy ounce tot en met juli⁸, vanwege een zwakkere US dollar in de eerste maanden van het jaar. Volgens de Wereldbank zal de gemiddelde goudprijs in 2018 rond de USD 1.300 per troy ounce liggen, een stijging van circa 3 procent ten opzichte van 2017. In de daaropvolgende jaren zal de prijs met circa 1 procent op jaarbasis afnemen (zie figuur I.2.14).

Figuur I.2.13: Mondiale vraag, aanbod en goudprijsontwikkeling in 2013-2017

Bron: www.kitco.com, World Gold Council

Figuur I.2.14: Gemiddelde goudprijs in 2013-2023, (USD/troy ounce), realisatie en projectie

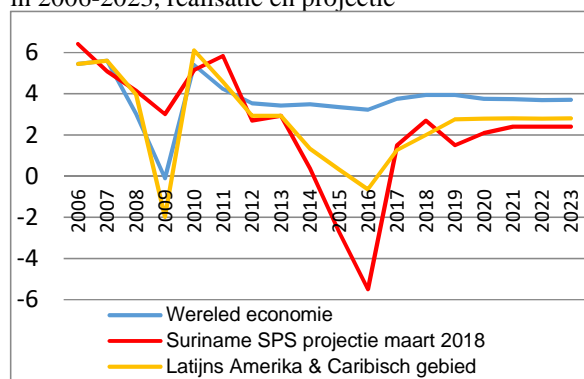
Bron: Wereldbank

I.3. Latijns-Amerika en het Caribisch gebied

In figuur I.3.1 is aangegeven dat de middellange termijn groeiverwachting voor Latijns-Amerika en het Caribisch gebied onder die van de wereldeconomie ligt, terwijl de groeiverwachting voor Suriname onder die van de regio ligt. Zo is de gemiddelde groei van Latijns-Amerika en het Caribisch gebied en van Suriname in 2018-2023 geschat op respectievelijk gemiddeld 2,7 en 2,3 procent. In 2016 was er nog sprake van een contractie van zowel de regionale economie als die van Suriname, terwijl de economische groei in 2017 geschat wordt op 1,9 procent voor Suriname (SPS augustus 2018 schatting) en 1,3 procent voor de regio vanwege het herstel van de groei van de wereldeconomie. De regionale groei op middellange termijn zal sneller toenemen als de mondiale vraag en internationale handel blijft stijgen, de internationale kapitaalmarkten deze groei kunnen accommoderen en er een herstel plaats vindt van binnenlandse private investeringen in de landen. De groeiverwachtingen voor de regio zijn nog steeds zwak en liggen veelal lager dan die van de andere regio's met opkomende economieën. In figuur I.3.2 wordt het verloop van de groei-projecties van de grotere "commodity" exporteconomieën van het Caribisch gebied gepresenteerd.

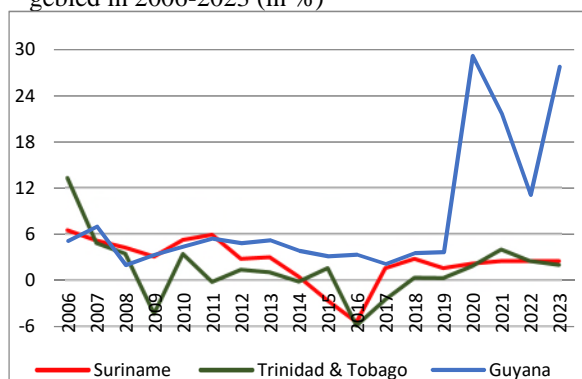
⁸ Op 31 juli 2018 bedroeg de gemiddelde goudprijs USD 1.239 per troy ounce.

Figuur I.3.1: Economische groei wereldeconomie, Latijns Amerika & Caribisch gebied en Suriname in 2006-2023, realisatie en projectie

Bron: IMF, WEO april 2018 en SPS, maart 2018

Figuur I.3.2: Economische groei van de grotere commodity export economieën in het Caribisch gebied in 2006-2023 (in %)

Bron: IMF, WEO april 2017

Onder de grondstoffenproducenten zijn de groeiverwachtingen van de Guyanese economie de beste met een groei van circa 3,5 en 3,7 procent in 2018-2019 vanwege de productie van twee nieuwe goudmijnen. Vanaf 2020 zal de economie groeien tussen de 11 en 29 procent, vanwege de start van de offshore olieproductie. Guyana is op middellange termijn de sterkst groeiende economie van het Caribisch gebied en Latijns-Amerika met een gemiddelde groei van circa 16 procent per jaar.

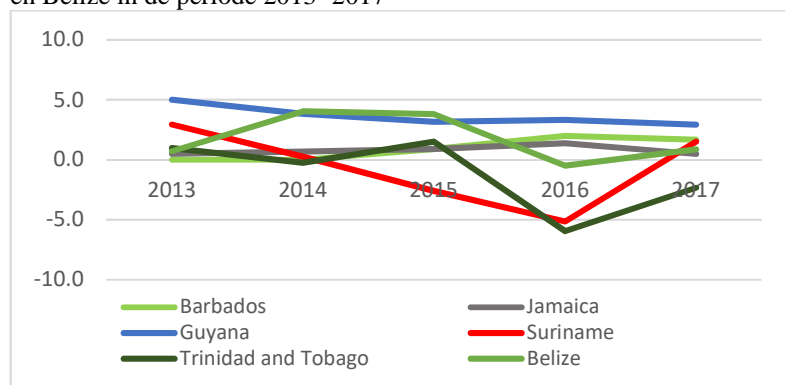
Caricom

De Caricom is aan het herstellen van de natuurrampen die een golf van vernietiging hebben aangericht in de afgelopen periode. De grootste bedreiging de komende jaren voor de Caricom-landen wordt wederom gevormd door de kwetsbaarheid voor klimaatsverandering en de blootstelling aan natuurrampen.

In de afgelopen jaren (2015-2017) hebben de diensten georiënteerde landen goede groeicijfers gerealiseerd. De grote recessie van 2008/9 en het trage herstel van de ontwikkelde economieën, hebben de toerisme georiënteerde economieën van de Caricom toen ernstig getroffen.

Daarentegen hebben de “commodity” exporteconomieën, waaronder Suriname, Trinidad en Tobago en Belize zwaar te lijden gehad van de daling in de prijzen van olie, gas, aluinaarde en goud in de periode 2012-2016. De “commodity crisis” die in 2015 onmiskenbaar was heeft vooral de mijnbouwgrondstoffen exporterende economieën in grote economisch problemen gebracht. Guyana heeft minder te lijden gehad van de “commodity crisis” ondanks de afhankelijkheid van de mineralen sector. Guyana realiseerde in deze drie jaren een gemiddelde groei van 3,1 procent, met goede groeiprognoses voor de komende jaren, vanwege de offshore olierijkdommen. De economie van Belize onderging een mild herstel in 2017 met een geschatte BBP groei van 0,9 procent. De groeiende toerisme industrie biedt het land goede groeiperspectieven. Jamaica worstelt al twee decennia lang met lage BBP groei en een hoge schuldenlast. Met behulp van nationale en internationale instituten is het land vastberaden om via een hervormingsprogramma uit deze vicieuze cirkel van lage groei te geraken.

Figuur I.3.3: Jaarlijkse BBP-groei (procenten) van MDC Caricom-lidlanden en Belize in de periode 2013- 2017

Bron: Wereld Bank/ Bewerking SPS

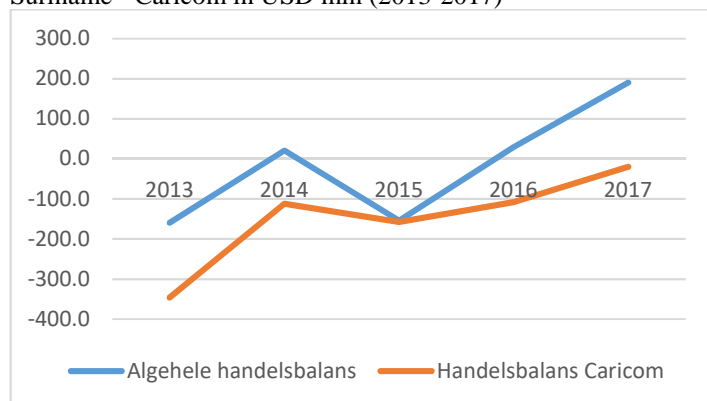
Suriname en de Caricom

Ongeveer 16,2 procent van de internationale handel (import plus export) van Suriname in de periode 2013-2017, bestaat uit intra-Caricom handel. Het exportaandeel dat naar de Caricom gaat vergeleken met het totaal aan exporten is gemiddeld ongeveer 12,0 procent. Het Caricom-aandeel in de import ten opzichte van het totaal is 20,3 procent. Trinidad en Tobago neemt als land van herkomst een groot deel voor haar rekening. Zowel de import als de export bestaat grotendeels uit producten van de olie-industrie. Verder worden uit de Caricom-landen geïmporteerd: drank, voedingsmiddelen en De economie lijkt te herstellen, gezien de schatting voor 2017 van 0,5 procent groei en de verwachte groei voor 2018 van 1,7 procent (Wereldbank prognoses). Trinidad en Tobago heeft als gevolg van een eenzijdige productiestructuur, grotendeel gebaseerd op de productie van gas en olie (40 procent van BBP in de periode 2006-2014 en dalende naar 22 procent in de periode 2015-2016) negatieve groeicijfers gerealiseerd in 2016 en 2017. Verwacht wordt dat de economie zich zal herstellen in 2018. De economie van Barbados groeide met 2 procent om 1,7 procent in 2016 en 2017 grotendeel vanwege de activiteiten in de constructie en toerismesector. Ook Barbados heeft te kampen met een hoge schuldenlast (157 procent van BBP in 2017). De BBP groei zet zich voort in 2018 gestuwd door de toerisme industrie. Suriname vormt samen met Trinidad en Tobago, Jamaica, Barbados en Guyana de More Developed Countries (MDC) binnen Caricom. In figuur I.3.3 is de BBP groei van deze landen en Belize weergegeven in procenten, in de periode 2013 - 2016 en de schatting voor 2017, zoals vermeld op de website van de Wereldbank.

De uitdaging voor de Caricom anno 2018 is het transformeren van een regio van lage economische groei en hoge overheidsschuldenlast naar een economische eenheid met hoge economische groei en toenemende concurrentiekracht, die duurzaam integreert in de globale economische omgeving. Het exportdiversificatie proces moet bovenaan de prioriteiten lijst gebracht worden.

schoonmaakmiddelen. Suriname exporteert voornamelijk aardolieproducten, rijst, drank, schoonmaakmiddelen, toiletpapier, grint, ijzer- en staalwerken naar de Caricom. De handelsbalans met de Caricom in de periode 2013-2017 is negatief zoals aangegeven in de figuur. De momenten waarop een positieve handelsbalans met de Caricom werd bereikt, sinds de toetreding in 1995, zijn zeer gering.

Figuur I.3.4: Handelsbalans Suriname en handelsbalans Suriname - Caricom in USD mln (2013-2017)

Bron: ABS/bewerking SPS

Niet alle Surinaamse bedrijven hebben de gang naar de Caricom-markt voor afzet van goederen en diensten verankerd. Het vestigen van filialen en dochterondernemingen vindt in redelijke mate plaats. In Suriname zijn tot nog toe twee regionale organen van de Caricom gevestigd namelijk de Caricom Competition Commission, CCC en de Caribbean Agricultural Health and Food Safety Agency, CAHFSA. Suriname is binnen de Caricom portfoli houder voor gemeenschapsontwikkeling en culturele samenwerking, inclusief cultuur, gender, jeugd en sport/

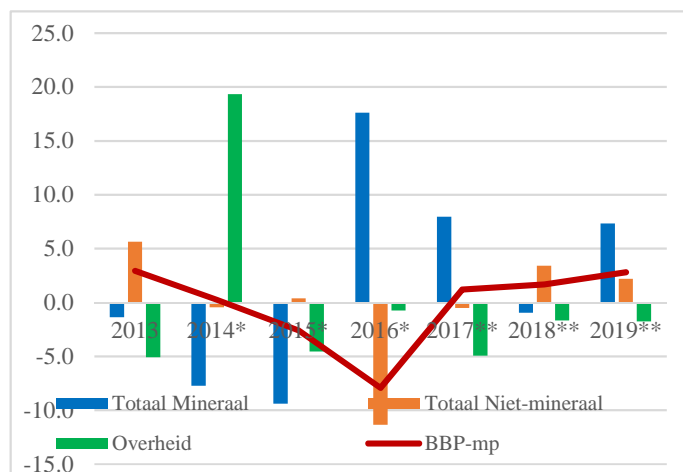
Hoofdstuk II. Macro-Economisch Overzicht

II.1. Algemeen

In 2015 en 2016 was er sprake van een economische recessie (neergaande groei) vanwege het effect van dalende wereldmarktprijzen van olie en goud en sluiting van de bauxietindustrie in 2015. Er was zelfs sprake van een inkrimping van de economie, vanwege deze ontwikkeling, tot het niveau van -8 procent in 2016 volgens een schatting van het Planbureau. Bij haar recentste bijstelling van de groeiprojecties heeft het Planbureau geconstateerd dat de economie vanaf 2017 langzaam uit de recessie komt als gevolg van gunstige ontwikkelingen in de mineralensector, zowel op het prijzenfront als de productie. De voorlopige schatting van de groei in 2017 bedraagt 1,2 procent.

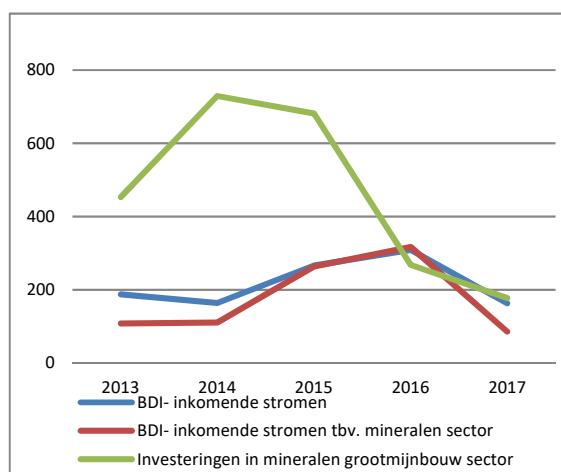
Volgens de beschikbare informatie groeide de mineralensector⁹ in 2017 met circa 7,9 procent vergeleken met 2016, vanwege een toename van de totale productie van gouderts met bijna 40 procent en een verdubbeling van de totale productie van goudverwerking. De positieve ontwikkelingen in de goudindustrie is het gevolg van de verhoogde productie bij Rosebel Goldmines Suriname, Newmont Suriname en van de overige goudbedrijven. Ook was er sprake van een toename van olieraffinaderijproducten met bijkans 50 procent.

Figuur II. 1.1: Economische groei diverse sectoren 2013-2019, realisatie, schatting, projectie

Bron: ABS/SPS augustus 2018 projecties

Figuur II.1.2: BDI en investeringen in de mineralensector in 2013-2017 (mln USD)

Bron: CBvS, Staatsolie, multinationals in de goudsector Suralco en schattingen van SPS

Het gemiddelde aandeel van de mineralensector in het BBP is circa 19,5 procent in 2013-2017.

De schatting van de groei in de niet-mineralensector, exclusief de Overheid, is voor 2017 gesteld op -0,5 procent, na de inkrimping van circa 11,4 procent in 2016. Bij de overheidssector is vanaf 2015 sprake van een inkrimping van groei van de sector, vanwege de economische recessie (2013-2016). Deze trend zal naar verwachting worden voortgezet op middellange termijn (zie figuur II.1.1).

Het groeicijfer¹⁰ voor 2018 is geschat op 1,7 procent. Bij de mineralensector wordt een groei van de productie van olieraffinaderijproducten verwacht van bijna 8,0 procent, terwijl de productie bij de goudsector

⁹ In SNA 2008 worden voor de analyse van het effect van de “natural non-renewable resource” sector op de economie, deze sectoren geclusterd. “Non- renewable resource sectoren” zijn de mijnbouw- en aardolieproducten waarvan de voorraden na verloop van tijd opraken. Bij clustering van deze sectoren in het BBP moeten worden meegenomen de diensten die direct aan de productieactiviteiten gerelateerd zijn, m.n. transport van erts/olie binnen en van het mijngebied. De primaire en secundaire verwerking van de producten wordt hierbij ook meegenomen, doch niet het eindproduct, bijvoorbeeld bij de aardolie sector de productie van fuel oil (IMF Guide to Analyze Natural Resource in National Accounting). Bij de presentatie van de groeicijfers van de mineralensector in ons BBP wijkt de “coverage” enigszins af van het bovenstaande. De dienstensector, m.n. transport binnen mijnbouwactiviteiten, is niet meegenomen, terwijl alle “downstream” activiteiten rond olieproductie zijn inbegrepen in de groeicijfers.

¹⁰ De BBP-cijfers 2016-2019 zijn voorlopige schattingen en projecties van SPS op basis van verkregen data van de sectoren. De BBP-schattingen van het ABS over 2016 en 2017 zijn niet overgenomen, omdat deze laat zijn ontvangen. Na analyse van de cij-

naar alle waarschijnlijkheid zal afnemen. De groei van de niet-mineralensector van 3,4 procent is toe te schrijven aan productieverhoging van de sectoren Agrarisch, Bosbouw, Nutsvoorzieningen, Constructie, Handel en ook Transport, Opslag en Communicatie.

Tabel II.1.1: Bruto Toegevoegde Waarde tegen basisprijzen (SRD 1000) per bedrijfstak in lopende prijzen periode 2013-2019

Omschrijving	2013	2014*	2015*	2016*	2017**	2018**	2019**
Mineraal	3.667.837	3.174.136	1.654.299	3.385.679	5.014.501	5.320.148	5.641.413
Niet-mineraal	9.998.730	10.777.412	11.239.996	13.056.684	15.431.447	16.760.686	18.062.690
- Productiesector	2.256.686	2.362.953	2.500.027	2.981.481	3.505.903	3.835.660	4.160.186
- Dienstensector	7.742.044	8.414.459	8.739.969	10.075.203	11.925.544	12.925.026	13.902.504
Overheid	1.875.692	1.939.949	2.010.896	2.123.776	2.187.535	2.253.161	2.320.756
Indirecte belastingen minus subsidies op prod.	1.438.404	1.402.925	1.585.330	1.310.400	1.496.300	1.522.395	1.566.863
BBPmp	16.980.663	17.294.422	16.490.521	19.876.539	24.129.784	25.856.391	27.591.722

Bron: ABS, SPS

*) Voorlopige cijfers

***) Projectie

De groei voor 2019 wordt geraamd op 2,8 procent, vanwege stijging van de goudproductie met ongeveer 15 procent als gevolg van een verwachte toename van de goudproductie bij RGM vanwege de start van de exploitatie op hun nieuw Saramacca concessiegebied. Olieraffinaderijproducten stijgen met slechts 1 procent. Bij de niet-mineralensector zullen naar verwachting voornamelijk de Agrarische sector, Bosbouw, Nutsvoorzieningen, Constructie en Handel groeien. De economie, die naar verwachting op middellange termijn met gemiddeld 2,0 procent zal groeien, presteert slechter dan de regio (gemiddelde groei in de regio is 2,7 procent) (zie Tabel II.1.2).

Tabel II.1.2: Reële Groei (2007=100) 2013-2019

Omschrijving	2013	2014*	2015*	2016*	2017**	2018**	2019**
Totaal Mineralensector	-1,4	-7,7	-9,4	17,6	7,9	-1,0	7,3
Niet-Mineralensector	5,6	-0,5	0,4	-11,4	-0,5	3,4	2,2
- Productiesector	4,0	0,0	8,1	-10,9	0,8	7,3	3,0
- Dienstensector	6,3	-0,7	-2,7	-11,6	-1,1	1,7	1,8
Overheid	-5,1	19,3	-4,6	-0,7	-5,0	-1,7	-1,8
Indirecte belastingen minus subsidies op prod.	3,6	2,2	-6,2	-37,1	6,1	0,9	1,2
BBPmp	2,9	0,3	-2,6	-8,1	1,2	1,7	2,8

Bron: ABS, SPS *) Voorlopige cijfers **) Projectie

Tabel II.1.3: Macro-economische grootheden 2013-2019

Omschrijving	2013	2014*	2015*	2016**	2017**	2018**	2019**
Nationaal Inkomen per capita in USD	9110	9253	8500	5674	5640	5942	6237
Beschikbaar Inkomen per capita in USD	9233	9382	8616	5851	5810	6111	6402
BBPmp per Capita in USD	9352	9379	8550	5497	5469	5774	6071

Bron: ABS, SPS *) Voorlopige cijfers **) Projectie

Om een economische groei te realiseren van circa 4,2 procent, de gemiddelde groei van de jaren 2010-2013, de periode voor de commodity crisis, zullen behalve het aantrekken van Buitenlandse Directe Investerings (BDI), vooral investeringen in de niet-mineralen productiesector gestimuleerd moeten worden. Er zal bewust en strategisch moeten worden gewerkt aan het diversifiëren van onze economie.

Het bedrijfsleven is steeds aan het afwegen waar het rendabeler is te investeren: in Suriname of in andere landen, vooral Guyana, waar de economie thans sterk aantrekt. Behalve de macro-economische stabiliteit, zullen er van overheidswege maatregelen genomen moeten worden om het investeringsklimaat te verbeteren. Deze maatregelen hebben betrekking op het volgende:

fers bleken de groeicijfers voor sommige sectoren grote verschillen te vertonen. Ook zijn er verschillen qua methode. Deze discrepanties moeten eerst met het ABS besproken worden. De benoeming van de nieuwe Commissie voor de Statistiek is het juiste platform voor de betreffende discussie.

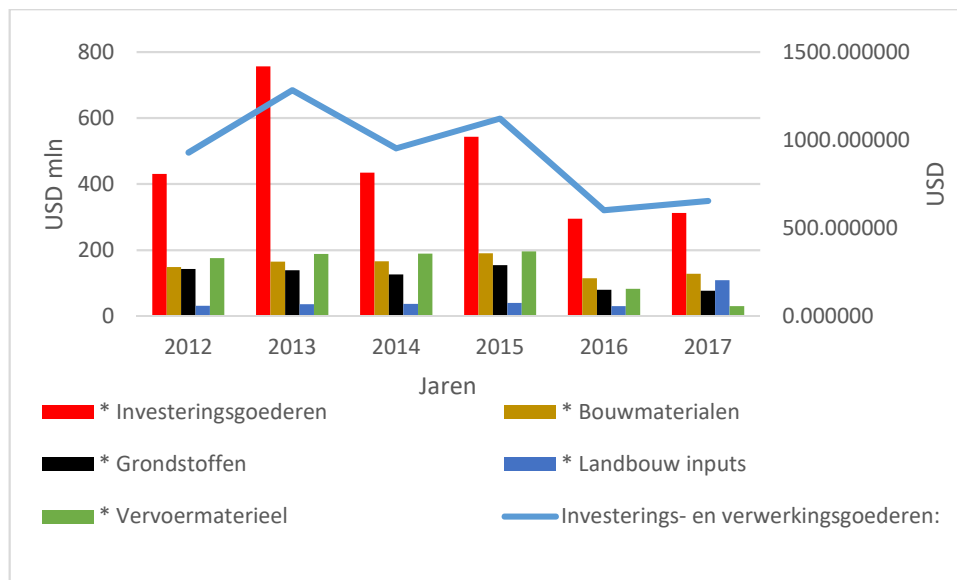
- operationalisering van Investsur; met als gevolg het invoeren van fiscale incentieven voor (opstartende kleine en middelgrote) ondernemers;
- beleid om de beschikbaarheid en toewijzing van (domein)grond aan ondernemers te vergemakkelijken en te versnellen;
- toegang tot (betaalbaar) kapitaal voor ondernemerschap door de optimalisering van de Nationale Ontwikkelings Bank (NOB), de opzet van een EXIM Bank en het ondersteunen en faciliteren van andere financiële instellingen en programma's op dit vlak.

BDI zijn grotendeels ten behoeve van de mineralensector en wel van de multinationals in de goudsector. In 2017 was dit aandeel ca. 51 procent. BDI nemen in 2016-2017 af (zie figuur II.1.2). In de grafiek komt ook tot uiting dat de totale investeringen in de mineralen-sector sinds 2015 aan het dalen zijn. Een totaal overzicht van gerealiseerde binnenlandse investeringen is niet beschikbaar, maar de trend van deze indicator zal ook een dalend verloop vertonen, vanwege de economische recessie in de afgelopen jaren.

Investerings- en verwerkingsgoederen 2013-2017

De importen van Investerings- en verwerkingsgoederen kunnen, bij gebrek aan data over directe investeringen, een indicatie geven van het niveau van deze investeringen van bedrijven in de periode 2013- 2017.

Figuur II.1.3: Investerings- en verwerkingsgoederen 2013-2017

Bron: ABS, bewerking SPS

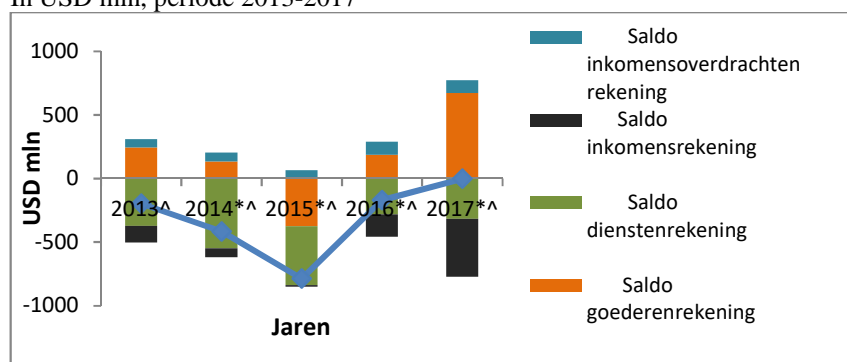
Een deel van de gerealiseerde investeringen in niet-financiële activa is terug te vinden in aangeschafte machinerieën, apparatuur, transportmaterieel en opgezette gebouwen en fabriekshallen. In Suriname kunnen investeringen voor de verwerving van vaste activa, vanwege de weinig geavanceerde industriële sector, deels in de importen worden gelokaliseerd. De importcategorie Investerings- en verwerkingsgoederen, regulier geproduceerd door het Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS), bestaat uit de subcategorieën Investeringsgoederen, grondstoffen, vervoermaterieel, bouwmaterialen en landbouw inputs. Alleen de subcategorie Investeringsgoederen zal in beschouwing worden genomen. In deze categorie zitten de aanschaffingen van zowel de mijnbouwbedrijven als andere sectoren. De gemiddelde jaarlijkse importwaarde in de verslagperiode van deze subcategorie is USD 468 mln. Figuur II.1.3 vertoont twee piekmomenten voor investeringgoederen (linker verticale as), namelijk in 2013 en 2015, voornamelijk vanwege de investeringen in de mijnbouwsector (olie en goud). In de periode 2013-2017 kan gemiddeld circa 23 procent van de totale importen van Suriname per jaar worden toegeschreven aan de mijnbouwsector. Uitgaande van dit gegeven en de lijn doortrekkend naar deze subcategorie, kan minimaal 23 procent van de import van investeringgoederen worden toegeschreven aan de mijnbouwsector (waarde import mijnbouwsector/waarde totale import). Omdat de mijnbouwsector hoogstwaarschijnlijk een hoger aandeel in de importen van investeringgoederen voor haar rekening neemt, wordt geschat dat maximaal 90 procent (waarde import mijnbouwsector/waarde import subcategorie Investeringsgoederen) van de subcategorie Investeringsgoederen

bestemd is voor de mijnbouwsector. Het betreft een proxy indicator voor investeringen, dus wordt geïndiceerd dat als minimaal 10 procent van de subcategorie investeringsgoederen voor rekening is van de niet-mijnbouwsector, gemiddeld USD 47 mln per jaar (10 procent van USD 468 mln) in de periode 2013 -2017 minimaal geïnvesteerd is in de niet-mijnbouwsector.

II.2. De Betalingsbalans¹¹

De balanswaarden op de lopende rekening van de betalingsbalans zijn in de vijf opeenvolgende jaren negatief (zie figuur II.2.1). In 2012 werd nog een positief resultaat genoteerd van ongeveer USD 162 mln. De goederenrekening is in alle jaren van de verslagperiode positief met uitzondering van 2015, waarbij sprake is van een tekort van USD 376 mln. De inkomensoverdrachtenrekening is, zoals gebruikelijk positief voor alle opeenvolgende jaren. De negatieve saldi op de diensten- en de inkomensrekening hebben een overwicht op de positieve saldi van de goederen- en inkomensoverdrachtenrekening. Het resultaat is negatieve saldi op de lopende rekening van de betalingsbalans in de periode 2013 - 2017. Ook in de eerste helft van 2018 is sprake van een negatief saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans, en wel van ongeveer USD 103 mln. De figuur geeft een grafische weergave van het verloop van de saldi op de lopende rekening van de betalingsbalans. Ook is de samenstelling en het aandeel van de verschillende componenten waar te nemen. In de onderhavige tekst zal in het kort worden aangegeven wat de oorzaak is van de ontwikkelingen in de verschillende componenten.

Figuur II.2.1: Transacties op de lopende rekening van de betalingsbalans
In USD mln, periode 2013-2017

Bron: Centrale Bank van Suriname/bewerking SPS

Het saldo op de goederenrekening vertoont in de periode 2013-2014 een dalende trend, terwijl in 2015 het saldo negatief is. Dit is het gevolg van dalende internationale prijzen van de mijnbouwproducten goud, olie en aluinaarde en terugval in productievolumes. Het herstel in 2016 en 2017 is marginaal en volgt het herstel in de toename van de goudprijs in 2016 en 2017 op. Ook de productie- en exportvolumes herstelden zich met uitzondering van de bauxiet- en aluinaardeproductie en -exporten. Dit laatste als gevolg van de definitieve sluiting van de ALCOA/Suralco aluinaarderaffinaderij te Paranam in december 2015, ondanks pogingen de productie in deze productiecluster weer op gang te krijgen. Aangezien de bijdrage van de mijnbouwsector in de totale exportwaarde in de periode 2013-2017 gemiddeld 84 procent bedraagt, geeft de mijnbouw exportontwikkeling in grote lijnen het verloop van de totale export weer.

Importvolume en -waarde zijn in hoge mate beïnvloed door de bouw van de Staatsolie raffinaderij in de periode 2012-2014 (totale investeringswaarde voor opzet van de Raffinaderij is ongeveer USD 1,1 mld) en de goudmijn van Newmont Suriname LLC in de periode 2014-2016. Dit was vooral merkbaar in 2013¹² toen de importen stegen met ongeveer 9 procent ten opzichte van 2012. Bij de constructie van de Newmont Suriname Merian mijn bedroegen de opzetkosten bijkans USD 0,8 mld. In 2015, het piekjaar van de constructiewerkzaamheden van de Merian mijn, stegen de importen met slechts 1 procent, aangezien deze reeds op een hoger niveau zaten dan gebruikelijk, vanwege de constructiewerkzaamheden van de Staatsolie-raffinaderij. Deze liepen ten einde in 2015 en daarmee ook de daaraan gerelateerde importen.

¹¹ Zie Statistische Annex Economische Indicatoren.

¹² In dit jaar werd het grootste deel van de raffinarijdelen en andere machines van Staatsolie geïmporteerd, terwijl ook de kosten voor externe deskundigheid drukken op de uitgavenzijde van de dienstenbalans.

De forse terugval van de waarde van importen in 2016 en 2017 met meer dan 30 procent, ten opzichte van 2014-2015 kan deels verklaard worden uit de beëindiging van de constructiewerkzaamheden in de mijnra-
lensector. Echter, ook de terugval van de exportinkomsten heeft het vermogen om te importeren negatief
beïnvloed en verklaren mede de terugval van de importen.

Tabel II.2.1: Betalingsbalans in mln USD, periode 2013-2018-II

Omschrijving	2013 [^]	2014 ^{*^}	2015 ^{*^}	2016 ^{*^}	2017 ^{*^}	2018-II [*]
Saldo Lopende rekening	-195,9	-416,3	-786,5	-169,7	-1,7	-103,0
Saldo goederenrekening	242,5	133,0	-375,9	186,7	672,0	12,7
Saldo dienstenrekening	-373,8	-550,1	-462,6	-282,6	-316,7	-82,1
Saldo inkomensrekening	-131,2	-70,4	-13,3	-175,6	-456,7	-61,9
Saldo inkomensoverdrachtenrekening	66,6	71,2	65,3	101,8	99,7	28,3
Saldo Vermogensoverdrachtenrekening	0,1	-0,5	1,2	19,4	0,0	-0,7
Saldo Financiële rekening	430,1	696,9	769,6	491,6	177,7	211,6
Saldo Directe investeringen	187,6	164,1	266,7	309,2	163,3	36,8
Saldo Beleggingen	-1,2	0,6	-9,5	507,8	-30,2	-52,4
Saldo Overig financieel verkeer	243,7	532,2	512,4	-325,4	44,6	227,2
Saldo Totaal Rekening	234,3	280,1	-15,7	341,3	176,0	107,9
Statistische verschillen	-383,0	-430,3	-250,3	-262,0	-154,2	-19,2
Mutatie in de Internationale reserves ^{**})	148,8	150,2	265,8	-79,4	-21,7	-88,7

Bron: CBvS, bewerking SPS

*) Voorlopige cijfers ^) Herziene data **) Een minteken duidt op een toename in de reserves

Het resultaat op de dienstenbalans is structureel negatief met een minder negatief resultaat in 2016 en 2017. De reden voor deze uitgaven zijn overwegend toename van activiteiten in de mijnbouwsector, waar-
bij diensten in het buitenland worden betrokken. Het buitenland leverde diensten aan de raffinaderijcon-
structie van Staatsolie in de periode 2013-2015. Vanwege het aflopen van de constructiewerkzaamheden
van de raffinaderij zijn in 2016 en 2017 minder technisch en handels-gerelateerde diensten als ook
transport- en verzekeringsdiensten geïmporteerd.

Het saldo dat gerealiseerd wordt op de inkomensrekening is negatief. De instroom in de afzonderlijke ja-
ren (periode 2013-2017) is gemiddeld circa USD 22 mln. en is min of meer constant. De uitstroom daaren-
tegen loopt op tot gemiddeld USD 192 mln per jaar in de verslagperiode. De uitstroom in 2013 is circa
USD 158 mln en daalt naar gemiddeld circa USD 60 mln per jaar in de periode 2014-2015. In de periode
2016-2017 neemt de uitstroom weer toe met gemiddelde circa USD 340 mln per jaar. De belangrijkste
post op de inkomensrekening is de post kapitaalopbrengsten. De lage winstgevendheid van de mijnbouw-
bedrijven hebben grotendeels geleid tot de daling in de uitstroom in 2014 en 2015. De dividendovermakin-
gen aan de moedermaatschappijen waren gering in die jaren, terwijl deze in de periode 2011 -2013 hoog
waren, vanwege hoge winsten. Het in productie gaan van Newmont Suriname LLC. heeft geresulteerd in
dividendovermakingen en betaling van arbeidsinkomen in 2016 en 2017, waardoor de uitstroom weer
stijgt. In oktober 2017 was Newmont Suriname een jaar in productie. Ook rentebetalingen door de Over-
heid en de particuliere sector hebben bijgedragen tot de toename in de uitstroom op de post Inkomens

De inkomensoverdrachtenrekening vertoont positieve saldi gedurende de verslagperiode. De ontwikkelin-
gen op de post Inkomensoverdrachten, voor zowel ontvangsten als uitgaven, worden hoofdzakelijk be-
paald door de sub-post Levensonderhoud. De post Ontvangsten wordt gedomineerd door twee catego-
rieën: van pensioenuitkeringen aan Nederlanders die in Suriname wonen en financiële ondersteuning aan
familie in Suriname (remittances) door personen in het buitenland. Aan de uitgavenzijde is sprake van een
min of meer identieke situatie. Recentelijk leveren ook de belastingontvangsten van de Staat van bedrijven
actief in de offshore olie-exploratie een belangrijke bijdrage aan de positieve instroom.

Het tekort op de lopende rekening wordt in de periode 2013-2015 deels gefinancierd door positieve saldi op de financiële rekening en deels door mutaties in de internationale reserves, terwijl het tekort in de periode 2016-2017 volledig gefinancierd wordt door de positieve saldi op de financiële rekening met ook nog een positieve mutatie in de internationale reserves. De instroom via de financiële rekening worden overwegend veroorzaakt door de directe investeringen naar Suriname, waarbij in de periode 2014-2016 de investeringen in de goudsector de bepalende factor vormden. De instroom van buitenlands kapitaal in 2016 bestond voornamelijk uit directe investeringen naar Suriname en beleggingen. De Staat Suriname heeft in oktober 2016 op de internationale kapitaalmarkt via Oppenheimer een obligatie uitgegeven ter waarde van USD 550 mln. Ook in de eerste helft van 2018 is sprake van een positieve mutatie in de internationale reserve en wel met circa USD 89 mln.

II.3. Overheidsfinanciën

Het financieringstekort (figuur II.3.3) van de Overheid is in de periode 2013-2017 meer dan verdubbeld, van SRD 768 miljoen naar SRD 1856 miljoen, als gevolg van stijging van de uitgaven en daling van de inkomsten tot 2016 (figuur II.3.1 en figuur II.3.2). In 2017 stegen de inkomsten weliswaar met 30 procent ten opzichte van 2016 en de uitgaven met 19 procent, terwijl het tekort met 0,2 procent afnam.

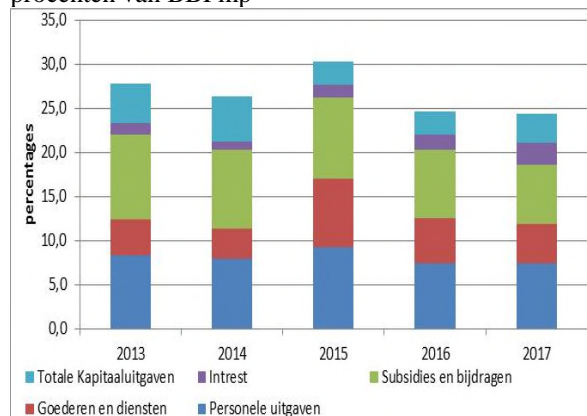
De lopende en de totale overheidsuitgaven zijn in 2017 ten opzichte van 2013 met respectievelijk circa 36,7 procent en 32,8 procent toegenomen. Deze toename kan voornamelijk toegeschreven worden aan de stijging van de loonsom van de ambtenaren als gevolg van een toename van het aantal werknemers op de loonlijst, alsook de salarisverhoging aan onderwijsgevenden en de toekenning van koopkrachtversterking aan de overige landsdienaren.

Tabel II.3.1: Overheidsfinanciën en effectieve staatsschuld in % van het BBP

	2013	2014	2015	2016	2017	2018*
Totale Overheidsontvangsten	23,3	21,7	20,6	15,9	17,2	na
Totale Uitgaven	27,8	26,4	30,4	24,6	24,4	na
Begrotingssaldo totale rekening	-4,5	-4,7	-9,7	-8,7	-7,2	na
Effectieve Staatsschuld (% BBP)	29,8	26,6	43,3	46,6	69,1	65,5

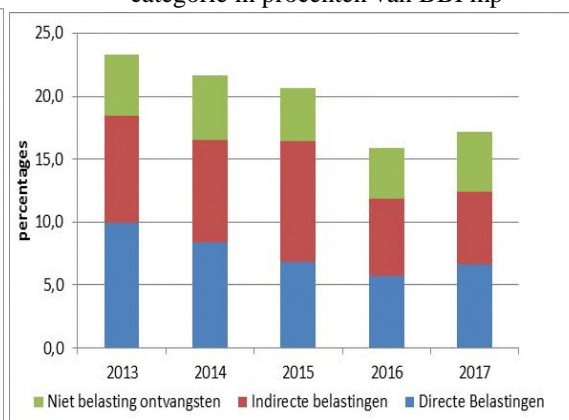
Bron: Ministerie van Financiën, Bureau voor de Staatsschuld, bewerking SPS. *) juni 2018

Figuur II.3.1: Overheidsuitgaven naar categorie in procenten van BBPmp

Bron: Ministerie van Financiën, bewerking SPS

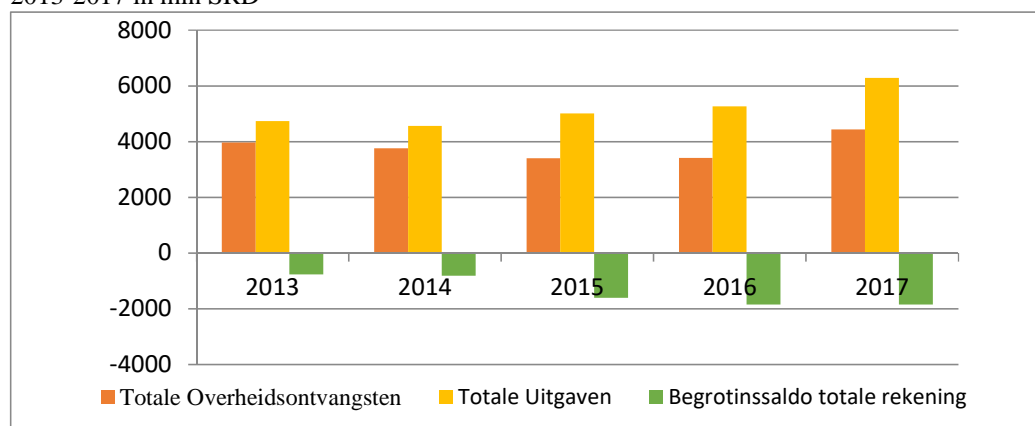
Figuur II.3.2: Overheidsontvangsten naar categorie in procenten van BBPmp

Bron: Ministerie van Financiën, bewerking SPS

De overheidsuitgaven stijgen verder door een toename van de materiële uitgaven van de Overheid en interestbetalingen. De interestbetalingen bedroegen in 2016 en 2017 respectievelijk SRD 642,2 mln en SRD 787,6 mln. Aan de inkomstzijde zijn de indirecte belastingen flink afgenomen vanwege een daling in de importen ten opzichte van de jaren daarvoor. Wat 2017 betreft, valt op te merken dat de niet belastingmiddelen en de directe belastingen enigszins aantrekken, vanwege de gunstigere ontwikkelingen in de mineralensector. Deze inkomsten stegen van SRD 276,4 mln in 2015 tot ruim SRD 1.041,2 mln.

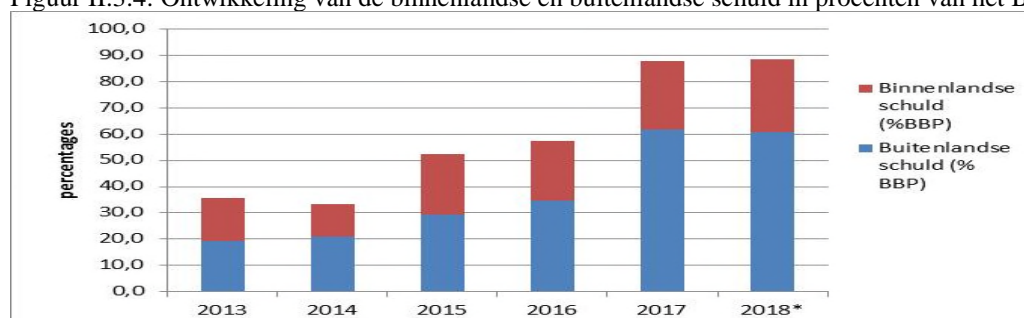
Figuur II.3.3: Ontwikkeling van de totale overheidsuitgaven, ontvangsten en saldo totale rekening 2013-2017 in mln SRD

Bron: Ministerie van Financiën, bewerking SPS

Het tekort op de begroting werd, afgezien van de lokale financiering, deels gefinancierd middels leningen bij bilaterale en multilaterale instellingen. Dit komt tot uiting in de ontwikkeling van de staatsschuld, die een forse stijging laat zien van 35,6 procent van het BBP in 2013 tot 88,4 procent per ultimo 30 juni 2018. Eind 2017 steeg de buitenlandse schuld ten opzichte van 2016 van USD 1,4 mld tot USD 1,7 mld en in het eerste halfjaar van 2018 was er een lichte daling. De binnenlandse schuld laat in 2017 ten opzichte van 2016 ook een stijging zien van SRD 3,7 mld naar SRD 5,3 mld. Ultimo juni 2018 is een lichte toename waar te nemen.

Figuur II.3.4: Ontwikkeling van de binnenlandse en buitenlandse schuld in procenten van het BBP

Bron: Bureau voor de Staatsschuld, * juni 2018

Per ultimo juni 2018 bedroeg de bruto staatsschuld USD 4,4 mld, waarvan USD 1,6 mld tot de buitenlandse schuld gerekend kan worden. Niet alleen in nominale termen is er een stijgende trend bij de staatsschuld, maar ook de schuldratio's geven hetzelfde beeld te zien (figuur II.3.4).

II.4. Monetaire ontwikkelingen en de financiële sector

In 2017 is de maatschappelijke geldhoeveelheid in ruime zin (M2) met 9 procent gestegen en in het eerste halfjaar van 2018 bedroeg de groei 3,2 procent (zie tabel II.4.1). De liquiditeitsquote is vanaf 2017 aan het afnemen en bedraagt circa 60 procent (zie figuur II.4.1) aan het eind van het eerste halfjaar in 2018.

Tabel II.4.1: De Maatschappelijke geldhoeveelheid in mln SRD¹³ (2013-juni 2018)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018-juni
Basisgeldhoeveelheid (M0)	2.402,3	2.198,8	2.601,8	3.004,2	3.674,2	4.056,2
Primaire liquiditeiten (M1)	4.466,5	4.650,4	4.926,4	6.840,1	7.754,5	7.986,1
Liquiditeitenmassa in ruime zin (M2)	9.28,1	9.520,2	10.639,3	16.193,1	17.601,5	18.165,8
Liquiditeitsquote (M2/BBP)* in %	53,2	55,0	63,8	79,3	69,4	60,2

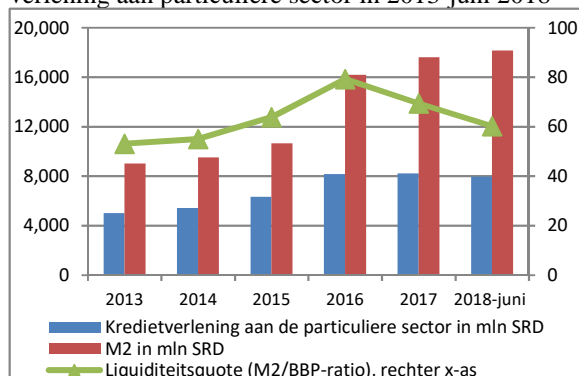
Bron: CBvS, ABS, SPS met bewerkingen van SPS * Liquiditeitsquote en bronnen van geldschepping van 2017 en 2018 zijn gebaseerd op de BBP schattingen van SPS van respectievelijk SRD 25.353 mln en SRD 30.151 mln.

De voornaamste bron van geldschepping (figuur II.4.2) in 2017 was liquiditeitscreatie ten behoeve van de Overheid (6 procent van het BBP). Alhoewel de CBvS haar voorschotten aan de Overheid vanaf juni 2016 had stopgezet, heeft het bankwezen de rol als voornaamste binnenlandse financiers van overheidstekorten in 2017 op zich genomen. De enorme toename van de kredietverlening van het bankwezen is een indicatie van de grote financieringsbehoefte van de Overheid om haar uitgaven te kunnen dekken¹⁴. In het afgelopen jaar was de liquiditeitscreatie uit het buitenland licht negatief (-0,3 procent van het BBP), ondanks een toename van circa USD 43 miljoen van de internationale reserve (IR) positie vanwege sterker stijgende exporten dan importen¹⁵. De Overheid heeft namelijk per saldo meer deviezen uitgegeven aan schuldaflossing uit middelen die zij had gereserveerd, maar geen deel uitmaakten van de IR-positie (zie figuur II.4.3).

In het eerste halfjaar van 2018 is de bron van de liquiditeitstoename het buitenland (7 procent van het BBP), vanwege de toename van de IR-positie grotendeels vanwege ontvangen gelden van Staatsolie in mei uit een buitenlandse lening. In deze periode is de liquiditeitscreatie aan de Overheid significant gedaald (circa 4 procent van het BBP), omdat de tegoeden van de Overheid bij het bankwezen uit hoofde van de ontvangen middelen van Staatsolie meer gestegen zijn dan aan het bankwezen onttrokken middelen.

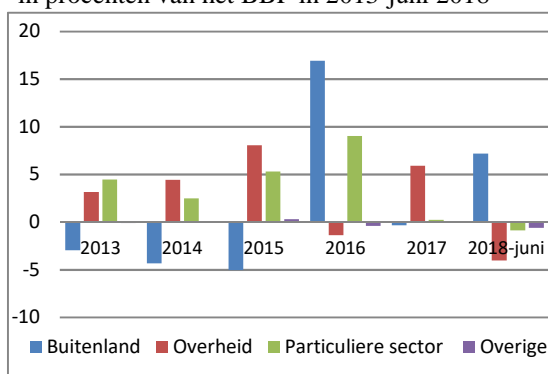
In 2016 waren de netto kapitaaltoevoer uit het buitenland (16 procent van het BBP) en vorderingen op overige ingezetenen (9 procent van het BBP) de voornaamste bron van geldschepping. Door de herwaardering van de vreemde valuta posities van deposito nemende instellingen door depreciatie van circa 85 procent van de eigen munt ten opzichte van de US dollar en de aanvoer van vreemde valuta vanwege een overschot op de betalingsbalans, steeg de maatschappelijke geldhoeveelheid in dat jaar. In de periode 2013-2015 waren de bronnen van liquiditeitstoename voornamelijk ten behoeve van de Overheid en de particuliere sector.

Figuur II.4.1: M2, liquiditeitsquote en kredietverlening aan particuliere sector in 2013-juni 2018

Bron: CBvS en bewerkingen van SPS

Figuur II.4.2 Bronnen van geldschepping (Δ M2) in procenten van het BBP in 2013-juni 2018

Bron: CBvS en bewerkingen van SPS

¹³ De basisgeldhoeveelheid is de geldhoeveelheid in enge zin en omvat bankbiljetten in omloop en direct-opeisbare verplichtingen aan overige deposito nemende instellingen met name kasreservestortingen en de werkrekening van de banken bij de CBvS. Primaire liquiditeiten is gelijk aan de som van chartaal (bankbiljetten, munten en muntbiljetten in omloop) en giraal geld (SRD en vreemde valuta onmiddellijk opeisbare tegoeden van het publiek bij de banken). De Liquiditeitenmassa in ruime zin omvat naast M1 tevens alle overige spaar- en termijndeposito's van het publiek bij het bankwezen alsook effecten anders dan aandelen.

¹⁴ Het overheidsfinancieringstekort bedroeg in 2016 en 2017 respectievelijk ca. 9 en 8 procent van het BBP.

¹⁵ In 2017 stegen exporten op kasbasis met 35 procent, terwijl importen stegen met 7 procent.

De bancaire sector is een belangrijke bron voor het financieren van investeringen van lokale producenten en de Overheid. In tabel II.4.2 wordt de stand van de kredietverlening door de algemene banken naar valuta-soort gepresenteerd.

Tabel II.4.2: Stand van verstrekte kredietverlening door algemene banken naar valuta-soort in 2013-juni 2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018-juni
Totale Kredietverlening in mln SRD	3.371,6	4.258,5	4.384,3	4.437,3	5.214,5	5.305,1
Totale Kredietverlening in mln USD	441,4	465,5	457,1	473,4	509,8	505,4
Totale Kredietverlening in mln Euro	124,2	151,5	159,4	168,3	155,4	135,9
Voorziening dubieuze debiteuren mln SRD	61,9	91,7	162,1	184,3	233,7	256,7

Bron: CBvS

In 2017 bedroeg de stand van de totale kredietverschaffing van de algemene banken circa SRD 10,4 mld, een stijging in nominale termen van 12 procent¹⁶ en in reële termen van 3 procent. Het aandeel van de kredietverlening naar de Overheid is in 2017 significant gestegen van 12 procent in 2016 tot 21 procent. De kredietverlening in reële termen aan de Overheid nam toe met circa 79 procent, terwijl die aan de particuliere sector daalde met circa 8 procent in het afgelopen jaar. Tot en met juni 2018 neemt de totale kredietverlening in nominale termen af met circa 1,5 procent. De daling van de kredietverlening aan de particuliere sector is het gevolg van de economische recessie in de afgelopen jaren. In procenten van het BBP bedroeg de kredietverlening aan de particuliere sector circa 26 procent per medio 2018. Per medio 2018 was circa 77 procent van de totale kredietportefeuille van de bancaire sector toegekend aan de particuliere sector en 16 procent van de totale kredietportefeuille aan direct productieve sectoren (nijverheid, mijnbouw, elektra, gas en water).

Vanwege de verslechterde economische situatie in het afgelopen jaar is de voorziening voor dubieuze debiteuren sterk toegenomen met circa 315 procent per medio 2018 ten opzichte van 2013 (tabel II.4.2). De trage voldoening van achterstallige betalingen in de afgelopen jaren door de Overheid aan binnenlandse aannemers, cliënten van de bank, en de economische recessie in het algemeen gelden als oorzaken.

De leenrente in 2017 en 2018 is over het algemeen aan het dalen (tabel II.4.3), vanwege de afnemende inflatie vanaf 2017. Hierdoor is de reële rentevoet op SRD-leningen vanaf 2017 weer positief, na een negatieve trend in 2015-2016.

Tabel II.4.3: Gemiddelde rentevoeten op SRD, Euro en USD leningen in 2013-juni 2018 (in %)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018-juni
Rentvoet (nominaal) op SRD-leningen	12,0	12,5	13,4	14,1	14,3	14,4
Rentvoet (reëel) op SRD-leningen	11,4	8,6	-11,7	-25,1	4,7	5,3
Interbancaire SRD rentvoet	6,2	5,8	8,1	10,9	17,4	16,6
Rentvoet op USD leningen	9,7	9,5	9,8	9,5	9,1	8,7
Rentvoet op Euro leningen	10,6	9,5	9,2	9,0	8,8	8,7

Bron: CBvS met bewerkingen van SPS

Vanwege het stijgende verschil van de leenrente op vreemde valuta kredieten en de SRD-kredieten, nam de vreemde valuta kredietportefeuille in de afgelopen jaren sterker toe dan de SRD-kredietportefeuille. In mei 2017 heeft de CBvS aangegeven dat handelsbanken voortaan alleen kredieten in vreemde valuta mogen verstrekken aan bedrijven en personen met reguliere vreemde valuta-inkomsten uit het buitenland. Deze maatregel moest leiden naar vermindering van de vraag naar vreemde valuta te verminderen om zo de wisselkoersstabiliteit te bewaken.

De dollarisatie¹⁷ van deposito's en kredieten is vanwege de ontwaarding van de eigen munteenheid in de afgelopen jaren toegenomen. Zo steeg de dollarisatieratio op deposito's van 53 procent in 2013 tot 69 pro-

¹⁶ De stand van de nominale kredietverschaffing in SRD, USD en Euro en groeiden respectievelijk met 18, 8 en -8 procent.

¹⁷ Dolarisatieratio is het aandeel van vreemde valuta deposito's in totale deposito's en het aandeel van verstrekte vreemde valuta kredieten in de totale kredietverlening aan de private sector.

cent in juni 2018, terwijl de ratio op kredieten toenam van 40 naar 51 procent in dezelfde periode. Per ultimo 2017 stegen de totale vreemde valuta deposito's bij de banken met circa USD 90 mln tot circa USD 1.489 mln, terwijl de vreemde valuta kredietverlening toenam met USD 45 mln tot circa USD 695 mln. In het eerste halfjaar van 2018 bedroegen de vreemde valuta deposito's en kredietverschaffing door banken respectievelijk circa USD 1.524 mln en circa USD 661 mln.

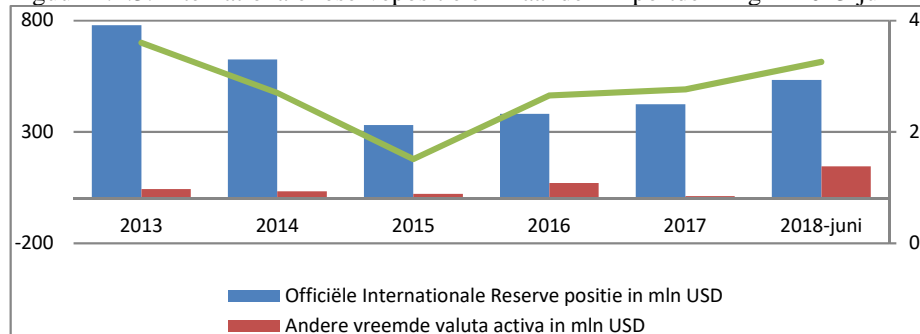
Internationale reserve en wisselkoers

Vanwege de dalende wereldmarktprijzen voor goud en aardolie vanaf 2013 nam onze officiële internationale reserve (IR) positie af met circa 135 procent, van USD 779 mln in 2013 tot USD 330 mln per ultimo 2015. In 2016 steeg de gemiddelde goudprijs met circa 8 procent en het exportvolume vanwege de start van de productie van Newmont Suriname. Samen met de daling van de importen en de ontvangst van de tranche betalingsbalanssteun van het IMF in het kader van het "Stand By Arrangement Program" ter waarde van circa USD 81 mln, leidde dit tot een verhoging van de IR-positie in dat jaar tot USD 381,4 mln. In 2017 steeg de IR-positie verder met 11 procent, vanwege stijgende exportopbrengsten uit de goudsector tot USD 424 mln.

In mei 2018 steeg de IR-positie tot USD 762 mln, voornamelijk vanwege overmakingen door Staatsolie ter waarde van USD 337,5; USD 261,5 miljoen ten behoeve van de aflossing van haar "onlend" schuld uit de obligatielening van oktober 2016 en USD 76 miljoen ten behoeve van de aankoop van het overheidsaandeel (4,8 procent) in de Merian mijn. In juni bedroeg de officiële IR-positie USD 533 miljoen omdat gelden gereserveerd zijn voor schuldenlast betalingen van de overheid. Hierdoor is de andere vreemde valuta activa van de Staat, die geen deel uitmaken van de officiële IR-positie- in juni 2018 toegenomen (figuur II.4.3).

Als van de IR-positie per ultimo juni 2018 het bedrag aan valutaswaps met China en van de lokale banken (circa USD 250 mln) en de tranche betalingsbalanssteun van het IMF (USD 81mln) wordt afgetrokken, is er in principe circa USD 200 mln beschikbaar voor transacties.

Figuur II.4.3: Internationale reservepositie en maanden importdekking in 2013-juni 2018

Bron: CBvS en bewerkingen van SPS

Vanwege de steeds dalende internationale reserve en de toenemende vraag naar buitenlandse valuta werd de officiële wisselkoers op 18 november 2015 gedevalueerd met circa 20,5%. In mei 2016 is de CBvS, na het houden van valutaveilingen in maart en april, overgegaan tot een vrije markt voor het deviezenverkeer en het instellen van een zwevend wisselkoerssysteem. De wisselkoers wordt bepaald door vraag en aanbod.

Tabel II.4.4: Gemiddelde wisselkoersen CBvS*: SRD t.o.v. USD en Euro (2013-2018)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018-juni
USD	3,35	3,35	4,04	7,49	7,52	7,53
Euro	4,46	4,46	4,42	7,83	8,94	8,76
Inflatie (end of period)	0,6	3,9	25,1	52,4	9,2	6,0**

Bron: CBvS, ABS * verkoopkoers **inflatie over 2018 heeft betrekking op juli year-to-year inflatie

In 2017 en in het eerste halfjaar van 2018 is de SRD ten opzichte van de USD stabiel te noemen. De Euro die in 2017 apprecieerde ten opzichte van de US dollar, is vanaf april 2018 aan het depreciëren. Dit komt

tot uiting in de gemiddelde SRD/Euro koers in het eerste halfjaar van 2018 in tabel II.4.4. Vanwege de stabiele wisselkoers van de SRD/USD is de inflatie in 2017 -2018 aan het dalen.

II.5. De Financiële Sector

Vanwege de economische recessie sinds 2014 met als gevolg hoge inflatie en negatieve reële rentevoeten dat zich vertaalde in een verhoogd percentage “non-performing loans” en daaraan gekoppeld een stijgende voorziening voor dubieuze debiteuren, kwam de rentabiliteit, maar ook de liquiditeits- en solvabiliteitspositie van de banken onder druk te staan.

Zo boekte de DSB NV, de grootste bank van Suriname met een marktaandeel van circa 35 procent, in 2016 een verlies van circa SRD 188 mln. In haar jaarverslag over 2017 heeft de bank aangegeven dat het geconsolideerde winst van de bank vóór belasting SRD 13,5 mln bedroeg. In het jaarverslag komt ook tot uiting dat alhoewel de solvabiliteitsratio van de bank nog steeds niet op gewenste niveau is, het fundament voor duurzaamheid in het afgelopen jaar is gelegd door de verbetering van de liquiditeitspositie van de bank. Er wordt verder gewerkt om de solvabiliteitspositie op het gewenste niveau te brengen.

Alhoewel de liquiditeitspositie van het bankwezen in het afgelopen jaar verbeterde, is de solvabiliteitspositie van vele banken niet in voldoende mate hersteld en nog steeds kwetsbaar. De hoge mate van ‘non-performing loans’ is nog een feit. Voorts zijn de rentabiliteitsvooruitzichten van de banken in de komende jaren beperkt, vanwege de beperkte groeiverwachting van de lokale economie met name de niet-minerale productiesector. Behalve de economische ontwikkeling in de afgelopen 3 tot 4 jaar, dragen ook de hoge internationale bancaire normen (Basel II)¹⁸ waaraan Suriname zich gecommitteerd heeft, aan een afname bij van de capaciteit van de bancaire sector om in de komende jaren in voldoende mate kredieten te verschaffen aan de private sector ten behoeve van binnenlandse investeringen.

Een ander probleem waarmee het bankwezen thans te maken heeft, is de aanhouding van geldtransporten van het bankwezen in Nederland. Net als andere landen van het Caribisch gebied is de deelname van Suriname aan het internationaal bankwezen onder het vergrootglas geplaatst en dit is een van de serieuze uitdagingen van onze economie. In Nederland werd in mei 2018 een geldtransport van enkele Surinaamse deviezenbanken naar China (circa 20 mln Euro) aangehouden. In een perscommuniqué van de CBvS is aangegeven dat het hierbij gaat om gelden die de deviezenbanken hebben opgekocht bij derden om te voldoen aan internationale betalingsverplichtingen, zoals importbetalingen. Inmiddels zijn de effecten op de lokale deviezenmarkt en het bankwezen duidelijk voelbaar. Als er geen snelle oplossing komt, kan deze situatie Euro-importen stagneren en de gehele handelssector negatief beïnvloeden.

Hoofdstuk III. Ontwikkeling in de Sociale sector

III.1. Demografische trends

Suriname is één van de dunst bevolkte landen in de wereld, waarbij opgemerkt moeten worden dat de bevolking geconcentreerd is in de zogenaamde kuststreek (ongeveer 85,7 procent) en ongeveer 14,3 procent in het binnenland. In de 7 districten gelegen in de kuststrook, varieert de bevolkingsdichtheid van 0,3 tot 1.323,8 personen per km², maar in de districten Paramaribo en Wanica loopt dit op tot een gemiddelde van 574,6 personen per km². Dit historisch gegroeid spreidingspatroon is tegelijkertijd oorzaak en gevolg van fysieke infrastructuur, energievoorziening en bijgevolg economische kansen, de beschikbaarheid en kwaliteit van sociale en andere dienstverlening en de faciliteiten daarvoor. De ongelijke spreiding van de bevolking over het grondgebied verhoogt het risico op een wanverhouding tussen locatie van mensen en opties voor economische activiteit. Het ontwikkelingsbeleid en vooral regionale planning, moet duurzaam een betere balans creëren tussen deze twee ‘grote ontwikkelingsregio’s’.

¹⁸ Basel II regelgeving bepaalt het niveau van kapitaalreserves die banken moeten aanhouden als risicodekking. Benodigde kapitaalreserves t.b.v. risicodekking bij Basel II is hoger dan bij Basel I, vanwege de verhoogde risico's die ontstaan zijn op bancaire “assets”.

Tabel III.1.1: Districten naar oppervlakte, bevolking en bevolkingsdichtheid in 2012 en 2017

Nr.	Disctriect	Oppervl. (km ²)	Bev. 2012	Dichtheid	Bev.2017	Dichtheid
01	Paramaribo	182	240.924	1.323,8	233.792	1.285,0
02	Wanica	443	118.222	266,9	128.780	266,9
03	Nickerie	5.353	34.233	6,4	31.682	5,9
04	Coronie	3.902	3.391	0,9	2.661	0,7
05	Saramacca	3.636	17.480	4,8	16.475	4,5
06	Commewijne	2.353	31.420	13,4	31.209	13,3
07	Marowijne	4.627	18.294	4,0	19.319	4,2
08	Para	5.393	24.700	4,6	27.314	5,1
09	Brokopondo	7.364	15.909	2,2	13.786	1,9
10	Sipaliwini	130.567	37.065	0,3	34.036	0,3
Totaal		163.820	541.638	3,3	539.054	3,3

Bron: ABS, bewerking SPS

Bevolkingsprojecties

De geprojecteerde omvang voor de totale Surinaamse bevolking is voor de jaren 2017 en 2021 respectievelijk 595.200 en 638.800 personen. Het groeicijfer voor de intercensusperiode 2004-2012 was 1,2 procent per jaar. De projecties voor 2017 tot 2032 gaan uit van een gemiddeld nationaal jaarlijks groeicijfer van 1,8 procent (Zie tabel III.1.1).

Tabel III.1.1 Bevolkingsprojecties en -groei 2017-2021

Nr.	Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
01	Bevolking	595.200	605.900	616.900	628.100	638.800
02	Jaarlijkse groei in procenten		1,8	1,8	1,8	1,7
03	Gemiddelde groei in procenten					1,8

Bron: ·ABS, bewerking SPS

Surinames kleine bevolking heeft een relatief laag fertiliteitscijfer¹⁹ (2,54) met een tendens tot emigratie. De kleinschaligheid valt dan ook niet te ‘ontgroeien’ door natuurlijke aanwas van de bevolking. Het meest gunstige scenario van bevolkingsprojecties²⁰ geeft aan dat de Surinaamse bevolking in 2032 ongeveer 761.500 personen zal tellen. Dit is dus nog steeds minder dan een miljoen (inclusief de verwachte migratie). Echter, migratie is de ‘game changer’ bij demografische ontwikkelingen in zeer kleine bevolkingen en kan een grote uitdaging vormen voor duurzame ontwikkeling. In een kleine samenleving is het vooral migratie die de omvang en de structuur van de bevolking in korte tijd ingrijpend kan veranderen. Het gaat om internationale migratiestromen, maar ook om interne migratie. In zeer kleine staten²¹ zijn er gevallen, waarbij de bevolkingsomvang en -samenstelling in grofweg 10 jaren structureel veranderd is.

In termen van leeftijd van de bevolking, heeft Suriname nog steeds het voordeel van een vrij gunstige verhouding tussen de leeftijdsgroepen 0 tot 14, 15 tot 59 en 60-plussers (zie tabel III.1.2).

Tabel III.1.2 Bevolking naar leeftijdsgroep en geslacht over de censusjaren 2004 en 2012

Leeftijdsgroep	Census 2004			Census 2012			Abs. Δ	Rel. Δ (%)
	M	V	Totaal	M	V	Totaal		
0 - 14 jaar	74.308	72.019	146.327	76.683	72.084	148.767	2.440	1,7
15 - 59 jaar	151.032	148.378	299.410	166.948	168.001	334.949	35.539	11,9
≥ 60 jaar	19.712	22.463	42.175	24.712	29.815	54.527	12.352	29,3
Onbekend	2.794	1.758	4.552	2.286	1.109	3.395	(1.157)	(25,4)
Totaal	247.846	244.618	492.464	270.629	271.009	541.638	49.174	10,0

Bron: ·ABS, bewerking SPS

¹⁹Het Totaal Vruchtbaarheidscijfer is het totaal aantal kinderen dat per vrouw (of per 1000 vrouwen) geboren zou worden als zij (deze vrouwen) gedurende haar (hun) gehele vruchtbare levensfase hetzelfde vruchtbaarheidspatroon zou hebben als het huidige, waargenomen patroon van leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers.

²⁰Resultaten 8ste Volks- en Woningtelling in Suriname, Bevolkingsprojecties 2012-2032, blz. 48; ABS, 2014.

²¹Microstates Small Island Developing States (SIDS)

Uit de tabel blijkt dat structurele veranderingen in de bevolkingssamenstelling reeds op gang zijn gekomen. Het aandeel van de ouderen is toegenomen en de basis van de bevolkingsspiramide is duidelijk aan het versmallen. De groep ouderen is in de inter-censusperiode toegenomen met 29,3 procent.

In de periode 2017-2021 is er, evenals in de inter-censusperiode, sprake van een snellere toename van het aantal 60-plussers in vergelijking met de andere leeftijdsgroepen (zie tabel III.1.3).

Tabel III.1.3 Bevolkingsprojecties 2017 - 2021

Nr.	Leeftijdsgroep	Projectie					Abs. Δ	Rel. Δ (%)
		2017	2018	2019	2020	2021	2017-2021	2017-2021
01	0 – 14 jaar	155.700	157.600	159.600	161.900	164.000	8.300	5,3
02	15 – 59 jaar	369.800	375.900	382.100	388.100	393.800	24.000	6,5
03	≥ 60 jaar	69.700	72.400	75.200	78.100	81.000	11.300	16,2
Totaal		595.200	605.900	616.900	628.100	638.800	43.600	7,3

Bron: -ABS, bewerking SPS

Volgens de projecties zal het aantal ouderen met circa 16,2 procent toenemen. Ook wordt verwacht dat het arbeidspotentieel in de periode 2017-2021 zal toenemen met circa 6,5 procent. Deze ontwikkelingen vereisen voorzieningen in planning en beleid op vooral het beleidsgebied Sociale Bescherming (waaronder het sociaal verzekeringssysteem, werkgelegenheid en gezondheidszorg). Immers, de veranderende leeftijdsopbouw, dus het groeiend aandeel van de oudere bevolking ten opzichte van de jongeren, heeft consequenties voor de economische en sociale verhoudingen, maar ook de incidentie van ziekte en de behoefte aan zorg.

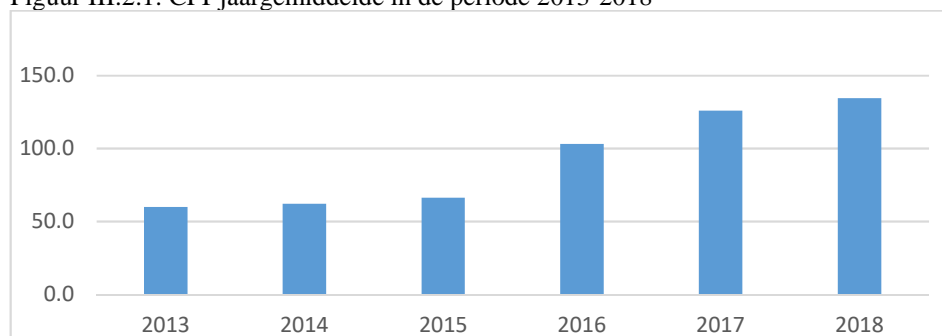
III.2. Inflatie, Lonen en Koopkracht

Het Consumenten Prijs Indexcijfer (CPI) steeg in de periode 2013-2017 van 60 naar 125,9 (jaargemiddelde). De inflatie, gemeten als procentuele stijging van CPI, bedroeg over deze periode 108,9 procent. Dit komt neer op een jaarlijks gemiddelde van circa 27,5 procent. De inflatie in 2016 en 2017 bedroeg respectievelijk circa 55,5 procent en circa 22 procent, voornamelijk als gevolg van de effecten van de afname van de deviezeninkomsten, de teruggevallen capaciteit om te importeren en daarmee samenhangende wiselkoersstijgingen. Hierdoor is de koopkracht van de SRD gedaald.

Deze daling heeft direct effect op de reële inkomens van de zogenaamde vaste inkomensstrekkers, waaronder loon- en salaristrekken, gepensioneerden en (overheids-)uitkeringsafhankelijken. Centraal in het beleidsdebat over de effecten van de crisis en hoe de lasten daarvan te spreiden, is de vraag hoeveel en op welke manier deze groepen gecompenseerd moeten worden voor deze koopkrachtdaling. In de analyseperiode zijn de loon- en salaristrekken op verschillende manieren en in uiteenlopende mate gecompenseerd voor inflatie. Echter, vanwege het ontbreken van loonstatistiek is het niet mogelijk een betrouwbaar beeld te geven van hoe inflatie en loonsverhogingen de huidige koopkracht van relevante groepen van loon- en salaristrekken beïnvloed hebben. Bijgevolg wordt hieronder de ontwikkeling van de koopkracht van het minimumloon weergegeven.

Ondanks de verhogingen van het minimum uurloon in 2016 en 2017 naar respectievelijk SRD 5,22 en SRD 6,14 was de koopkracht van het minimumloon per augustus 2018 vergeleken met 2015 teruggevallen naar SRD 2,90 of een daling van 27,5 procent (zie tabel III.2.1).

Figuur III.2.1: CPI-jaargemiddelde in de periode 2013-2018*

Bron: ABS, bewerking SPS, * geschatte jaargemiddelde op basis van de realisaties van ABS-maandcijfers.

Tabel III.2.1: Gemiddelde* koopkracht van het minimumloon ten opzichte van januari 2015

	Gemiddelde		Minimum Uurloon in SRD		
	CPI	Inflatie	Nominaal	Koopkracht van SRD 1,00	Koopkracht uurloon
2015	66,4	6,9	4,29	0,93	4,0
2016	103,2	55,5	5,22	0,61	3,2
2017	125,9	22	6,14	0,49	3,0
2018**	134,4	6,7	6,14	0,47	2,9

* Het betreft hier het gemiddelde over de twaalf maanden van het jaar

** Het geschatte gemiddelde voor 2018 gebaseerd op 'realisatiecijfers' tot juli 2018 en projecties voor de maanden augustus t/m december

Bron: Jaargemiddelde CPI/inflatie: ABS 2015, 2016, 2017 en juli 2018; SPS; augustus/december 2018

Bestaansniveaus van de bevolking en armoedebestrijding

In het beleidsdebat over de effecten van de economische crisis en de wijze waarop de lasten daarvan moeten worden gedragen, is de centrale vraag hoeveel en op welke wijze de inkomenstrekkers, gepensioneerden en bijstand genietters, gecompenseerd moeten worden voor de koopkrachtdaling. Om enigszins antwoord te geven op deze vraag, is in 2016 van overheidswege een technische commissie bestaande uit experts van het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting (SoZaVo), SPS, ABS en de Anton de Kom Universiteit van Suriname (AdeKUS - IGSR) ingesteld om een armoedegrens vast te stellen. De armoedegrens is een anker voor sociaaleconomisch beleid, een vertrekpunt dat kan worden gebruikt om (voor de lange termijn) economische of sociale doelstellingen te kwantificeren en om maatregelen op verschillende gebieden voor relevante groepen te onderscheiden. Zo kan het succes van het beleid fundamenteel worden getoetst op de vraag of de groepen onder en boven de armoedegrens er beter op zijn geworden.

Bij de vaststelling van de armoedegrens is uitgegaan van een normatief basisvoedsel pakket van 2200 Kcal per dag voor één volwassene (zie bijlage 5) waarvan de prijs met behulp van het ABS Budgetonderzoek van 2013/14 is geschat (zie tabel III.2.2). De prijs van dit voedselpakket is de z.g. voedselarmoedegrens omdat degenen die dit pakket niet kunnen bekostigen niet de essentiële nutriënten binnen krijgen. Aangezien er geen additionele informatie beschikbaar is, wordt in onderstaande tabel III.2.2 de waarde van dit basispakket bijgesteld met het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie van het ABS.

Vervolgens is dit voedselpakket gebruikt om de waarde van een totaal consumptiepakket in te schatten, dat uit meer dan alleen voedsel bestaat. De Engel-coëfficiënt is gebruikt om de niet-voedselcomponent van dit normatief consumptiepakket in te schatten²². Dit is de meest gevolgde methode bij de samenstelling van dit type 'basisbehoeftepakketten'.

Per juli 2018 blijkt dat de armoedegrens voor één volwassen persoon, na correctie voor inflatie, gelijk is aan SRD 1.132 per maand (zie tabel III.2.2).

Tabel III.2.2: De prijs in SRD van het (basisbehoefte- en armoede)pakket per volwassen persoon (2200 Kcal) in de oorspronkelijke surveyperiode¹ en de correctie van deze prijs voor inflatie voor sleutelmomenten in de periode 2014-2018

Pakket/CPI	Survey data	Gecorrigeerd voor inflatie per ² :					
		Dec. 2014	Dec. 2015	Mei 2016 ⁴	Dec. 2016	Dec. 2017	Juli 2018
Prijs van het basisvoedsel-pakket (per persoon ³) per maand	309	327	359	473	600	674	692
Consument Prijs Indexcijfer Voeding en Dranken	142,4	150,7	165,6	102,1	129,3	145,3	149,3

²² Na exercities, gebruikmakend van de HBO 2013/14 data, bleek dat 60 procent van de consumptieve uitgaven van huishoudens in Suriname, voeding betrof. Daarom is gekozen voor een Engel-coëfficiënt van 60 procent. Dit houdt in dat het basisvoedsel pakket wordt 'opgeblazen' naar een 'totaal-basis-behoefte-pakket'. De waarde van de niet-voedingscomponent is dus 40 procent van de totale waarde.

Prijs van het totaal basisbehoefte pakket (per persoon ³⁾ per maand)	515	525	657	846	1002	1096	1132
Consument Prijs Indexcijfer totaalpakket	139,6	142,2	178	100,8	119,4	130,5	134,8

Bron: ABS

¹⁾ ABS Huishoud Budget Onderzoek 2012/2014

²⁾ De correctie is gepleegd gebruikmakend van het Consumenten Prijs Indexcijfer van het ABS

³⁾ Het betreft hier volwassenequivalenten (kinderen jonger dan 12 jaar worden gelijk gesteld aan 1 volwassene)

⁴⁾ Met de toepassing van de resultaten van het Budgetonderzoek 2013/14 heeft het ABS het en nieuw basisjaar voor de CPI reeks vastgesteld. Uitgaande hiervan is in 2016 voor het voedselpakket het oude CPI-cijfer 218,2 verschoven naar 102,1. Voor het totale armoedeconsumptie pakket is het oude CPI-cijfer van 229,4 gewijzigd naar 100,8

Gebruikmakend van de zogenaamde volwassenequivalenten van het ABS, is de armoedegrens voor huishoudens verschillend naar grootte en samenstelling, als volgt vastgesteld en gepresenteerd in onderstaande tabel.

Tabel III.2.3: De prijs (in SRD) van het totale basisbehoeftepakket per maand naar aantal volwassenen en aantal kinderen in het huishouden per juli 2018

		Aantal Kinderen				
		0	1	2	3	4
Aantal Volwassenen	1	1132	1596	2004	2377	2717
	2	1789	2173	2524	2864	3170
	3	2332	2683	3000	3305	3600
	4	2830	3136	3441	3724	3996

Bron: NCVA Rapport (2017) en bewerking SPS (inflatiecorrectie)

Uit tabel III.2.3 blijkt dat voor een doorsnee huishouden van 2 volwassenen en 2 kinderen een bedrag ad minimaal SRD 2.524 nodig is om in de behoeften te kunnen voorzien.

Internationaal en in veel landen is een armoedegrens essentieel als meetlat waarmee de omvang en intensiteit van de armoede vastgesteld wordt. Daarnaast is de vaststelling van een bestaansminimum van minstens even groot belang, maar dan voor beleid en planning, aangezien in vele landen, gegeven de beperkte middelen, iedereen 'onmiddellijk' naar of boven de armoedegrens getild kan worden. Veelal wordt een tijdspad uitgestippeld om het doel 'iedereen op of boven de armoedegrens te tillen' te realiseren. Binnen een dergelijk traject zal Suriname, in tripartiet verband periodiek een bestaansminimum vaststellen dat het anker is voor alle sociale en economische plannen en beleid. De gedachtegang hierachter is dat als fundamenteel principe de Overheid en de particuliere sector zich verplichten om aan elke burger dit bestaansminimum te garanderen. Het bestaansminimum gaat naast de behoeften, zoals blijkt uit de berekende armoedegrenzen, ook uit van de macro-economische ontwikkelingen en dus de draagkracht van de economie in de publieke en de private sector.

III.3. Het Sociaal Beschermingssysteem en de Behoeftte aan Hervorming

Gezondheidszorg

In deze paragraaf wordt aan de hand van enkele indicatoren de gezondheidsstatus van de bevolking weergegeven als resultaat van recente ontwikkelingen in gezondheidszorg over de periode 2013-2017, die door publieke en private investeringen tot stand zijn gebracht. Met een aandeel van zes procent in het BBP voor de totale uitgaven aan gezondheid in 2014²³ komt de uitvoering van de Wet Basiszorgverzekering steeds onder druk te staan, ook door de hoge importcomponent van primaire of eerste lijns-, secundaire of tweede lijns- en topklinische gezondheidszorgdiensten. De tweedelijnszorg vanuit ziekenhuizen gaat gepaard met

²³ PAHO Core Indicators 2017 <http://www.paho.org/data/index.php/en/indicators/visualization.html>

hoge aanleg, inrichting en operationaliseringskosten, waar een keuze in behandelingsmethoden wordt aangeboden, met een relatief hoge prijs voor medicamenten en de prijs voor de specialistische dienstverlening.

Tabel III.3.1 Ontwikkeling van de subsidies in de sector Volksgezondheid 2015-2017

Nr	Subsidie per zorginstelling (SRD)	2015	2016	2017
1	COVAB	6.750.000	4.079.769	8.260.000
2	Medische Zending	18.500.000	19.762.236	20.821.000
3	JTV	9.000.000	19.869.281	9.201.000
4	PCS	12.195.000	15.000.000	17.046.000
5	RGD	32.154.000	13.500.000	20.700.000
6	BDT	2.500.000	-	2.000.000
7	Surinaams Rode Kruis	767.000	431.000	2.021.000
8	Additionele Overheidsbijdrage aan SZF	11.741.000	48.723.286	49.992.000
	Subsidies totaal in SRD	93.607.000	121.365.572	130.041.000
	Totale uitgaven Beleidsprogramma's in SRD	137.600.000	146.774.996	145.292.000
	Subsidies in procenten van het totaal	68,0	82,7	89,5
	Wisselkoers USD jaargemiddelde	3,4	4,0	7,6
	Totale Subsidies in USD	27.942.388	30.040.983	17.223.974
	Jaarlijkse groei totale Subsidies		7,51	(42,67)
	Uitgaven Beleidsprogramma's in USD	41.074.627	36.330.445	19.243.974

Bron: Subsidies en uitgaven beleidsprogramma's, Ministerie van Volksgezondheid. Wisselkoers USD, CBvS noteringen.

Hoewel het aandeel van de subsidies in 2017 ten opzichte van 2015 met circa 22 procent is gestegen, van circa 68 naar circa 90 procent, valt op te merken dat vanwege de hoge importcomponent van de sector, de subsidies in USD termen in 2017 zijn afgenomen met circa 38 procent ten opzichte van 2015 en met circa 43 procent ten opzichte van 2016 (zie tabel III.3.1). De effectiviteit van de publieke en private investeringen in de gezondheidszorgsector kan aan de hand van indicatoren worden gemeten, waarmee de gezondheidsstatus van de bevolking eveneens kan worden weergegeven (zie tabel III.3.2). Het vaccinatie-dekingspercentage tegen de kinderziekten Bof, Mazelen en Rodehond, dat in 2016 met 4 procent steeg van 93 in 2013 naar 97 procent, geeft mede de effectiviteit van het ziektepreventieprogramma aan. Bij de bestrijding van malaria worden de gebieden, waar migranten werken, als transmissiegebieden of malariahaarden aangemerkt. Ten opzichte van 2013 nam het aantal malariagevallen in 2017 toe met 27, van 524 naar 551.

In tegenstelling tot de toename van het aantal sterfgevallen ten gevolge van de overdraagbare aandoening tuberculose (TBC) tussen 2013 en 2017 van 5 naar 11, daalde de TBC-prevalentie in 2017 ten opzichte van 2013 van 141 naar 137. De niet-overdraagbare ziekten (NCD's) waartoe hart- en vaatziekten, maligniteiten en diabetes behoren, vormen de belangrijkste oorzaak van ziekte en sterfte in Suriname. Het aantal sterfgevallen ten gevolge van hart- en vaatziekten steeg van 861 in 2013 naar 1013 in 2017. Wat kanker betreft, is in dezelfde periode het aantal sterfgevallen gedaald van 456 naar 398. Voor patiënten, die aan de chronische ziekten hypertensie en diabetes mellitus lijden, kan als complicatie nierinsufficiëntie ontstaan met de noodzaak tot het wekelijks tussen de 2 en 4 keren dialyseren. Bij het Nationaal Nierdialyse Centrum (NNC) steeg het aantal chronische patiënten in 2017 ten opzichte van 2013 met 36, van 195 naar 231. Gezondheidsproblemen ten gevolge van ongevallen, geweld en psychische stoornissen vallen ook binnen de categorie niet-overdraagbare aandoeningen. In de periode 2013-2017 daalde het aantal chronische patiënten, dat in het Psychiatrisch Centrum Suriname werd opgevangen en begeleid van 188 naar 157. Ten opzichte van 2013 nam eveneens het aantal sterfgevallen ten gevolge van suïcide in 2017 af. Wat betreft het aantal verkeersdoden was er een daling te zien tussen 2013 en 2015 van 76 naar 59. In 2016 sprong het aantal verkeersdoden naar 74 en in 2017 naar 84. In tegenstelling tot een daling van het zuigelingsterftecijfer tussen 2013 en 2016, van 16 naar 12 zuigelingen per 1000 levendgeborenen, nam het moedersterftecijfer in 2017 toe ten opzichte van 2013, van 130 naar 140 moeders per 100.000 levendgeborenen.

Tabel III.3.2: Geselecteerde gezondheidsindicatoren 2013-2017

Morbiditeit en mortaliteit	2013	2014	2015	2016	2017
DKTP vaccinatiedekkingspercentage	87	85	89	91	-
MMR vaccinatiedekkingspercentage	93	85	94	97	-
Aantal malariagevallen	524	305	375	327	551
Aantal tuberculose (TBC) gevallen	141	158	150	116	137
Aantal chronische patiënten N.N.C.	195	200	326	218	231
Aantal chronische patiënten P.C.S.	188	178	174	166	157
Zuigelingsterftecijfer	16	15	13	12	16
Moedersterfte cijfer	130	154	70	111	140
<i>Sterfte-aantallen ten gevolge van:</i>					
TBC	5	10	11	15	11
Suicide	100	127	121	57	74
HIV/Aids	50	59	61	69	46
Diabetes	198	205	166	113	102
Kanker	456	455	426	420	398
Hart- en vaatziekten	861	929	1067	973	1013
Het Verkeer	76	71	59	74	84

Bron: BOG, NNC, PCS, PAHO

III.4. Werkgelegenheid

Werkgelegenheidsbeleid en -planning worden in belangrijke mate bepaald door verwachte arbeidsmarktontwikkelingen en de strategische benadering van de Surinaamse arbeidsmarkt, die bestaat uit drie deelmarkten²⁴. Het betreft markten die welsaar met elkaar zijn verbonden, maar vanwege hun verschil in aard, omvang en uitdagingen als aparte componenten moeten worden benaderd, in termen van beleid en plannen. Dit maakt de beschikbaarheid van betrouwbare arbeidsmarktinformatie tot een enorme uitdaging voor analyse en formulering van beleid en plannen, evenals voor monitoring en evaluatie van de uitvoering daarvan. Een gedetailleerde arbeidsmarktanalyse die uitgaat van de drie deelmarkten, is belangrijk voor op maat gesneden beleid en monitoring. Vooruitlopend hierop is het werkgelegenheidsbeleid gebaseerd op onderstaande projecties van de werkgelegenheid in Suriname. Deze projecties zijn een *actualisering van de projecties* zoals opgenomen in tabel VIII.1.3.1 van het Ontwikkelingsplan 2017-2021.

²⁴ De drie deelmarkten zijn: 1. De arbeidsmarkt in de kuststreek, een volwaardige arbeidsmarkt, die gedomineerd wordt door onder andere loonarbeid. 2. De arbeidsmarkt in de verafgelegen gebieden in het binnenland. 3. De in stamverband levende bevolking in het binnenland, die afhankelijk is van jacht, visvangst en zelfvoorzienende landbouw (zie OP 2017-2021, pagina 125)

Tabel III.4.1 Baseline, Gewenste en Pessimistische groeiprojecties Werkgelegenheid 2017 – 2021

Omschrijving	Totale Bevolking en Arbeidsmarktcategoryën								
	2012			2017			2021		
	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw
Gehele Bevolking (GB)	541,638	270,629	271,009	595,034	297,469	297,565	650,070	324,990	325,080
Arbeids Actieve Leeftijdsgroep (AAL)	389,475	191,659	197,816	439,462	217,652	221,810	483,525	239,822	243,703
Jongeren	88,869	44,427	44,442	95,929	48,840	47,089	98,927	50,675	48,252
AAL in % van de Gehele Bevolking	71.9	70.8	73.0	73.9	73.2	74.5	74.4	73.8	75.0
Jongeren als % v/d GB	16.4	16.4	16.4	16.1	16.4	15.8	15.2	15.6	14.8
Baseline	Werkgelegenheid: Baseline								
LFPR (2010-2015)	54.1	65.6	42.7						
Arbeidspotentieel	210,572	125,713	84,418	237,598	142,763	94,657	261,421	157,304	104,000
Gemidd. Elasticiteit werkzamen/BBP*)	0.6			0.6			0.7		
Werkzamen	188,229	118,745	69,484	194,108			206,470		
Werklozen	22,343	6,968	14,934	43,490			54,951		
Werkloosheidscijfer	10.6			18.3			21.0		
Gewenste groeiprojectie	Werkgelegenheid: Gewenste groeiprojectie								
LFPR (2010-2015)	54.1	65.6	42.7						
Arbeidspotentieel	210,572	125,713	84,418	237,598	142,763	94,657	261,421	157,304	104,000
Gemidd. Elasticiteit werkzamen/BBP*)	0.6			0.6			0.8		
Werkzamen	188,229	118,745	69,484	194,108			215,899		
Werklozen	22,343	6,968	14,934	43,490			45,522		
Werkloosheidscijfer	10.6			18.3			17.4		
Pessimistische groeiprojectie	Werkgelegenheid: Pessimistisch groeiprojectie								
LFPR (2010-2015)	54.1	65.6	42.7						
Arbeidspotentieel	210,572	125,713	84,418	237,598	142,763	94,657	261,421	157,304	104,000
Gemidd. Elasticiteit werkzamen/BBP*)	0.6			0.6			0.3		
Werkzamen	188,229	118,745	69,484	194,108			196,012		
Werklozen	22,343	6,968	14,934	43,490			65,409		
Werkloosheidscijfer	10.6			18.3			25.0		

Bron: Stichting Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS) en Stichting Planbureau Suriname (SPS)

Bij vergelijking van de geactualiseerde projecties²⁵ van de werkgelegenheid in 2017 en 2021 (zie tabel III.4.1) met die in het OP 2017-2021 (zie tabel VIII.1.3.1), blijkt dat zowel in de baseline, als bij de gewenste en de pessimistische groeiprojecties, een verbetering is opgetreden in de werkgelegenheid, in die zin dat het aantal werkzame personen is toegenomen. Het aantal werklozen en daarmee het werkloosheidscijfer is, gegeven het arbeidspotentieel, afgenomen. Deze ontwikkeling kan in verband worden gebracht met de constatering bij de recente bijstelling van de groeiprojecties door de SPS, dat de economie vanaf 2017 langzaam uit de recessie treedt, dankzij gunstige ontwikkelingen op zowel het prijzenfront als in de productie in de mineralensector.

Echter, de zorgwekkende situatie voor wat betreft de verwachte banencreatie is niet voldoende verbeterd om te compenseren voor het verlies aan banen in de periode van de economische neergang (2015-2016). Ook blijft het arbeidsaanbod toenemen als gevolg van demografische ontwikkelingen, in tegenstelling tot de vraag.

Deze ontwikkelingen maken de werkloosheid in de periode 2017-2019, gegeven de projecties van de bevolkingsgroei, de groei van het arbeidsaanbod en de creatie van banen, zoals gedreven door de economische groei, tot een serieus vraagstuk, waarop door arbeidsmarktbeleid en actieprogramma's een antwoord moet worden gegeven.

Hoofdstuk IV. Milieuontwikkelingen

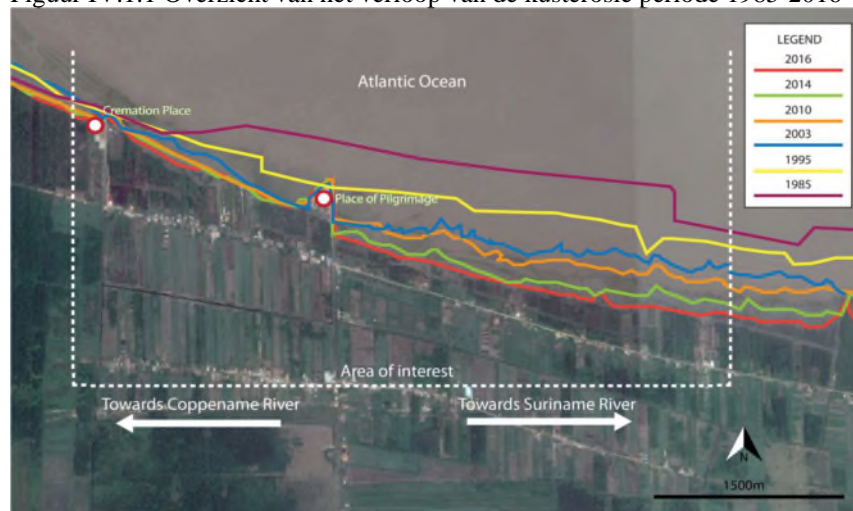
IV.1. Klimaatsverandering

Klimaatsverandering heeft invloed op alle economische en sociale sectoren en niveaus van de Surinaamse samenleving. In Suriname komen de laatste jaren vaker natuurrampen voor, die veel schade aanrichten aan woningen en andere economische objecten. Klimaatsverandering uit zich onder andere in zeespiegelstijging, neerslagverandering en temperatuurverandering. Deze aspecten worden kort belicht in de volgende paragrafen.

IV.1.1. Zeespiegelstijging

Suriname behoort tot de meest bedreigde landen van Zuid-Amerika en het Caribisch gebied als het gaat om zeespiegelstijging. Sinds jaren is de Surinaamse kust op verschillende plaatsen aangetast door kusterosie. Dit komt door de grootschalige verwijdering van mangroven aan de kust, zeespiegelstijging en toenemende golfsterkte. In februari 2015 werd het 'Weg naar Zee' gebied getroffen door een zware vloedgolf, waardoor landbouwgewassen verloren gingen en mensen geëvacueerd moesten worden.

Figuur IV.1.1 Overzicht van het verloop van de kusterosie periode 1985-2016

Bron: TU-Delft en Boskalis :Mangrove Project Suriname, mei 2018

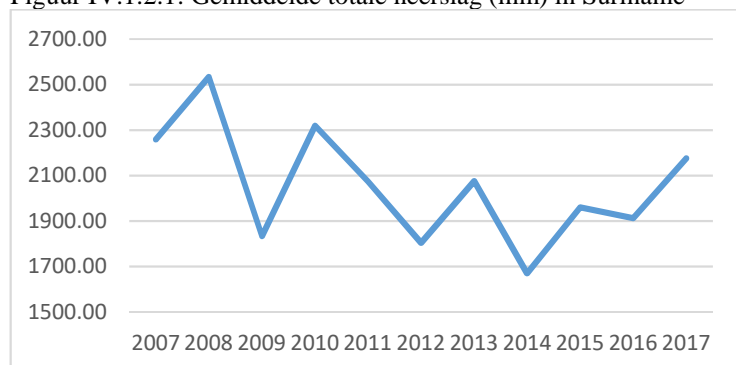
²⁵ Uitgangspunt zijn de met het Surya model geactualiseerde groeicijfers van de economie in de periode 2017-2021.

Om de mate waarin de kust te kampen heeft met kusterosie te observeren, is het kustgedeelte tussen de Suriname- en de Coppename rivier geanalyseerd met satellietbeelden van Google Earth. De afbeeldingen die werden geanalyseerd dateren uit de periode tussen 1985 en 2016. Uit de figuur blijkt dat de kustlijn zich over voormelde periode landinwaarts verplaatst heeft, wat landverlies impliceert.

IV.1.2. Neerslag

In figuur IV.1.2 is de totale neerslag in Suriname weergegeven voor de periode 2007-2017. In deze periode is in 2008 de meeste neerslag geregistreerd, ongeveer 2533,7 mm. In 2014 viel de minste neerslag in Suriname, ongeveer 1670,5 mm. Rond de maanden mei en juni valt de meeste neerslag als gekeken wordt naar de rest van het jaar, ongeveer 260 tot 370 mm. In 2015 was de droogste periode in de maand oktober. Er viel toen slechts 20,9 mm aan neerslag. In de overige jaren waren de droogste maanden september en oktober met een gemiddelde neerslag tussen 40 en 70 mm.

Figuur IV.1.2.1: Gemiddelde totale neerslag (mm) in Suriname

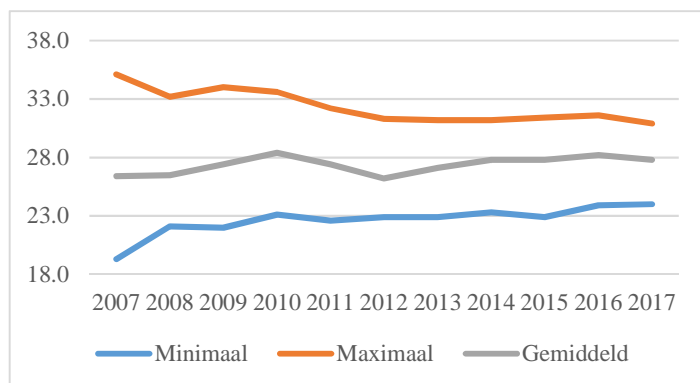

Bron: ABS (8^e Milieu Statistieken)
Bewerking: SPS

IV.1.3. Temperatuur

Tussen 2007 en 2017 is de minimum temperatuur gestegen van 22,1 °C naar 24 °C en de gemiddelde temperatuur voor die periode bedroeg 27,36 °C. De hoogste maximale en de laagste minimale temperatuur is in 2007 gemeten. In 2017 daalde de gemiddelde temperatuur van 28,2 °C naar 27,8 °C vergeleken met 2016.

Figuur IV.1.3.1: Indicatie van f temperatuur (°C) in Suriname

Bron: ABS (8^e Milieu Statistieken), bewerking: SPS

IV.2. Door Mens of Natuur veroorzaakte Rampen

IV.2.1. Kwikgebruik

In een studie²⁶ van de UNEP is aangegeven dat de meeste kwikvervuiling veroorzaakt wordt door menselijke activiteiten. Het is derhalve noodzaak om het kwikverbruik drastisch te verminderen. In 2016 is ongeveer 14.000 kilogram kwik in het milieu terechtgekomen. Deze schatting is gebaseerd op de hoeveelheid goud die door de kleinschalige goudexploitatie is geproduceerd. Voor het winnen van een kilogram

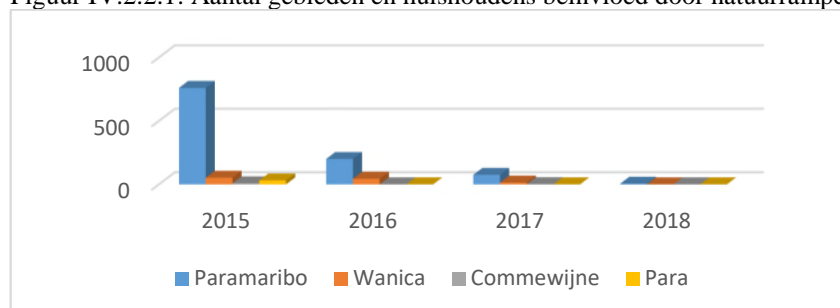
²⁶ Global Mercury Assessment 2013

goud is er ongeveer hetzelfde gewicht aan kwik nodig. Kwik heeft de eigenschap zich in zowel vaste, vloeibare als gasvorm te manifesteren, ook in verschillende voedselketens, waardoor voornamelijk vissoorten in rivieren en kreken gecontamineerd zijn en de voedselveiligheid in gevaar komt. Om het contaminatiegehalte als gevolg van kwikgebruik weer te geven, is een classificering gemaakt van 4 klassen: klasse 1²⁷: < 0,10 per µg/g vis, het kwikgehalte is heel weinig en relatief veilig om te eten. Zo ook in klasse 2: 0,11 – 0,30 µg/g vis. Klasse 3 en 4 die liggen tussen 0,31 µg/g per vis tot boven 0,50 µg/g per vis liggen dichtbij de grens voor het maximale kwikgehalte.

IV.2.2. Overstromingen en Rukwinden

In 2013 werden ongeveer 300 huizen/gebouwen beschadigd als gevolg van rukwinden. Overstromingen en regenval deden zich voor in de districten Paramaribo, Wanica, Saramacca en Marowijne met als gevolg veel materiële schade. In 2014 viel er een hagelbui, waarbij ongeveer 150 huizen/gebouwen werden beschadigd. Tussen 2014 en 2017 waren er enkele hevige rukwinden, die aanzienlijke schade aanrichtten, waarbij er 1 dode te betreuren viel en enkele personen gewond raakten.

Figuur IV.2.2.1: Aantal gebieden en huishoudens beïnvloed door natuurrampen 2015-2018

Bron: ABS (8^e Milieu Statistieken), bewerking: SPS

IV.3. Ontbossing

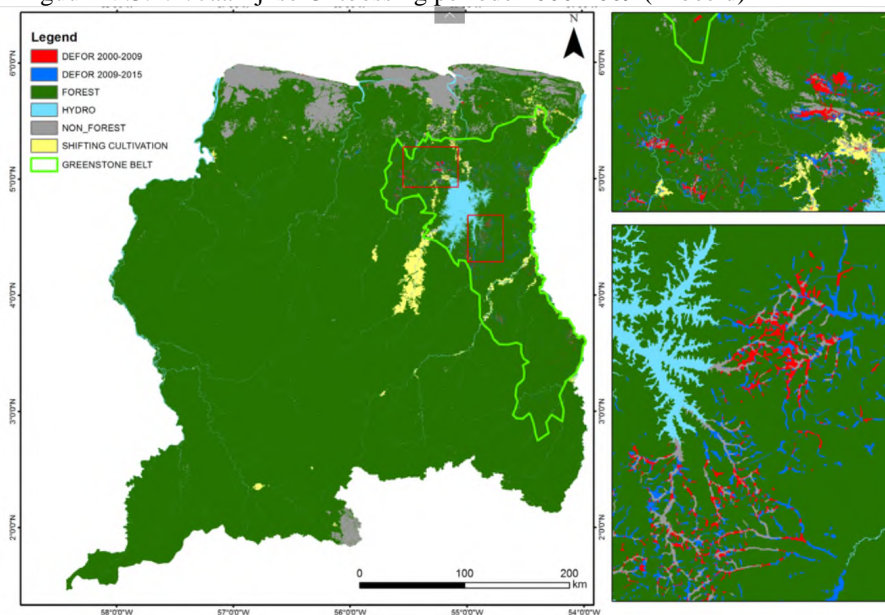
Het totale landoppervlak van Suriname bedraagt ongeveer 163.820 km² (16,4 mln ha). In 2016 was ongeveer 151.623 km² (15,2 mln ha) hiervan uit bosgebied. Dit is ongeveer 92,9 procent van het totale landoppervlak van Suriname. In 2013 bedroeg het percentage nog 93,2. Van de totale bosvoorkomens²⁸ is ongeveer 4,5 mln ha bestemd voor productiedoeleinden. In totaal is ongeveer 2,3 mln ha van Surinames landoppervlak bij wet beschermd, waarvan 1,9 mln ha is bedekt met bos. Ongeveer 9 mln ha bos, meer gelegen in het zuiden van Suriname, wordt in beleid en planning geclassificeerd als ‘voorlopig in stand te houden bos’.

Suriname staat bekend als één van de landen met de hoogste bosbedekking en heeft tot nu toe een lage ontbossingsgraad. In de afgelopen jaren is er een duidelijk stijgende trend waar te nemen in de ontbossingsgraad. In de periode tussen 2000 en 2009 is ongeveer 3.672 hectare aan bos verwijderd en in de periode 2015-2016 ongeveer 12.000 hectare.

²⁷ Bron: ABS (8^e Milieu Statistieken)

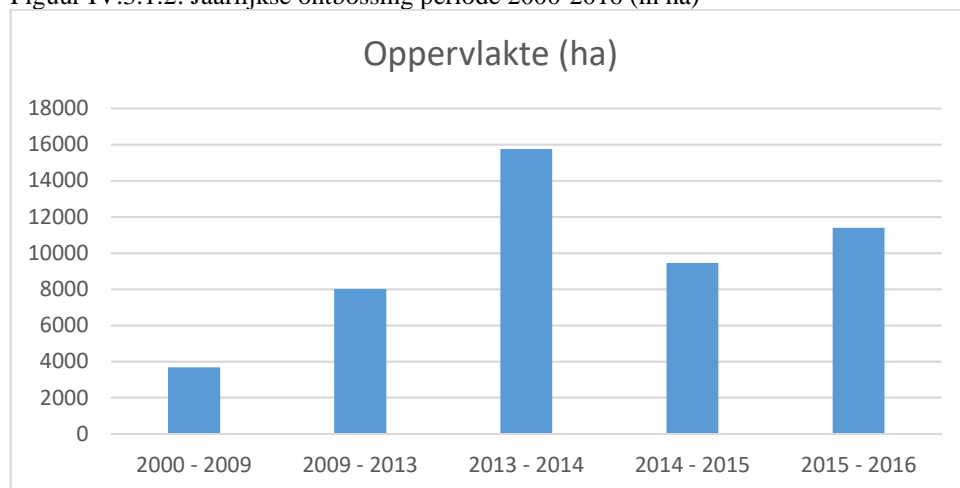
²⁸ SBB Rapport Bosbouw Sector 2016

Figuur IV.3.1.1: Jaarlijkse Ontbossing periode 2000-2009 (in beeld)

Bron: Background study for REDD+ in Suriname: Multi-Perspective analysis of drivers of deforestation, forest degradation and barriers to REDD+ activities, Mei 2017

Figuur IV.3.1.2: Jaarlijkse ontbossing periode 2000-2016 (in ha)

Bron: SBB (2017): Surinaamse bosbouwsector 2016, bewerking SPS

Voor de periode 2000-2015 heeft mijnbouw met 72,9 procent het grootste aandeel in landgebruik, gevolgd door infrastructuur met 15,2 procent, terwijl de andere vormen van landgebruik minder dan 5 procent in beslag nemen. Figuur IV.3.1.2 laat zien dat in de periode 2013-2014 de ontbossing is verdubbeld ten opzichte van 2009-2013. Dit is het gevolg van de ontwikkelingen binnen de goudmijnbouw, die als één van de belangrijkste oorzaken²⁹ van ontbossing kan worden aangemerkt, zowel in Suriname als de overige landen binnen de Guiana Shield-ecoregio. In dit kader is een analyse verricht van de ontbossing veroorzaakt door goudmijnbouw, binnen deze regio. Voor Suriname is de ontbossing, veroorzaakt door goudmijnbouw vastgesteld op een totale oppervlakte van 60.340,7 ha (nauwkeurigheid 93 procent)³⁰.

IV.4. Uitgemijnde Gebieden

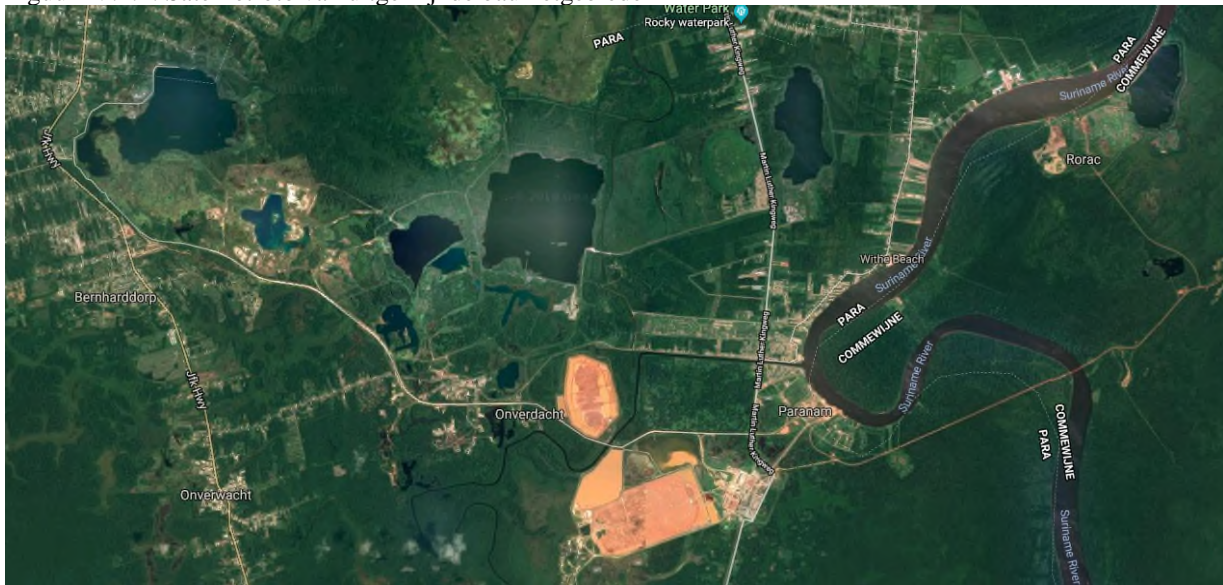
Figuur IV.4.1 brengt de uitgemijnde gebieden in het district Para in beeld. Het bedrijf Newmont is een rehabilitatieproject gestart, waarbij geselecteerde (uitgemijnde) gebieden worden herbeplant. De bedoeling

²⁹ Stichting voor Bosbeheer en Bostoezicht (2017): Surinaamse bosbouw Sector 2016

³⁰ Monitoring the impact of gold mining on the forest cover and freshwater in the Guiana Shield. Reference year 2015

is om vóór 2018 ongeveer tien hectare grond, verdeeld over vier kavels, terug te brengen in de oorspronkelijke staat. Gestart is met een areaal van één hectare, waarop 450 bomen zijn geplant. Verschillende boomsoorten, zoals Groenhart en Ceder, zijn er geplant.

Figuur IV.4.1: Satellietfoto van uitgemijnde bauxietgebieden

Bron: Google Earth 2018

Deel B. Sectorale Ontwikkelingen

Hoofdstuk V. Ontwikkelingen in de Productiesector

V.1. De Agrarische Sector

De agrarische sector levert een belangrijke bijdrage aan de economie. Vergeleken met ander sectoren, is deze bijdrage gedefinieerd als relatief aandeel in de exportopbrengsten in USD of het BBP en de werkgelegenheid. Het relatief aandeel van deze sector in het totale BBP is in de periode 2011-2015 min of meer constant gebleven en bedroeg ongeveer 6 procent. In 2016 was er een lichte stijging naar 7 procent. De visserijsector draagt met 57 procent het meest bij aan de totale waarde van het agrarische BBP, gevolgd door landbouw met 31 procent en veeteelt met 12 procent. De Regering heeft de agrarische sector als een prioriteitsgebied aangewezen.

V.1.1. Ontwikkelingen in de Rijstsector³¹

De rijstproductie is hoofdzakelijk bestemd voor de lokale voedselvoorziening en export. Het resterend deel is ten behoeve van de zaaizaadvoorziening, voorraadvorming en het vervaardigen van slijpmeel. Er is een groei te zien in de cijfers van 2017 ten opzichte van 2013, vanwege investeringen in de zaaizaadvoorziening en in zowel droge als natte infrastructuur.

Tabel V.1.1.1: Kernindicatoren van de rijstsector 2013 – 2017

Omschrijving	2013	2014	2015	2016	2017
Totaal beplant areaal (ha)	58.274	62.211	62.348	62.713	59.303
Droge padie productie (ton)	262.029	275.851	276.458	278.077	289.431
Witte rijstproductie (ton)	117.162	113.668	107.936	104.142	127.544
Exportvolume rijst (ton)	77.161	103.755	99.663	121.609	78.430
Exportwaarde rijst (SRD 1000)	132.114	179.814	147.097	237.198	229.219

Bron: LVV, bewerking SPS

Vergeleken met 2013 nam de productie van droge padie in 2017 toe met 10,5 procent. Deze stijging is het gevolg van toename van het beplant areaal en een hogere productie per ha. De hoeveelheid en waarde van geëxporteerde rijst namen eveneens toe. De laatste jaren wordt de rijstsector geconfronteerd met stijgende kosten. De exportproducten in deze productiecluster zijn cargo, witte, breuk en parboiled rijst. Witte en cargorijst worden het meest uitgevoerd. De gemiddelde prijzen van rijst op de wereldmarkt vertonen een dalende trend. Grote concurrentie wordt namelijk ondervonden vanuit Aziatische landen. Het Caribisch gebied is de grootste afnemer van Surinaamse rijstproducten.

De sector heeft ook te kampen met diverse complexe en structurele problemen. Genoemd kunnen worden: ongunstige weersomstandigheden, tekort aan financiële middelen vanwege hoge rentepercentages, lage opkooprijzen, lage organisatiegraad, onder stakeholders in de rijstkolom en onvoldoende samenwerking tussen in de rijstsector opererende publieke en private instituten. Al deze factoren hebben in de analyseperiode geleid tot onderbenutting van het beschikbare rijstareaal, inefficiëntie, afname van productiviteit en onvoldoende vergroting van de productiecapaciteit en export surplus.

V.1.2. Ontwikkelingen in de Bacovensector

De productie van bacoven bedroeg in 2013 ongeveer 85.584 ton en daalde naar 61.073 ton in 2016. Het beplante areaal, dat in 2013 ongeveer 2.173 ha bedroeg, nam af tot 1.993 ha in 2016. De statistieken van LVV indiceren ook een neergaande trend in exportvolume en -waarde. De voornaamste oorzaak is het effect van de “moko bacterie” die een groot deel van de aanplant heeft aangetast. De dalende trend in de export van bacoven heeft zich in 2017 en in de eerste helft van 2018 voortgezet. Het personeelsbestand van FAI nam af van 2.664 in 2013 naar 1.985 in 2016.

De uitbreidingsinvesteringen van het bedrijf stegen van USD 5 mln in 2016 naar USD 6,4 mln in 2017, een toename van circa 28 procent. Het bedrijf heeft in 2016 en 2017 prioriteit gegeven aan onderhoud van de bacovenaanplant, waaronder herstel van secundaire en tertiaire drainagekanalen en onderhoud van primaire,

³¹ Van het totaal beplant landbouwareaal in Suriname beslaat de padieteelt 90 procent.

secundaire en tertiaire irrigatiesystemen. In het kader van verdere verbetering van de marktpositie van Surinaamse baco's op de wereldmarkt en commitering aan milieu- en sociale standaarden, heeft FAI in mei 2017 het certificaat "Standard Rainforest Alliance" verkregen. Het voornemen is over te gaan tot diversificatie van de productie (bananen, lemmetje en papaja) en toegang te verkrijgen tot nieuwe regionale en internationale markten. In 2017 nam de export naar Trinidad en Tobago toe met 65 procent, terwijl in hetzelfde jaar de export naar Europa een terugval vertoonde van 85 procent.

Tabel V.1.2.1: Kernindicatoren van de Baco-sector

Omschrijving	2013	2014	2015	2016	2017
Beplant areaal (ha)	2.173	2.164	1.993	1.993	1.953
Productie (ton)	85.584	77.014	68.991	61.073	62.887
Exportvolume (ton)	76.585	75.261	66.178	56.099	54.993
Exportwaarde (SRD 1000)	110.740	109.446	83.273	111.867	155.039
Arbeitsplaatsen	2.664	2.622	2.296	1.985	

Bron: LVV, bewerking SPS

V.1.3. Ontwikkelingen in de Veeteeltsector

De veeteeltsector produceert voornamelijk uitsluitend voor de lokale markt en is voor haar inputvoorziening grotendeels afhankelijk van het buitenland. Suriname heeft groeipotentie voor uitbouw van de veeteelt, omdat het beschikt over voldoende water en grond voor grasland. De ontwikkeling van deze sector stagneert door onder meer:

- de kleinschaligheid en daardoor hoge eenheidskosten;
- een onderontwikkelde Research & Development (R & D) capaciteit. Er is een gebrek aan technische topspecialisten, faciliteiten en instrumentarium en
- het aandeel van de kosten voorvoer in de kostenstructuur is hoog in vergelijking met andere landen, onder meer door de hoge importcomponent.

Tabel V.1.3.1: Kernindicatoren Veeteelt 2013-2017

Omschrijving	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Omvang veestapel</i>					
Totaal rundvee	46.060	36.138	37.620	35.763	35.995
Totaal varkens	32.524	36.422	36.716	35.395	34.754
Totaal kippen en pluimvee (x1000)	4.955	5.098	5.439	4.697	5.567
<i>Productie</i>					
Melk naar de Melkcentrale NV	4.261	4.075	4.035	3.512	2.948
Eieren	56.397	52.937	72.017	107.724	92.516
<i>Slachtgewicht (ton)</i>					
Runderen	1.674	1.660	1.474	1.934	1.903
Varkens	1.920	2.245	2.231	2.490	2.344
Kippen en overig pluimvee	8.433	8.901	9.476	7.914	9.729

Bron: LVV, bewerking SPS

In de periode 2013-2017 is een dalende trend in de rundvleesproductie in 2014-2015 en daarna groeit de productie met circa 31 procent. Ook in de melksector ging de productie achteruit met circa 17,5 procent in 2016 ten opzichte van 2013. De pluimveevleesproductie steeg in 2014 en 2015 ten opzichte van 2013. In 2016 daalde de productie tot onder het niveau van 2013 en wel met 16,5 procent. In 2017 is een verbetering te zien ten opzichte van 2016 met 22,9 procent. De eierenproductie vertoont een stijgende trend. In 2017 is de eierenproductie met 64 procent toegenomen ten opzichte van 2013. Het grootste deel van het geconsumeerde kippenvlees bestaat uit importkip en -kipdelen. Per 1 september 2018 is de wet verhoging van de importheffing op kip en kippelen van kracht. De heffing is met 20 procent verhoogd tot 40 procent om de lokale productie van kippenvlees te stimuleren.

V.1.4. Ontwikkelingen in de Visserijsector

De visserijsector wordt opgedeeld in de volgende subsectoren: a) de visserij in de kust- en binnenwateren; b) de diepzeevisserij; c) de visteelt of aquacultuur en d) de zwamp- en sportvisserij. De aanlandingsplaatsen (havens), de opkopers en de verwerkingsindustrie worden gerekend tot belangrijke schakels van de visserijsector.

In de analyseperiode 2013-2017 is een toename en diversificatie van de vloot geregistreerd en is het aantal marktwaardige soorten uitgebreid. De opkomst van nieuwe markten en wijziging van marktsituaties hebben een belangrijke rol gespeeld in de toename van de visserij-activiteiten. De bevolkingsvisserij maakte een groei door wat betreft vlootomvang, productievolume en productiewaarde.

Tabel V.1.4.1: Kernindicatoren van de Visserijsector 2013-2017

Omschrijving	2013	2014	2015	2016	2017
Reële groei %	9,6	4,6	-3,7	10,6	1,5
Aandeel in BBP basisprijzen lopend	3,2	3,9	3,7	3,0	2,38
<i>Vangsten</i>	34.906	32.740	38.673	42.198	43.027
Vis	26.473	26.473	31.852	34.147	34.898
Diepzee garnalen	400	610	511	377	379
Seabob garnalen	8.033	5.656	6.310	7.674	7.751
<i>Aquacultuur productie in ton</i>	78,7	80,4	122,2	102,1	-
<i>Exportvolume in tonnen</i>	29.621	31.769	32.406	28.044	33.556
Vis- en visproducten	25.568	28.991	29.270	24.433	29.381
Schaal- en weekdieren	4.053	2.778	3.136	3.611	4.175
<i>Exportwaarde SRD 1000</i>	123.985	119.011	124.226	168.711	295.663
Vis- en visproducten	69.780	80.157	78.722	111.501	190.079
Schaal- en weekdieren	54.205	38.854	45.504	57.210	105.584
<i>Arbeidsplaatsen</i>	8.000	8.000	-	-	-

Bron: LVV, bewerking SPS

In de periode 2013-2017 is de productie van vis en garnalen gestegen met circa 23 procent in 2017 ten opzichte van 2013 (zie bovenstaande tabel). De productie van vis en garnalen is merendeels bestemd voor de export, die steeg in 2017 met circa 13 procent ten opzichte van 2013. In 2016 steeg de productie in de aquacultuur met circa 30 procent ten opzichte van 2013, vanwege de commerciële kweek van de vissoort Tambaqui. De bouw van meer visrokerijen volgens internationale standaarden in Commewijne en Nickerie zal bijdragen aan verhoogde export van gerookte vis naar Europa. Wat de veiligheid op zee betreft, vooral de bestrijding van zeepiraterij, werkt de overheid samen met belanghebbenden aan oplossingsmodellen.

V.2. Ontwikkelingen in de Houtsector

Vanwege investeringen van buitenlandse ondernemingen in de bosbouw, voornamelijk uit Azië, is het productievolume in de bosbouwsector in de afgelopen jaren verdubbeld (zie tabel V.2.1). Echter, het relatief aandeel van verwerkte houtproducten, voornamelijk gezaagd hout, is afgenomen met 10 procent in 2017 ten opzichte van 2016.

Tabel V.5.2.1: Kernindicatoren van de Houtsector

	2013	2014	2015	2016	2017	2018*
Productie industrieel rondhout in m ³ :	394.146	492.773	568.176	583.375	862.907	949.000
- Rondhout	386.080	486.428	561.376	573.676	857.285	942.500
- Vierkant bekapt (ruw bewerkt hout)	38	170	392	1.284	915	1.500
Overig semi(ruw) bewerkt hout in m ³	8.028	6.175	6.408	8.416	4.707	5.000
Totale rondhoutproductie in m ³	402.236	494.047	568.657	583.518	863.482	950.000
Totaal exportvolume in m ³	114.868	169.103	226.362	293.177	499.934	425.000
Totaal exportwaarde in mln USD	19,1	28	32,1	40,5	63,6	65,5
Totaal staatsinkomsten in mln SRD	17,5	19,7	34,7	47,8	124,8	126,6

Bron: SBB, bewerking SPS. * Schattingen van SBB

De exportwaarde van geëxporteerde producten is toegenomen. De binnenlandse consumptie draagt ook bij tot de toename van de productie in verband met woningbouwprogramma's en constructiewerkzaamheden

die de Overheid uitvoert. De afzet van hout op de Caricom-markt is nog steeds vrij gering vergeleken met de grote volumes (circa 97 procent) die worden geëxporteerd naar Azië, voornamelijk China. Problemen van ondernemers in de downstream van de productieketen van de houtsector, hebben te maken met het verwerken van hout tot eindproducten, zoals meubilair. Dit is het gevolg van een tekort aan hout voor de lokale markt, omdat het grootste deel van de productie wordt geëxporteerd. De meestal kleine ondernemers beschikken vanwege geringe afzet, niet over voldoende middelen om grote voorraden hout op te slaan. Een ander probleem waarmee de sector te kampen heeft, is een gebrek aan gekwalificeerde werkers.

V.3. De Mineralensector

V.3.1. Ontwikkelingen in de Goudsector

De goudsector is onderverdeeld in groot-, midden- en kleinschalige goudsector. De grote bedrijven ontwikkelen de winbare goudertsafzettingen, met buitenlands kapitaal, waarbij de Overheid participeert als aandeelhouder. Binnen de grootmijnbouw zijn twee multinationals actief, te weten Rosebel Gold Mines (RGM) NV en Newmont Suriname LLC. RGM is sinds 2004 actief met de commerciële goudwinning in Suriname. Newmont heeft in 2013 een overeenkomst met Suriname getekend en is pas in het vierde kwartaal van 2016 in productie gegaan.

Het blijkt dat zowel bij de klein- als grootschalige winning van goud, de productie is afgenomen in de periode 2012-2016 (zie tabel V.3.1.1). RGM zal haar activiteiten uitbreiden in het Saramaccagebied en de verwachting is dat de productie in 2019 zal toenemen. De exporthoeveelheid is met 50 procent gestegen in 2017 ten opzichte van 2016 en de schatting voor 2018 is dat deze ongeveer op het niveau van 2017 blijft. De kleinschalige producenten zijn in de afgelopen periode geconfronteerd met meerdere problemen, zoals de invloed van de dalende goudprijs. Deze problemen hebben een ongunstige invloed op de productie van goud. De Overheid ontvangt, in tegenstelling tot 2012 en 2013, veel minder uit de sector. De activiteiten van de kleinschalige goudbedrijven zijn moeilijk te controleren.

Het probleem van milieuvervuiling blijft groeien, waarbij meerdere malen vanuit milieu-instituten wordt gewezen op de schadelijke gevolgen van de mijnmethode en het gebruik van kwik. In de paragraaf over de internationale ontwikkelingen is reeds uitvoerig ingegaan op de ontwikkeling van de prijzen op de wereldmarkt. Deze vallen in 2017 en 2018 iets gunstiger uit dan in 2016, waardoor hogere omzetten worden gerealiseerd. De overheidsinkomsten zijn in 2017 toegenomen met circa 49 procent en de verwachting is dat deze in 2018 en 2019 verder zullen toenemen. Uit de tabel blijkt dat arbeidsplaatsen in 2016 met circa 72 procent zijn toegenomen ten opzichte van 2013, vanwege de constructie van de Merianmijn door Newmont.

Tabel V.3.1.1: Kernindicatoren van de Goudsector in 2012-2018

Omschrijving	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*
<i>Productiecijfers:</i>							
Aandeel goudsector in BBP (in procenten)	14	10	8	7	11	16	15
Productievolume grootmijnbouw (in 1000 kg)	13	11	11	9	13	26	25
Productievolume overige (in 1000 kg)	22	23	20	17	14	15	15
Productievolume totaal (in 1000 kg)	35	34	31	26	27	41	40
<i>Investerings:</i>							
Grootmijnbouw (in mln USD)	129	147	372	325	268	79	132
<i>Bijdrage betalingsbalans:</i>							
Exportvolume grootmijnbouw (in 1000 kg)	12	11	11	9	12	25	24
Exportvolume overige (in 1000 kg)	21	22	19	16	14	14	15
Exportvolume totaal (in 1000 kg)	33	33	30	26	26	39	39
Totale exportwaarde (in mln USD)	1.709	1.416	1.170	917	996	1.579	1.575
Gemiddelde exportgoudprijs (troy ounce)	1.656	1.387	1.249	1.154	1.225	1.170	1.208
Gemiddelde wereldmarktgoldprijs (troy ounce)	1.669	1.411	1.266	1.160	1.249	1.258	1.300

Omschrijving	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*
<i>Overheidsinkomsten (in mln USD):</i>							
Totaal: royalty's, winstbelasting, dividend, consent- en statistiekrecht	194	136	45	65	59	88	103
Grootmijnbouw: royalty's, winstbelasting, dividend, consent- en statistiekrecht	175	124	36	54	35	73	87
Grootmijnbouw: loonbelasting	15	17	17	14	20	23	20
<i>Arbeidsplaatsen:</i>							
Arbeidsplaatsen grootmijnbouw lokale krachten	1.496	1.511	1.500	1.423	2.566	2.400	2.411
Arbeidsplaatsen grootmijnbouw buitenlandse krachten	87	75	74	53	160	149	157
Arbeidsplaatsen grootmijnbouw totaal	1.583	1.585	1.574	1.476	2.726	2.549	2.568

* Projectie van de SPS

Bron: CBvS, ABS, IAM Gold, schattingen van SPS, Wereldbank

V.3.2. Ontwikkelingen in de Oliesector

Met de opstart van de nieuwe raffinaderij eind 2015 is het productenassortiment van Staatsolie uitgebreid met hoogwaardige benzine en diesel. De productie van ruwe aardolie is daarom opgevoerd. Dit impliceert een snellere afname van de bestaande en bewezen reserves in het onshore gebied. Intensivering van de exploratieactiviteiten in het on-, near- en offshoregebied moet leiden tot vondsten, die significant genoeg zijn om de huidige productieniveaus voor langere periode te behouden of uit te breiden.

De huidige productie van derivaten bestaat uit vier producten: fuel oil, low-sulfur diesel, gasoline en asfalt. De belangrijkste van deze is fuel oil, waarvan de geproduceerde hoeveelheden meer dan 70 procent van de verwerking bedragen. Deze productie wordt volledig op de lokale markt afgezet. Staatsolie zet deze producten op de lokale markt af via haar distributiemaatschappij GOw2 NV. Momenteel voldoet dit bedrijf vrijwel volledig aan de lokale behoefte aan diesel en voor 30 procent aan de lokale vraag naar gasoline.

Tabel V.3.2.1 Kernindicatoren van de oliesector 2012-2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017*	2018*
Productievolume crude in 1000 barrels	5940	5980	6130	6189	5980	5953	6023
Productievolume geraffineerde producten	2310	2780	1460	2900	1813	2689	2900
Exportvolume in 1000 barrels	3369	3414	3459	3024	3433	2952	2881
Exportwaarde in mln USD	351,4	339,3	322,5	153,1	147,8	177,6	-
Investerings in mln USD	455,3	303,9	353,9	252,4	81,3	99,1	113,4
Overheidsinkomsten in mln USD	279,4	282,2	261,8	17,4	9,2	92,2	74,4
Royalty's						36,8	
Winstbelasting							
Indirecte belasting	80,4	133,2	123,8	5,9	3,2	30,6	40,3
Dividend	199,0	149,0	138,0	11,5	0,0	15,3	16,3
Overige belasting	0,0	0,0	0,0	0,0	6,0	9,5	17,8
Loonbelasting werknemers	11	12	13	15	17	16	16

Bron: Staatsolie, bewerking SPS, * voorlopige cijfers.

Asfalt, diesel en gasoline worden zowel op de lokale als exportmarkt afgezet met name Caricom. De oliesector levert een belangrijke bijdrage aan de staatsinkomsten en heeft een gunstig saldo op de betalingsbalans.

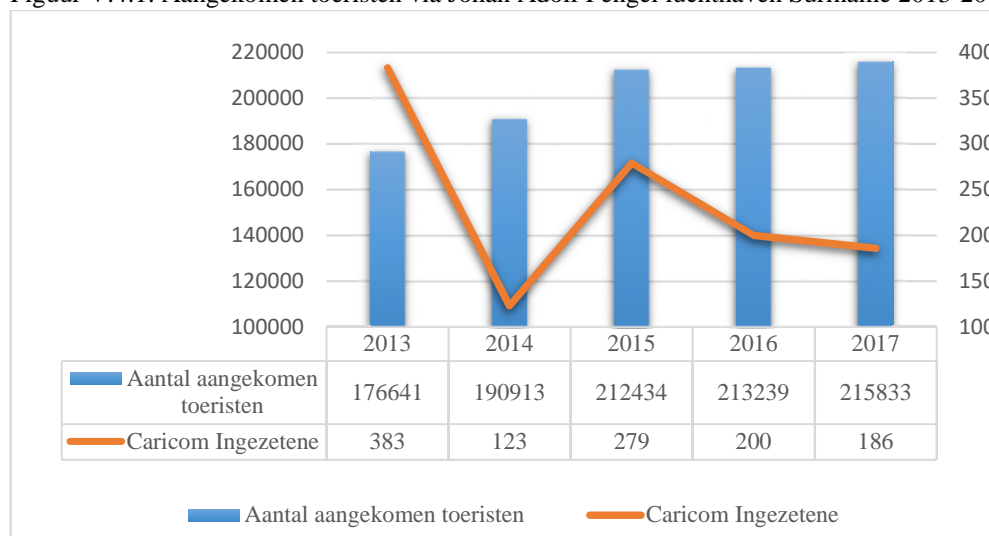
De aardolieproductie is in 2015 (tabel V.3.2.1) sterker toegenomen ten opzichte van 2014 en daalt in 2016 en 2017. De productie van ruwe aardolie wordt opgevoerd om te voldoen aan de verwerkingscapaciteit van de nieuwe raffinaderij. In dit verband werd onder andere in 2015-2016 de geplande exploratieactiviteiten in het kustgebied uitgesteld. Staatsolie heeft de activiteiten in het near shore gebied voortgezet. De resultaten van gedane proefboringen hebben voor de kust van Saramacca aardolievoorkomens aangetoond, maar moet nog uitwijzen of het om economisch winbare hoeveelheden gaat. Staatsolie richt zich nu op het aantrekken van partners die samen met haar, op basis van gunstige vooruitzichten, in een groter areaal in het near-shore gebied willen zoeken naar commercieel winbare aardolievoorkomens.

Door de scherpe terugval van de vraag op de internationale markten voor aardolie en derivaten, daalde de wereldmarktprijs van ruwe olie met bijkans 75 procent in 2015 ten opzichte van 2014. Als gevolg van de prijsdaling nam de omzet van Staatsolie af met ongeveer USD 300 mln, waardoor ook de winst en de staatsinkomsten afnamen met circa SRD 1 miljard. De ontwikkelingen in 2017 en in de eerste helft van 2018 zijn gunstiger voor het bedrijf en dit resulteert in een bijdrage aan de Staatskas in 2017 van circa USD 92,2 mln. Een voorlopige schatting voor 2018 is gesteld op USD 74,4 mln.

V.4. Ontwikkelingen ter Bevordering van de Toerismesector

Het jaarlijks aantal toeristen dat Suriname bezoekt is gestegen van 176.641 personen in 2013 naar 215.833 in 2017, een toename van 22,2 procent (zie figuur V.4.1). De hoogseizoenperioden zijn juli en december, wanneer ongeveer 19.000 toeristen het land binnenkomen, hoofdzakelijk via de Johan Adolf Pengel luchthaven.

Figuur V.4.1: Aangekomen toeristen via Johan Adolf Pengel luchthaven Suriname 2013-2017*

Bron: Luchthavenbeheer, bewerking SPS

*) de ontvangen data bood geen mogelijkheid voor een opdeling naar land van herkomst.

In december 2016 tot en met januari 2017 werd een bezoekersonderzoek uitgevoerd, waarbij de toeristen konden aangeven wat de ervaring was met Suriname als eindbestemming. Het voorlaatste bezoekersonderzoek werd gehouden in 2004, maar was beperkt tot slechts Johan Adolf Luchthaven.

In de periode december 2016 - januari 2017 bezochten ongeveer 43.632 toeristen Suriname. Ongeveer 20 procent van dit aantal waren first time visitors. Van het totaal kwam 83,4 procent via de Johan Adolf Pengel luchthaven te Para het land binnen, 12,9 procent via Nickerie, 3,1procent via Albina en slechts 0,6 procent kwam via het vliegveld te Zorg en Hoop in Paramaribo.

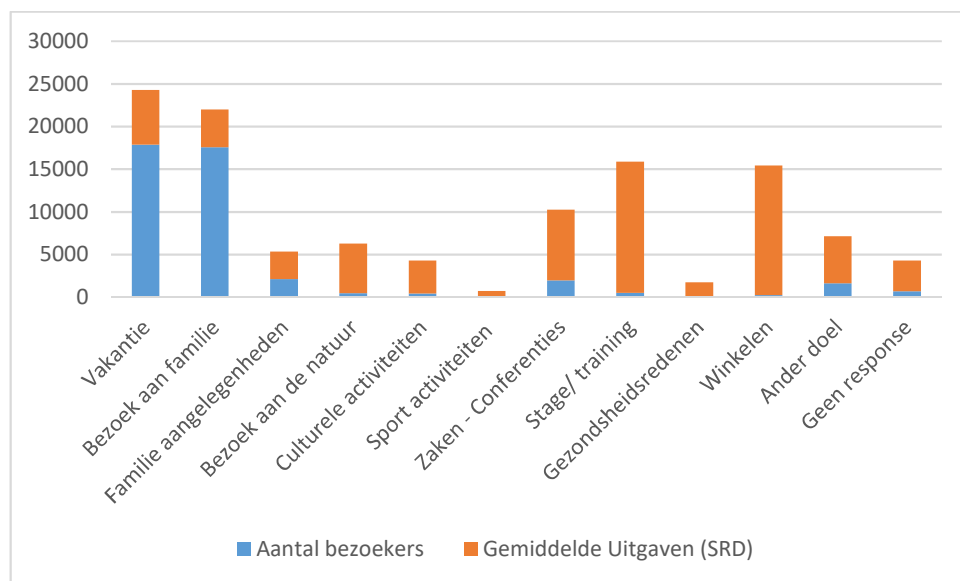
Accommodatie

De resultaten met betrekking tot de accommodatie geven het volgende beeld: van de bezoekers logeerde 50,3 procent bij familie, 16 procent verbleef in een hotel, 3,4 procent in een casinohotel en 14,8 procent in een guesthouse of appartement. Van het totaal was het verblijf van 12,5 procent onbekend.

Voornaamste doel van het Bezoek en Uitgaven

Het voornaamste doel van het bezoek was vakantie. Dat maakt 40,9 procent uit van het totaal aantal aangekomen toeristen. Het percentage dat naar Suriname kwam voor het bezoeken van familie en vrienden bedroeg 40,3 procent. Noemenswaardig is dat slechts 0,9 procent naar Suriname kwam voor culturele activiteiten.

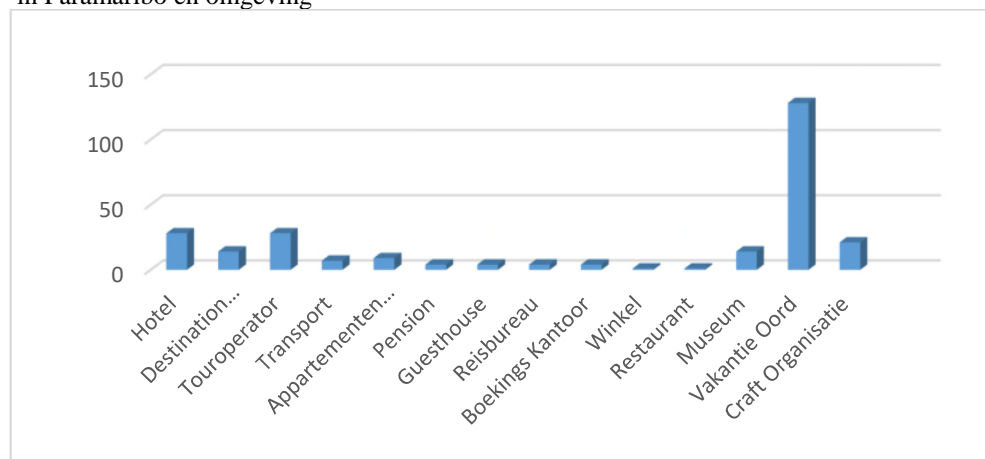
Figuur V.4.2: Gemiddelde uitgaven (in SRD) per doel

Bron: Visitors Exit Survey 2016/2017 (ABS/STS)
 Bewerking: SPS

In de grafiek hierboven wordt er een link gelegd tussen het aantal toeristen, hun voornaamste doel en het bestedingspatroon van deze toeristen. De toeristen die naar Suriname komen voor stage en of training geven ongeveer SRD 15.000 uit. Zo ook de toeristen die naar Suriname komen om te winkelen. De sporters die het land bezoeken geven het minst uit, ongeveer SRD 628.

Figuur V.4.3: Diverse actoren* binnen de Toerismesector naar aantal per dec 2016 in Paramaribo en omgeving

Bron: STS, SPS

* Betreft slechts de vakantieoorden in Para, Brokopondo en Sipaliwini.

Het aantal vakantieoorden wordt geschat op 128: in Para 44, in Sipaliwini 23 en Brokopondo 20 en de rest is in de overige districten. Paramaribo en omgeving telt in totaal ongeveer 28 hotels.

V.5. Energievoorziening

De elektriciteitsproductie groeide in de periode 2013-2017 gemiddeld per jaar met 2,6 procent, terwijl de consumptie over dezelfde periode jaarlijks een gemiddelde groei vertoonde van 2,5 procent. In 2016 is een daling te zien in de productie, vanwege verminderde thermische opwekking door Energie Bedrijven Suriname (EBS) N.V. en Staatsolie Power Company Suriname (SPCS) N.V. Aan de andere kant was er een stijging van waterkrachtopwekking.

De categorieën Huishoudens en Bedrijven hebben het grootste aandeel in de consumptie, gemiddeld 88 procent over de periode 2013-2017 (zie tabel V.5.1). In 2016 daalt de totale consumptie met 3,4 procent, vanwege een daling bij de categorie Huishoudens. Door de prijsaanpassing in 2016 zijn de verbruikers gaan bezuinigen en meer gaan letten op hun verbruik. In 2017 is het aantal aansluitingen ten opzichte van 2013 met circa 13,4 procent toegenomen, een gemiddelde jaarlijkse groei van 3,3 procent.

Tabel V.5.1: Elektriciteit Kernindicatoren sector Elektriciteitsvoorziening 2007, 2013-2017

	2007	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Groei (percentage):</i>						
Tot. elektriciteitsproductie	2,1	8,1	1,5	5,1	-1,5	0,1
Tot. elektriciteitsconsumptie	5,2	5,5	1,6	4,2	-3,4	4,7
<i>Productie (in mln kWh):</i>						
Tot. elektriciteitsopwekking	1437	1553	1577	1657	1632	1633
- Suralco - hydro en thermisch	1306	837	539	472	607	760
- EBS – thermisch	105	517	708	712	585	444
- DEV – thermisch						
- Staatsolie	26	198,8	329,5	473	440,3	428,5
<i>Consumptie (in mln kWh):</i>						
Tot. elektriciteitsverbruik:	1110	1398	1420	1480	1430	1497
- Suralco	429					
- EBS (Paramaribo)**	3*)	817	822	733	687	665
- Huishoudens en bedrijven	795	1246	1278	1335	1268	1281
- DEV / NH	50*)					
- Staatsolie						
<i>Inkoop Staat (in mln kWh)</i>	781					
<i>Aantal aansluitingen EBS</i>	115339	140899	145394	148613	153172	159831
<i>Werkn. sector Elektriciteitsvoorz.:</i>						
Totaal	1080					
- Suralco	94					
- EBS	817	1273	1225	1273	1233	1185
- DEV / NH	160					
- Staatsolie	9					

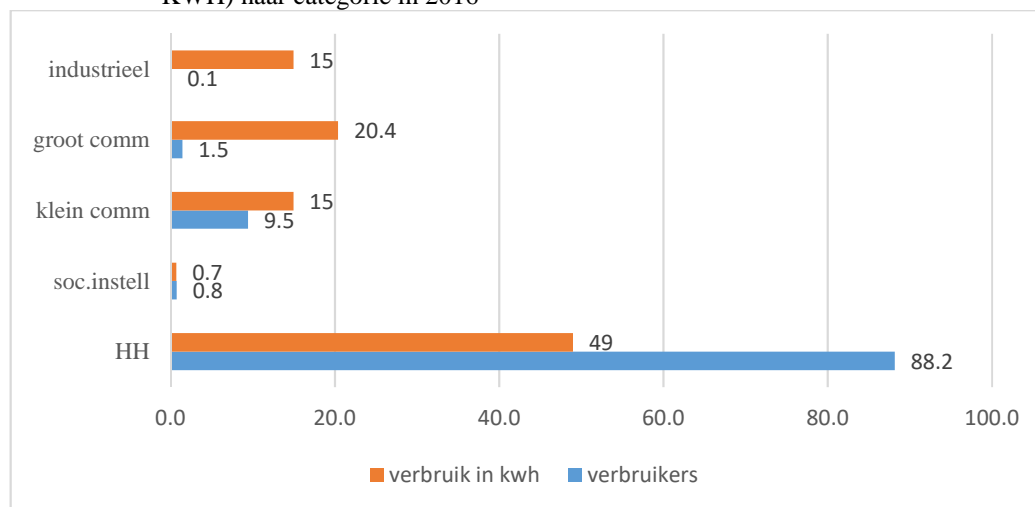
Bron: EBS, SPCS

*) schatting

**) betreft verkopen in Paramaribo

In figuur V.5.1 is te zien dat de categorie Huishoudens, met 88,2 procent van de aansluitingen op het EBS-net, ook het grootste aandeel (49 procent) heeft in de opgewekte elektriciteit (in Kwh). De commerciële bedrijven verbruiken 35,4 procent en ‘Industrie’ ongeveer 15 procent.

Figuur V.5.1: Procentuele verdeling van verbruikers en het verbruik (in KWH) naar categorie in 2016

Bron: EBS, bewerking SPS

Voor wat betreft de productie van elektriciteit middels hernieuwbare energiebronnen is er tussen 2013 en 2017 praktisch geen verandering opgetreden, zowel voor wat betreft het geïnstalleerd vermogen als het type hernieuwbare bron. Uit onderstaande tabel blijkt de Afobaka stuwdam met een geïnstalleerd vermogen van 189 MW, nog steeds verreweg de voornaamste potentiële bron voor hernieuwbare energie is. Uit tabel V.5.2 blijkt dat de werkelijke productie uit deze hernieuwbare bronnen beduidend minder is dan die van het geïnstalleerd vermogen. Zo daalde de productie van elektriciteit uit de Afobaka stuwdam naar een dieptepunt in 2013 om enigszins te herstellen in de daaropvolgende jaren. Ook de Rosebel Gold Mines/Iamgold solar farm produceert grotendeels vanwege de bekende, typische omstandigheden in Suriname rond de 25 procent van het geïnstalleerd vermogen.

Tabel V.5.2: Geïnstalleerde capaciteit in MW-periode 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Afobaka hydro power plant	189,00	189,00	189,00	189,00	189,00
Rosebel Gold Mines/Iamgold solar farm		5,00	5,00	5,00	5,00
Staatsolie PV solar energy system			0,03	0,03	0,03
Gran Olo Micro Hydro Power Plant	0,15	0,15	0,15	0,15	0,15
EBS Atjoni PV system					0,50
Totally installed	189,15	194,15	194,18	194,18	194,68

Bron: 1) Presentatie N.V. EBS/Energy Seminar Business Opportunities/Benefits in the context of the Electricity Law & Energy Authority Suriname Law, January 31, 2017; 2) Stichting Fonds Ontwikkeling Binnenland

De zonne-energiecentrale die is opgezet ten behoeve van de Rosebel-goudmijn, waarbij 17.000 zonnepanelen met een totaal vermogen van 5 MW geïnstalleerd zijn, is tot nu toe het grootste zonne-energieproject in Suriname. Investeringsvoorstellen van buitenlandse investeerders betreffen onder meer de installatie van een zonne-energiecentrale met een geïnstalleerd vermogen van 150 MW. De onderhandelingen hierover zijn nog gaande, deels omdat het een Publiek-Privaat-Partnerschap betreft.

Het EBS Atjoni PV-systeem is in 2015 gestart met de upgrading van het onderstation. Te Pokigron werd een nieuw 12 kV hoogspanningsnetwerk aangelegd voor effectieve distributie in het voorzieningsgebied. Bij de dieselcentrale is een 500 kWh opweksysteem voor zonne-energie geïntegreerd, dat het lokale distributienetwerk zal voeden. Hiervoor zijn 1680 zonnepanelen geïnstalleerd. Per februari 2018 kunnen circa 500 huishoudens en bedrijven dag en nacht over elektriciteit beschikken. Het betreffende project is met middelen van de IDB gefinancierd. Volgens informatie van het Ministerie van Regionale Ontwikkeling zijn de bewoners van het binnenland bereid bij te dragen aan de kosten voor elektriciteitsopwekking en levering, zolang zij gegarandeerd zijn van levering. Behalve voor het binnenland zijn ook zonne-energieprojecten gepland voor Nickerie en Coronie.

De subsidies voor brandstof voor elektriciteitsopwekking, -aankopen en bedrijfskosten zijn ook voortgezet in de afgelopen evaluatieperiode (2017 en 1^e helft 2018). Zo wordt het grootste deel van de door EBS geleverde elektriciteit opgewekt met gesubsidieerde brandstof. Het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen koopt brandstof om elektriciteit te leveren aan geïsoleerde dorpssystemen, zonder de consument kosten in rekening te brengen. De combinatie van subsidies en gratis elektriciteit vormt een onhoudbare fiscale last voor de begroting van de Regering.

V.6. Watervoorziening

Suriname is rijk aan water (bronwater, rivieren, meren en kreken) vanwege de grote hoeveelheid neerslag. Volgens de Water Poverty Index³² behoort ons land tot de 10 meest waterrijke landen in de wereld, indien gerekend wordt met de watervoorraad per capita. Verder betreft het ook de omvang van onze watervoorraden, de toegang tot veilig drinkwater en de goede sanitaire voorzieningen. Kortom, er is voldoende water voor lokale consumptie en potentieel kunnen waterexporten een voorname bron van inkomsten zijn voor Suriname.

³² <http://econwpa.repec.org/eps/dev/papers/0211/0211003.pdf>

In 2016 was er een afname van de drinkwaterproductie van 5,4 procent ten opzichte van 2015 en in 2017 wederom een lichte afname van 0,4 procent ten opzichte van het voorgaande jaar (zie tabel V.6.1). De afgenomen productie in stations van Vestiging Centraal en Vestiging Nickerie geldt als de voornaamste oorzaak. De onderliggende problemen waren onder meer: achterstallig onderhoud van installaties en leidingen, frequente stroomonderbrekingen, renovatiewerkzaamheden en het defect raken van distributie- en transportpompen. Tegenover bovengenoemde, licht dalende trend in de productie van drinkwater staat een toename van het totaal landelijk verbruik in 2017 met ongeveer 7 procent ten opzichte van 2013.

Tabel V.6.1: Kernindicatoren Watervoorziening 2007, 2013-2017

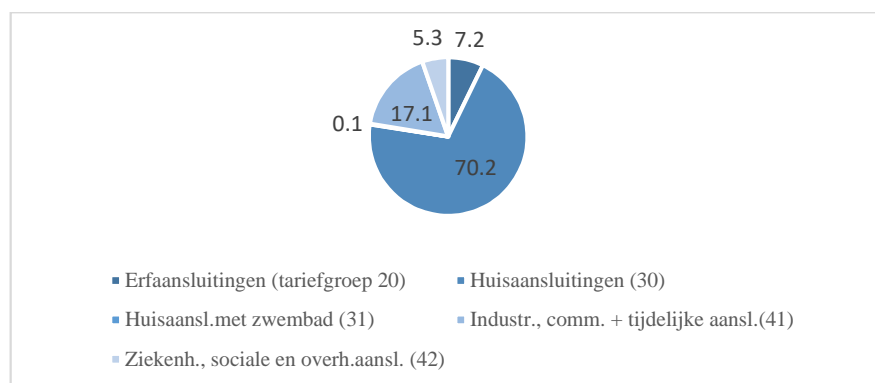
	2007	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Groei (percentage):</i>						
Productie drinkwater	2	7,5	4,7	0,4	-5,4	-0,4
Verbruik drinkwater	1,6	8,1	5,2	5,6	9,1	-2,2
<i>Productie (in mln m³):</i>						
Totale productie drinkwater	31,9	43,4	45,5	45,7	43,2	43,1
-Vestiging Centraal (Paramaribo)	29,0	40,3	42,4	42,6	40,2	40,2
-Vestiging Oost (Moengo en Al-	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8
-Vestiging West (Nickerie)	2,0	2,3	2,2	2,3	2,2	2,1
<i>Verbruik (in mln m³):</i>						
Totaal waterverbruik in mln m ³ :	18,9	24,6	23,4	24,7	26,9	26,3
-Erfaansluitingen (tariefgroep 20)	0,9	1,6	1,7	1,9	1,9	1,9
-Huisaansluitingen (30)	13,7	17,6	18,3	19,1	18,2	18,5
-Huisaansl.met zwembad (31) *)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
-Industr., comm. + tijdelijke	3,0	4,1	4,5	4,7	4,9	4,5
-Ziekenh., sociale en overh. aansl.	1,3	1,2	1,4	1,4	1,9	1,4
<i>Aansluitingen SWM :</i>	72.941	98.488	102.410	105.054	111.850	120.243
<i>Aantal werknemers SWM</i>	468,0	-	-	-	737	761

Bron: Surinaamsche Waterleiding Maatschappij (SWM) N.V., bewerking SPS

In lijn met de toename van het verbruik is het aantal aansluitingen in 2017 ten opzichte van 2013 met 22 procent gestegen: dit is een jaarlijkse stijging van ongeveer 5 procent. In 2015 werden 2.644 huishoudens aangesloten en in 2016 en 2017 is het aantal nieuwe aansluitingen meer dan verdubbeld, respectievelijk 6.796 en 8.393. Het aantal arbeidsplaatsen in 2016 en 2017 bedroeg 737 om 761.

In Suriname is drinkwater voor ruim 90 procent afkomstig uit grond- of bronwater. Voor de drinkwatervoorziening zijn de (SWM) en de Dienst Watervoorziening (DW) van het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen (NH) verantwoordelijk. Het verzorgingsgebied van de SWM omvat meer urbane gebieden, te weten: de regio's Groot Paramaribo, Wanica Oost en West (Vestiging Centraal), Nieuw Nickerie (Vestiging West), Coronie, Saramacca, Commewijne, Albina en Moengo (Vestiging Oost). De dienst Watervoorziening van het ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen voorziet de gebieden Nickerie Oost, diverse dorpen in het binnenland (Brokopondo, dorpen langs de Marowijne rivier). De SWM voert enkele grote projecten uit om meer huishoudens te kunnen voorzien van drinkwater. Het streven is om 30.000 aansluitingen te realiseren.

Figuur V.5.1: Gemiddeld aandeel verbruikerscategorieën in totaalverbruik 2013-2017

Bron: SWM, bewerking SPS

Deel C: Realisatie van Ontwikkelingsprogramma's

Hoofdstuk VI. Operationalisering van de OP2017-2021 doelen

VI.1. Ontwikkelingsuitkomsten, geplande Resultaten en Uitvoeringsstatus

Uitgaande van de beleidsprogrammas van de ministeries en ontwikkelingsdoelen van het OP 2017-2021 hebben het Planbureau en de vakministeries in 2017 en 2018 getracht de resultaten of ‘outputs’ die opgeleverd moesten worden per ministerie te identificeren. Deze ‘doorlopende’ activiteit moet niet alleen de beleidsformulering aanscherpen en de uitvoering faciliteren, maar vooral ook de systematische monitoring en evaluatie van de voortgang. Hoewel dit proces nog in de kinderschoenen is, worden reeds in het Jaarplan 2019 getracht monitoringsverslagen te presenteren in de vorm van kernstatistieken. Naarmate het proces van invoering van result-based-management vordert, zullen deze verslagen preciezer en uitgebreider worden. Hierbij zal ook de belangrijke analytische dimensie van de ‘impact van de uitgevoerde ontwikkelingsprogramma’s’ meegenomen worden. Dit vereist echter verdergaande versterking van het menselijk kapitaal dat Suriname nodig heeft voor goed bestuur. Daarnaast moeten de informatie stromen die hiertoe nodig zijn verbeterd en gestructureerd worden. Hieronder wordt de evaluatie van de uitvoering van de ontwikkelingsplannen van de ministeries in hoofdlijnen samengevat.

Uit tabel VI.1.1 blijkt dat de vakministeries gepland hadden totaal 614 resultaten op te leveren in de rapportage periode. Deze resultaten waren de operationalisering van 177 ontwikkelingsuitkomsten waarop het beleid zich richtte.

Tabel VI.1 .1 Door Ministeries geplande resultaten (outputs) gericht op het behalen van ontwikkelingsuitkomsten in de periode 2017/1^e helft 2018, naar status van de uitvoering

Stand van zaken	Detail	Geplande resultaten	
		Aantal	%
		614	100,0
Gestart en	In uitvoering	290	47,2
	Succesvol afgerond	34	5,5
	Stagneert, nog gaande	64	10,4
	Stagneert en vroegtijdig gestopt	14	2,3
	Geen rapportage	3	0,5
	Subtotaal	405	66,0
Waarvan niet gestart vanwege	Stagnatie (plan)voorbereiding	39	6,4
	Geen financiering	89	14,5
	Tekort aan deskundigen	5	0,8
	Anders	11	1,8
	Subtotaal	144	23,5
Onbekend	Geen info	25	4,1
	Geen response	40	6,5
	Subtotaal	65	10,6

Twee derde van de voorgenomen plannen zijn werkelijk opgestart en bijkans de helft van de geplande resultaten ‘was in uitvoering’. Drie kwart van de geplande resultaten 290, waren ‘in uitvoering’ indien uitgegaan wordt van het totaal aantal waarvan de uitvoering reeds gestart is (405). Hiertegenover staat dat slechts 5,5 procent van de resultaten succesvol zijn afgerond in de rapportage periode maar hierbij moet aangetekend worden dat de rapportage 2018 nog niet ten einde is. Ook zijn sommige resultaten onderdeel van een meerjaren project of programma.

VI.2. Ministerieel beleid en Ontwikkelingsuitkomsten

De resultaten die de ministeries trachten op te leveren worden in onderstaande tabel gebruikt als indicatie voor de voornaamste ontwikkelingsuitkomsten van het OP 2017-2021 die in uitvoering zijn. Voor de identificatie van de 10 voornaamste ontwikkelingsuitkomsten is niet alleen het aantal ministeries dat een bepaalde uitkomst heeft geïntegreerd in haar beleid, gebruikt. Ook het aantal concrete resultaten dat het ministerie per uitkomst wil realiseren is meegenomen in de beoordeling.

Deze gecombineerde benadering laat zien dat de ‘public sector reform’ het hoogst scoort als beleidsprioriteit. Vervolgens zijn het regionale doelen en de hervorming of vernieuwing van sociale programma's de beleidsgebieden waarin de ministeries concrete resultaten willen leveren.

Tabel V.2.1: De tien voornaamste Ontwikkelingsuitkomsten waar ministeries resultaten (outputs) voor gesteld hebben in het ministeriele plannen van 2017 en 2018

	De tien voornaamste Ontwikkelingsuitkomsten	Aantal		
		Ministeries	Outputs	combinatie
1	De overheidstaken en -organisatie zijn beter en meer samenhangend gedefinieerd, uitgaande van het Public Sector Reformprogramma dat onderdeel is van Surinames Vision 2035, en de overheidsorganisatie is gemoderniseerd en beter in staat projectmatig en resultaatgericht te werken door integratie van technieken voor ‘resultaatgericht management’ en monitoring en evaluatie.	5	56	280
2	Lokale economieën bereiken consensus over een lang termijn strategisch plan voor de inrichting van ruimtelijke indeling en bestemmingsplannen waaronder ook begrepen infrastructuur, een en ander met in achtname van de wettelijke regelingen	4	58	232
3	Bestaande en nieuwe sociale programma's en efficiënte, gespecialiseerde uitvoerende instituten/organisaties verzekeren rechthebbenden toegang tot essentiële diensten, zijn complementair en budgettair en actueel duurzaam en transparant.	2	35	70
4	Innovatieve kostenanalyse en -beheersing van de dienstverleners, groeiend medisch toerisme en eigen verantwoordelijkheid voor het drukken van de kosten van medische zorg, verhogen de bereikbaarheid en toegankelijkheid van kwaliteitsgezondheidszorg voor de gehele bevolking.	1	51	51
5	Suriname participeert in regionale en internationale markten en de desbetreffende organisaties uitgaande van haar handelspolitieke doelen die geformaliseerd, geoperationaliseerd, vastgelegd en uitgewerkt zijn naar concrete actieprogramma's en deelbeleidsgebieden.	2	21	42
6	Op basis van de Milieuwetgeving, de daaraan gerelateerde nationale milieustrategie, het Ontwikkelings Plan 2017-2021 en de districtsplannen, investeren en werken burgers en bedrijven conform hun nationale en internationale verplichtingen aan het herstel van het milieu dat door hun economische of andere activiteiten beschadigd was.	3	13	39
7	In de uitvoering van haar handelsstrategie verbetert en vergroot Suriname middels strategische samenwerkingsverbanden de fysieke en niet-fysieke infrastructuur voor internationale handel en wordt ons land steeds meer één van de centrale locaties voor het internationaal handelsverkeer in het Guyanaschild.	2	17	34
8	Overheids- en particuliere investeringen en bestedingen vestigen duurzame commerciële bedrijven en dienstverlenende instituten ten behoeve van de agrarische sector en agro-industrie die uitblinken in onderzoek en toepassing van ‘state of the art’-technologie en dienstverlening in het bijzonder in de zogenaamde agrarische prioriteitsproductieclusters (palmolie, kokos, cacao, groenten en fruit, vezelgewassen, padie, pluim- en rundvee en zeevisserij).	3	10	30
9	Milieuwetgeving en de daaraan gerelateerde nationale milieustrategie en bewustwordings- en navolgingsprogramma's beïnvloeden en verhogen het milieubewustzijn van de burgers, beleidsvoorbereiders en beslissers in de private en publieke sector, waarbij speciale aandacht gegeven wordt aan de vraagstukken van zeespiegelstijging, het beheersen van en/of voorkomen van rampen en de natuurreservaten.	4	7	28
10	Betere infrastructuurfaciliteiten, moderne apparatuur en voldoende gekwalificeerde deskundigheid verhogen de veiligheid en de capaciteit van de luchthavens om diensten te verlenen aan een groter aantal vliegbewegingen en -bestemmingen.	1	26	26
	Overige	92	320	379

Hoofdstuk VII. Evaluatie per Ministerie

VII.1. Financiën

VII.1.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's

De OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten zijn ondergebracht bij de beleidsgebieden van het Ministerie van Financiën uitgaande van de formele taakstelling van dit ministerie³³ en de beleidsprogramma's opgenomen in de Staatsbegrotingen van 2017 en 2018 (zie schema VII.1.1.1 hieronder).

Schema VII.1.1.1 Beleidsgebieden behorend tot de kerntaken en daaraan gerelateerde beleidsprogramma's

	Taken	Beleidsprogramma begroting 2017/18	OP uitkomsten
1.0	Kerntaken		
1.1	Het algemeen financiële en monetaire beleid en het verzekeringswezen, alsmede de zorg voor de circulatie van munten en muntbiljetten	Nieuw IFMIS	100223113
1.2	Het beheer van fondsen die voor de uitvoering van ontwikkelingsprojecten ter beschikking zijn gesteld	Bijdrage ter stimulering van ontwikkelingsprojecten	1200041312
1.3	De bevordering van de financiering van ontwikkelingsplannen, projecten en programma's	Investsur	1100433113
1.4	Aangelegenheden van deviezen-politieke aard, het een en ander in samenwerking met het ministerie van Handel, Industrie en Toerisme		
1.5	Het aangaan van leningen, de uitgifte van schatkistbiljetten en promessen, alsmede de uitgifte van staatsgaranties	Bureau voor de Staatsschuld Rente en aflossingen Fees	1200041312
1.6	Het algemeen beheer van alle staatsgelden en het toezicht op de richtige besteding daarvan	Bureau voor de Staatsschuld Nieuw IFMIS	1200041312 100223113
1.7	De aangelegenheden betreffende de staatsbegroting en het algemene begrotingsbeleid;	CLAD Bureau voor de Staatsschuld	1200041312
1.8	Rekening en verantwoording van staatsgelden	CLAD Bureau voor de Staatsschuld	1200041312
1.9	De investering of herinvestering van staatsgelden	Sociaaleconomische ontwikkeling Bijdrage ter stimulering van ontwikkelingsprojecten	1200041312
1.10	De financiële belangen van de Staat bij financiële en andere instellingen, waarin de Staat een financieel belang heeft, dan wel de vertegenwoordiging van de staat in alle gevallen waarin deze deelneemt in het aandelenkapitaal van financiële instellingen.		
1.11	De nationale loterijen	Introductie nieuwe wet- en regelgeving	1200041312
1.12	Het postwezen		
1.13	Het toezicht op de staatsbanken, alsmede het volkskredietwezen en de pandhuizen	CLAD	1200041312
1.14	De heffing en inning van zegelrecht en andere wettelijk geheven rechten		
1.15	De inrichting en controle op de financiële administratie van de Staat	Nieuw IFMIS CLAD	100223113 1200041312

³³ Zie bijlage 2

1.16	Het algemeen fiscaal beleid en de heffing en inning van directe en indirecte belastingen en andere rechten evenals de vaststelling van invoerrechten en accijnzen	Capaciteitsversterking Belastingdienst en verzelfstandiging van de belastingorganisatie. Automatisering belastingsysteem Fiscale controle Binnenland Introductie nieuwe belastingwet- en regelgeving	1200041312
1.17	De belasting-accountantsdienst	CLAD Capaciteitsversterking Belastingdienst Automatisering belastingsysteem en onderhoud douanesysteem en scans	1200041312
1.18	Het investeringsbeleid, het een en ander in samenwerking met daarvoor in aanmerking komende ministeries	Investsur	1200041312
1.19	De heffing en inning van directe en indirecte belastingen en andere rechten	Capaciteitsopbouw belastingdienst Modernisering /verzelfstandiging van de belastingorganisatie Nieuw automatisering belastingsysteem, alsmede onderhoud van het douanesysteem en scans Fiscale controle Binnenland Introductie nieuwe fiscale wet- en regelgeving	1200041312
1.20	Het toezicht op de naleving van het deviezenregiem inzake vergunningen voor invoer, uitvoer en doorvoer van goederen en of diensten.	Nieuw automatisering belastingsysteem, alsmede onderhoud van het douanesysteem en scans	1200041312
1.21	Het statistiekwezen	ABS	1200041312
1.22	De technische samenwerking en overige voorzieningen met betrekking tot de planuitvoering.	Bijdragen en subsidies: EBS, overheidspensioenfonds Beveiliging kantoorgebouwen SER Renovatie oud Domeinkantoor Renovatie en nieuwbouw hoofdkantoor van Financiën Capaciteitsopbouw Financiën Bijzondere voorzieningen ten behoeve van rampenbeheersing en -bestrijding Algemeen onvoorzien	1200041312 3300008612 4100009211

VII.1.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Het Ministerie van Financiën had zich in de rapportage periode voorgenomen 27 resultaten (outputs) te realiseren die zouden moeten bijdragen aan zes OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten. Deze worden in tabel VII.1.2.1 gepresenteerd evenals de uitvoeringstatus van deze voorgenomen resultaten (outputs). Van deze resultaten is ruim 74 procent gestart.

Tabel VII.1.2.1: Geplande Resultaten van het Ministerie van Financiën 2017/1^e helft 2018, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

	Algemeen totaal (Resultaten)		Uitvoeringsstatus														
			Gestart en						Waarvan niet gestart vanwege					Onbekend			
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Sub totaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Sub totaal	Geen Informatie	Non response	Sub totaal	
	Aantal	27	14	1	5	0	0	20	0	0	0	0	0	0	7	0	7
OP 2017-2021 Uitkomsten	%	100	51,9	3,7	18,5	-	-	74,1	-	-	-	-	-	-	25,9	-	25,9
1) Er is een transparant fiscaal en monetair beleid dat middels optimale beleidscoördinatie en uitgaande van een prudent en anticyclisch fiscaal en monetair beleid de geldhoeveelheid beheerst en de deviezenreserve adequaat beheert		9	3		2			5						0	4		4
2) Er is een consensusstrategie tussen de Overheid, werkgevers- en werknemersorganisaties en maatschappelijke groepen over het proces van hervorming.		1	1					1						0			0
3) De overheidstaken en -organisatie zijn beter en meer samenhangend gedefinieerd, uitgaande van het Public Sector Reformprogramma dat onderdeel is van Surinames Vision 2035, en de overheidsorganisatie is gemoderniseerd en beter in staat projectmatig en resultaatgericht te werken door integratie van technieken voor 'resultaatgericht management' en monitoring en evaluatie.		11	9					9						0	2		2
4) Meer en betere dienstverlening van de instituten garanderen de veiligheid en beschermen de burgers effectiever en verhogen burgerparticipatie.		2	1					1						0	1		1
5) Milieuwetgeving en de daaraan gerelateerde nationale milieustrategie en bewustwordings- en navolgingsprogramma's beïnvloeden en verhogen het milieubewustzijn van de burgers, beleidsvoorbereiders en beslissers in de private en publieke sector, waarbij speciale aandacht gegeven wordt aan de vraagstukken van zeespiegelstijging, het beheersen van en/of voorkomen van rampen en de natuureservaten.		1		1				1						0			0
6) Lokale economieën bereiken consensus over een lang termijn strategisch plan voor de inrichting van		3			3			3						0			0

ruimtelijke indeling en bestemmingsplannen waaronder ook begrepen infrastructuur, een en ander met in ahtneming van de wettelijke regelingen																
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

VII.2. Binnenlandse Zaken

VII.2.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's

De OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten zijn ondergebracht bij de beleidsgebieden van het Ministerie van Binnenlandse Zaken uitgaande van de formele taakstelling van dit ministerie³⁴ en de beleidsprogramma's opgenomen in de Staatsbegrotingen van 2017 en 2018 (zie schema VIII.2.1.1 hieronder). Deze drie uitgangspunten voor de evaluatie van de voortgang van de uitvoering van de geplande resultaten, zijn in dit schema met elkaar in relatie gebracht.

Schema VII.2.1.1 Beleidsgebieden behorend tot de kerntaken en daaraan gerelateerde beleidsprogramma's

	Taken	Beleidsprogramma begroting 2017/18	OP uitkomsten
	Kerntaken		
1.1	Het administratiefrechtelijk verkeer binnen de Overheid	- Management Regelgeving	1200041312
1.2	Het functioneren - in personeel en materieel opzicht - van het Kabinet van de President en het Kabinet van de Vicepresident, Voorzitter van de Raad van Ministers en de Hoge Colleges van Staat	- aanpassingen van het Regeringsgebouw en inventaris - Institutionele Versterking Rekenkamer - Institutionele Versterking Kabinet Vice President - Institutionele Versterking Kabinet President - Institutionele Versterking Directoraat ALZA - Bijdrage aan DNA	1200041312
1.3	De aangelegenheden betreffende volksraadplegingen en de verkiezingen van leden voor de volk vertegenwoordigende lichamen	- Pre- en Postelectorale activiteiten - Onafhankelijk Kies Bureau - Centraal Hoofdstembureau	1200041312
1.4	Het overheids personeelsbeleid en de functionering van het overheidsapparaat	- E-Governance - Informatie Technologie BiZa - Overheids personeelsbeleid	1200041313
1.5	De Burgerlijke Stand en de bevolkingsboekhouding in geheel Suriname en nationaliteitsaangelegenheden, betreffende het vaststellen van de Surinaamse nationaliteit, de afgifte van nationaliteits- en legitimatiebewijzen en paspoorten	- Centraal Bureau voor Burgerzaken - Bevolkingsbeleid, Integratie en Migratie	1000022111
1.6	De uitgifte van het Staatsblad en het Advertentieblad van de Republiek Suriname	- Institutionele Versterking N.I.I. - Vergroting bereikbaarheid staatsmedia - Voorlichting	1200005413
1.7	De archivalia, het een en ander in overleg met het Ministerie van Onderwijs Wetenschap en Cultuur	- Nationaal Archief Suriname	3300008511
1.8	De Eredienst	- Religieuze aangelegenheden	3300008511
1.9	De optimale participatie van de vrouw in het ontwikkelingsproces in Suriname en een evenwichtig emancipatorisch vrouwenbeleid, met inachtneming van specifieke Surinaamse karakteristieken	- Genderaangelegenheden	5400010116
1.10	De nationale ontwikkelingsplanning, alsmede voor de integratie van de sectorale en regionale plannen en programma's in het nationaal plan	- Subsidie Stichting Planbureau Suriname	3200081211
1.11	Het coördineren van de voorbereiding van het milieubeleid, het monitoren van de uitvoering i.s.m. betreffende ministeries, private organisaties en instituten; Het bevorderen van de totstandbrenging van een nationale milieuwetgeving;	- Milieubescherming en milieu rehabilitatie	4100009211,4 100009212 en 4100009213

³⁴ Zie bijlage 2

	Taken	Beleidsprogramma begroting 2017/18	OP uitkomsten
	<p>Het ontwikkelen van samenwerkingsmechanismen en netwerken voor het uitvoeren van de milieutaken;</p> <p>Het identificeren, voorbereiden en uitvoeren van scholings-, trainings- en voorlichtingsprogramma's;</p> <p>Het bevorderen van de implementatie van ondertekende milieuverdragen</p> <p>I.s.m. betreffende ministeries, private organisaties en instituten controleren van bedrijven en andere ondernemers op het gebruik van milieuvriendelijke materialen en technologieën en als zij de wettelijke milieuvoorschriften naleven;</p> <p>Het adequaat betrekken van de totale gemeenschap om milieuverontreiniging doelmatig en doelgericht tegen te gaan;</p> <p>Het stimuleren van het gebruik van milieuvriendelijke technologieën;</p> <p>Het bevorderen en onderhouden van contacten met relevante nationale en internationale milieuorganisaties</p>		
2.0	Neven- of aanvullende taken		
2.1	Bouw-, reparatie-, onderhouds- en uitbreidingswerkzaamheden aan objecten toebehorende aan het ministerie	- Renovatie en uitbreiding gebouwen Ministerie van Binnenlandse Zaken	1200041312
2.2	Binnenlandse Veiligheid	<ul style="list-style-type: none"> - Institutionele Versterking Directoraat Nationale Veiligheid - Opzet (operationalisering) Kustwacht - Bijzondere aanschaffingen DNV 	3300008612
2.3	Armoedebestrijding (algemene subsidies voor minder draagkrachtigen ten aanzien van onder andere elektriciteit, water, transport, gezondheidszorg)	<ul style="list-style-type: none"> - Welvaartsbevordering - Bijdrage aan huishoudens (Onderstanden) 	3200081212
2.4	Instituut Mensenrechten	Instituut Mensenrechten	

VII.2.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken had zich in de rapportage periode voorgenomen 92 resultaten (outputs) te realiseren die zouden moeten bijdragen aan elf OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten. Deze worden in tabel VII.1.2.1 gepresenteerd evenals de uitvoeringstatus van deze voorgenomen resultaten (outputs). Van deze resultaten is ruim 73 procent gestart.

Tabel VII.2.2.1: Geplande Resultaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken 2017/1^e helft 2018, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

	Algemeen totaal (Geplande resultaten)		Uitvoeringsstatus														
			Gestart en					Waarvan niet gestart vanwege									
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroeg tijdig gestopt	Geen rapportage	Subtotaal	Stagnatie (plan) voor bereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Subtotaal	Geen Informatie	Non response	Subtotaal	
	Aantal	92	37	11	14	4	1	67	8	11	1	0	20	5	0	5	
	%	100,0	40,2	12,0	15,2	4,3	1,1	72,8	8,7	12,0	1,1	-	21,7	5,4	-	5,4	
OP 2017-2021 Uitkomsten																	
1) Het bevolkingsbeleid steunt op een nationale consensus over de doelstellingen, principes en waarden, is waar nodig middels wettelijke regelingen vastgelegd en wordt uitgevoerd door overheidsinstellingen en niet -gouvernementele organisaties	9,8	9	4	2	1	1		8		1			1				0
2) De capaciteit van de kennissector om de uitvoering van bijzondere ICT-activiteiten onder meer in het onderwijs, veiligheid, e-business, e-government, outsourcing te ondersteunen, is verhoogd.	7,6	7	3					3		2			2	2			2
3) De overheidstaken en -organisatie zijn beter en meer samenhangend gedefinieerd, uitgaande van het Public Sector Reform-programma dat onderdeel is van Surinamese Vision 2035, en de overheidsorganisatie is gemoderniseerd en beter in staat projectmatig en resultaatgericht te werken door integratie van technieken voor 'resultaatgericht management' en monitoring en evaluatie.	35,9	33	10	5	6	3	1	25	3	5			8				0
4) De Sociale Onderraad van de RvM leidt de aanname, uitvoering en monitoring van de strategie voor hervorming van de sociale bescherming tot een geïntegreerd sociaalbeschermingssysteem dat elke burger het bestaansminimum garandeert en een belangrijk instrument is voor armoedebestrijding.	3,3	3	2					2	1				1				0
5) Bestaande en nieuwe sociale programma's en efficiënte, gespecialiseerde uitvoerende instellingen/organisaties verzekeren rechthebbenden toegang tot essentiële diensten, zijn complementair en budgettair en actuariel duurzaam en transparant.	4,3	4	4					4					0				0
6) Een breed gedragen cultuurbeleid en planning vergroot de toegang van burgers tot productie, scholings- en trainingsmogelijkheden evenals begeleiding voor culturele activiteiten en ontplooiingskansen op het gebied van kunst en beleving van vooral de eigen cultuur.	9,8	9	5	1	1			7		1			1	1			1
7) Meer en betere dienstverlening van de instellingen garanderen de veiligheid en beschermen de burgers effectiever en verhogen burgerparticipatie.	4,3	4	1		2			3			1		1				0

	Algemeen totaal (Geplande resultaten)		Uitvoeringsstatus															
			Gestart en					Waarvan niet gestart vanwege							Sub totaal	Geen Informatie	Non response	Subtotaal
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroeg tijdig gestopt	Geen rapportage	Subtotaal	Stagnatie (plan) voor bereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders						
Aantal	92	37	11	14	4	1	67	8	11	1	0	20	5	0	5			
%	100,0	40,2	12,0	15,2	4,3	1,1	72,8	8,7	12,0	1,1	-	21,7	5,4	-	5,4			
OP 2017-2021 Uitkomsten																		
8) Milieuwetgeving en de daaraan gerelateerde nationale milieustrategie en bewustwordings- en navolgingsprogramma's beïnvloeden en verhogen het milieubewustzijn van de burgers, beleidsvoorbereiders en beslissers in de private en publieke sector, waarbij speciale aandacht gegeven wordt aan de vraagstukken van zeespiegelstijging, het beheersen van en/of voorkomen van rampen en de natuureservaten.																		
4,3	4	2		1			3	1					1			0		
9) In het verwerven van hun middelen van bestaan en producten voor de markt gebruiken burgers en bedrijven de hulpbronnen die de natuur verschaft op verantwoorde wijze en de Overheid ziet daarop toe, waar nodig met steun van de internationale ontwikkelingspartners.																		
4,3	4	1		1			2						0	2		2		
10) Op basis van de Milieuwetgeving, de daaraan gerelateerde nationale milieustrategie, het Ontwikkelings Plan 2017-2021 en de districtsplannen, investeren en werken burgers en bedrijven conform hun nationale en internationale verplichtingen aan het herstel van het milieu dat door hun economische of andere activiteiten beschadigd was.																		
5,4	5	1		1			2	3					3			0		
11) Promotie van wet- en regelgeving en beleid dat gendergelijkheid propageert en bewustwording op gang brengt over de sociale vooruitgang en economische voordelen die hiermee beoogd worden.																		
10,9	10	4	3	1			8		2				2			0		
100,0	92	37	11	14	4	1	67	8	11	1	0		5	0	5			

VII.3. Buitenlandse Zaken

VII.3.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's

De OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten zijn ondergebracht bij de beleidsgebieden van het Ministerie van Buitenlandse Zaken uitgaande van de formele taakstelling van dit ministerie³⁵ en de beleidsprogramma's opgenomen in de Staatsbegrotingen van 2017 en 2018 (zie schema VII.3.1.1 hieronder). Deze drie uitgangspunten voor de evaluatie van de voortgang van de uitvoering van de geplande resultaten, zijn in dit schema met elkaar in relatie gebracht.

Conform de geldende tekst van het Besluit Taakomschrijving Departementen 1991 (S.B. 1991 no. 58), zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2010 no. 124, geldende tekst S.B. 2010 no. 174, zijn de voor het Ministerie van Buitenlandse Zaken bijzondere taken omschreven in het hiernavolgende schema:

Schema VII.3.1.1: Beleidsgebieden behorend tot de kerntaken en daaraan gerelateerde beleidsprogramma's

	Taken	Beleidsprogramma's begroting 2017/18	OP Uitkomsten
1.0	Kerntaken		
1.1	Het onderhouden van betrekkingen met het buitenland in het algemeen, alsmede de coördinatie van de contacten van de overige ministeries met het buitenland	- Bilaterale Betrekkingen - Multilaterale Betrekkingen - Regionale Integratie	1100044113 1100044111
1.2	De diplomatieke en consulaire aangelegenheden.	- Opzetten van Ambassades en Consulaten - Residentiële kosten voor lokale en buitenlandse vertegenwoordigingen - Migratie en Personenverkeer	1100044113 1000022112
1.3	Het onderhouden van de betrekkingen met overheidslichamen, colleges, functionarissen en instellingen in het buitenland	Multilaterale betrekkingen	1100044113
1.4	Het verzamelen van inlichtingen omtrent het buitenland en de doorgeleiding daarvan naar de daarvoor in aanmerking komende instanties	Beleidsonderzoek, Planning en Capaciteits-versterking	1100044113
1.5	De coördinatie inzake de voorlichting aan het buitenland	Beleidsonderzoek, Planning en Capaciteits-versterking	1100044113
1.6	De uitgifte en inname van reisdocumenten buiten Suriname, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries	Migratie en Personenverkeer	1000022112
1.7	De aangelegenheden betreffende het personenverkeer en de buitenlandse migratie (waaronder remigratie), het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries	Migratie en Personenverkeer	1000022112
1.8	De coördinatie van de internationale ontwikkelingsamenwerking, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries	Internationale onderhandelingen	7201203111

VII.3.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken had zich in de rapportage periode voorgenomen 43 resultaten (outputs) te realiseren die zouden moeten bijdragen aan 9 OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten. Deze worden in tabel VII.1.2.1 gepresenteerd evenals de uitvoeringstatus van deze voorgenomen resultaten (outputs). Van deze resultaten is ruim 91 procent gestart de rapportage periode.

³⁵ Zie bijlage 2

Tabel VII.2.2.1: Geplande Resultaten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken 2017/1^e helft 2018, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

	Algemeen totaal (Geplande resultaten)		Uitvoeringsstatus													
			Gestart en						Waarvan niet gestart vanwege					Onbekend		
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Sub totaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Sub totaal	Geen Informatie	Non response	Subtotaal
OP 2017-2021 Uitkomsten	Aantal	43	32	5	2	0	0	39	0	0	0	2	2	0	2	2
	%	100,0	74,4	11,6	4,7	-	-	90,7	-	-	-	4,7	4,7	-	4,7	4,7
1) Het Nationaal Migratie Instituut, dat beleidsmatig aangestuurd wordt door de ministeries van Arbeid, Justitie en Politie, Binnenlandse Zaken, is een center of excellence, waarin onderzoeks-, analyse- en plantechische capaciteit is gelokaliseerd voor dit beleidsgebied en dat de Regering van Suriname adviseert over migratie zaken	9,3	4	2	2				4					0		1	1
2) Suriname participeert in regionale en internationale markten en de betreffende organisaties uitgaande van haar handelspolitieke doelen die geformaliseerd, geoperationaliseerd, vastgelegd en uitgewerkt zijn naar concrete actieprogramma's en deelbeleidsgebieden.	39,5	17	10	2	2			14				2	2			0
3) In de uitvoering van haar handelsstrategie verbetert en vergroot Suriname middels strategische samenwerkingsverbanden de fysieke en niet-fysieke infrastructuur voor internationale handel en wordt ons land steeds meer één van de centrale locaties voor het internationaal handelsverkeer in het Guyanaschild.	32,6	14	14					14					0			0
4) De aangepaste wetgeving sluit aan bij het rechtsgevoel van burgers, faciliteert economische en sociale ontwikkeling en is in overeenstemming met de door de Staat Suriname aangegane internationale verplichtingen.	2,3	1	1					1					0			0
5) Verhoogde integratie van de verschillende systemen van sociale dienstverlening en verzekeringen garandeert een minimaal bestaansniveau aan alle burgers, versterkt hun sociale weerbaarheid en verhoogt hun economische, evenals hun maatschappelijke participatie	2,3	1		1				1					0			0
6) Suriname heeft zijn duurzame ontwikkelingsstrategie geïntegreerd in de regionale en internationale milieustrategieën en actieprogramma's en heeft de capaciteit ontwikkeld om vol te participeren in de financierings- en monitoringprogramma's.	2,3	1	1					1					0			0
7) Surinames strategie en actieprogramma's maken optimaal gebruik van de technische assistentie en hulpfondsen voor het mitigeren van de gevolgen van klimaatverandering, onder meer door nauwe samenwerking met de regionale en internationale organisaties die op dit stuk mandaat hebben.	2,3	1	1					1					0			0
8) Promotie van wet- en regelgeving en beleid dat gendergelijkheid propageert en bewustwording op gang brengt over de sociale vooruitgang en economische voordelen die hiermee beoogd worden.	2,3	1	1					1					0		1	1
9) Het op wettelijke regelingen gestoeld Monitorings- en Evaluatie Instituut leidt het gedecentraliseerd nationaal monitoringssysteem en managet de daaraan gerelateerde processen en informatiesystemen die de informatiebasis zijn voor de rapportage aan de Regering en DNA, welke met een vastgestelde periodiciteit plaatsvindt, waardoor programma's en projecten tijdig bijgestuurd kunnen worden;	7,0	3	2					2					0			0
Totaal	100	43	32	5	2	0	0	39	0	0	0	2	2	0	2	2

VII.4. Ministerie van Regionale Ontwikkeling

VII.4.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's

De OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten zijn ondergebracht bij de beleidsgebieden van het Ministerie van Regionale Ontwikkeling uitgaande van de formele taakstelling van dit ministerie³⁶ en de beleidsprogramma's opgenomen in de Staatsbegrotingen van 2017 en 2018 (zie schema VII.4.1.1 hieronder).

Schema VII.4.1.1: ·Beleidsgebieden behorend tot de kerntaken en daaraan gerelateerde beleidsprogramma's

	Taken	Beleidsprogramma's be- groot 2017/18	OP Strat/out- comes (codes)_
1.0	Het regionaal bestuur	Districts Bestuur	5200007311
1.1	Betrekkingen tussen de regionale en de centrale Overheid	Districts Bestuur	5200007311
1.2	Een geïntegreerd overheidshandelen, gericht op regionale ontwikkeling en verbetering van het woon- en leefklimaat van de bewoners in de districten en de wederopbouw van het binnenland	Reconstructie Binnenland	5200007312
1.3	Een samenhangend beleid, gericht op de samenwerking tussen de districten, ter behartiging van gemeenschappelijke belangen	Districts Bestuur	5200007312
1.4	Het ontwikkelen van administratieve procedures voor de verdere beleidsontwikkeling ten aanzien van inspraak-bevordering in de besluitvorming op het niveau van ressorten en districten	Districts Bestuur	5200007111
1.5	Het onderhouden van de relaties van de centrale Overheid met dignitarissen en de bewoners van het binnenland		5200007311
1.6	Het toezicht op het beheer van de staatslogeergebouwen	Districts Bestuur	5200007311
1.7	De vuilophaal- en reinigingsdiensten in geheel Suriname, met uitzondering van het district Paramaribo	Decentralisatie en Districts Bestuur	5200007311
1.8	Alle secundaire en tertiaire voorzieningen in geheel Suriname, met uitzondering van het district Paramaribo	Infrastructurele werken	1400005111
1.9	De markten in geheel Suriname	Decentralisatie en Districts Bestuur	
1.10	Het ondersteunen van de agrarische ontwikkeling in het binnenland	Agrarische kennis	5200007312

VII.4.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Het Ministerie van Regionale Ontwikkeling had zich in de rapportage periode voorgenomen 53 resultaten (outputs) te realiseren die zouden moeten bijdragen aan twee OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten. Deze worden in tabel VII.4.2.1 gepresenteerd evenals de uitvoeringsstatus van deze voorgenomen resultaten (outputs). Van deze resultaten is ruim 34 procent gestart.

³⁶ Zie bijlage 2

Tabel VII.1.2.1: Geplande Resultaten van het Ministerie van Regionale Ontwikkeling 2017/1^e helft 2018, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

		Uitvoeringsstatus															
		Algemeen totaal (Resultaten)		Gestart en						Waarvan niet gestart vanwege				Onbekend			
				In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroeg tijdig gestopt	Geen rapportage	Sub totaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Sub totaal	Geen Informatie	Non response	Sub totaal
Aantal	53	14	0	4	0	0	18	3	25	2	5	35	0	0	0		
%	100.0	26.4	-	7.5	-	-	34.0	5.7	47.2	3.8	9.4	66.0	-	-	-		
OP 2017-2021 Uitkomsten																	
1) Lokale economieën bereiken consensus over een lang termijn strategisch plan voor de inrichting van ruimtelijke indeling en bestemmingsplannen waaronder ook begrepen infrastructuur, een en ander met in achtname van de wettelijke regelingen		88.7	47	14		4			18	2	21	2	4	29		0	
2) De productiecapaciteit van lokale competitieve micro-, kleine middelgrote en grote bedrijven in geïdentificeerde lokale economieën is beter geïntegreerd en duurzaam versterkt		11.3	6					0		1	4		1	6		0	
		100.0	53	14	0	4	0	0	18	3	25	2	5	35	0	0	0

VII.5. Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer

VII.5.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's

De OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten zijn ondergebracht bij de beleidsgebieden van het Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer uitgaande van de formele taakstelling van dit ministerie en de beleidsprogramma's opgenomen in de Staatsbegrotingen van 2017 en 2018 (zie schema VII.5.1.1 hieronder).

Schema VII.51.1: ·Beleidsgebieden behorend tot de kerntaken en daar aan gerelateerde beleidsprogramma's

	Taken	Beleidsprogramma's begroting 2017/18	OP Strat/outcomes (codes)_
1.0	Kerntaken		
1.1	Een deugdelijke ruimtelijke ordening, het een en ander in samenspraak met onder andere het Ministerie van Regionale Ontwikkeling, het Ministerie van Openbare Werken Transport en Communicatie, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen	Institutionele versterking Ruimtelijke Ordening en Grondbeheer	1200041312 en 5200007311
1.2	De topografie, de cartografie, de geodesie, het bodemonderzoek en de bodemkartering	Institutionele versterking Grondbeheer	5200007311
1.3	De bodembestemming, waar nodig in interdepartementaal verband	Institutionele versterking Ruimtelijke Ordening en Grondbeheer	1200041312 en 5200007311
1.4	Een richtige gronduitgifte, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries, waar nodig in interdepartementaal verband	Institutionele versterking Grondbeheer en Verkaveling	5200007311
1.5	Het kadaster en de openbare registers en hypotheekkantore	Institutionele versterking Grondbeheer	5200007311
1.6	De controle op het rechtmatigheid en doelmatig gebruik van toegewezen gronden, waar nodig in interdepartementaal verband	Institutionele versterking Grondbeheer	5200007311
1.7	De controle op de naleving van regels en voorschriften met betrekking tot de geodesie	Institutionele versterking Grondbeheer	5200007311
1.8	De inventarisatie, exploratie, optimale exploitatie en het beheer van de hulpbron bos, de flora en fauna	Institutionele versterking Natuurbeheer en Subsidies en bijdragen Stichting Bosbeheer en Bostoezicht (SBB), JSOOC en Stinasu	2000006711
1.9	Een verantwoord natuurbeheer en natuurbescherming	Institutionele versterking Natuurbeheer en Subsidies en bijdragen Stichting Bosbeheer en Bostoezicht (SBB), JSOOC en Stinasu	2000006711
1.10	Controle op de naleving van regels en voorschriften met betrekking tot de productie van hout en houtproducten, de flora en fauna	Institutionele versterking Natuurbeheer en Subsidies en bijdragen Stichting Bosbeheer en bostoezicht (SBB), JSOOC en Stinasu	2000006711

VII.5.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Het Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer had zich in de rapportage periode voorgenomen 20 resultaten (outputs) te realiseren die zouden moeten bijdragen aan acht OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten. Deze worden in tabel VII.5.2.1 gepresenteerd evenals de uitvoeringstatus van deze voorgenomen resultaten (outputs). Van deze resultaten is ruim 65 procent gestart, waarvan 35 procent succesvol is afgewerkt.

Tabel VII.5.2.1: Geplande Resultaten van het Ministerie van Ruimtelijke Ordening Grond-en Bosbeheer 2017/1^e helft 2018, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Algemeen totaal (Resultaten)		Uitvoeringsstatus														
		Gestart en						Waarvan niet gestart vanwege					Onbekend			
		In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Sub totaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Subtotaal	Geen Informatie	Non response	Subtotaal	
Aantal	20	6	7	0	0	0	13	0	7	0	0	7	0	0	0	
%	100.0	30.0	35.0	-	-	-	65.0	-	35.0	-	-	35.0	-	-	-	
OP 2017-2021 Uitkomsten																
1) De overheidstaken en -organisatie zijn beter en meer samenhangend gedefinieerd, uitgaande van het Public Sector Reformprogramma dat onderdeel is van Surinames Vision 2035, en de overheidsorganisatie is gemoderniseerd en beter in staat projectmatig en resultaatgericht te werken door integratie van technieken voor 'resultaatgericht management' en monitoring en evaluatie.		20.0	4	1	1				2		2			2		0
2) De compensatie voor de instandhouding van Surinames ongerept tropisch bos is onderdeel van het internationaal klimaatveranderingsactieprogramma, waaronder REDD+ en draagt bij aan de nationale groei en ontwikkeling middels een programmatische aanpak van het behoud en waar nodig herstel van het Surinaams regenwoud.		20.0	4	4				4					0			0
3) Milieuwetgeving en de daaraan gerelateerde nationale milieustrategie en bewustwordings- en navolgingsprogramma's beïnvloeden en verhogen het milieubewustzijn van de burgers, beleidsvoorbereiders en beslissers in de private en publieke sector, waarbij speciale aandacht gegeven wordt aan de vraagstukken van zeespiegelstijging, het beheersen van en/of voorkomen van rampen en de natuurreservaten.		5.0	1					0		1			1			0
4) In het verwerven van hun middelen van bestaan en producten voor de markt gebruiken burgers en bedrijven de hulpbronnen die de natuur verschaft op verantwoorde wijze en de Overheid ziet daarop toe, waar nodig met steun van de internationale ontwikkelingspartner)		5.0	1					0		1			1			0
5)Op basis van de Milieuwetgeving, de daaraan gerelateerde nationale milieustrategie, het Ontwikkelings Plan 2017-2021 en de districtsplannen, investeren en werken burgers en bedrijven conform hun nationale en internationale verplichtingen aan		20.0	4	1	3			4					0			0

	Algemeen totaal (Resultaten)		Uitvoeringsstatus													
			Gestart en					Waarvan niet gestart vanwege					Onbekend			
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Subtotaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Subtotaal	Geen Informatie	Non response	Subtotaal
OP 2017-2021 Uitkomsten	Aantal	20	6	7	0	0	0	13	0	7	0	0	7	0	0	0
	%	100.0	30.0	35.0	-	-	-	65.0	-	35.0	-	-	35.0	-	-	-
het herstel van het milieu dat door hun economische of andere activiteiten beschadigd was.																
6) Suriname heeft zijn duurzame ontwikkelingsstrategie geïntegreerd in de regionale en internationale milieustrategieën en actieprogramma's en heeft de capaciteit ontwikkeld om vol te participeren in de financierings- en monitoringsprogramma's.	10.0	2						0		2			2			0
7) Producenten in de land- en bosbouw, regulerende en controlerende instituten evenals lokale gemeenschappen werken samen om milieuschade te minimaliseren door de milieustandaarden en andere normen van verantwoordelijk omgaan met het milieu na te leven en te promoten.	15.0	3		3				3					0			0
8) Lokale economieën bereiken consensus over een lang termijn strategisch plan voor de inrichting van ruimtelijke indeling en bestemmingsplannen waaronder ook begrepen infrastructuur, een en ander met in achtname van de wettelijke regelingen	5.0	1						0		1			1			0
	100.0	20	6	7	0	0	0	13	0	7	0	0	7	0	0	0

VII.6. Ministerie van Openbare Werken, Transport en Communicatie

VII.6.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's

De OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten zijn ondergebracht bij de beleidsgebieden van het Ministerie van Openbare Werken, Transport en Communicatie uitgaande van de formele taakstelling van dit ministerie en de beleidsprogramma's opgenomen in de Staatsbegrotingen van 2017 en 2018 (zie schema VII.6.1.1 hieronder).

Schema VII.6.1.1: ·Beleidsgebieden behorend tot de kerntaken en daar aan gerelateerde beleidsprogramma's

	Taken	Beleidsprogramma's begroting 2017/18	OP Strat/outcomes (codes)_
1.0	Kerntaken		
1.1	Het beleid, de planning en de ontwikkeling van algemene structurele bouwkundige, civieltechnische en andere infrastructurele voorzieningen ten algemene nutte	- Upgraden Grond- mechanisch Laboratorium	4200009314
1.2	De huisvesting van staatsorganen en overheidsdiensten en het onderhoud daarvan	- Verbetering van landsgebouwen - Bouw en uitbreiding van Landsgebouwen	3100008115 3100008115
1.3	De voorbereiding, uitvoering en het onderhoud van alle civieltechnische werken, met uitzondering van de secundaire en tertiaire in de districten en in het binnenland	- Aanleg en verbetering wegen - Onderhoud bruggen - Bouw bruggen - Onderhoud water-keringswerken - Verbetering water-keringswerken - Ophalen dicht begroeide lozingen - Rehabiliteren secundaire en tertiaire wegen - Infrastructurele werken - Openbaar Groen	1400005212 1400005212 1400005212 4200009312 4200009312 5200007311 5200007311 5200007311
1.4	De voorbereiding, de uitvoering en het onderhoud van bouwkundige werken ten behoeve van de Staat, voor zover deze niet bijzonderlijk aan een ander ministerie is voorbehouden	- Bouwen van landsgebouwen - Studentenhuisvesting Anton de Kom Universiteit - Wanica Ziekenhuis	4200009314 3300008141
1.5	De bouw van volkswoningen	- Volkswoningbouw	3300008141
1.6	De waterbeheersing en de ontwatering	- Onderhoud Ont-wateringswerken - Verbetering irrigatie en afwateringswerken	1400005113 1400005113
1.7	De stadsplanning en de stadsontwikkeling, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries	- Ruimtelijk Ordening urbane gebieden	5200007311
1.8	Het treffen van voorzieningen ten behoeve van de waterloopkunde en de meteorologie	- Verbetering Dienstverlening Waterloopkundige Dienst - Verbetering Dienstverlening Meteorologische Dienst	4200009314 4200009314
1.9	Het verrichten van onderzoek ten behoeve van de bouwnijverheid en het toezicht op de naleving van de bouwvoorschriften	- Actualisering Bouwbesluit	3300008141
1.10	De technische voorzieningen ten behoeve van het verkeer te land en voor het openbaar vervoer, alsmede het toezicht daarop	- Verkeersvoorzieningen - Onderhoud verkeertechnische voorzieningen	140000521
1.11	Het onderhoud van staatsvoertuigen		
1.12	De vuilophaal- en verwerking in het district Paramaribo; afvalbeheer en verwerking	- Vuilophaal en verwerking in Paramaribo en Wanica	4100009211 4100009214

		- Opruimen van illegale vuilstortplaatsen en ophalen van groot vuil	
1.13	De instandhouding van gezonde en evenwichtige verhoudingen tussen de mens en de omringende natuur en het verwezenlijken en beschermen van een duurzaam, optimaal woon- en leefmilieu	- Nationale schoonmaakacties en overige milieuprojecten	5200007311
1.14	Het onderhoud en de exploitatie van zwaar materieel van de Staat	- Zwaar materieel en zware voertuigen	1400005212
1.15	Het opzetten en het in standhouden van de nodige structuren en organisaties, teneinde inhoud te geven aan de beleidsdoelstellingen van een optimaal woon-en leefmilieu		
1.16	De aanleg en het onderhouden van parken, plantsoenen en groenvoorzieningen, alsmede het onderhouden van overheidsterreinen	- Het maaien van parken en pleinen, alsmede bermen en talud van de secundaire en tertiaire trezen - Stadsverfraaiingsprojecten en groenvoorziening - Boomzorg	4100009211
1.17	Telecommunicatie	- ICT-project	1400005512
1.18	Het transportwezen, waaronder het water-, het lucht- en wegtransport, als mede het openbaar vervoer en het toezicht daarop	- Ordening Transportsector - Subsidie N.V.B. - Subsidie S.M.S. - Gesubsidieerde vliegdiens ten binnenland - Subsidie bus- en boot-vergunninghouders	1400005241 1400005214 1400005236 1400005222 1400005241 1400005236
1.19	De faciliteiten ten behoeve van het water- en het luchtvervoer, in het bijzonder met betrekking tot een veilige en efficiënte afhandeling van personen en goederen, het loodswezen, alsmede het beheer van alle havens	- Institutionele versterking luchtvaart	1400005222
1.20	De afgifte van lucht- en zeebrieven		

VII.6.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Het Ministerie van Openbare Werken Transport en Communicatie had zich in de rapportage periode voorgenomen 96 resultaten (outputs) te realiseren die zouden moeten bijdragen aan negentien OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten. Deze worden in tabel VII.6.2.1 gepresenteerd evenals de uitvoeringstatus van deze voorgenomen resultaten (outputs). Van deze resultaten is ruim 53 procent gestart.

Tabel VII.6.2.1: Geplande Resultaten van het Ministerie van Openbare Werken Transport en Communicatie 2017/1^e helft 2018, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Algemeen totaal (Resultaten)		Uitvoeringsstatus														
		Gestart en								Waarvan niet gestart vanwege				Onbekend		
		In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Subtotaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Subtotaal	Geen Informatie	Non response	Subtotaal	
Aantal	96	25	6	18	2	0	51	0	8	0	0	9	0	36	36	
OP 2017-2021 Uitkomsten	%	100.0	26.0	6.3	18.8	2.1	-	53.1	-	8.3	-	-	9.4	-	37.5	37.5
1) De overheidstaken en -organisatie zijn beter en meer samenhangend gedefinieerd, uitgaande van het Public Sector Reformprogramma dat onderdeel is van Surinames Vision 2035, en de overheidsorganisatie is gemoderniseerd en beter in staat projectmatig en resultaatgericht te werken door integratie van technieken voor 'resultaatgericht management' en monitoring en evaluatie	5.2	5	1					1	0				0		4	4
2) Er is een op wettelijke regelingen gestoeld Surinaams Planapparaat, dat de elementen, processen en procedures regelt.	2.1	2	1					1	1				1			0
3) Goede irrigatie en drainage zijn gegarandeerd door een combinatie van nationale en lokale financieringsbronnen die in afgebakende productie- of woongebieden worden ingesteld en in overleg met regionale organen beheerd worden.	4.2	4		2				2					0		2	2
4) De organisatorische en fysieke infrastructuur voor de transportsector is uitgebreid en verbeterd in lijn met de sectorale en regionale ontwikkelings- en investeringsprogramma's en voldoet aan de internationale (waaronder IIRSA) veiligheids- en milieu standaarden.	16.7	16	4	6	1			11		5			5			0
5) De vliegbewegingen en -bestemmingen zijn zowel nationaal als internationaal toegenomen.	3.1	3						0					0		3	3
6) Betere infrastructuurle faciliteiten, moderne apparatuur en voldoende gekwalificeerde deskundigheid verhogen de veiligheid en de capaciteit van de luchthavens om diensten te verlenen aan een groter aantal vliegbewegingen en -bestemmingen.	27.1	26						0					0		26	26

	Algemeen totaal (Resultaten)		Uitvoeringsstatus													
			Gestart en								Waarvan niet gestart vanwege				Onbekend	
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Subtotaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Subtotaal	Geen Informatie	Non response	Subtotaal
			Aantal	96	25	6	18	2	0	51	0	8	0	0	9	0
OP 2017-2021 Uitkomsten	%	100.0	26.0	6.3	18.8	2.1	-	53.1	-	8.3	-	-	9.4	-	37.5	37.5
7) Er is een strategie voor de fysieke infrastructuur voor de binnenlandse luchtvaart aangenomen die voorziet in a) het categoriseren van vliegvelden uitgaande van hun rol en functie en b) het operationeel zijn van vier hubs die het vliegverkeer efficiënter moeten maken, door het onderhouden van de twee bestaande Hubs (Zorg en Hoop en Nickerie) en de aanleg van twee nieuwe Hubs (het Brokopondo gebied en het Marowijne gebied).	2.1	2			1			1					0		1	1
8) De scheepsbewegingen en -bestemmingen zijn zowel nationaal als internationaal toegenomen.	1.0	1	1					1					0			0
9) Er is een structuur- en een wegenplan, uitgaande van het langetermijn nationaal strategisch Ontwikkelings Plan (Visie 2035), waarin de planning is vervat voor een efficiënter personen- en vrachtvervoer in ons land, mede als onderdeel van de regionale ontwikkelings- en bevolkingsplanning.	5.2	5	3		2			5					0			0
10) Er is een structuur- en een wegenplan, uitgaande van het langetermijn nationaal strategisch Ontwikkelings Plan (Visie 2035), waarin de planning is vervat voor een efficiënter personen- en vrachtvervoer in ons land, mede als onderdeel van de regionale ontwikkelings- en bevolkingsplanning.	1.0	1						0		1			1			0
11) Als gevolg van overheids- en particuliere investeerders en in lijn met de nationale ICT-strategie is de fysieke infrastructuur voor de ICT-sector uitgebreid en is het assortiment van producten en diensten meer gediversifieerd en van hogere kwaliteit.	5.2	5	5					5					0			0
12) Een breed gedragen cultuurbeleid en planning vergroot de toegang van burgers tot productie, scholings- en trainingsmogelijkheden evenals begelei-	1.0	1	1					1					0			0

	Algemeen totaal (Resultaten)		Uitvoeringsstatus													
			Gestart en								Waarvan niet gestart vanwege				Onbekend	
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Subtotaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Subtotaal	Geen Informatie	Non response	Subtotaal
			Aantal	96	25	6	18	2	0	51	0	8	0	0	9	0
OP 2017-2021 Uitkomsten	%	100.0	26.0	6.3	18.8	2.1	-	53.1	-	8.3	-	-	9.4	-	37.5	37.5
ding voor culturele activiteiten en ontplooiingskansen op het gebied van kunst en beleving van vooral de eigen cultuur.																
13) Er is nationale consensus over de op empirische informatie gebaseerde huisvestingstrategie die uitgaat van de ruimtelijke plannen, geïdentificeerde doelgroepen, hun betaalcapaciteit en woningbehoefte en uitgewerkt is tot operationele huisvestingsplan.	1.0	1	1					1					0			0
14) Milieuwetgeving en de daaraan gerelateerde nationale milieustrategie en bewustwordings- en navolgingsprogramma's beïnvloeden en verhogen het milieubewustzijn van de burgers, beleidsvoorbereiders en beslissers in de private en publieke sector, waarbij speciale aandacht gegeven wordt aan de vraagstukken van zeespiegelstijging, het beheersen van en/of voorkomen van rampen en de natuurreservaten.	3.1	3	1	1	1			3					0			0
15) In het verwerven van hun middelen van bestaan en producten voor de markt gebruiken burgers en bedrijven de hulpbronnen die de natuur verschaft op verantwoorde wijze en de Overheid ziet daarop toe, waar nodig met steun van de internationale ontwikkelingspartners.	2.1	2	1					1		1			1			0
16) Op basis van de Milieuwetgeving, de daaraan gerelateerde nationale milieustrategie, het Ontwikkelings Plan 2017-2021 en de districtsplannen, investeren en werken burgers en bedrijven conform hun nationale en internationale verplichtingen aan het herstel van het milieu dat door hun economische of andere activiteiten beschadigd was.	4.2	4	3		1			4					0			0

	Algemeen totaal (Resultaten)		Uitvoeringsstatus													
			Gestart en							Waarvan niet gestart vanwege				Onbekend		
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Subtotaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Subtotaal	Geen Informatie	Non response	Subtotaal
			Aantal	96	25	6	18	2	0	51	0	8	0	0	9	0
OP 2017-2021 Uitkomsten	%	100.0	26.0	6.3	18.8	2.1	-	53.1	-	8.3	-	-	9.4	-	37.5	37.5
17) Vooral in de meest bedreigde gebieden in de kustvlakte is de natuurlijke oever- en kustbescherming hersteld en is verdere oever- en kustdegradatie beperkt door onder andere voorzieningen tegen zeespiegelstijging en schadelijk menselijk handelen die vastgelegd worden in de structuur-, streek- en bestemmingsplannen.	4.2	4	1		3			4					0			0
18) Surinames strategie en actieprogramma's maken optimaal gebruik van de technische assistentie en hulpfondsen voor het mitigeren van de gevolgen van klimaatverandering, onder meer door nauwe samenwerking met de regionale en internationale organisaties die op dit stuk mandaat hebben.	3.1	3	1	1				2		1			1			0
19) Lokale economieën bereiken consensus over een lang termijn strategisch plan voor de inrichting van ruimtelijke indeling en bestemmingsplannen waaronder ook begrepen infrastructuur, een en ander met in achtname van de wettelijke regelingen	7.3	7	4		2	1		7					0			0
	100	96	25	6	18	2	0	51	1	8	0	0	9	0	36	36

VII.7. Ministerie van Defensie

VII.7.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's

De OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten zijn ondergebracht bij de beleidsgebieden van het Ministerie van Defensie uitgaande van de formele taakstelling van dit ministerie en de beleidsprogramma's opgenomen in de Staatsbegrotingen van 2017 en 2018 (zie schema VII.7.1.1 hieronder).

Schema VII.7.1.1: ·Beleidsgebieden behorend tot de kerntaken en daaraan gerelateerde beleidsprogramma's

1	Kerntaken	Beleidsprogramma's begroting 2017/18	OP Strat/outcomes (codes)_
1.1	De verdediging van de soevereiniteit en zelfstandigheid van de Staat	- Bijzondere Voorzieningen Defensie	3300008616
1.2	De uitwendige veiligheid van het grondgebied van de Staat	- Kosten in verband met waarborgen veiligheid	3300008616
1.3	De krijgsmacht	- Kosten in verband met waarborgen veiligheid	3100008116
1.4	Het op aanvraag, conform de wettelijke regelingen, verlenen van bijstand aan de politie, in geval zulks ter handhaving van de inwendige veiligheid of de openbare orde noodzakelijk is	- Kosten in verband met waarborgen veiligheid	3300008612
1.5	Het op aanvraag, conform de wettelijke regelingen, verlenen van hulp ter voorkoming van rampen en ongevallen en de bestrijding van gevolgen daarvan	- Kosten in verband met waarborgen veiligheid	3300008612
1.6	Het op aanvraag, conform de wettelijke regelingen, verlenen van hulp en bijstand bij productieve en dienstverlenende activiteiten van de Overheid	- Exploitatie Agrarisch Bedrijf Von Freyburg	3100008116
1.7	Het toezicht op en de bescherming van alle activiteiten in de territoriale wateren, de economische zone en het Continentaal Plateau, met inachtneming van het internationaal recht	- Militaire Diplomatieke Vertegenwoordiging	3300008616
2	Administratieve en/of neventaken	- Bijdrage Stichting Ismay van Wilgen Sporthal - Bijzondere aanschaffingen	3100008119 3300008612

VII.7.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Het Ministerie van Defensie had zich in de rapportage periode voorgenomen negen resultaten (outputs) te realiseren die zouden moeten bijdragen aan vier OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten. Deze worden in tabel VII.7.2.1 gepresenteerd evenals de uitvoeringstatus van deze voorgenomen resultaten (outputs). Van deze resultaten is ruim 89 procent gestart.

Tabel VII.1.2.1: Geplande Resultaten van het Ministerie van Defensie 2017/1° helft 2018, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

	Algemeen totaal (Resultaten)		Uitvoeringsstatus													
			Gestart en							Waarvan niet gestart vanwege				Onbekend		
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Subtotaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Subtotaal	Geen Informatie	Non response	Subtotaal
OP 2017-2021 Uitkomsten	Aantal	9	7	0	1	0	0	8	0	0	0	0	0	0	1	1
	%	100.0	77.8	-	11.1	-	-	88.9	-	-	-	-	-	-	11.1	11.1
1) Gebruikmakend van adequate infrastructuur en uitrusting garanderen de wettige gewapende machten en andere gerelateerde staatsinstellingen samen een acceptabel nationaal veiligheidsniveau;	22.2	2	1					1					0		1	1
2) Verhoogde en uitgebreide kennis- en vaardigheidsniveaus van het personeel van Surinaames veiligheidsorganisaties	33.3	3	3					3					0			0
3) Intensiveren van de samenwerking tussen met veiligheid belaste organisaties en instituten versterkt de hun gecoördineerd optreden	22.2	2	1		1			2					0			0
4) Een actief arbeidsmarktbeleid en de daarin aangegeven investeringen verhogen de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt door technisch en beroepsonderwijs en versterkt klein ondernemerschap, en overheidsinvesteringen in infrastructuur verhogen de banencreatie.	22.2	2	2					2					0			0
	100.0	9	7	0	1	0	0	8	0	0	0	0	0	0	1	1

VII.8. Ministerie van Justitie en Politie

VII.8.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's

De OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten zijn ondergebracht bij de beleidsgebieden van het Ministerie van Justitie en Politie uitgaande van de formele taakstelling van dit ministerie en de beleidsprogramma's opgenomen in de Staatsbegrotingen van 2017 en 2018 (zie schema VII.8.1.1 hieronder).

Schema VII.8.1.1: Beleidsgebieden behorend tot de kerntaken en daar aan gerelateerde beleidsprogramma's

	Taken	Beleidsprogramma's begroting 2017/18	OP Strat/outcomes (codes)_
1.0	Kerntaken		
1.1	De handhaving van de fundamentele mensenrechten en vrijheden		
1.2	De voorbereiding, tot stand bringing en herziening van regelingen betreffende constitutionele aangelegenheden	<ul style="list-style-type: none"> - Automatiseringsprocessen OM - Aanleg ICT-voorzieningen Kantongerechtsstrafzaken - Aanleg ICT-voorzieningen Hof van Justitie - Automatiseringsprocessen Justitie 	1300041714
1.3	De wetgeving en het verlenen van juridische adviezen ten behoeve van de Staat		
1.4	De rechtelijke organisatie en de personele aangelegenheden van de Rechterlijke Macht	<ul style="list-style-type: none"> - Capaciteitsversterking personeel Justitie - Opleiding Rechterlijke Macht - Institutionalisering onderzoek HvJ - Verbetering Rechterlijke organisatie en verzelfstandiging Rechterlijke organisatie - Advisering en coördinatie ICT-activiteiten Rechterlijke organisatie 	1300041713
1.5	De vertegenwoordiging van de Staat Suriname in rechte		
1.6	De invoering van de vervolging tot en met de tenuitvoerlegging van straffen	<ul style="list-style-type: none"> - Professionalisering Parketorganisatie 	1300041713
1.7	Het beleid ten aanzien van de delinquenten, waaronder begrepen de resocialisatie	<ul style="list-style-type: none"> - Kinder-, jeugd- en genderbeleid 	5400102211
1.8	Het beleid ten aanzien van de toelating, vestiging, uitzetting en uitlevering van vreemdelingen, alsmede nationaliteitsaangelegenheden betreffende het voorbereiden van wetsproducten ter verlening van naturalisatie en de afhandeling van optieverklaringen voor het verkrijgen of het doen van afstand van de Surinaamse nationaliteit		
1.9	De sociale rechtshulp		
1.10	De justitiële kindbescherming, waaronder begrepen de voogdijvoorzieningen	<ul style="list-style-type: none"> - Kinder-, jeugd- en genderbeleid 	5400102211
1.11	De inwendige veiligheid van de Staat en de handhaving van de openbare orde en rust, het voorkomen van inbreuken daarop en de bescherming van personen en goederen	<ul style="list-style-type: none"> - Aanpak zware criminaliteit - Beveiliging gebouw en personeel Openbaar Ministerie - Aanschaf technische apparatuur - Aanpak openbare orde en verkeersveiligheid 	3300008611
1.12	De opsporing van strafbare feiten en het toezicht op de naleving van wette-	<ul style="list-style-type: none"> - Aanpak zware criminaliteit 	3300008611

	Taken	Beleidsprogramma's begroting 2017/18	OP Strat/outcomes (codes)_
	lijke voorschriften, op welke overtreding straf is gesteld		
1.13	De brandbeveiliging en de brandbestrijding	<ul style="list-style-type: none"> - Versterking brandweezorg - Verbetering infrastructuur KBS - Capaciteitsversterking menskracht KBS - Herstructurering KBS-organisatie 	3300008611
1.14	Het toezicht op de bewaking van staats-eigendommen.	<ul style="list-style-type: none"> - Reorganisatie en capaciteitsversterking BBS 	3300008611
2.0	Neven- of aanvullende taken		
2.1	Bouw, inrichting, aanschaf en renovatie gebouwen	<ul style="list-style-type: none"> - Bouw en inrichting Kantongerechten Strafzaken - Bouw en inrichting Hof van Justitie - Bouw en inrichting Parket van de Procureur-generaal - Aanschaf, bouw, renovatie en inrichting gebouwen Justitie - Bouw, renovatie en inrichting van dienstwoningen politiebureaus en cellenhuizen 	330008611 en 1300041713

VII.8.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Het Ministerie van Justitie en Politie had zich in de rapportage periode voorgenomen vijf resultaten (outputs) te realiseren die zouden moeten bijdragen aan drie OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten. Deze worden in tabel VII.8.2.1 gepresenteerd evenals de uitvoeringstatus van deze voorgenomen resultaten (outputs). Van deze resultaten is ruim 80 procent in uitvoering.

Tabel VII.8.2.1: Geplande Resultaten van het Ministerie van Justitie en Politie 2017/1^e helft 2018, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

	Algemeen totaal (Resultaten)		Uitvoeringsstatus													
			Gestart en							Waarvan niet gestart vanwege				Onbekend		
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Subtotaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Subtotaal	Geen Informatie	Non response	Subtotaal
OP 2017-2021 Uitkomsten	Aantal	5	4	0	0	0	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0
	%	100.0	80.0	-	-	-	20.0	100.0	-	-	-	-	-	-	-	-
1) De onafhankelijkheid van de rechtspraak is versterkt door verzelfstandiging van de Rechterlijke Macht en in samenhang daarmee de versterking van het personeelsbeleid en organisatieontwikkeling evenals de opheffing van de budgettaire tekorten.	60.0	3	2				1	3					0			0
2) Een optimale integratie van ICT in justitiële processen en procedures (hard- en software).	20.0	1	1					1					0			0
3) Criminaliteitspreventie is succesvoller, de behuizing van arrestanten en veroordeelden is verbeterd en er zijn lagere percentages recidive van specifieke doelgroepen, vooral van jeugdigen.	20.0	1	1					1					0			0
	100	5	4	0	0	0	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0

VII.9. Ministerie van Handel, Industrie en Toerisme

VII.9.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's

De OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten zijn ondergebracht bij de beleidsgebieden van het Ministerie van Handel, Industrie en Toerisme uitgaande van de formele taakstelling van dit ministerie en de beleidsprogramma's opgenomen in de Staatsbegrotingen van 2017 en 2018 (zie schema VII.9.1.1 hieronder).

Schema VII.9.1.1: ·Beleidsgebieden behorend tot de kerntaken en daar aan gerelateerde beleidsprogramma's

	Taken	Beleidsprogramma's	OP Strat/ Outc.codes
1.0	Kerntaken		
1.1	De bevordering van de binnen- en buitenlandse handel, waaronder het import- en exportbeleid, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries	- Internationaal Handelsbeleid	1100044111
1.2	De aangelegenheden van handelspolitieke aard en het verlenen van invoer-, uitvoer- en deviezenvergunningen, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries	- Contributieverplichtingen aan Regionale en Internationale Organisaties	1100044112
1.3	Het beleid inzake beheersing van de kosten van levensonderhoud en het toezicht op handels-, industriële en dienstverlenende activiteiten	- Economische Planning en Ontwikkeling - Ontwikkeling Diensten Sector - Beleid Economische Wet- en regelgeving - Beleid Institutionele Versterking	11004331110
1.4	De vaststelling en beheersing van en de controle op prijzen, alsmede op de kwaliteitsnormen, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries	- Beleid Interne Markt - Beleid Economische Controle - Surinaams Standaarden Bureau (SSB) - Beleid Nationale Kwaliteitsinfrastructuur	1100044223
1.5	Het industriebeleid en de bevordering van de industriële sector, met nadruk op de exportgerichtheid van deze sector	- Ontwikkeling Industriële Sectoren	1100433114
1.6	Het ijkwezen en de waarborg van het gehalte van al dan niet bewerkt goud en zilver		
1.7	Het beleid ten aanzien van en de bevordering van de ambachtelijke industrieën		
1.8	Het beleid ten aanzien van de industriële en intellectuele eigendommen ter bevordering van economische groei en ondernemerschap	- Ontwikkeling Beleid Intellectuele Eigendommen	1100044446
1.9	Het ondernemerschapsbeleid en het innovatiebeleid in de ruimste zin des woords, een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries	- Ontwikkeling Innovatie en Eco Systemen - Suriname Business Forum (SBF)	1100433118
1.10	Het monitoren en bevorderen van het concurrentievermogen, een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries	- Ontwikkeling Ondernemersklimaat en Concurrentievermogen	11004331110/ 1100433118
1.11	Het toerisme	- Ontwikkeling Toerisme Sector - Subsidie Stichting Toerisme Suriname (STS) - Suriname Hospitality and Tourism Training Center (SHTTC)	2000006711

VII.9.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Het Ministerie van Handel, Industrie en Toerisme had zich in de rapportage periode voorgenomen zeventig resultaten (outputs) te realiseren die zouden moeten bijdragen aan twintig OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten. Deze worden in tabel VII.9.2.1 gepresenteerd evenals de uitvoeringstatus van deze voorgenomen resultaten (outputs). Van deze resultaten is ruim 57 procent gestart.

Tabel VII.1.2.1: Geplande Resultaten van het Ministerie van Handel, Industrie en Toerisme 2017/1^e helft 2018, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

	Algemeen totaal (Resultaten)		Uitvoeringsstatus													
			Gestart en							Waarvan niet gestart vanwege				Onbekend		
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Subtotaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Subtotaal	Geen Informatie	Non response	Subtotaal
	Aantal	70	39	0	0	0	1	40	10	16	3	1	30	0	0	0
OP 2017-2021 Uitkomsten	%	100.0	55.7	-	-	-	1.4	57.1	14.3	22.9	4.3	1.4	42.9	-	-	-
1) Suriname participeert in regionale en internationale markten en de desbetreffende organisaties uitgaande van haar handelspolitieke doelen die geformaliseerd, geoperationaliseerd, vastgelegd en uitgewerkt zijn naar concrete actieprogramma's en deelbeleidsgebieden.	5.7	4	2				1	3				1	1			0
2) De resultaten van onderzoek naar en monitoring van de effecten van handelsovereenkomsten en (feitelijke) handelsstromen op de ontwikkeling van de productie- en verdien capaciteit evenals de werkgelegenheids- en bestaansniveaus van Surinaamse burgers en bedrijven zijn beschikbaar voor het Ministerie van Handel en Industrie en andere publieke en private instituten.	4.3	3						0		3			3			0
3) In de uitvoering van haar handelsstrategie verbetert en vergroot Suriname middels strategische samenwerkingsverbanden de fysieke en niet-fysieke infrastructuur voor internationale handel en wordt ons land steeds meer één van de centrale locaties voor het internationaal handelsverkeer in het Guyanaschild.	4.3	3						0	1	2			3			0
4) Een 'Single Electronic Window' voor facilitering van de handel leidt tot verkorte en transparantere procedures bij verscheping en verhogen de efficiëntie en vergroten de toegang tot logistieke faciliteiten.	5.7	4	2					2		2			2			0
5) De regel- en normgeving, de instituties en de informatiesystemen die de toegang tot en de incentieven voor gedrag van consumenten bepalen op de lokale consumptie (deel)markt(en) zijn efficiënter en beter afgestemd op nationale sociale en economische doelen van onze bevolking.	4.3	3	2					2			1		1			0

	Algemeen totaal (Resultaten)		Uitvoeringsstatus													
			Gestart en							Waarvan niet gestart vanwege				Onbekend		
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Subtotaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Subtotaal	Geen Informatie	Non response	Subtotaal
OP 2017-2021 Uitkomsten	Aantal	70	39	0	0	0	1	40	10	16	3	1	30	0	0	0
	%	100.0	55.7	-	-	-	1.4	57.1	14.3	22.9	4.3	1.4	42.9	-	-	-
6) Hervorming en versterking van instituten, organisaties en ondernemingen die belast zijn met regulerende, controlerende of voorwaardenscheppende functies in lokale markten zijn efficiënter en beter afgestemd op nationale, sociale en economische doelen.	11.4	8	6					6			2		2			0
7) De markt resulteert in rechtvaardige en stabiele prijzen mede door toegenomen en betere markt informatie en naleving van de bestaande en aan te passen wetgeving op het stuk van rechten en verplichtingen van consumenten, producenten of importeurs.	2.9	2	2					2					0			0
8) Incentieven en certificeringsprogramma om de verbinding van de voorwaardenscheppende sectoren met de primaire sectoren te stimuleren en te faciliteren, zijn operationeel en effectief.	1.4	1	1					1					0			0
9) Suriname heeft een modern systeem van intellectuele eigendomsrechten dat in fasen operationeel wordt en waarmee enerzijds voldaan wordt aan de internationale verdragsverplichtingen, maar anderzijds a) personen en bedrijven begeleid en ondersteund worden in een transitiefase en b) Surinaamse belangen in de wetgeving geïntegreerd worden.	17.1	12	7					7	5				5			0
10) Economische wet- en regelgeving zijn gemoderniseerd en faciliteren het ondernemers-, investerings- en handelsklimaat.	4.3	3	2					2	1				1			0
11) Gespecialiseerde, autonome 'nationale investeringsinstituten' voeren een effectief investeringspromotieprogramma uit met inachtneming van de investeringswetten en beleid dat de investeringen verhoogt naar geprojecteerde niveaus en waardoor de productie en export versneld groeien.	1.4	1	1					1					0			0

	Algemeen totaal (Resultaten)		Uitvoeringsstatus													
			Gestart en							Waarvan niet gestart vanwege				Onbekend		
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Subtotaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Subtotaal	Geen Informatie	Non response	Subtotaal
			Aantal	%												
OP 2017-2021 Uitkomsten		70	39	0	0	0	1	40	10	16	3	1	30	0	0	0
	%	100.0	55.7	-	-	-	1.4	57.1	14.3	22.9	4.3	1.4	42.9	-	-	-
12) De capaciteit voor marketing van Surinaamse producten van de prioriteitsclusters, in markten waartoe Suriname formeel toegang heeft, is toegenomen.	1.4	1	1					1					0			0
13) De prioriteitssectoren in het OP zijn vastgesteld en vormen de focus van de inspanningen van de gespecialiseerde investeringsinstellingen die het investeringspromotiebeleid uitvoeren.	12.9	9	4					4		5			5			0
14) Er zijn bijzondere financieringsmodaliteiten uitgewerkt voor speciale investeringsprojecten die voorwaardenscheppend zijn, zoals een industriepark en een Export-Import Bank.	1.4	1						0	1				1			0
15) Nieuw ondernemerschap wordt gestimuleerd en training, begeleiding en incubatorfaciliteiten versterken de capaciteit van nieuwe ondernemers.	7.1	5	3					3	2				2			0
16) Bijzondere financieringsmodaliteiten, zoals het KMO-fonds voor (startende) ondernemingen, stimuleren de opzet van nieuwe ondernemingen en versterken hun productiecapaciteit.	1.4	1	1					1					0			0
17) De Toerisme Wet is afgekondigd en de Toerisme Autoriteit coördineert de uitvoering van het strategisch Ontwikkelings Plan voor het Toerisme en de Creatieve Industrie, wat de beleidsprioriteiten bevat die door de belanghebbenden geïdentificeerd zijn.	4.3	3	3					3					0			0
18) Als onderdeel van een publiek-privaat partnerschap met de bedrijven in de toerismesector sluit Suriname met één of twee geïdentificeerde landen (toerismeconcentratielanden) directe vliegverbindingen ter ondersteuning van de ontwikkeling van het toerisme.	2.9	2	1					1		1			1			0
19) Het publiek-privaat partnerschap van de betrokken ministeries en bedrijven in de toerismesector investeert in nog nader vast te stellen (bestaande culturele)	1.4	1	1					1					0			0

	Algemeen totaal (Resultaten)		Uitvoeringsstatus													
			Gestart en							Waarvan niet gestart vanwege				Onbekend		
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Subtotaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Subtotaal	Geen Informatie	Non response	Subtotaal
OP 2017-2021 Uitkomsten	Aantal	70	39	0	0	0	1	40	10	16	3	1	30	0	0	0
	%	100.0	55.7	-	-	-	1.4	57.1	14.3	22.9	4.3	1.4	42.9	-	-	-
evenementen die tot toeristische attractie worden uitgebreid en gepromoot.																
20) Overheids- en particuliere investeringen en bestedingen vestigen duurzame commerciële bedrijven en dienstverlenende instituten ten behoeve van de agrarische sector en agro-industrie die uitblinken in onderzoek en toepassing van 'state of the art'-technologie en dienstverlening in het bijzonder in de zogenaamde agrarische prioriteitsproductieclusters (palmolie, kokos, cacao, groenten en fruit, vezelgewassen, padie, pluim- en rundvee en zeevisserij).	4.3	3						0		3			3			0
	100.0	70	39	0	0	0	1	40	10	16	3	1	30	0	0	0

VII.10. Ministerie van Landbouw, Veeveelt en Visserij

VII.10.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's

De OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten zijn ondergebracht bij de beleidsgebieden van het Ministerie van Landbouw, Veeveelt en Visserij uitgaande van de formele taakstelling van dit ministerie en de beleidsprogramma's opgenomen in de Staatsbegrotingen van 2017 en 2018 (zie schema VII.10.1.1 hieronder).

Schema VII.10.1.1: ·Beleidsgebieden behorend tot de kerntaken en daar aan gerelateerde beleidsprogramma's

	Taken	Beleidsprogramma's begroting 2017/18	OP Strat/outcomes (codes)_
1.0	Kerntaken betreffen de zorg voor:		
1.1	Het beleid ten aanzien van de landbouw, de veeveelt, de visserij en de bijveelt	- Institutionele Vormgeving - Reactivering waterschappen - Stimulering Landbouwsector	2000063313
1.2	het toezicht op het juist gebruik van de ten behoeve van de agrarische sector uitgegeven gronden en de wateren	- Institutionele Vormgeving - Reactivering waterschappen	2000063312
1.3	onderzoek en voorlichting in de onder 1.1 genoemde sectoren	- Alliance - Stichting Landbouw Ontwikkeling Commewijne - Stichting Nationale Parken - Stichting Proeftuinen in Suriname - Stichting Nationaal Rijst Instituut	2000063311
1.4	De vaststelling van de behoefte aan en de distributie van goederen en diensten in de onder 1.1 genoemde sectoren;	- Institutionele Vormgeving	2000063311
1.5	Aangelegenheden betreffende de voortbrenging, opslag, verwerking en afzet van producten voortgebracht in de onder 1.1 genoemde sectoren, waar nodig in interdepartementaal verband	- Institutionele Vormgeving - Cultuurtechnisch onderhoud - Reactivering waterschappen	2000063312
1.6	De preventie en de bestrijding van dier- en plantenziekten en plagen	- Institutionele Vormgeving	2000063311 2000063313 2000634312
1.7	De vaststelling van kwaliteitsnormen voor en de uitoefening van kwaliteitscontrole op producten van de onder 1.1 genoemde sectoren;	- Stimulering Landbouwsector	2000063313 2000634312 2000063513
1.8	Het investerings- en kredietbeleid van de onder 1.1 genoemde sectoren, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries	- Institutionele Vormgeving	2000063311
1.9	Het bevorderen, coördineren, reguleren en controleren van coöperaties en andere organisaties in de onder 1.1 genoemde sectoren, waar nodig in interdepartementaal verband	- Institutionele Vormgeving	2000063311 2000063312
1.10	De controle op de naleving van de wetgeving betreffende de onder 1.1 genoemde sectoren, waar nodig in interdepartementaal verband	- Institutionele Vormgeving	2000063313
1.11	Aquacultuur en de agro-industrie	- Stimulering Landbouwsector	2000063513
1.12	De bevordering van de productie in de onder 1.1 genoemde sectoren ten behoeve van de voedselvoorziening en de export	- Stimulering Landbouwsector - Stimulering Veehouderij	2000063311 2000063312 2000063313
1.13	Een doelmatig beheer van de nationale visserijvermogens en de rationele exploitatie van visrijdommen, alsmede het doen uitoefenen	- Institutionele Vormgeving Visserij	2000063513

	van controle op de naleving van wettelijke regelingen ter bescherming van de visrijdommen		
2.0	Neven- of aanvullende taken		
2.1	De zorg voor alle direct of indirect met de in 1.13 genoemde aangelegenheden in verband met bestaande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen	<ul style="list-style-type: none"> - Institutionele Vormgeving - Cultuurtechnisch onderhoud - Reactivering waterschappen - Stimulering Landbouwsector 	2000063313 2000063513

VII.10.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Het Ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij had zich in de rapportage periode voorgenomen 31 resultaten (outputs) te realiseren die zouden moeten bijdragen aan vijf OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten. Deze worden in tabel VII.10.2.1 gepresenteerd evenals de uitvoeringstatus van deze voorgenomen resultaten (outputs). Van deze resultaten is ruim 29 procent gestart.

Tabel VII.10.2.1: Geplande Resultaten van het Ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij 2017/1° helft 2018, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

	Algemeen totaal (Resultaten)		Uitvoeringsstatus													
			Gestart en							Waarvan niet gestart vanwege				Onbekend		
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Subtotaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Subtotaal	Geen Informatie	Non response	Subtotaal
	Aantal	31	5	0	4	0	0	9	1	12	0	0	13	9	0	9
OP 2017-2021 Uitkomsten	%	100.0	16.1	-	12.9	-	-	29.0	3.2	38.7	-	-	41.9	29.0	-	29.0
1) Overheids- en particuliere investeringen en bestedingen vestigen duurzame commerciële bedrijven en dienstverlenende instituten ten behoeve van de agrarische sector en agro-industrie die uitblinken in onderzoek en toepassing van 'state of the art'-technologie en dienstverlening in het bijzonder in de zogenaamde agrarische prioriteitsproductieclusters (palmolie, kokos, cacao, groenten en fruit, vezelgewassen, padie, pluim- en rundvee en zeevisserij).	9.7	3	2					2		1			1			0
2) De groeiende productie en export van competitieve micro-, kleine, middelgrote en grote bedrijven in de agrarische sector en de agro-industrie is duurzaam versterkt door goede infrastructuur en efficiënte dienstverlenende bedrijven en instituten die agrarisch ondernemerschap bevorderen, investeringen stimuleren en de toepassing van (moderne) technologie faciliteren.	12.9	4		3				3		1			1			0
3) De voedselveiligheid en -zekerheid van het Surinaams volk, als voornaamste ontwikkelingsdoel van de landbouwontwikkeling, is gerealiseerd.	32.3	10	2					2		8			8			0
4) Voor de lokale en internationale markt gecertificeerde bedrijven telen en exporteren vis en garnalen, gebruik makend van lokaal geproduceerd voer en ondersteund door dynamische en competitieve R&D-bedrijven en -instituten.	19.4	6						0		1			1	5		5
5) Overheidsinvesteringen in de fysieke infrastructuur en de R&D-sector faciliteren en versterken de productie-, export- en verdien capaciteit van de veeteeltsector.	25.8	8	1		1			2	1	1			2	4		4
	100.0	31	5	0	4	0	0	9	1	12	0	0	13	9	0	9

VII.11. Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen

VII.11.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's

De OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten zijn ondergebracht bij de beleidsgebieden van het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen uitgaande van de formele taakstelling van dit ministerie en de beleidsprogramma's opgenomen in de Staatsbegrotingen van 2017 en 2018 (zie schema VII.11.1.1 hieronder).

Schema VII.11.1.1: ·Beleidsgebieden behorend tot de kerntaken en daar aan gerelateerde beleidsprogramma's

	Taken	Beleidsprogramma's begroting 2017/18	OP Strat/outcomes (codes)_
1.0	Kerntaken		
1.1	Een nationaal beleid met betrekking tot de energie en de natuurlijke hulpbronnen, het bosbeleid uitgezonderd	<ul style="list-style-type: none"> - Energievoorziening - Openbare straatverlichting - Kosten elektrische centrales binnenland - Renewable Energy 	200000622/200000621/ 140000532/ 140000531/200000237
1.2	De inventarisatie, exploratie, exploitatie en het beheer van: delfstoffen, de natuurlijke hulpbron water, de voor energie benodigde natuurlijke hulpbronnen	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoering projecten G.M.D - Voorbereiding Mineralen Instituut - Bauxiet Instituut Suriname - Ordening Goudsector - Programma Drinkwatervoorziening - Energievoorziening 	200000622/200000621/ 140000532/ 140000531/200000237
1.3	Het waterbeheer, waar nodig in interdepartementaal verband	<ul style="list-style-type: none"> - Watervoorziening - Kosten in stand houding waterleidingbedrijven en nieuwe aansluitingen - Uitvoering water-leidingprojecten in het kustgebied en binnenland - Drinkwaterproductie centrum Comewijne 	140000532
1.4	De drinkwatervoorziening	<ul style="list-style-type: none"> - Dekking van de kosten in stand houding waterleidingbedrijven - Uitvoering waterleidingbedrijven in het kustgebied en binnenland 	140000532
1.5	De energievoorziening	<ul style="list-style-type: none"> - Energievoorziening - Openbare straatverlichting - Kosten elektrische centrales binnenland - Renewable Energy 	140000531
1.6	De controle op de naleving van de regels en voorschriften met betrekking tot het waterbeheer, de delfstoffen, de opwekking, het transport en de distributie van energie	<ul style="list-style-type: none"> - GMD - Ordening Goudsector - Energie Autoriteit Suriname - Mineralen Instituut Suriname - Bauxiet Instituut Suriname - Institutionele voorziening en wetgeving watersector 	200000622/200000621/ 140000532/ 140000531/200000237

VII.11.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen had zich in de rapportage periode voorgenomen 14 resultaten (outputs) te realiseren die zouden moeten bijdragen aan drie OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten. Deze worden in tabel VII.11.2.1 gepresenteerd evenals de uitvoeringstatus van deze voorgenomen resultaten (outputs). Van deze resultaten is ruim 86 procent gestart.

Tabel VII.11.2.1: Geplande Resultaten van het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen 2017/1^e helft 2018, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Algemeen totaal (Geplande resultaten)		Uitvoeringsstatus														
		Gestart en						Waarvan niet gestart vanwege								
		In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Sub-totaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Te kort aan deskundigen	Anders	Sub-totaal	Geen Informatie	Non response	Sub-totaal	
Aantal	14	12	2	0	0	0	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0
%	100.0	85.7	14.3	-	-	-	100.0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OP 2017-2021 Uitkomsten																
1) De overheidstaken en -organisatie zijn beter en meer samenhangend gedefinieerd, uitgaande van het Public Sector Reform-programma dat onderdeel is van Surinames Vision 2035, en de overheidsorganisatie is gemoderniseerd en beter in staat projectmatig en resultaatgericht te werken door integratie van technieken voor 'resultaatgericht management' en monitoring en evaluatie.		21.4	3	3				3						0		0
2) De goudsector heeft een optimaal 'behoudspercentage'; er is transparantie, controle op bestaande en betere nieuwe contracten met multinationale goudondernemingen en de rest van de goudsector is geformaliseerd.		50.0	7	6	1			7						0		0
3) Overheids- en particuliere investeringen en bestedingen vestigen duurzame commerciële bedrijven en dienstverlenende instituten ten behoeve van de agrarische sector en agro-industrie die uitblinken in onderzoek en toepassing van 'state of the art'-technologie en dienstverlening in het bijzonder in de zogenaamde agrarische prioriteitsproductieclusters (palmolie, kokos, cacao, groenten en fruit, vezelgewassen, padie, pluim- en rundvee en zeevisserij).		28.6	4	3	1			4						0		0
		100.0	14	12	2	0	0	0	14	0	0	0	0	0	0	0

VII.12. Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur

VII.12.1. Taakstelling, beleidsgebieden en -programma's

De ontwikkelingsinspanningen van het ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur waren in 2017 en de eerste helft van 2018 gericht op het bereiken van de gewenste resultaten. Hierbij gaat het om resultaten, die onder verschillende beleidsgebieden van het Ontwikkelingsplan 2017-2021 (zie S.B. 2017 no.96), in beleidsprogramma's zijn ondergebracht. Genoemd kunnen worden de beleidsgebieden: Technisch- en Beroepsonderwijs, Onderwijs en Cultuur. Voor het begrotingsjaar 2017 zijn de beleidsprogramma's geëvalueerd op basis van de financiële realisaties.

In het OP 2017-2021 is vastgelegd dat ministeriële beleidsprogramma's op basis van vooraf vastgestelde resultaten, de Result Based Management (RBM) benadering, gepland, gemonitord en geëvalueerd zullen moeten worden. De monitoring en evaluatie van de prestaties zijn voor het Jaarplan 2019, uitgaande van de formele taakstelling van het Ministerie en de beleidsprogramma's die voor de uitvoering van het beleid geformuleerd zijn, in beleidsgebieden van het ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur ondergebracht (zie schema VIII.12.1.1).

Schema VII.12.1.1: Beleidsgebieden behorend tot de kerntaken en daar aan gerelateerde beleidsprogramma's

No.	Taken	Beleidsprogramma's begroting 2017/2018	OP Strat/outcomes (codes)
1.0	Kern taken		
1.1	De aangelegenheden betreffende alle vormen van onderwijs en opvoeding en alle opleidingen	<ul style="list-style-type: none"> - Centrum Nascholing Suriname (CENASU) - Vernieuwing Onderwijsstelsel en Verbetering van het Onderwijs - Ondersteuning voor verbetering van Basisonderwijs in Suriname - Ondersteuning voor verbetering van het Beroepsonderwijs - Suriname National Training Authority (SNTA) - Bureau Informatie Communicatie en Onderwijs (BICTO); - Bureau Communicatie en Media (BCM) - Project Nationaal Orgaan voor Accreditatie (NOVA) - Nieuwbouw, rehabilitatie en renovatie van scholen en woningen - Ontwikkelingsdienst en Early Childhood Development (ECD) - Schoolvoeding - Uitvoering Activiteiten Basic Life Skills - Project Ouderparticipatie en stimulerende unit - Naschoolse Opvang en Begeleiding - Educatieve Studenten Opvangcentra (ESOC); - Subsidie Stichting Dierentuin, Medische Zending en Parima 	<p>3300008212</p> <p>1200005612</p> <p>1200005611</p> <p>3300008215</p> <p>3300008216</p> <p>3300008213</p>
1.2	De beoefening van wetenschappen en technologie en voor de bevordering daarvan	<ul style="list-style-type: none"> - Anton de Kom Universiteit van Suriname - Stichting Polytechnisch College Suriname 	3300008213
1.3	Het openbaar onderwijs en het toezicht op het bijzonder onderwijs en op instituten van onderwijskundige aard	<ul style="list-style-type: none"> - Bureau Speciaal Onderwijs 	3300008213
1.4	De regeling van subsidies aan lichamen, die op basis van erkenning van de Overheid onderwijs verzorgen	<ul style="list-style-type: none"> - Stichting Kennedyschool en Mythyschool - Bijzonder Lager Onderwijs - Bijzonder Nijverheidsonderwijs - Christelijk Pedagogisch Instituut - AHKCO - Stichting Conservatorium Suriname 	3300008213

No.	Taken	Beleidsprogramma's begroting 2017/2018	OP Strat/outcomes (codes)
1.5	Studiefaciliteiten waaronder het toekennen van studie-beurzen	- Bijdragen aan huishoudens - Studielening voor Hoger Onderwijs in Suriname	3300008213
1.6	Het bibliotheekwezen	- CCS	3300008514
1.7	De bevordering, beoefening en de ontwikkeling van kunst en cultuur	- Kunst en Cultuur voor-lichtingsprogramma's	3300008512
		- Subsidie en bijdragen aan culturele en overige niet commerciële instellingen, instanties en/of organisa-ties - Reguliere specifieke culturele activiteiten - Voorbereiding deelname Carifesta - Opzetten van landelijke kunst- en nijverheids-pro-jecten en een perma-nente exporuimte voor craft- en textielproducties - Ondersteuning Culturele Centra Districten; - Het opzetten van een Nationaal Informatie Centrum Surinaamse Cultuur.	3300085131
		- Bevordering van Cultuurstudies - Kunst en Cultuureducatie - VMS - NHAA	3300008511
		- Landelijke viering nationale hoogtij- en feestdagen	3300008514
1.8	Het museumwezen, de arche-ologie en de monumenten	- Inventarisatie en Modernisering beheerssysteem van en aankoop kunstwerken voor de Staatscollectie - Stichting Surinaams Museum - Cultuur erfgoedzorg; - SGES - SOFNA	3300008514
1.9	Het mediabeleid	- Bevordering van een gedegen modern mediabeleid	3300008512

VII.12.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Het Ministerie van Onderwijs Wetenschap en Cultuur had zich in de rapportage periode voorgenomen 31 resultaten (outputs) te realiseren die zouden moeten bijdragen aan tien OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten. Deze worden in tabel VII.12.2.1 gepresenteerd evenals de uitvoeringstatus van deze voorgenomen resultaten (outputs). Van deze resultaten is ruim 77 procent gestart.

Tabel VII.12.2.1: Geplande Resultaten van het Ministerie van Onderwijs Wetenschap en Cultuur 2017/1^e helft 2018, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

	Algemeen totaal (Geplande resultaten)		Uitvoeringsstatus													
			Gestart en						Waarvan niet gestart vanwege							
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Sub-totaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Te kort aan deskundigen	Anders	Sub-totaal	Geen Informatie	Non response	Sub-totaal
	Aantal	31	15	2	4	3	0	24	1	4	0	2	7	3	0	3
OP 2017-2021 Uitkomsten	%	100.0	48.4	6.5	12.9	9.7	-	77,4	3.2	12.9	-	6.5	22.6	9.7	-	9.7
1) Het technisch en beroepsonderwijs is getransformeerd op basis van een consensusstrategie, voorbereid door de SNTA en geïntegreerd in het onderwijssectorplan, gebaseerd op aangepaste wet- en regelgeving dat het nieuw nationaal kwalificatiesysteem en curricula introduceert met de daarbij behorende kwaliteitscontrole en certificering.	16.1	5	2	2	3			5				1	1			0
2) Een breed gedragen cultuurbeleid en planning vergroot de toegang van burgers tot productie, scholings-, trainingsmogelijkheden evenals begeleiding voor culturele activiteiten en ontplooiingskansen op het gebied van kunst en beleving van vooral de eigen cultuur	6.5	2	1					0		1			1			0
3) Culturele producties verspreid middels elektronische media weerspiegelen ook de sociale, culturele en politieke omgeving en dragen actief bij tot de ontwikkeling en het behoud van Surinaamse culturen en de vorming van de volgende generaties	9.7	3	1					0		2			2			0
4 Aangepaste wet- en regelgeving facilitering en begeleiding stellen cultuurdragers, waaronder professionele cultuurbeoefenaars beter in staat hun producten op lokale, regionale en internationale markten te presenteren en te verkopen	35.5	11	6		3			3		1			1	1		1
5) Publiek-private partnerschap van de Overheid en organisaties van cultuurdragers versterken, verbreden en verdiepen 'het Surinaamse cultureel product' voor commerciële en niet-commerciële doeleinden.	6.5	2	2					0					0			0
6 Het hervormd onderwijssysteem stimuleert en stelt onderwijs-participanten, afkomstig uit de verschillende Surinaamse etnische, culturele en taalgroepen, in staat betere leerresultaten te behalen.	6.5	2	1					0					0	1		1
7) Aangepaste programma's in het onderwijs, de integratie van ICT, de ontwikkelde curricula en testen, motiveren de onderwijs-participanten, minimaliseren de kans dat leerlingen achterstanden oplopen en evalueren de leerprestaties	3.2	1						0	1				1			0

	Algemeen totaal (Geplande resultaten)		Uitvoeringsstatus													
			Gestart en					Waarvan niet gestart vanwege								
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Sub-totaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Sub-totaal	Geen Informatie	Non response	Sub-totaal
	Aantal	31	15	2	4	3	0	24	1	4	0	2	7	3	0	3
OP 2017-2021 Uitkomsten	%	100.0	48.4	6.5	12.9	9.7	-	77,4	3.2	12.9	-	6.5	22.6	9.7	-	9.7
8) Een efficiëntere onderwijsorganisatie, betere horizontale en verticale doorstroming, ICT voor afstandsonderwijs en andere maatregelen maken het onderwijs toegankelijker en stellen burgers in staat, zich hun hele leven lang te scholen.	6.5	2			1			1					0	1		1
9) Een efficiënt en doelgericht kwaliteitscontrolesysteem garandeert de kwaliteit van het onderwijs en bewaakt de certificering van programma's en opleidingen	6.5	2	2					0					0			0
10) Publiek-private partnerschap van de Overheid en organisaties van cultuurdragers versterken, verbreden en verdiepen 'het Surinaamse cultureel product' voor commerciële en niet-commerciële doeleinden.	3.2	1						0				1	1			0
	100.0	31	15	2	4	3	0	9	1	4	0	2	7	3	0	3

VII.13. Ministerie van Sport -en Jeugdzaken

VII.13.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's

De OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten zijn ondergebracht bij de beleidsgebieden van het Ministerie van Sport- en Jeugdzaken uitgaande van de formele taakstelling van dit ministerie en de beleidsprogramma's opgenomen in de Staatsbegrotingen van 2017 en 2018 (zie schema VII.13.1.1 hieronder).

Schema VII.13.1.1: ·Beleidsgebieden behorend tot de kerntaken en daar aan gerelateerde beleidsprogramma's

	Taken	Beleidsprogramma's begroting 2017/18	OP Strat/outcomes (codes)_
1.0	Kerntaken		
1.1	Een gecoördineerd en planmatig sport- en jeugdbeleid	- Regional Sport Academy	5400102211
1.2	De ontwikkeling, de bevordering en de begeleiding van de sport in de ruimste zin	- Topsport en Talent-ontwikkeling	3300008412
1.3	De bevordering van de ontwikkeling en begeleiding van de jeugd buiten schoolverband, voor zover deze zorg niet uitdrukkelijk aan enig ander Ministerie is opgedragen	- Versterking Jeugd en gemeenschapsontwikkeling	5400102211
1.4	De bevordering van de totstandkoming, de in stand houding en de inrichting van onder meer accommodaties nodig voor de uitvoering van het sport- en jeugdbeleid	- Bouw-, civieltechnische en logistieke programma's van het Algemeen Sport- en Jeugdbeleid	3300008411
1.5	Het beleid ten aanzien van het opleiden van leidinggevend kader voor de sport en het jeugdwerk	- Ontwikkeling van Sport- en Jeugdbeleid middels Onderzoek, Informatievoorziening en Deskundigheidsbevordering	5400102211
1.6	De regeling van subsidies ter bevordering van de sport en het jeugdwerk	- Subsidie aan Sportorganisaties en andere instellingen	3300008414
1.7	De educatie en de voorlichting op het gebied van lichamelijke vorming en de sport voor zover het betreft taken die niet reeds aan enig ander Ministerie zijn opgedragen	- Ontwikkeling van Sport- en Jeugdbeleid middels Onderzoek, Informatievoorziening en Deskundigheidsbevordering	5400102211
1.8	De bevordering van internationale samenwerking met daarvoor in samenwerking komende landen en organisaties ten behoeve van de ontwikkeling van de ontwikkeling van de sport en de jeugd	- Internationale Jeugd-sportevenementen	3300008413
1.9	Het aangaan van duurzame samenwerkingsverbanden met organisaties, die werkzaam zijn op het gebied van de sport en het jeugdwerk	- Health Promotions	5400102213

VII.13.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Het Ministerie van Sport- en Jeugdzaken had zich in de rapportage periode voorgenomen 18 resultaten (outputs) te realiseren die zouden moeten bijdragen aan zes OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten. Deze worden in tabel VII.13.2.1 gepresenteerd evenals de uitvoeringstatus van deze voorgenomen resultaten (outputs). Van deze resultaten is ruim 72 procent gestart.

Tabel VII.13.2.1: Geplande Resultaten van het Ministerie van Sport- en Jeugdzaken 2017/1^e helft 2018, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

	Algemeen totaal (Geplande resultaten)		Uitvoeringsstatus														
			Gestart en					Waarvan niet gestart vanwege									
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Sub-totaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Sub-totaal	Geen Informatie	Non response	Sub-totaal	
	Aantal	18	10	0	3	0	0	13	0	5	0	0	5	0	0	0	
	%	100.0	55.6	-	16.7	-	-	72.2	-	27.8	-	-	27.8	-	-	-	
OP 2017-2021 Uitkomsten																	
1) In stad en district zijn er meer en betere sportfaciliteiten, -organisatie en -begeleiding voor de beoefening van verschillende niveaus en takken van sport die intensiever en efficiënter gebruikt en onderhouden worden.	22.2	4	4					4					0			0	
2) Intensivering van sport in het onderwijs en speciale programma's voor burgers van alle leeftijden verhogen de participatie van doelgroepen in sport en verhogen de ontplooiingskansen van getalenteerde participanten om door te stromen naar de top- of beroepssport.	22.2	4	3		1			4					0			0	
3 Financiers in de sport combineren gemeenschaps-, overheids- en particuliere bronnen op innovatieve wijze en creëren financieringsmechanismen om gemeenschappelijke programma's en projecten met overlappende gezondheidszorg-, onderwijs-, jeugd-, criminaliteitsbestrijdings- en commerciële doelen te realiseren.	22.2	4	1					1		3			3			0	
4) Jeugdprogramma's voor sport, cultuur en gemeenschapswerk stimuleren en faciliteren jongeren hun talenten, zelfrespect, persoonlijkheid en creativiteit te ontwikkelen.	16.7	3	1					1		2			2			0	
5) Innovatieve actieve beleidsprogramma's voor de arbeidsmarkt ten behoeve van jongeren verhogen hun kansen op de arbeidsmarkt en verkleinen de tijd die nodig is voor de transitie van school naar werk.	11.1	2	1		1			2					0			0	
6) Jeugdigen hebben inspraak in het beleid en programma's die hen direct of indirect raken via formele of informele instituties.	5.6	1			1			1					0			0	
	100.0	18	10	0	3	0	0	13	0	5	0	0	5	0	0	0	

VII.14. Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting

VII.14.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's

De OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten zijn ondergebracht bij de beleidsgebieden van het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting uitgaande van de formele taakstelling van dit ministerie en de beleidsprogramma's opgenomen in de Staatsbegrotingen van 2017 en 2018 (zie schema VII.14.1.1 hieronder)

Schema VII.14.1.1: ·Beleidsgebieden behorend tot de kerntaken en daar aan gerelateerde beleidsprogramma's

1	Kerntaken	Beleidsprogramma's begroting 2017/18	OP Strat/outcomes (codes)_
1.1	Het algemeen welzijn, in het bijzonder de sociale en maatschappelijke zorg voor bejaarden, lichamelijk en geestelijk gehandicapten en de jeugd, waaronder de zorg voor de onder toezicht van de Staat gestelde jeugdigen	<ul style="list-style-type: none"> - A.O.V. Fonds - Algemene Kinder Bijslag - Zorgvervoer - Armoedebestrijding - Conditional Cash Transfer Programma - Financiële Bijdrage aan Mensen met een Beperking - Financiële Bijdrage aan Sociaal Zwakke Huishoudens - Sociaal Beschermings-programma - Subsidie aan Overheidsstichtingen op basis van exploitatiekortingen - Subsidie aan Particuliere Sociale Instellingen op basis van tarieven per verblijfsdag - Meerkosten Medische Zorg - Medische Kosten ten behoeve van On- en Minvermogenden - Bijdrage aan medische hulpmiddelen 	3200081211
1.2	Het algemeen maatschappelijk werk	<ul style="list-style-type: none"> - Monitoring en Evaluatie Mechanisme bij de Uitvoering van Integraal Kinderrechten-beleid - Versterking Immateriële Zorg - Versterken Child Indicators Monitoring System 	3200081213
1.3	Het toezicht op weeshuizen, internaten en soortgelijke maatschappelijke instellingen		3100008112
1.4	Het algemeen maatschappelijk opbouwwerk, waaronder het bevorderen van indirecte acties gericht op de verbetering van het woon- en leefklimaat	<ul style="list-style-type: none"> - Instituut en Scholing 	3100008111
1.5	Het sociaal verzekeringswezen, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries, alsmede de sociale voorzieningen en de sociale zekerheid	<ul style="list-style-type: none"> - Premiebetaling Basis Zorg Verzekering 	3200081212
1.6	De bevordering van de huisvesting	<ul style="list-style-type: none"> - Low Income Shelter Program (LISP) - Low Middle Income Shelter Program (LMISP) 	3300081412
1.7	De bevordering van het kredietwezen ten behoeve van de sociale woningbouw, het	<ul style="list-style-type: none"> - Low Middle Income Shelter Program (LMISP) 	3300081412

1	Kerntaken	Beleidsprogramma's begroting 2017/18	OP Strat/outcomes (codes)_
	een en ander in samenwerking met het Ministerie van Financiën		
1.8	Het beheer en de toewijzing van volkswoningen	- Woningbouwprogramma	3300081411

VII.14.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting had zich in de rapportage periode voorgenomen 39 resultaten (outputs) te realiseren die zouden moeten bijdragen aan vier OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten. Deze worden in tabel VII.14.2.1 gepresenteerd evenals de uitvoeringstatus van deze voorgenomen resultaten (outputs). Van deze resultaten is ruim 92 procent gestart.

Tabel VII.14.2.1: Geplande Resultaten van het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting 2017/1^e helft 2018, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

	Algemeen totaal (Geplande resultaten)		Uitvoeringsstatus													
			Gestart en						Waarvan niet gestart vanwege							
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Sub-totaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan deskundigen	Anders	Sub-totaal	Geen Informatie	Non response	Sub-totaal
	Aantal	39	27	0	4	5	0	36	1	0	0	0	1	1	1	2
	%	100.0	69.2	-	10.3	12.8	-	92.3	2.6	-	-	-	2.6	2.6	2.6	5.1
OP 2017-2021 Uitkomsten																
1) De Sociale Onderraad van de RvM leidt de aanneme, uitvoering en monitoring van de strategie voor hervorming van de sociale bescherming tot een geïntegreerd sociaalbeschermingssysteem dat elke burger het bestaansminimum garandeert en een belangrijk instrument is voor armoedebestrijding.	5.1	2	1	1				2					0			0
2) Bestaande en nieuwe sociale programma's en efficiënte, gespecialiseerde uitvoerende instituten/organisaties verzekeren rechthebbenden toegang tot essentiële diensten, zijn complementair en budgettair en actueel duurzaam en transparant.	79.5	31	21	2	5			28	1				1	1	1	2
3) Programma's voor sociale overdrachten in geld of natura zijn conditioneel en geïntegreerd met de ontwikkeling van zelfredzaamheid, kennis en vaardigheden, werkgelegenheid, zelfwaardering, gemeenschapsparticipatie en empowerment.	7.7	3	2	1				3					0			0
4) De financieringsstrategie voor de woningbouw benut Surinaamse bronnen alsook fondsen beschikbaar gesteld door de internationale ontwikkelingspartners en biedt personen die wel of niet opteren voor een woning van het sociale (volks)woningbouwprogramma financieringsopties om aan hun woonbehoefte te voldoen.	7.7	3	3					3					0			0
	100.0	39	27	0	4	5	0	36	1	0	0	0	1	1	1	2

VII.15. Ministerie van Volksgezondheid

VII.15.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's

De OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten zijn ondergebracht bij de beleidsgebieden van het Ministerie van Volksgezondheid uitgaande van de formele taakstelling van dit ministerie en de beleidsprogramma's opgenomen in de Staatsbegrotingen van 2017 en 2018 (zie schema VII.15.1.1 hieronder)

Schema VII.15.1.1: ·Beleidsgebieden behorend tot de kerntaken en daar aan gerelateerde beleidsprogramma's

	Taken	Beleidsprogramma's begroting 2017/2018	OP Strat doel/ out- comes (co- des)_
1.0	Kerntaken		
1.1	De zorg voor de volksgezondheid in de ruimste zin en het toezicht op de behartiging van de volksgezondheid in het bijzonder, met inbegrip van de gezondheidsvoorlichting en opvoeding	<ul style="list-style-type: none"> - Health Promotion - Rationeel gebruik medicamenten inclusief High Cost Medicines 	3300008311
1.2	Het waarborgen van de kwaliteit, beschikbaarheid en bereikbaarheid van de gezondheidszorg over het gehele land	<ul style="list-style-type: none"> - Subsidie aan de Stichting Jeugd tandverzorging - Lig-, verpleeg- en medische kosten chronische patiënten Psychiatrisch Centrum Suriname - Subsidie RGD - Subsidie Stichting Bureau Dak- en Thuislozen - Additionele overheidsbijdrage Staatsziekenfonds - Subsidie aan overheidsziekenhuizen - Afbouw Regeling Medische Uitzending Lokale Opbouw Voorzieningen (Ovh) - Global Fund ter bestrijding van HIV/AIDS, Tuberculose en Malaria (Ovh/GF) - Support to the Health Sector (Ovh/AFD) - Bestrijding van chronische niet-overdraagbare aandoeningen - Terugdringen moeder- en kindsterfte - Verbetering geestelijke gezondheidszorg en suïcide preventie - Aanpak HIV/AIDS, Tuberculose en Eliminatie van Malaria (Ovh/GF) - Aanpak chronische niet-overdraagbare aandoeningen - Aanvulling tekorten Nationale Basiszorgverzekering 	3300008311
1.3	De personele en materiële voorzieningen in de gezondheidszorg, met inbegrip van medicamenten en andere geneeskundige behoeftigheden	<ul style="list-style-type: none"> - Support to the Health System Strengthening Program (Ovh/IsDB/OFID) - Interventies bij rampspoed en gezondheidsbedreiging - Institutionele versterking van Verpleegkundigen en Aanverwante Beroepen - Support to the Health System Strengthening Program (Ovh/IsDB/OFID) - Institutionele versterking van ziekenhuizen - Verbetering Eerste- en Tweede Lijnszorg - Aanvulling tekort medisch specialisten en overig medisch kader - Operationalisering van Huisarts Instituut Suriname - Subsidie COVAB - Subsidie aan het Surinaams Rode Kruis 	3300008312

	Taken	Beleidsprogramma's begroting 2017/2018	OP Strat doel/ out- comes (co- des)_
		<ul style="list-style-type: none"> - Evaluatie Nationale Basiszorgverzekering en aanvulling tekorten - Aankoop vaccins, lab benodigdheden, medicamenten, hulpmiddelen en lab kosten voor de Publieke Gezondheidszorg 	
1.4	Het beheer van en de controle op inrichtingen ter verpleging en/of ter behandeling van zieken, apotheken en magazijnen van geneesmiddelen en de geneeskundige en farma-ceutische benodigdheden		
1.5	Het geneeskundig onderzoek van personen in Staatsdienst		
1.6	Het weren van besmetting door de sloop- en luchtvaart	- Interventies bij rampspoed en gezondheidsbedreiging	3300008312
1.7	Het toezicht op de uitoefening van de geneeskunde en de artsensjbereidkunst	- Beleid, Wet en Regelgeving	3300008311
1.8	De keuring van voedingsmiddelen en waren en het toezicht op de bereiding en verkoop daarvan	- Aankoop vaccins, lab benodigdheden, medicamenten, hulpmiddelen en lab kosten t.b.v. het BOG	3300008312
1.9	De gezondheid van bevolkingsgroepen en individuen, die deze zorg behoeven en anders niet zouden krijgen	<ul style="list-style-type: none"> - Subsidie Medische Zending - Subsidie aan Stichting Marwina Ziekenhuis 	3300008311
1.10	De registratie van geneesmiddelen	- Medicamentenvoorziening BGVS ten behoeve van de totale gemeenschap	3300008312
1.11	Het toezicht op de naleving van de wettelijke regelingen die betrekking hebben op een optimaal uitwendig woon- en leefmilieu		
1.12	De milieuhygiëne, de controle op en de begeleiding van de vernietiging van farmaceutisch, klinisch en industrieel afval, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende instanties		

VII.15.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Het Ministerie van Volksgezondheid had zich in de rapportage periode voorgenomen 55 resultaten (outputs) te realiseren die zouden moeten bijdragen aan twee OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten. Deze worden in tabel VII.15.2.1 gepresenteerd evenals de uitvoeringstatus van deze voorgenomen resultaten (outputs). Van deze resultaten is ruim 75 procent gestart.

Tabel VII.15.2.1: Geplande Resultaten van het Ministerie van Volksgezondheid 2017/1^e helft 2018, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

	Algemeen totaal (Geplande resultaten)		Uitvoeringsstatus													
			Gestart en					Waarvan niet gestart vanwege								
			In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Sub-totaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Te kort aan deskundigen	Anders	Sub-totaal	Geen Informatie	Non response	Sub-totaal
	Aantal	55	41	0	0	0	0	41	14	0	0	0	14	0	0	0
OP 2017-2021 Uitkomsten	%	100.0	74.5	-	-	-	-	74.5	25.5	-	-	-	25.5	-	-	-
1) De bewustwordingscampagnes, wetgeving en regulering bevorderen een gezondere leefstijl en woon-, werk- en leefmilieu van de bevolking.	7.3	4	4					4					0			0
2) Innovatieve kostenanalyse en -beheersing van de dienstverleners, groeiend medisch toerisme en eigen verantwoordelijkheid voor het drukken van de kosten van medische zorg, verhogen de bereikbaarheid en toegankelijkheid van kwaliteitsgezondheidszorg voor de gehele bevolking.	92.7	51	37					37	14				14			0
	100.0	55	41	0	0	0	0	41	14	0	0	0	14	0	0	0

VII.16. Ministerie van Arbeid

VII.16.1. Taakstelling, beleidsgebieden en programma's

De OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten zijn ondergebracht bij de beleidsgebieden van het Ministerie van Arbeid uitgaande van de formele taakstelling van dit ministerie en de beleidsprogramma's opgenomen in de Staatsbegrotingen van 2017 en 2018 (zie schema VII.16.1.1 hieronder)

Schema VII.16.1.1: Beleidsgebieden behorend tot de kerntaken en daar aan gerelateerde beleidsprogramma's

	Taken	Beleidsprogramma's begroting 2017/18 OP	Strat/outcomes (codes)_
1.0	Kerntaken		
1.1	Het beleid ten aanzien van de verhouding tussen werkgevers en werknemers en het toezicht op de naleving van wettelijke bepalingen ter zake	Armoedebestrijding/ Onderwijs en Volksontwikkeling Verbetering Sociale Bescherming - Scholingsinstituut voor de Vakbeweging in Suriname	3200081311
1.2	Het toezicht op de naleving van wettelijke regelingen inzake de arbeidsbescherming casu quo de Arbeidsinspectie	Armoedebestrijding/ Onderwijs en Volksontwikkeling Verbetering Sociale Bescherming	3200081311
1.3	Het toezicht op wettelijke bepalingen inzake arbeidsbemiddeling	Armoedebestrijding/ Onderwijs en Volksontwikkeling Verbetering Sociale Bescherming	3200081311
1.4	Het arbeidsmarktbeleid en de bevordering van de werkgelegenheid, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries	Stabilisatie en Herstelplan SOCARB-projecten - Programma Arbeidsmarktbeleid - Stichting Productieve Werkeenheden - Stichting Suriname Hospitality and Tourism and Training Center	3200081313
1.5	Het beleid met betrekking tot het coöperatiewezen, waar nodig in interdepartementaal verband	Armoedebestrijding/ Onderwijs en Volksontwikkeling Verbetering Sociale Bescherming - Raad voor Coöperatiewezen	3200081315
1.6	De registratie van de beroepsbevolking en de zorg voor het werkvergunningbeleid, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries	Armoedebestrijding/ Onderwijs en Volksontwikkeling Verbetering Sociale Bescherming	3200081312
1.7	De her-, om- en bijscholing van de beroepsbevolking, het een en ander in samenwerking met het Ministerie van Onderwijs Wetenschap en Cultuur	- Stichting Arbeidsmobilisatie en Ontwikkeling (SAO)	3200081312
1.8	De regeling van en het toezicht op de naleving van wettelijke bepalingen inzake arbeidsgeschillen	Armoedebestrijding/ Onderwijs en Volksontwikkeling Verbetering Sociale Bescherming	3200081312
1.9	Het onderhouden van contacten met en het toezicht op de naleving van wettelijke bepalingen inzake werknemers- en werkgeversorganisaties en het bevorderen van goede arbeidsverhoudingen	Armoedebestrijding/ Onderwijs en Volksontwikkeling Verbetering Sociale Bescherming	3100008114
1.10	Het loonbeleid als deelbeleid van het loon-, winst- en prijsbeleid	Armoedebestrijding/ Onderwijs en Volksontwikkeling Verbetering Sociale Bescherming - Minimumloon	3200081314

VII.16.2. Ministeriële resultaten, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

Het Ministerie van Arbeid had zich in de rapportage periode voorgenomen 11 resultaten (outputs) te realiseren die zouden moeten bijdragen aan vijf OP 2017-2021 ontwikkelingsuitkomsten. Deze worden in tabel VII.16.2.1 gepresenteerd evenals de uitvoeringstatus van deze voorgenomen resultaten (outputs). Van deze resultaten is ruim 91 procent gestart.

Tabel VII.16.2.1: Geplande Resultaten van het Ministerie van Arbeid 2017/1^e helft 2018, gerelateerde OP 2017-2021 Uitkomsten en Uitvoeringsstatus

		Uitvoeringsstatus														
		Gestart en							Waarvan niet gestart vanwege				Onbekend			
		In uitvoering	Succesvol afgerond	Stagneert, nog gaande	Stagneert, vroegtijdig gestopt	Geen rapportage	Subtaal	Stagnatie (plan) voorbereiding	Geen financiering	Tekort aan des kundigen	Anders	Subtaal	Geen Informatie	Non response	Subtaal	
Aantal	11	2	1	7	0	0	10	0	1	0	0	1	0	0	0	
%	100.0	18.2	9.1	63.6	-	-	90.9	-	9.1	-	-	9.1	-	-	-	
OP 2017-2021 Uitkomsten																
1) Er Een meer (arbeids)marktgericht TOV maakt gebruik van een nieuw opgezet arbeidsmarktinformatiesysteem en andere mechanismen, waardoor het beter en sneller reageert op de veranderende behoeften.	9.1	1		1			1					0			0	
2) Er Toegenomen persoonlijke veiligheid, orde en rust verhogen de kwaliteit van het woon-, werk- en leefmilieu van de Surinaamse bevolking.	9.1	1		1			1					0			0	
3) Een actief arbeidsmarktbeleid en de daarin aangegeven investeringen verhogen de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt door technisch en beroepsonderwijs en versterkt klein ondernemerschap, en overheidsinvesteringen in infrastructuur verhogen de banencreatie.	36.4	4		3			3		1			1			0	
4) Het minimumloon van de werknemers en het aan de arbeidsmarkt verbonden Sociaal Zekerheidsstelsel komen tegemoet aan de behoeften van de werknemers zonder dat de continuïteit van de bedrijfsorganisatie en/of dit verzekeringsstelsel in gevaar gebracht wordt.	36.4	4	2	1	1		4					0			0	
5). Een migratiebeleid maximaliseert de voordelen en minimaliseert de nadelen van arbeidsmigratie binnen de kleine Surinaamse samenleving en arbeidsmarkt	9.1	1		1			1					0			0	
	100.0	11	2	1	7	0	0	10	0	1	0	0	1	0	0	0

Deel D: Geplande Ontwikkelingsprogramma's 2019

Hoofdstuk VIII. Financiering van de Ontwikkelingsprogramma's

VIII.1. De Ontwikkelingsrelatie met het VN-Systeem: Country Implementation Plan 2018

Van alle ontwikkelingspartners is de relatie met het Verenigde Naties (VN)-Systeem een zeer bijzondere. Immers, de VN-systeemorganisaties vertegenwoordigen de internationale consensus over ontwikkelingsuitdagingen en zijn belast met de promotie, uitvoering en nakoming van de globale strategieën en actieprogramma's gericht op oplossingen, in het belang van iedereen. Bovendien spelen de VN-systeemorganisaties ook nog de rol van 'standaardzetter', die tevens belast is met de naleving van internationale standaarden. Vanwege deze bijzondere rol die de organisaties van het VN-Systeem spelen, zijn zij in bepaalde gevallen Surinames ontwikkelingspartner bij uitstek, omdat bij multidimensionale vraagstukken het VN-Systeem als één geheel kan bijdragen aan de totstandkoming van de gewenste impact. Onder meer op grond hiervan is gekozen voor een nauwe samenwerking met de VN-organisaties bij de hervorming en versterking van het Planapparaat. In 2017 en 2018 zijn de procedures en mechanismen in de ontwikkelingsrelatie met het VN-Systeem hervormd. Het model dat ontwikkeld is door het Ministerie van Buitenlandse Zaken, het Planbureau Suriname en het VN-Landen Team (UN-Country Team) voor Suriname (zie paragrafen VIII.3.1 en VIII.3.2), kan model staan voor de relatie met de andere ontwikkelingspartners.

VIII.1.1. Prioriteitsgebieden in de relatie met de VN-Systeem organisaties

Tijdens de overlegronde van maart 2018 zijn de Regering van Suriname en het VN-Landen Team Suriname de volgende voorname strategische samenwerkingsgebieden overeengekomen voor Duurzame Ontwikkeling in de periode 2017-2021, onder verwijzing naar het United Nations Multi-Country Sustainable Development Framework in the Caribbean en Surinames vijfjarig Ontwikkelings Plan:

- 1) De overgang naar een meer Milieugeoriënteerde of Groene Economie Strategie en de diversificatie van de economie, met speciale aandacht voor de landbouw:
 - a) Capaciteitsontwikkeling met betrekking tot milieugerichte economie en hernieuwbare energie
 - b) Pilot en een op het milieu gebaseerde ontwikkelingsstrategie in Surinames 'beschermde gebieden'
 - c) De stijgende zeespiegel (nadruk op onderzoek en projecties over de impact op korte en middellange termijn in het kustgebied en watermanagement)
 - d) Rehabilitatie van uitgemijnde gebieden
- 2) Institutionele versterking³⁷:
 - a) Hervorming en versterking van het Nationaal Planningsstelsel met een focus op de Ministeriële Plan Units
 - b) Local Economic Development (LED)
 - c) (Nationaal) Monitorings- en evaluatiesysteem (inclusief rapportage over NGO-activiteiten)
 - d) Human Resource ontwikkeling in de Publieke Sector
 - e) Consultatie/coördinatie m.b.t. door de VN ondersteunde ontwikkelingsprojecten voor NGO's (gebaseerd op geldende regelgeving van het VN Systeem)
- 3) Sociale Vooruitgang:
 - a) Versterking van het Nationaal Sociaal Zekerheidssysteem. Focus voor de korte termijn op gezondheidszorg, inclusief benchmarking van kosten voor een specifiek dienstverleningspakket
 - b) Integreren van het sociaal beleid met verwijzing naar gemeenschaps- en lokale ontwikkeling, waarbij wordt voortgeborduurd op werk dat reeds is verricht in samenwerking met Agentschappen van het VN Systeem en anderen
 - c) Jeugd (met verwijzing naar item 3.b)

³⁷ In het vijfjarenplan wordt ook verwezen naar de vijf prioriteitsinstellingen die in aanmerking komen voor versterking: het ABS (informatie- en statistische systemen), de Anton de Kom Universiteit van Suriname (de kennissector), het Nationaal Planningsstelsel (ontwikkelings- en ruimtelijke planning), het Nationaal Mineralen Instituut (R&D in de mineralensector), een Nationaal Instituut voor het Bos en het Milieu (R&D voor het Bos en het Milieu), het Standaarden Bureau (certificering van productieprocessen en producten).

- d) Het integreren van een op mensenrechten gebaseerde benadering van ontwikkeling
- 4) Het vestigen van een SDG-mechanisme dat is geïntegreerd in Surinames institutioneel raamwerk voor planning en beleid
- 5) Het CIP 2018 zal gefinancierd worden met middelen van Suriname, het VN Systeem³⁸ of gemeenschappelijke financiering, evenals andere opties, zoals:
 - a) Tripartiete/multipartiete financiering (landen/multilateraal)
 - b) De VN zal Suriname bijstaan bij het zoeken naar financiering (van bijvoorbeeld het Green Climate Fund en Global Environment Facility)

VIII.1.2. Overlegmechanismen en Principes in de Samenwerking

De volgende overlegmechanismen en de bronnen voor samenwerking zijn door de Plan Coördinatie Commissie (PCC)-leiding en het VN-Landen Team overeengekomen:

- 1) De ontwikkelingsrelatie wordt van Surinaamse zijde gezamenlijk gecoördineerd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken (BUZA) en SPS
- 2) PCC is de counterpart van het UNCT in Suriname
- 3) Procedures bij de vaststelling van de inhoud en het tempo van de samenwerking:
 - a) Surinames Ontwikkelings Plan, de goedgekeurde regionale en sectorplannen en het Jaarplan zijn beleidsmatig de uitgangspunten in de relatie
 - b) Nieuwe strategieën, beleidsprogramma's en projecten worden door de Ministeries en/of andere instituten in de PCC aan de orde gesteld
 - c) PCC adviseert de Vice-President en de Raad van Ministers die daarover beslissen
 - d) De ministeries of daartoe aangewezen instituten voeren goedgekeurde beleidsprogramma's en projecten uit. Projectuitvoering en technische bijstand aan Ministeries, speciale overheidsinstellingen of NGO's worden op de respectieve niveaus gecoördineerd met de gespecialiseerde VN-organisaties

Tijdens het overleg van maart 2018 zijn de volgende principes onderschreven voor het gemeenschappelijke programma voor duurzame ontwikkeling in Suriname:

1. Bij de besluitvorming over de jaarlijkse activiteitenprogramma's voor de periode 2017-2021, vormen de gebieden van strategische samenwerking de basis voor goedkeuring van programma's, projecten en activiteiten
2. Ten behoeve van de voortgang van de gezamenlijke programmering, implementatie, monitoring en evaluatie, zal de CIP-evaluatie van 2017 worden meegenomen. De volgende richtlijnen zijn van belang met betrekking tot de besluitvorming ten aanzien van programma's, projecten en activiteiten voor de CIP-2018:
 - a. Suriname heeft aangegeven welke activiteiten uit de CIP-2017 stopgezet moeten worden. Tenzij de UNCT anders suggereert, zullen deze uitgesloten worden van CIP-2018
 - b. CIP-2017-items waar geen middelen voor beschikbaar zijn gesteld:
 - i. 2.a van toepassing
 - ii. Ten behoeve van een goede besluitvorming en projectvoorbereiding worden items die of Suriname of de VN wenst voor te dragen voor continuering, overgebracht naar het CIP 2018.
 - iii. Het voor mei 2018 geplande overleg tussen de Regering van Suriname en het UNCT zal beslissen over (resterende) programma/projectvoorstellen die zullen worden opgenomen in CIP-2018
3. Aan alle CIP-2018 items met de status van 'project idea' zal, voor wat betreft de toewijzing van middelen voor ontwikkeling van een project/activiteitenplan, prioriteit worden gegeven

³⁸ Sommige VN-organisaties moeten aan bepaalde wettelijke vereisten voldoen voor het ondertekenen van een CIP, meer specifiek voor verdere financiering van hun activiteiten in het CIP-2018. Met het oog op deze vereisten, is de dringende ondertekening van het CIP-2018 vastgesteld op 28 maart 2018.

VIII.1.3. Clustering van CIP-items in Projecten en Uitvoering door Projectorganisaties

In het door Suriname en de VN getekende CIP is opgenomen een lijst van goedgekeurde items. De op deze lijst opgesomde ruim 140 projecten zullen rond twaalf thema's of beleidsgebieden van het vigerende ontwikkelingsplan als project of programma worden geclusterd. Per cluster wordt een programma- of projectteam samengesteld van functionarissen van onder andere de betrokken ministeries en instellingen. Binnen dit overleg wordt een 'leadministerie' aangewezen. Om de vastgestelde resultaten te behalen, zal ook per cluster voor de projectuitvoering en -monitoring een projectorganisatie worden opgezet. Hierbij moeten onder ander duidelijk zijn: de verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden, overlegstructuren en besluitvormingsprocessen.

VIII.2. De Ontwikkelingsrelaties met Overige Ontwikkelingspartners

Om de financiering van de geplande ontwikkeling veilig te stellen, zal Suriname, vanwege beperkte overheidsinkomsten, internationale financieringsmiddelen moeten mobiliseren. In de afgelopen decennia is Suriname steeds minder in staat gebleken ontwikkelingsfondsen aan te trekken en de beschikbare financieringsmiddelen daadwerkelijk te besteden voor het uitvoeren van projecten en programma's. Dit is mede het gevolg van het niet structureren of versterken van het institutioneel kader voor de ontwikkelingsplanning en -financiering, resulterend in een versnipperd en verzwakt nationaal planapparaat (zie OP 2017-2021, paragraaf XI.3) en inefficiënte en tekortschietende uitvoeringscapaciteit van de Overheid (zie OP2017-2021, paragraaf IV.1.2).

In de relatie met de bilaterale en multilaterale ontwikkelingspartners spelen de aspecten van maximalisatie van de beschikbaarstelling van gelden en transparantie een belangrijke rol. Capaciteit met betrekking tot de ontwikkelingsfinanciering moet ontwikkeld worden om financieringsbronnen te kunnen identificeren en de fondsen aan te kunnen trekken voor specifieke projecten door het koppelen van programma's en projecten aan de meest toepasselijke financieringsbron. Ook belangrijk is het beheersen van de fasen van Project Cycle Management (PCM), waardoor geldstromen zodanig worden beheerd dat: 1) de bestedingen plaatsvinden volgens vereiste procedures om verantwoording te kunnen geven aan de financierders en 2) de gelden op tijd beschikbaar worden gesteld en doelmatig uitgegeven worden.

Thans zijn verschillende instituten belast met de ontwikkelingsfinanciering. Om het grootste voordeel te halen voor Suriname en te voldoen aan de investeringsbehoeften, zullen deze instituten een gecoördineerd actieprogramma moeten uitvoeren. Dit vereist coördinatie van beleid, uitvoering, monitoring en evaluatie, dus ook van de rapportage. Voor de efficiëntie zullen er formele afspraken gemaakt moeten worden over de te hanteren methoden (formats en procedures). Over voornoemde vraagstukken met betrekking tot coördinatie, transparantie en efficiëntie, zal de Regering op korte termijn een besluit nemen.

Hoofdstuk IX. Het Prioriteitsprogramma van de Regering in 2019

IX.1. Prioriteiten van het OP 2017-2021 en Herstel van de Economie

Binnen het OP 2017-2021 is het centrale doel van Surinames ontwikkelingsinspanning als volgt geformuleerd: Elk individu en groep draagt bij aan de Surinaamse samenleving op grond van rechten en verantwoordelijkheden in een staatsbestel, waarin mensen gelukkig leven door de uitbanning van honger en armoede, veiligheid en sociale zekerheid gegarandeerd zijn en de gemeenschap in duurzame balans leeft met de natuur en andere volkeren in de wereldgemeenschap op basis van wederzijds respect en economisch voordeel en respect voor internationaal recht.

Uitvoering van de voorgenomen ontwikkelingsprogramma's en -projecten is niet of slechts deels op gang gekomen, vanwege de economische crisis die in 2016 een dieptepunt bereikte. Het herstel verliep traag, grotendeels als gevolg van overheidsbezuinigingen naast tegenvallende staatsinkomsten, de teruggevallen reële koopkracht en nationale investeringsniveaus (zie ook paragraaf III.2). Echter, de tekortschietende ontwikkelingscapaciteit die in het OP 2017-2021 als sleuteluitdaging aangemerkt wordt, heeft vooral in tijd van crisis, ook een rol gespeeld.

De geschatte groei van het BBP in 2017 creëert nieuwe voorwaarden voor beleid en planning. Na twee jaren van economische recessie is Suriname weer op het pad van economische groei. Zoals in de hoofdstukken I en II van het Jaarplan 2019 wordt uiteengezet, is de groei nog fragiel. Dit vanwege verschillende onzekerheden in de internationale en nationale economie, die een bedreiging vormen en voorzichtig maar doortastend beleid vereisen. Los van de specifieke programma's en projecten in het prioriteitsprogramma voor 2019, zijn de volgende aandachtsgebieden voorwaarden voor succes:

- a. **Beleidscoördinatie** als voorwaarde voor vergroting van de uitvoeringscapaciteit. De ontwikkelingsuitdagingen zijn meestal niet beperkt tot het beleidsgebied van een ministerie of de overheidssfeer. Een succesvolle beleidsuitvoering vereist vrijwel altijd een gecoördineerde response van verschillende ministeries, overheidsinstanties en de particuliere sector. Nationale coördinatie is daarom een vereiste voor een effectieve beleidsresponse.
- b. **Herstel van de reële koopkracht** middels het inbouwen van inflatieremmende en prijsstabiliserende maatregelen naast wel doordacht beleid en serieuze inspanningen voor diversificatie van onze economische productiebasis.
- c. **Begeleidings- en reguleringsmaatregelen**, vooral in het kader van het onder b gestelde.
- d. **Realisatie van een investeringsprogramma**, dat urgent en strategisch gerichte investeringen omvat, welke simultaan zowel de overheidsinvesteringen, als ook investeringen van ontwikkelingspartners en van de private investeerders op gang brengt.

IX.1.1. Beleidscoördinatie en Uitvoeringscapaciteit

Op uitvoerend niveau, dus ook monitoring en evaluatie, is coördinatie een noodzakelijke voorwaarde 'to deliver as one' voor een overheidsapparaat dat verzwakt is en atomistisch functioneert. Binnen dit prioriteitsgebied zal de nadruk gelegd worden op de voortgaande uitvoering van de hervorming en versterking van het planapparaat en consolidering van reeds gerealiseerde resultaten (outputs) die zijn vastgelegd in het OP 2017-2021, waaronder:

- Planunits Ministeries
- Nationaal Monitorings- en Evaluatie Instituut
- Ontwikkelingsinformatie
- Planwet- en regelgeving. Aanneمة van de Planwet 2018, waarin onder meer het Nationaal Monitorings- en Evaluatie Instituut en een doelmatige ontwikkelingsfinancieringsfaciliteit geregeld zijn, nodig voor de formalisering van het planapparaat. De eerste stappen hiertoe werden in de eerste helft van 2018 gezet door afkondiging van de Staatsbesluiten Planraad en PCC

Deze maatregelen moeten leiden tot intensivering van de ontwikkelingssamenwerking met ontwikkelingspartners. Daarbij wordt per ontwikkelingspartner de nadruk gelegd op gebieden waar deze het best voor in aanmerking komt. Behalve de strategische keuze voor de meest gereede financierders, gegeven het type project, zal toename van het volume van de ontwikkelingsfinanciering en de financieringsvoorwaarden, grotendeels afhankelijk zijn van de voortgang van de hervorming en versterking van ons planapparaat. Dit zal gerealiseerd worden door standaardisatie van processen en documenten, het vastleggen van kwaliteitseisen, de bewaking daarvan en training. Echter, dit zal niet voldoende zijn. Verbeteren en professionaliseren van de relaties met onze ontwikkelingspartners vereisen grotere transparantie, vastlegging van formele procedures en het in acht nemen van technische en ethische normen. Dit zijn ook de basiselementen die nodig zijn voor een intensievere coördinatie, zonder dat dit noemenswaardige negatieve effecten heeft op efficiëntie en/of betrokkenheid van belanghebbenden.

IX.1.2. Herstel van Koopkracht

In het OP 2017-2021 is het terugdringen van het volume van de importcomponent van de nationale consumptie middels gerichte importvervanging door bevordering van de lokale productie, als een centraal

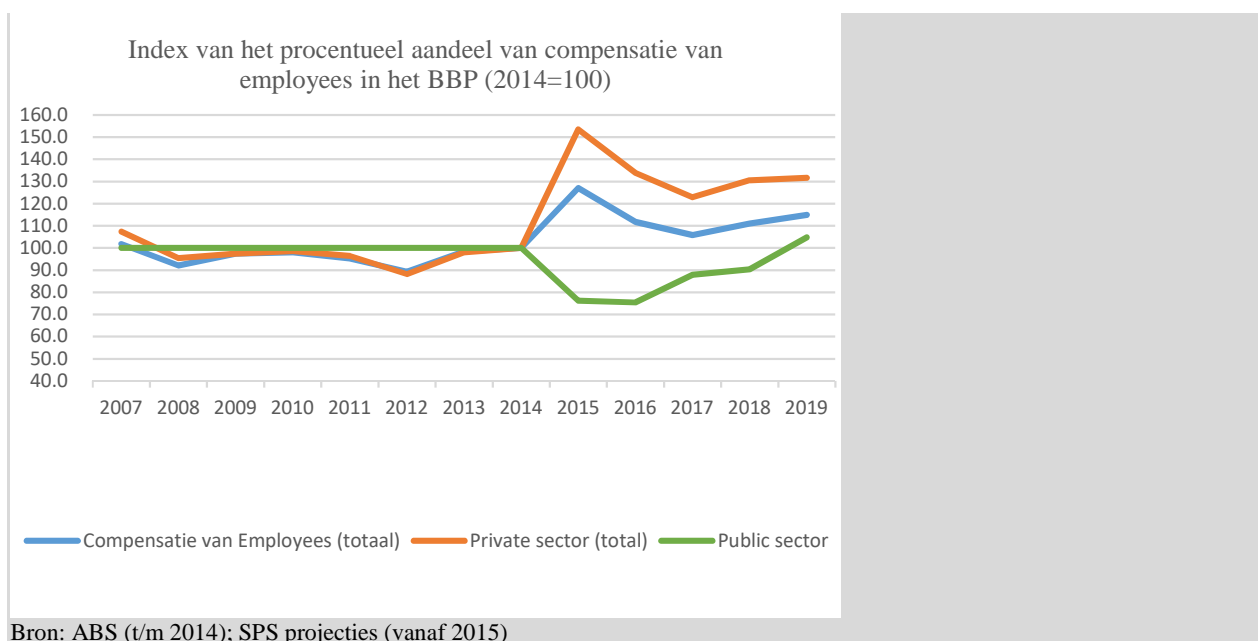
doel van onze lange termijn ontwikkelingsstrategie gesteld. De veronderstelde wijziging van *niet duurzame productie en consumptiepatronen*³⁹ in onze samenleving, vereist gerichte beleidsinspanningen, inclusief importbeperkingen en het tegengaan van import- en prijsmonopolies, die gedurende een langere periode volgehouden moeten worden teneinde de gewenste structurele hervormingen te realiseren.

Dit vraagstuk is door de crisis van de periode 2014-2017 urgent geworden en in het brandpunt van het beleidsdebat gekomen. De urgentie die alom gevoeld wordt in deze periode van herstel, mag het lange termijn karakter van beleid en planning niet veronachtzamen, omdat de lange- en kortetermijndoelen elkaar niet ontlopen. Zo is de centrale doelstelling het evenwichtig herwinnen van de koopkracht in de economie. Hiermee wordt bedoeld dat de uitbreiding van koopkracht zo min mogelijk inflatoir mag werken, zeker niet als de inflatie gedreven wordt door een verstoring van de betalingsbalans. Deze uitgangspunten zijn valide voor het beleid in de herstelfase, maar ook voor de lange termijn. Geplaatst tegen de achtergrond van de langetermijn doelen, zal de Regering in deze periode van herstel en duurzame herwinning van de reële koopkracht van goederen en diensten, invulling geven door dit te toetsen aan onder meer afname van de importcomponent van de nationale consumptie. Daarbij wordt vooral gestreefd naar meer omvang en kwaliteit van lokale productie en het terugdringen van de monopoliestructuur voor het grootste deel van onze importen en daarmee de handhaving van monopoly prijzen in de importsector. Dit zal geschieden via:

- 1) De ontwikkeling van het BBP en preciezer gezegd het BBP per werkzame persoon of arbeidsplaats
- 2) De verwachte impact van de koopkrachtverruiming op de deviezenreserve uitgaande van de data omtrent:
 - a) De ontwikkeling van de export- of deviezeninkomsten uit de voornaamste exportproductie en de uitgaven aan importen van goederen en diensten;
 - b) Afname van de importcomponent van de nationale consumptie, en de ontwikkeling van de omvang en kwaliteit van lokale productie;
- 3) De prijsvorming op de lokale markt, gedreven door ‘socially responsible’⁴⁰ ondernemers, bewust consumentengedrag en de regulerende invloed van een verantwoordelijke Overheid.

De beleidsprioriteiten zullen op deze aspecten inspelen onder aantekening dat de gewenste impact van het beleid langdurige en niet-aflatende implementatie van de beleidsprogramma’s vereist.

Figuur IX.1.2.1 Index van het procentueel aandeel van compensatie van employees in het BBP (2014=100) Update

³⁹ Dit is een van de uitgangspunten van Sustainable Development Strategie van de Verenigde Naties

⁴⁰ UN-declaratie over corporate social responsibility

Tabel IX.1.2.1: Ontwikkeling Productiviteit (Unit Labour Cost, ULC): Index 2014=100

Jaar	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Totaal	108.5	102.7	102.0	105.0	111.9	101.6	100.0	78.7	89.4	94.4	90.1	87.0
Private sector	104.7	102.6	101.4	103.6	113.4	102.0	100.0	65.1	74.7	81.4	76.6	76.0
Publieke sector	100.0	100.0	100.0	100.0	10.0	100.0	100.0	131.2	132.6	113.8	110.6	95.4

Bronnen

- 2007 tot en met 2014 ABS, Nationale Rekeningen basis jaar = 2007

- 2015-2018 Schatting SPS

De beleidsprioriteiten zullen op deze aspecten inspelen onder aantekening dat de gewenste impact van het beleid een langdurige en niet aflatende implementatie van de beleidsprogramma's vereist.

IX.1.3. Begeleidings- en Reguleringsmaatregelen

Hoewel macro-economische stabiliteit een essentiële voorwaarde is voor het hierboven bedoeld evenwichtig herwinnen van de reële koopkracht (de goederenwaarde van het beschikbaar gezinsinkomen), is zulks helaas niet voldoende om prijsstabiliteit te garanderen in de kleine, open economie van Suriname. Er is sprake van een kleine markt waarin een relatief klein aantal aanbieders weinig animo heeft om met elkaar een prijsconcurrentieslag aan te gaan (zogenaamde monopolies of collectieve monopolies, waarin volkomen concurrentie zeldzaam is). Daarnaast is de wijdverbreide bedrijfscultuur van 'kleine omzet, hoge winstmarges' een tweede oorzaak van 'markt falen' in de economie. Beide oorzaken hebben in de Surinaamse situatie vaker als gevolg, dat de verwachte economische en sociale voordelen van koopkrachtverruiming uitblijven.

De cultuur van consensus, tripartite instituten, zoals de Planraad en de Sociaal Economische Raad (SER), biedt uitzicht op de mogelijkheid om gezamenlijk met de vakbeweging en het bedrijfsleven doelen en beleidsmaatregelen overeen te komen, die de gewenste impact bevorderen van een koopkrachtverruiming waardoor de levensstandaard van de samenleving kan verbeteren. Het is evident dat een vruchtbare samenwerking tussen de drie belangrijkste ontwikkelingspartners, namelijk de Overheid, het bedrijfsleven en de vakbeweging, bepalend is voor het realiseren van bovengenoemde nationale ontwikkelingsdoelen, hetgeen alle belangengroepen ten goede zal komen. Bepalend daarbij zal zijn het middels gezond verstand in toom te houden van het eigen belang. De Regering heeft zich optimaal ingespannen om een dergelijke consensus te ontwikkelen rond het prioriteitsprogramma dat in het Jaarplan is opgenomen.

IX.1.4. Investeringsprogramma

Gegeven de in 2019 nog beperkte capaciteit van de Overheid om leningen aan te gaan (zie wet op de Staatsschuld S.B. 2017 no. 10) en te investeren, zal het verhoogd investeringsvolume komen van de particuliere sector en Surinames ontwikkelingspartners. Optimaal functioneren van de bestaande maar ook de nieuwe instituten die dit moeten bevorderen en faciliteren, is één van de centrale doelen van het beleid.

De twee complementaire investeringsprogramma's, het Overheidsinvesteringsprogramma en het Indicatief Private Sector Investeringsprogramma propageren investeringen in a) mensen, b) instituties, c) instituten en d) concrete productieactiviteiten (goederen en diensten). Deze twee investeringsprogramma's verschillen op fundamentele punten van elkaar maar zijn complementair. Een belangrijke beleidsbeslissing is het aanmoedigen van particuliere investeerders om investeringsopties te adopteren die de Overheid reeds geruime tijd zelf wilde uitvoeren. Particuliere investeerders die daadwerkelijk deze opties willen benutten, zullen zoveel als mogelijk gefaciliteerd worden door de daartoe aangewezen instituten en binnen de bestaande wettelijke regelingen. Waar nodig zal aanpassing van deze regelgeving plaatsvinden **voor alle investeerders en uitzonderlijke contracten voor één specifieke investeerder in afwijking van de wettelijke regelingen** zullen vermeden worden.

Voorals de private sector de uitdaging om haar investeringen te intensiveren opneemt, zal de Overheid haar investeringspotentieel beter kunnen concentreren op strategisch gekozen investeringsobjecten zoals:

i) het opvoeren van haar eigen ontwikkelingscapaciteit, ii) sociale vooruitgang en iii) de versterking van de voorwaarden scheppende sectoren, waaronder energie, water, transport, communicatie en fysieke infrastructuur.

IX.2. Prioriteiten voor 1^e Ontwikkelingspijler: Versterking van de Ontwikkelingscapaciteit

Om invulling te kunnen geven aan het ontwikkelingsbeleid zullen de publieke en private kerninstellingen versterkt moeten worden op het gebied van programma- en projectformulering, -uitvoering, -monitoring en -evaluatie. De Regering is zich ervan bewust dat de productie en beschikbaarheid van de hiervoor vereiste *informatie en de statistieken*, dezelfde (hoge) prioriteit hebben. In navolging van het gestelde in het OP 2017-2021 hebben in deze fase van herstel, investeringen in de voorwaardenscheppende sectoren die nodig zijn voor opzet en duurzame groei van de kernproductiesectoren, ook een hoge prioriteit.

Specifieke doelstellingen (outcomes) van het versterken van de ontwikkelingscapaciteit zijn:

1. Human resources op alle niveaus (topdeskundigen, managers, maar ook werknemers in de bedrijven) zijn optimaal aanwezig.
2. De versterking van de sleutelinstellingen is succesvol en sleutelinstellingen, in het bijzonder de publieke administratie, zijn efficiënter, politiek evenwichtiger en transparanter en de kennissector directer verbonden met de productie, het investeringskader, de particuliere sector en publiek-private partnerschappen.
3. Voorwaardenscheppende sectoren casu quo factoren zoals fysieke infrastructuur, transport, energie/water, kennissector/ICT, institutioneel raamwerk voor planning, veiligheid, marketing en ondernemerschap zijn adequaat ontwikkeld.

Wat deze pijler betreft, is het behalen van de volgende resultaten⁴¹ de hoogste prioriteit, vanwege de hierboven bedoelde impact:

- 1) **Verhogen van de kwaliteit van het bestuur in de publieke sector op alle niveaus en sectoren**, waardoor beleidsuitvoering meer en betere ontwikkelingsuitkomsten oplevert. Er zullen **resultaten** geboekt moeten worden, die a) de interactie tussen het politiek-bestuurlijk en ambtelijk apparaat productiever maken en b) de technische vaardigheden en productiviteit van individuele overheidswerkers en het ambtelijk apparaat als geheel, verhogen. Het gaat om de volgende resultaten:
 1. Personeelswet 2019 en een Ethische Code voor overheidspersoneel
 2. Wet/Staatsbesluit 2019 verdere regeling van de uitvoerende macht (Pres/VP/RvM en identificatie politieke functie in het Politiek-bestuurlijk Apparaat)
 3. Staatsbesluit (Personeelswet 2019) omtrent bijzondere beloningsregeling, ethische code en mechanismen (transparantie) zeer hooggekwalificeerd kader bij de Overheid: schaarse, diaspora- en buitenlandse bijzondere deskundigheid
 4. Projectvoorstellen en/of onderzoek ontworpen voor 3 sleutelonderzoeken in 2019
 5. SER keurt bestaansminimum 2019-2021 goed (hoeksteen van publiek en particulier sociaal beleid)
 6. Topbeleidsfunctionarissen getraind in probleemidentificatie en beleidsformulering voor tien geselecteerde beleidsgebieden, in samenwerking met de universiteit en andere hogere opleidingsinstellingen.
- 2) **Versnelde ontwikkeling van sleutelinstellingen** ter verhoging van de ontwikkelingscapaciteit en betere facilitering van de particuliere sector. Het gaat om de volgende resultaten in 2019:
 7. Nationaal Monitorings- en Evaluatie Instituut volledig operationeel (projectplan 2018 en SB)
 8. Hervormd Nationaal Plan Instituut operationeel conform Planwet 2018
 9. Nationale Strategie en actieplan Statistieken

⁴¹ Zie bijlage 4.a: Overheidsinvesteringsprogramma

10. De verdere en versnelde uitvoering van de hervorming en versterking van het Nationaal Planapparaat waarbij coördinatie en decentralisatie de kwaliteit van het beleid verbeteren en uitvoering effectiever en efficiënter plaatsvindt.
 - 10.1. Beschikbare schenkingsfondsen zijn geïdentificeerd en besteed in 2019. Het streven is om 2019 voldoende externe financiering van ontwikkelingsprogramma's en projecten, in de vorm van schenkingen en technische bijstand, te realiseren. Hervorming en versterking van het planapparaat zal resulteren in het formuleren van meer relevante projectvoorstellen van hogere kwaliteit, die een grotere kans op goedkeuring en realisatie hebben. De capaciteit om goedgekeurde projecten beter uit te voeren, te monitoren en te evalueren zal de succesvolle implementatie verzekeren en duurzaamheid van de relatie met ontwikkelingspartners vergroten.
 - 10.2. De ontwikkelingsimpact van leningen wordt geoptimaliseerd door a) deze financieringsvorm te koppelen aan de daarbij passende projecten en b) een zo goed mogelijke vaststelling en bewaking van de nationale schuldpositie.
 11. De instituten die belast zijn met het faciliteren van particuliere investeringen, waaronder: INVESTSUR, NOB, (op te zetten) EXIM Bank en het Planbureau, functioneren optimaal en in samenhang met elkaar
 12. Sleutelinstellingen voor het faciliteren van de investeringen in de private sector zijn operationeel:
 - 12.1. *Strategie en Actieplan (projectplannen) opgeleverd in 1e helft 2019* voor: a) de opzet EXIM-Bank en b) versterking de zes nationale instituten waarvan het OP 2017-2021 stelt dat die prioriteit hebben bij de versterking van de ontwikkelingscapaciteit: Het ABS (Informatie en statistische systemen); Het Nationaal Plan Apparaat (Ontwikkelings- en ruimtelijke planning); De Anton de Kom Universiteit van Suriname (ADEK) (de kennissector); het Nationaal Mineralen Instituut (Research and Development in de minerale sector); een Nationaal Instituut voor Bos en Milieu (Research and Development voor de bosbouw en het milieu); Het Standaarden Bureau (Certificering van productieprocessen en producten).
 - 12.2. *Aanvang uitvoering in 2e helft 2019*
- 3) Verhogen van de **participatie van de (nationale) ondernemers** in het nastreven van de ontwikkelingsdoelen en -programma's. Het gaat om het realiseren van de volgende veranderingen en resultaten:
13. De Planraad en de SER zijn operationeel en dragen bij aan de totstandkoming van planning en beleid en zijn actief betrokken in het bijzonder bij vraagstukken van **sociaal-maatschappelijk verantwoordelijk gedrag** (corporate social responsibility) en regulatie.
 14. Economische ontwikkeling wordt versneld door toegenomen private-investeringen in de vorm van Publiek-Private Partnerschappen (PPP) in onder andere infrastructuur. Het gaat om de volgende resultaten in 2019:
 - 14.1. De vereiste capaciteit is beschikbaar en de wetgeving die voorzieningen treft voor transparante PPP's
 - 14.2. Er is een publiek-privaat partnerschap om werkelijk toegang te verkrijgen tot regionale markten en markten voor de inputs van de exportgerichte sectoren in de Surinaamse economie
 - 14.3. Andere als prioriteit geïdentificeerde PPP's zijn geëvalueerd door de daartoe bij wet aangevozen organisatie.
- 4) Versterking van de voorwaardenscheppende sectoren en hun impact op de ontwikkelingscapaciteit van onze bevolking en (particuliere) bedrijven, vooral in de sectoren die in het OP 2017-2021 als prioriteit geclassificeerd zijn. Deze impact wordt verwacht als in 2019 de volgende resultaten worden bereikt:
15. De kritieke elementen van de volgende in het OP 2017-2021 opgenomen programma's zijn uitgevoerd (zie bijlage 4.a en 4.b):
 - 15.1. Energie:
 - 15.2. ICT
 - 15.3. Water
 - 15.4. Luchtvaart, onder andere tegen de achtergrond van het toerisme

15.5. Landtransport

15.6. Bevaarbaarheid van de Surinamerivier, infrastructuur en doorvoerhandel (Frans Guyana), IsDB-programma tweede brug Surinamerivier en wegaansluiting op Oost-West verbinding, andere faciliteiten rond Albina en omgeving

IX.3. Prioriteiten 2^e Ontwikkelingspijler: Economische Groei en Diversificatie

De bedrijven in de mineralensector zijn de voornaamste bronnen van export- en overheidsinkomsten. Om de economie weerbaarder te maken en de afhankelijkheid van de mineralensector te beperken, ook vanwege het feit dat de wereldmarktprijzen van deze (export)sectoren op middellange termijn weinig vooruitzichten bieden op een stijgend verloop, wordt er bewust gewerkt aan de diversificatie van de economie. Potentiële sectoren voor diversificatie zijn: landbouw en agro-industrie, bosbouw en daaraan gerelateerde industrieën, toerisme en de creatieve industrie, drank- en voedselverwerkende industrie en chemische industrie.

Specifieke doelstellingen (outcomes) voor economische groei en diversificatie zijn:

4. De economische groei is toegenomen:

- a) de groeipotentie van de minerale en andere natuurlijke rijkdommen voor ontwikkeling wordt optimaal benut met minimale milieuschade;
- b) een monetair en fiscaal beleid dat aangepast is aan en rekening houdt met de cycli in de internationale grondstoffenmarkt en
- c) de verbindingen tussen in de mineralensector actieve bedrijven en de zogenaamde voorwaardenscheppende sectoren is geïntensiveerd, inclusief geïdentificeerde lokale toeleveringsbedrijven (Local Content)

5. De Surinaamse economie in het bijzonder de exportstructuur is gediversifieerd, inclusief import vervangende industrieën:

- a) de toegang van Surinaamse producten tot regionale en internationale markten is vergroot (aantal nieuwe sectoren plus share in GDP/exports);
- b) de werkgelegenheidscreatie is toegenomen;
- c) de inkomensverdeling is verbeterd en
- d) er is een goede regionale spreiding van de ontwikkeling (stad, platteland en binnenland).

Gedurende de economische recessie (2014 tot 2016) was het vooral de terugval van het BBP in de mineralensector en de daaraan gerelateerde daling van de exportopbrengsten, die de rest van de economie meesleepten in een neerwaartse trend. Tijdens het traag herstel waren het vooral de economische sectoren die gericht zijn op de lokale Surinaamse markt, die het economisch herstel vertraagden, ondanks het fors aantrekken van de ‘export-economie’. Tegen deze achtergrond worden bij het productiebeleid de volgende nadrukken gelegd:

5) Het beleids- en ontwikkelingsprogramma dat is uitgevoerd versnelt in 2019 de economische groei, die voor dit jaar geprojecteerd is op gemiddeld 2,8 procent. Verwacht wordt dat de uitvoering van de volgende maatregelen een bijdrage zal leveren aan het behalen van deze groeiprojectie:

16. Een haalbaarheidsstudie en operationeel plan voor de opzet van een Surinaamse staats- of gemengd goudbedrijf. Hiermee worden verschillende doelen uit het OP 2017-2021 behaald, waaronder het vergroten van veilige investeringsopties voor Surinaams kapitaal (met nadruk op individuele spaarders en institutionele beleggers zoals pensioenfondsen), het versterken van het Surinaams ondernemerschap, het vergroten van Surinaams ‘inbreng in de minerale sector’, het vergroten van de fiscale en exportinkomsten en de verbetering van de monetaire positie.

17. Project Capaciteitsontwikkeling om de contracten van de Staat met mijnbouwmaatschappijen effectief te controleren en deze bedrijven te faciliteren.

6) **De diversificatie en expansie van de lokale economie.** Binnen de uitvoering van deze essentiële component van het ontwikkelingsbeleid zal de Regering in de komende jaren van herstel van het integraal beleid, uitvoeringsmaatregelen ontwikkelen voor twee doelen die in de Surinaamse situatie vaak

tegenstrijdig lijken. Het gaat om de verhoging van de levensstandaard en de (het behoud) van economische stabiliteit. De Regering is van mening dat beide doelen tegelijkertijd en in verband met elkaar nagestreefd moeten worden als onderdeel van onze diversificatiestrategie. Om de evenwichtige en duurzame verruiming van de koopkracht van de gezinnen te realiseren, zal de Regering al het vereiste doen, waaronder het:

- a) uitstippelen en aannemen van een *goed doordacht en nauwkeurig becijferd* beleid voor koopkrachtverruiming, met nadruk op het fiscaal, monetair en (inkomens- en) loonbeleid;
 - b) verlagen van de hoge importcomponent van de nationale consumptie. Dit is slechts mogelijk door langdurige uitvoering van een nationale strategie en actieplan voor diversifiëring van de economie. Een niet te miskennen component daarvan is een doelgericht en goed gedefinieerd programma en actieplan voor importvervanging. Het gaat hier om een nieuwe type beleid waarmee de Regering in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven/handel, binnen een relatief korte periode tastbare resultaten wil opleveren;
 - c) verzekeren van beleidscoördinatie a) binnen de Overheid en b) met het bedrijfsleven en de sociale partners streven naar partnerschappen. Dit moet de slagingskans van de beleidsuitvoering vergroten. Het uitgangspunt hierbij is dat *voor specifiek met elkaar overeengekomen doelen*, de sociale partners: i) elkaar wederzijds steunen bij de uitvoering, ii) participeren in de uitvoering zoals overeengekomen of iii) zelfstandig actie hiertoe ondernemen. Het gedecentraliseerd nationaal planapparaat is een instrument om dit te bereiken en de uitvoering te monitoren.
- 7) Versterken van de spin-off van de minerale exporteconomie, waardoor de economische en werkgelegenheids groei in deze sector een groter effect heeft op de rest van de economie. De maatregelen op dit stuk zullen zich concentreren op:
- a) intensiveren en uitbreiden van de verbindingen tussen de 'lokale economie' en op de exportgerichte economische activiteiten, in het bijzonder in de minerale sector. Dit vereist gerichte publiek-privaat-partnerschappen die de import van inputs (goederen/diensten) minimaliseren en de levering van lokale producten (in vereiste hoeveelheden en kwaliteit) garanderen;
 - b) het optimaliseren van de overheidsinkomsten uit de exportsectoren, waaronder de minerale sector, met inachtneming van de bestaande wettelijke regelingen, de concurrentiepositie en de winstgevendheid van deze activiteiten.
- 8) Het verhogen van de Directe Buitenlandse Investeringen en Lokale Investeringen door actieve programma's. Dit proces moet snel op gang komen door:
- a) ontwikkeling en aanneming van Nationale Strategie en Actieplan diversificatie van de Economie
 - b) intensivering en uitbreiding van de dienstverlening aan en facilitering van investeerders door
 - c) institutionele ontwikkeling: versterking van sleutelinstellingen, zoals INVESTUR, de NOB en opzet van een EXIM-bank.
 - d) toetreding tot nieuwe regionale integratie (handels)verdragen en verzekeren van werkelijke toegang tot de Caricom-markt van Surinaamse producten in partnerschappen van de Overheid (clusters van Ministeries) met het bedrijfsleven

IX.4. Prioriteiten 3^e Ontwikkelingspijler: Sociale Vooruitgang

In het OP 2017-2021 is de uitdaging van het 'boom and bust' groeipatroon van de Surinaamse economie aan de orde gesteld. Dit patroon is typisch voor 'natural-resource-based' economieën en houdt verband met de zogenaamde internationale commodity cycle: de cyclische beweging van de vraag en de prijzen van grondstoffen en halffabricaten op de wereldmarkt. In Suriname wordt dit verergerd door de kleinschaligheid.

Echter, wat minder aan de orde komt in het ontwikkelingsdebat is het effect van het 'boom and bust' groeipatroon op de sociale vooruitgang. In onze kleine open economie vallen de tijden van neergang samen met a) verminderde bestedingscapaciteit van de Overheid, importcapaciteit en b) wisselkoersinstabiliteit en inflatie. Tijden van neergang, zonder buffermechanisme, zoals bedoeld in het OP 2017-2021, zullen voor grote delen van de samenleving resulteren in een terugval van hun koopkracht en daarmee van hun levensstandaard en armoede. Bovendien is bij economisch herstel de uitdaging dat de sociale situatie zich

niet automatisch corrigeert en goed doordacht beleid is een noodzakelijke voorwaarde voor handhaving van de sociale zekerheid alsook de sociale vooruitgang.

De algemene terugval van de levensstandaard en het ontbreken van een armoedegrens en consensus over een bestaansminimum hebben door het uitblijven van een aangepast en goed doordacht subsidiesysteem, geresulteerd in een complete crisis in de financiering van het sociaal beleid van de Regering. De Overheid verschaft een groot percentage van de totale bevolking goederen en diensten gratis of tegen fors gesubsidiëerde prijzen. Deze prijssubsidies drukken zwaar op de overheidsbegroting. De grootste uitgavencategorieën zijn: energie, water, transport en gezondheidszorg.

Onderzoek moet harde cijfers opleveren over de sociale situatie van de gezinnen. Het beleid moet dan in staat worden gesteld groepen te identificeren die geheel, minder of geheel niet in aanmerking zouden moeten komen voor overheidssteun. Nauwkeurige becijfering moet het niveau van de uitkeringen in geld en de waarde van de overige componenten van het pakket van diensten vastleggen, dat aan cliënten geleverd wordt. De verschillende overheidsinstanties die deze steun moeten leveren, zullen dat gezamenlijk moeten doen voor een grotere impact, dan afzonderlijke assistentie per instantie. In het OP 2017-2021 wordt gepleit voor een integratie van de sociale bescherming, omdat het effectiever en goedkoper is. Rationalisatie en coördinatie zijn sleuteldoelen bij de gezondmaking van het sociaal-beschermingssysteem in ons land en het sociaal verzekeringsstelsel.

Gezien de gecompliceerde problematiek en de beperkte uitvoeringscapaciteit, probeert de Regering met een beperkt aantal kernmaatregelen op korte termijn tastbare resultaten te boeken. Concrete maatregelen zullen uitgewerkt worden in actieprogramma's op basis van de volgende benadering:

- 9) Het doen van onderzoek naar bestaansniveaus van de gezinshuishoudens als vertrekpunt van op empirische gegevens gestoeld beleid. Het in 2019 uit te voeren survey naar inkomsten en uitgaven van (gezin-)huishoudens en het werkgelegenheidsonderzoek zullen de basis vormen voor analyse en vaststelling van een nationaal bestaansminimum en beleid- en actieprogramma's voor sociale bescherming en ontwikkeling.
- 10) Het ontwerp en de uitvoering van een geïntegreerd armoedebestrijdingsprogramma, gericht op het bevorderen van de sociale vooruitgang van personen, die (nu) verkeren in een situatie van: a) 'ver-onder-het-bestaansminimum' leven, b) niet onder groep 'a' vallen, maar wel nog 'onder-het-bestaansminimum' leven en c) degenen die 'boven-het-bestaansminimum' leven, maar nog geacht worden een kwetsbare groep te zijn.

Het betreft hier de volgende concrete projecten:

18. Het Nationaal project Conditionele Sociale Bijstand. Ter uitvoering van de sociale planning zoals vastgelegd in het OP 2017-2021 zal de ondersteuning van huishoudens die sociale bijstand behoeven beleidsmatig en operationeel vorm krijgen in een geïntegreerd programma. Het leidend principe is dat aan de cliënten (huishoudens) een geïntegreerd product geleverd wordt door de Ministeries uitgaande van het principe 'delivering as one'. Bovendien gaat dit programma uit van 'delivery systems' die aansluiten en inhaken op de Community Development approach waarin beleidsgebieden verenigd worden zoals jeugd en sport, cultuur, onderwijs, volksgezondheid (preventieve zorg). Daarnaast schept deze benadering mogelijkheden om over te gaan tot subjectsubsidies in plaats van objectsubsidies.
19. LISP-3 en combineren met andere fondsen/programma's w.o. milieu (rukwinden)
20. Actieprogramma 2019 -- "Evaluatie en revisie BAZO en aanpassing Minimumloon
21. Technisch en beroepsonderwijs.
22. Nationaal Werkgelegenheidsbeleid.

IX.5. Prioriteiten 4^e Ontwikkelingspijler: Benutting en Bescherming van het Milieu

Ons land is voor circa 93 procent bedekt met tropisch regenwoud en is rijk aan natuurlijke hulpbronnen. Voor een goede balans tussen het ontwikkelen van de natuurlijke hulpbronnen en het behoud van het milieu, waarbij ook rekening wordt gehouden met mondiale milieuvraagstukken die ook invloed hebben op ons land, zoals de stijgende zeespiegel en de uitlaat van CO₂-gassen, wordt een effectief milieubeleid uitgestippeld.

Specifieke doelstellingen (outcomes) van benutting en bescherming van het milieu zijn:

- 11) De voorzieningen voor zeespiegelstijging zijn getroffen (detaillering van de dreiging en tijdslijn, consensusstrategie en langetermijninvesteringen):
- a) de uitdagingen als gevolg van klimaatverandering hebben de nodige aandacht en er worden maatregelen (getroffen) om eventuele gevolgen (zoals natuurrampen) op te vangen en te minimaliseren;
 - b) bedreigingen als gevolg van door menselijk handelen of door de natuur veroorzaakte rampen worden zoveel als mogelijk voorkomen (CO₂-uitstoot, kwik- en cyanidevervuiling, pesticiden, herbiciden en andere met de landbouw en veeteelt verbonden milieubedreigingen)
 - c) er wordt duurzaam gebruik gemaakt van de economische waarde van het bos op basis van de Milieuwet, de daaraan gerelateerde nationale milieustrategie en het OP 2017- 2021, alles conform Surinames nationale en internationale verplichtingen.

Het betreft hier de volgende concrete projecten met betrekking tot (zie bijlage 4a en 4b)

- 23. Adaptatie 'Zeespiegelstijging'
- 24. Minimalisering Kwikvervuiling
- 25. Vuilverwerking
- 26. Gebruik pesticiden in de landbouwsector

Bijlage 1: Concept Procedures in de Relatie met Ontwikkelingspartners

Stap		Doel	Product	Consensus met donor	
No	Omschrijving			Aard	Formalisering
1	Identificatie prioriteitsgebieden (op middellange en lange termijn tegen de achtergrond van het strategisch doel van de samenwerking) en voorleggen aan PCC en Planraad voor goedkeuring. Per ontwikkelingspartner wordt een cyclus van 3 tot 5 jaren afgesproken waarna evaluatie en bijstelling plaatsvindt	Strategisch: Gelijkschakeling van de prioriteiten in de samenwerking op basis van: a) de wederzijdse interesses b) (technische) specialisatie in hulpverlening (vs. behoefte) en urgentie	(Ontwikkelings)samenwerkingsovereenkomst, MoU of ander formeel instrument (bilateraal of multilateraal)	Wederzijdse bereidheid en capaciteit om politiek kapitaal, menselijke en andere hulpbronnen en netwerken te combineren om in vastgestelde beleidsgebieden ontwikkelingsuitkomsten (outcomes) na te streven en gedefinieerde resultaten (outputs) op te leveren. Gemeenschappelijke raming van de nodige fondsen en belofte om deze te mobiliseren	Formele ontwikkelingssamenwerkingsovereenkomst die als 'country strategy' de prioriteiten van de samenwerking vastlegt. Ondertekening door President/Regering met als voortraject: a. Vakministerie b. Ministerie van Financiën c. Ministerie van Buitenlandse Zaken indien van toepassing d. Plan Coördinatie Commissie e. Planbureau
2.	Sectorplannen	Communiceren van het Integraal beleid voor de ontwikkeling van de prioriteitsectoren naar uitkomsten en resultaten	Gezamenlijk actieprogramma sectorplan	Meerjarenvisie op hoe de sectorontwikkelingen te stimuleren	Brief of ander document met referentie aan de ontwikkelingssamenwerkingsovereenkomst. Getekend door vakminister na goedkeuring RvM op voorstel van: a. Vakministerie, b. Ministerie van Financiën, c. Ministerie van Buitenlandse Zaken indien van toepassing, d. PCC, e. Planbureau
3.	Projectvoorstel (initieel in het standaard format van de Surinaamse Overheid)	Communiceren van de uitwerking van een resultaat (output) 'in grote lijnen', dat de partners gezamenlijk willen/kunnen opleveren	Document (standaard format met maximum 3 tot 4 pagina's) met in grote lijnen: a) achtergrond (waaronder rechtvaardiging), b) doelen (outcomes, outputs en doelgroepen), c) kosten, d) tijdslijn	Partijen willen dit project samen uitvoeren met als kernelementen: a) doel, begroting, tijdslijn, b) reservering van fondsen voor financiering, c) verdere uitwerking tot projectplan eventueel door ter beschikking stelling van fondsen	Aanvraag Surinaamse zijde en na verklaring van 'no objection' van het met nationale planning belaste instituut, een brief of ander document van de ontwikkelingspartner waarin de officiële goedkeuring is vervat

Stap		Doel	Product	Consensus met donor	
No	Omschrijving			Aard	Formalisering
4	Indiening en goedkeuring van het Projectplan	Aan de ene kant de gedetailleerde uitwerking van de strategie, doelen, uitkomsten, resultaten, activiteiten deliverables en kosten en aan de andere kant de beoordeling van de haalbaarheid van het project	Document inhoudende verklaring van goedkeuring projectdocument door de ontwikkelingspartner.	Partijen stellen vast HOE zij dit project samen zullen uitvoeren. Er moet duidelijkheid zijn omtrent te hanteren format en beoordelingscriteria voor het projectplan (project appraisal)	Formele goedkeuring van het projectplan en de financieringsafspraken middels een brief of ander formeel document
5	Opzet van de projectorganisatie met duidelijke taakverdeling, verantwoordelijkheden en bevoegdheden	Succesvolle uitvoering van projectactiviteiten en oplevering van de deliverables volgens het projectplan om het beoogde resultaat te behalen	Ministeriële beschikking Instelling projectgroep en stuurgroep	De mechanismen en procedures die partijen overeenkomen om de kans op een goede uitvoering te maximaliseren	Operationalisering van de projectorganisatie zoals in de overeenkomst beschreven
6	Projectuitvoering	'Common sense' projectorganisatie die in staat is efficiënt en doelmatig de projectactiviteiten te managen en de gelden transparant te besteden uitgaande van Result-based-management (projectplan-deliverables) om het beoogde resultaat te behalen	Overeenkomen en duidelijkheid brengen in de regels voor management en besteding van projectgelden	Projectorganisatie en management, procuratiesysteem M&E-kader worden vastgelegd/overeen-gekomen	Ondertekening uitvoeringscontracten. Besteding van projectgelden en het toezicht daarop op basis van de overeengekomen procuratieregels
7	Monitoring en evaluatie	Verkrijgen van inzicht in: <ul style="list-style-type: none"> a) het verloop van de uitvoering b) de effectiviteit c) de bijsturing d) de beschikbaarstelling/controlerend fondsen 	Kwartaal- of halfjaarlijkse monitoringsrapporten: 'mid-term' en 'end-of-project' evaluatierapporten	a) Zijn de fondsen efficiënt en doelmatig besteed? b) Zijn de ontwikkelingsdoelen gehaald (gewenste impact)?	Methode/format zoals vastgelegd in de financierings- en of samenwerkings-overeenkomst
8	Oplevering projecten	Afronding van projecten	Protocol van overdracht en formele oplevering	Beëindiging van het project zoals gepland en in gemeen overleg	Formele verklaring van de partners omtrent behaalde resultaten

Bijlage 2: Staatsbesluit ‘Taakstelling departementen’

STAATSBESLUIT van 10 oktober 1991, houdende instelling en taakomschrijving van Departementen van Algemeen Bestuur (“Besluit Taakomschrijving Departementen 1991”) (S.B. 1991 no. 58), gelijk het luidt nade daarin aangebrachte wijzigingen bij S.B. 2002 no. 16, SB 2005. No. 94, SB 2009. No. 192, SB 2010. No. 124, SB 2010 No. 174, SB 2015 No. 41, SB 2016 No. 26, SB 2016 No. 111, SB 2017 No. 11, SB 2017 No. 22

ALGEMEEN

Artikel 1

1. Ingesteld worden de navolgende Departementen van Algemeen Bestuur:
 - a. Ministerie van Justitie en Politie;
 - b. Ministerie van Binnenlandse Zaken;
 - c. Ministerie van Regionale Ontwikkeling;
 - d. Ministerie van Defensie;
 - e. Ministerie van Buitenlandse Zaken;
 - f. Ministerie van Sport- en Jeugdzaken;⁴²
 - g. Ministerie van Financiën;
 - h. Ministerie van Handel, Industrie en Toerisme⁴³
 - i. Ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij;
 - j. Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen;
 - k. Ministerie van Arbeid ^{44, 45}
 - l. Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting;
 - m. Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur;⁴⁶
 - n. Ministerie van Volksgezondheid;
 - o. Ministerie van Openbare Werken, Transport en Communicatie⁴⁷
 - p. Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer^{48, 49}
2. De zorg voor elk departement wordt opgedragen aan een Minister. In bijzondere gevallen kan een Minister met de zorg van meer dan een departement worden belast.

Artikel 2

1. De taken van de ministeries kunnen worden ondergebracht in een of meer directoraten, die zoveel mogelijk bestuursorganisatorische eenheden vormen.
2. Ter vervulling van de aan elk departement toegewezen taken, kunnen bij beschikking van de betrokken minister, deze taken in – door de Raad van Ministers goed te keuren

⁴² Bij SB 2010, no. 124, het ministerie van Planning en Ontwikkelingssamenwerking bestaat niet meer. Het Ministerie van Sport- en Jeugdzaken wordt ingesteld.

⁴³ Bij SB 2017 no. 11 is de naam van het Ministerie van Handel en Industrie vervangen door het ministerie van “Handel, Industrie en Toerisme.

⁴⁴ Bij SB 2002 no. 16 is de naam van het Ministerie van Arbeid veranderd naar het Ministerie van Arbeid, Technologische Ontwikkeling en Milieu en zijn er taken geformuleerd voor Technologische Ontwikkeling en Milieu en nu heet het ministerie van Arbeid

⁴⁵ Bij SB 2015 no 41 is het Ministerie van ATM vervangen door ministerie van Arbeid

⁴⁶ Bij SB 2015 no. 41 is de naam van het Ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling veranderd in Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur.

⁴⁷ Bij SB 2017 no. 11 is de naam van het ministerie van Openbare Werken veranderd naar het ministerie van ‘Openbare Werken, Transport en Communicatie’.

⁴⁸ Bij SB 2005 no. 94, is in artikel 1 lid 1 na sub p een nieuw sub q opgenomen, het ministerie van ROGB.

⁴⁹ Bij SB 2005, no. 94 wordt voor het ministerie van ROGB bijzondere taken omschreven.

– hoofdafdelingen, diensten, afdelingen, instituten en rechtspersonen worden ondergebracht.

Artikel 3

Met inachtneming van de ter zake geldende wettelijke regelingen zijn de ministers bevoegd tot:

- a. benoeming, schorsing en ontslag van personeel;
- b. toekenning van subsidies, bijdragen, toelagen, vergoedingen, schadeloosstellingen, weddeverhogingen (waaronder het onthouden daarvan begrepen wordt geacht) en gratificaties;
- c. het zelfstandig beslissen in andere aangelegenheden.

De in lid 1 bedoelde bevoegdheden van de ministers omvatten beslissingen, voor zover deze op het aan hun zorg toevertrouwde departement betrekking hebben en niet uitdrukkelijk aan de Raad van Ministers of de President zijn voorbehouden.

De Ministers kunnen, behoudens goedkeuring door de Raad van Ministers, de in lid 1 bedoelde bevoegdheden voor bepaalde, door hen aan te wijzen onderwerpen aan tot hun departement behorende ambtenaren met een leidinggevende functie, overdragen.

Artikel 4

Indien bij de in artikel 3 lid 1 bedoelde aangelegenheden het algemeen regeringsbeleid geacht kan worden betrokken te zijn, wordt ingevolge het ter zake bepaalde in het Reglement van Orde voor de Raad van Ministers, gehandeld.

2. Bij de beleidsvoorbereiding en beleidsuitvoering wordt, voor zover het taken betreft die raakvlakken met elkaar vertonen, door de betrokken ministers interdepartementaal overleg gevoerd.

Artikel 5

1. Voor alle in artikel 1 genoemde Departementen van Algemeen Bestuur wordt de navolgende algemene omschrijving der taak vastgesteld:
 - a. de uitvoering van al hetgeen krachtens medeondertekening onder de verantwoordelijkheid van de betrokken ministers valt;
 - b. de uitvoering van al hetgeen bij of krachtens wettelijke regelingen aan het betrokken departement bijzonderlijk is opgedragen of geacht moet worden daartoe te behoren;
 - c. de voorbereiding der wetgeving betreffende aangelegenheden van het betrokken departement, in nauwe samenwerking met het Ministerie van Justitie en Politie;
 - d. de verzorging van specifieke opleidingen en trainingsprogramma's ten behoeve van diensten van het betrokken departement, voor zover niet vallende onder het Ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling.
2. Elk departement heeft mede tot taak het nauwgezet en diligent uitvoeren van onder meer het vastgestelde regeringsbeleid en het vastgestelde ontwikkelingsplan, voor zover op dat departement betrekking hebbend.

TAAKOMSCHRIJVING

Artikel 6^{50, 51, 52}

1. Voor het MINISTERIE VAN JUSTITIE EN POLITIE worden de bijzondere taken als volgt omschreven:

De zorg voor:

- a. de handhaving van de fundamentele mensenrechten en vrijheden;
 - b. de voorbereiding, tot stand bringing en herziening van regelingen betreffende constitutionele aangelegenheden;
 - c. de wetgeving en het verlenen van juridische adviezen ten behoeve van de staat;
 - d. de rechtelijke organisatie en de personele aangelegenheden van de Rechterlijke Macht;
 - e. de vertegenwoordiging van de Staat Suriname in rechte;
 - f. de invoering van, de vervolging tot en de tenuitvoerlegging van straffen;
 - g. het beleid ten aanzien van de delinquenten, waaronder begrepen de resocialisering;
 - h. het beleid ten aanzien van de toelating, vestiging, uitzetting en uitlevering van vreemdelingen, alsmede nationaliteitsaangelegenheden betreffende het voorbereiden van wetsproducten ter verlening van naturalisatie en de afhandeling van optieverklaringen voor het verkrijgen of het doen van afstand van de Surinaamse nationaliteit⁵⁷
 - i. de sociale rechtshulp;
 - j. de justitiële kindbescherming, waaronder begrepen de voogdijvoorzieningen;
 - k. de inwendige veiligheid van de Staat en de handhaving van de openbare orde en rust, het voorkomen van inbreuken daarop en de bescherming van personen en goederen;
 - l. de opsporing van strafbare feiten en het toezicht op de naleving van wettelijke voorschriften, op welke overtreding straf is gesteld;
 - m. de brandbeveiliging en de brandbestrijding;
 - n. het toezicht op de bewaking van staatseigendommen.
2. Dit ministerie is tevens belast met de zorg voor alle direct of indirect met de in het voorgaande lid genoemde aangelegenheden in verband staande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen.

Artikel 7^{53, 54, 55, 56, 57}

1. Voor het MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN worden de bijzondere taken als volgt omschreven:

⁵⁰ Bij SB 2017 no 22, is sub k luidende; het beleid ten aanzien van de industriële en intellectuele eigendommen weggehaald bij het ministerie van Justitie en Politie en is overgegaan naar het ministerie van Handel, Industrie en Toerisme.

⁵¹ Bij SB 2015 no. 41, is sub h gewijzigd.

⁵² Bij SB 2017 no. 22, is het beleid ten aanzien van de industriële en intellectuele eigendommen weggenomen bij het Ministerie van Justitie en Politie en gebracht naar het Ministerie van Handel, Industrie en Toerisme.

⁵³ Bij SB 2015, no. 41 wordt aan sub l, de nationale ontwikkelingsplanning, alsmede voor de integratie van de sectorale en regionale plannen en programma's in het nationaal plan toegevoegd en lid m het statistiekwezen, en n, de punten a t/m l toegevoegd

⁵⁴ Bij SB 2005 no. 94, zijn sub l, sub m en sub n opgenomen.

⁵⁵ Bij SB 2016 no. 26 wordt sub m geschrapt (het opzetten en in stand houden van de nodige structuren en organisaties, teneinde inhoud te geven aan de beleidsdoelstellingen van een optimaal woon- en leefmilieu).

⁵⁶ Bij SB 2015 no 41 luid sub f als volgt: nationaliteitsaangelegenheden, betreffende het vaststellen van de Surinaamse nationaliteit, de afgifte van nationaliteits- en legitimatiebewijzen en paspoorten

⁵⁷ Bij SB 2016 no. 26 wordt sub m, het statistiekwezen geschrapt.

De zorg voor:

- a. het administratiefrechtelijk verkeer binnen de Overheid;
- b. het functioneren – in personeel en materieel opzicht – van het Kabinet van de President en het Kabinet van de Vice-President, Voorzitter van de Raad van Ministers, en de Hoge Colleges van Staat;
- c. de aangelegenheden betreffende volksraadplegingen en de verkiezingen van leden voor de volks vertegenwoordigende lichamen;
- d. het overheidsperoneelsbeleid en de functionering van het overheidsapparaat;
- e. de burgerlijke stand en de bevolkingsboekhouding in geheel Suriname;
- f. nationaliteitsaangelegenheden, betreffende het vaststellen van de Surinaamse nationaliteit, de afgifte van nationaliteits- en legitimatiebewijzen en paspoorten.
- g. de uitgifte van het Staatsblad en het Advertentieblad van de Republiek Suriname;
- h. de archivalia, het een en ander in overleg met het Ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling;
- i. de eredienst;
- j. de optimale participatie van de vrouw in het ontwikkelingsproces in Suriname;
- k. een evenwichtig emancipatorisch vrouwenbeleid, met inachtneming van specifieke Surinaamse karakteristieken.
- l. de nationale ontwikkelingsplanning, alsmede voor de integratie van de sectorale en regionale plannen en programma's in het national plan.

n. de zorg voor:

- a. het coördineren van de voorbereiding van het milieubeleid en het monitoren van de uitvoering hiervan, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries en relevante organisaties en instituten binnen de private sector;
- b. het bevorderen van de totstandbrenging van een nationale milieuwetgeving; het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende andere ministeries, organisaties en instituten;
- c. het ontwikkelen van samenwerkingsmechanismen en netwerken (partnership) teneinde de nationale en internationale milieutaken op efficiënte en effectieve wijze te kunnen uitvoeren;
- d. het identificeren, voorbereiden en implementeren van scholings-, trainings- en voorlichtingsprogramma's ter versterking van milieu-instituten en organisaties; het bevorderen van de implementatie van verdragen betreffende het milieu welke door de Surinaamse overheid zijn ondertekend en geratificeerd, het een en ander na eventuele aanpassing aan de lokale problematiek;
- f. het in samenwerking met andere ministeries organisaties en instituten controleren van bedrijven en andere ondernemersw met betrekking tot het gebruik van milieuvriendelijke materialen en technologieen en met betrekking tot de naleving van de wettelijke milieu voorschriften;
- g. het adequaat betrekken van de totale gemeenschap om milieu verontreiniging doelmatig en doelgericht tegen te gaan;
- h. het stimuleren van het gebruik van milieuvriendelijke technologieen;
- i. het bevorderen en onderhouden van contacten met relevante nationale en internationale milieuorganisaties;
- m. het Instituut Mensenrechten

2. Dit ministerie is tevens belast met de zorg voor alle direct of indirect met de in het voorgaande lid genoemde aangelegenheden in verband staande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen.

Artikel 8^{58, 59}

1. Voor het MINISTERIE VAN REGIONALE ONTWIKKELING worden de bijzondere taken als volgt omschreven:

De zorg voor:

- a. het regionaal bestuur;
 - b. de betrekkingen tussen de regionale en de centrale overheid;
 - c. een geïntegreerd overheidshandelen, gericht op regionale ontwikkeling en verbetering van het woon- en leefklimaat van de bewoners in de districten en de wederopbouw van het binnenland;
 - d. een samenhangend beleid, gericht op de samenwerking tussen de districten, ter behartiging van gemeenschappelijke belangen;
 - e. het ontwikkelen van administratieve procedures voor de verdere beleidsontwikkeling ten aanzien van inspraakbevordering in de besluitvorming op het niveau van ressorten en districten;
 - f. het onderhouden van de relaties van de centrale overheid met dignitarissen en de bewoners van het binnenland;
 - g. het toezicht op het beheer van de staatslogeergebouwen
 - h. de vuilophaal- en reinigingsdiensten in geheel Suriname, met uitzondering van het district Paramaribo;
 - i. alle secundaire en tertiaire civieltechnische voorzieningen in geheel Suriname, met uitzondering van het district Paramaribo;
 - j. de markten in geheel Suriname.
 - k. het ondersteunen van de agrarische ontwikkeling in het binnenland.
2. Dit ministerie is tevens belast met de zorg voor alle direct of indirect met de in het voorgaande lid genoemde aangelegenheden in verband staande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen.

Artikel 9

1. Voor het MINISTERIE VAN DEFENSIE worden de bijzondere taken als volgt omschreven:

De zorg voor:

- a. de verdediging van de soevereiniteit en zelfstandigheid van de staat;
- b. de uitwendige veiligheid van het grondgebied van de staat;
- c. de krijgsmacht;
- d. het op aanvraag, conform de wettelijke regelingen, verlenen van bijstand aan de politie, ingeval zulks ter handhaving van de inwendige veiligheid of de openbare orde noodzakelijk is;
- e. het op aanvraag, conform de wettelijke regelingen, verlenen van hulp ter voorkoming van rampen en ongevallen en de bestrijding van gevolgen daarvan;
- f. het op aanvraag, conform de wettelijke regelingen, verlenen van hulp en bijstand bij productieve en dienstverlenende activiteiten van de overheid;
- g. het toezicht op en de bescherming van alle activiteiten in de territoriale wateren, de economische zone en het continentaal plateau, met inachtneming van het internationaal recht.

⁵⁸ Bij SB 2016 no. 111 wordt na sub j een nieuw sub k omschreven; het ondersteunen van de agrarische ontwikkeling in het binnenland.

⁵⁹ Bij SB 2015 no. 41, zijn de oorspronkelijke taken van het Ministerie van Regionale Ontwikkeling vastgelegd.

2. Dit ministerie is tevens belast met de zorg voor alle direct of indirect met de in het voorgaande lid genoemde aangelegenheden in verband staande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen.

Artikel 10⁶⁰

1. Voor het MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN worden de bijzondere taken als volgt omschreven:

De zorg voor:

- a. het onderhouden van betrekkingen met het buitenland in het algemeen, alsmede de coördinatie van de contacten van de overige ministeries met het buitenland;
 - b. de diplomatieke en consulaire aangelegenheden;
 - c. het onderhouden van de betrekkingen met overheidslichamen, colleges, functionarissen en instellingen in het buitenland.
 - d. het verzamelen van inlichtingen omtrent het buitenland en de doorgeleiding daarvan naar de daarvoor in aanmerking komende instanties;
 - e. de coördinatie inzake de voorlichting aan het buitenland;
 - f. de uitgifte en inname van reisdocumenten buiten Suriname, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries;
 - g. de aangelegenheden betreffende het personenverkeer en de buitenlandse migratie (waaronder remigratie), het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries.
 - h. de coördinatie van de internationale ontwikkelingssamenwerking, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in samenwerking komende ministeries;
2. Dit ministerie is tevens belast met de zorg voor alle direct of indirect met de in het voorgaande lid genoemde aangelegenheden in verband staande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen.

Artikel 11⁶¹

1. Voor het MINISTERIE VAN SPORT- EN JEUGDZAKEN worden de bijzondere taken als volgt omschreven:

De zorg voor:

- a. een gecoördineerd en planmatig sport- en jeugdbeleid;
- b. de ontwikkeling, de bevordering en de begeleiding van de sport in de ruimste zin;
- c. de bevordering van de ontwikkeling en begeleiding van de jeugd buiten schoolverband voor zover deze zorg niet uitdrukkelijk aan enig ander Ministerie is opgedragen;
- d. de bevordering van de totstandkoming, de instandhouding en de inrichting van o.m. accommodaties nodig voor de uitvoering van het sport- en jeugdbeleid;
- e. het beleid ten aanzien van het opleiden van leidinggevend kader voor de sport en het jeugdwerk;
- f. de regeling van subsidies ter bevordering van de sport en het jeugdwerk;
- g. de educatie en de voorlichting op het gebied van lichamelijke vorming en de sport voor zover het betreft taken die niet reeds aan enig ander Ministerie zijn opgedragen;
- h. de bevordering van internationale samenwerking met daarvoor in samenwerking komende landen en organisaties ten behoeve van de ontwikkeling van de ontwikkeling van de sport en de jeugd;

⁶⁰ Bij SB 2010 no 124 wordt na sub g een nieuw sub h opgenomen.

⁶¹ Bij SB 2010 no. 124 is voor het ministerie van Sport- en Jeugdzaken bijzondere taken omschreven.

- i. het aangaan van duurzame samenwerkingsverbanden met organisaties, die werkzaam zijn op het gebied van de sport- en het jeugdwerk.
2. Dit ministerie is tevens belast met de zorg voor alle direct of indirect met de in het voorgaande lid genoemde aangelegenheden in verband staande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen.

Artikel 12^{62, 63, 64}

1. Voor het MINISTERIE VAN FINANCIEN worden de bijzondere taken als volgt omschreven:

De zorg voor:

- a. het algemeen financiële en monetaire beleid en het verzekeringswezen, alsmede de zorg voor de circulatie van munten en muntbiljetten;
- b. het beheer van fondsen die voor de uitvoering van ontwikkelingsprojecten ter beschikking zijn gesteld;
- c. de bevordering van de financiering van ontwikkelingsplannen, projecten en programma's,
- d. aangelegenheden van deviezen-politieke aard, het een en ander in samenwerking met het Ministerie van Handel en Industrie;
- e. het aangaan van leningen, de uitgifte van schatkistbiljetten en promessen, alsmede de uitgifte van staatsgaranties;
- f. het algemeen beheer van alle staatsgelden en het toezicht op de richtige besteding daarvan;
- g. de aangelegenheden betreffende de staatsbegroting en het algemene begrotingsbeleid;
- h. rekening en verantwoording van staatsgelden;
- i. de investering of herinvestering van staatsgelden;
- j. de financiële belangen van de staat bij financiële en andere instellingen, waarin de staat een financieel belang heeft, dan wel de vertegenwoordiging van de staat in alle gevallen waarin deze deelneemt in het aandelenkapitaal van financiële instellingen;
- k. de nationale loterijen;
- l. de inrichting en controle op de financiële administratie van de staat;
- m. het toezicht op de staatsbanken, alsmede het volkskredietwezen en de pandhuizen;
- n. de heffing en inning van zegelrecht en andere wettelijk geheven rechten;
- o. het postwezen;
- p. het toezicht op de naleving van het deviezenregiem inzake vergunningen voor invoer, uitvoer en doorvoer van goederen en/of diensten;
- q. het algemeen fiscaal beleid;
- r. de heffing en inning van directe en indirecte belastingen en andere rechten;
- s. de vaststelling der invoerrechten en accijnzen;
- t. de belasting-accountantsdienst
- u. het investeringsbeleid, het een en ander in samenwerking met daarvoor in aanmerking komende ministeries.
- w. de studie en analyse van macro-economische grootbeden, als grondslag voor de opstelling van nationale, regionale en sectorale plannen voor de lange-, middellange- en korte termijn;

⁶² Bij SB 2015. No 41 worden sub v en sub x geschrapt onder verlettering van sub w, sub y en sub z .

⁶³ Bij SB 2010 no. 124 komt sub c als volgt te luiden: de bevordering van de financiering van ontwikkelingsplannen, projecten en programma's en worden na sub u een nieuw sub v, sub w, sub x, sub y en sub z opgenomen.

⁶⁴ Bij SB 2016 no. 26 wordt na sub x een nieuw sub y opgenomen, y. het statistiekwezen.

- x. de planfinanciering
 - y. de technische samenwerking en overige voorzieningen met betrekking tot de planuitvoering.
 - z. het statistiekwezen
2. Dit ministerie is tevens belast met de zorg voor alle direct of indirect met de in het voorgaande lid genoemde aangelegenheden in verband staande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen.

Artikel 13^{65, 66, 67}

1. Voor het MINISTERIE VAN HANDEL, INDUSTRIE EN TOERISME worden de bijzondere taken als volgt omschreven:

De zorg voor:

- a. de bevordering van de binnen- en buitenlandse handel waaronder het import- en exportbeleid, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries;
 - b. de aangelegenheden van handelspolitieke aard en het verlenen van invoer-, uitvoer- en deviezenvergunningen, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries;
 - c. het beleid inzake beheersing van de kosten van levensonderhoud en het toezicht op handels-, industriële- en dienstverlenende activiteiten;
 - d. het beleid ten aanzien van de industriële en intellectuele eigendommen ter bevordering van economische groei en ondernemerschap.
 - e. de vaststelling en beheersing van en de controle op prijzen, alsmede op de kwaliteitsnormen, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries;
 - f. het industriebeleid en de bevordering van de industriële sector, met nadruk op de exportgerichtheid van deze sector;
 - g. het ondernemerschapsbeleid en het innovatiebeleid in de ruimste zin des woords, een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries.
 - h. het ijkwezen en de waarborg van het gehalte van al dan niet bewerkt goud en zilver;
 - i. het beleid ten aanzien van en de bevordering van ambachtelijke industrieën.
 - j. het toerisme.
 - k. monitoren en bevorderen van het concurrentievermogen, een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries
2. Dit ministerie is tevens belast met de zorg voor alle direct of indirect met de in het voorgaande lid genoemde aangelegenheden in verband staande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen.

⁶⁵ Bij SB 2017 no. 11 is de naam van het ministerie van Handel en Industrie veranderd naar: het ministerie van Handel, Industrie en Toerisme;

⁶⁶ Bij SB 2017 no. 11 wordt na sub g een nieuw "sub h" opgenomen, luidende als volgt: het toerisme.

⁶⁷ Bij SB 2017 no. 22 wordt nieuw sub d ingevoegd, luidende als volgt; het beleid ten aanzien van de industriële eigendommen ter bevordering van economische groei en ondernemerschap en luidt sub g als volgt; het ondernemerschapsbeleid en het innovatiebeleid in de ruimste zin des woords, een en ander in aanmerking komende ministeries en wordt na sub j een nieuw sub k opgenomen luidende als volgt; monitoren en bevorderen van het concurrentievermogen, een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries (het beleid ten aanzien van de industriële en intellectuele eigendommen is weggehaald bij het ministerie van Justitie en Politie).

Artikel 14^{68, 69}

1. Voor het MINISTERIE VAN LANDBOUW, VEETEELT EN VISSERIJ worden de bijzondere taken als volgt omschreven:

De zorg voor:

- a. het beleid ten aanzien van de landbouw, de veeteelt, de visserij en de bijenteelt;
- b. het toezicht op het juist gebruik van de ten behoeve van de agrarische sector uitgegeven gronden en de wateren;
- c. onderzoek en voorlichting in de onder a genoemde sectoren;
- d. de vaststelling van de behoefte aan en de distributie van goederen en diensten, in de onder a genoemde sectoren;
- e. aangelegenheden betreffende de voortbrenging, opslag, verwerking en afzet van produkten voortgebracht in de onder a genoemde sectoren, waar nodig in interdepartementaal verband;
- f. de preventie en de bestrijding van dier- en plantenziekten en plagen;
- g. de vaststelling van kwaliteitsnormen voor en de uitoefening van kwaliteitscontrole op produkten van de onder a genoemde sectoren;
- h. het investerings- en kredietbeleid van de onder a genoemde sectoren, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries;
- i. het bevorderen, coördineren, reguleren en controleren van cooperaties en andere organisaties in de onder a genoemde sectoren, waar nodig in interdepartementaal verband;
- j. de controle op de naleving van de wetgeving betreffende de onder a genoemde sectoren, waar nodig in interdepartementaal verband;
- k. aquacultuur en de agro-industrie;
- l. de bevordering van de productie in de onder a genoemde sectoren ten behoeve van de voedselvoorziening en de export;
- m. een doelmatig beheer van de nationale visserijvermogens en de rationele exploitatie van visrijdommen, alsmede het doen uitoefenen van controle op de naleving van wettelijke regelingen ter bescherming van de visrijdommen.

2. Dit ministerie is tevens belast met de zorg voor alle direct of indirect met de in het voorgaande lid genoemde aangelegenheden in verband staande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen.

Artikel 15⁷⁰

1. Voor het MINISTERIE VAN NATUURLIJKE HULPBRONNEN worden de bijzondere taken als volgt omschreven:

De zorg voor:

- a. een nationaal beleid met betrekking tot de energie en de natuurlijke hulpbronnen, het bosbeleid uitgezonderd;
- b. de inventarisatie, exploratie, optimale exploitatie en het beheer van: delfstoffen, de

⁶⁸ Bij nSB 2010 no. 124 wordt na sub m een nieuw sub n opgenomen: het ondersteunen van de agrarische ontwikkeling in het binnenland.

⁶⁹ Bij SB 2016 no. 111 wordt sub n geschrapt en is gegaan naar het ministerie van Regionale ontwikkeling.

⁷⁰ Bij SB 2005 no. 94 wordt voor het ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen bijzondere taken omschreven, sub a t/m sub f.

- c. het waterbeheer, waar nodig in interdepartementaal verband;
 - d. de drinkwatervoorziening
 - e. de energievoorziening
 - f. de controle op de naleving van de regels en voorschriften met betrekking tot het waterbeheer, de delfstoffen, de opwekking, het transport en de distributie van energie
2. Dit ministerie is tevens belast met de zorg voor alle direct of indirect met de in het voorgaande lid genoemde aangelegenheden in verband staande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen.

Artikel 16^{71, 72}

1. Voor het MINISTERIE VAN ARBEID worden de bijzondere taken als volgt omschreven:

Met betrekking tot ARBEID de zorg voor:

- a. het beleid ten aanzien van de verhouding tussen werkgevers en werknemers en het toezicht op de naleving van wettelijke bepalingen terzake;
 - b. het toezicht op de naleving van wettelijke regelingen inzake de arbeidsbescherming c.q. de arbeidsinspectie;
 - c. het toezicht op wettelijke bepalingen inzake arbeidsbemiddeling;
 - d. het arbeidsmarktbeleid en de bevordering van de werkgelegenheid, het één en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries;
 - e. het beleid met betrekking tot het coöperatiewezen, waar nodig in interdepartementaal verband;
 - f. de registratie van de beroepsbevolking en de zorg voor het werkvergunningenbeleid, het één en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries;
 - g. de her-, om- en bijscholing van de beroepsbevolking, het één en ander in samenwerking met het Ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling;
 - h. de regeling van en het toezicht op de naleving van wettelijke bepalingen inzake arbeidsgeschillen;
 - i. het onderhouden van contacten met en het toezicht op de naleving van wettelijke bepalingen inzake werknemers- en werkgeversorganisaties en het bevorderen van goede arbeidsverhoudingen;
 - j. het loonbeleid als deelbeleid van het loon-, winst- en prijsbeleid.
2. Dit ministerie is tevens belast met de zorg voor alle direct of indirect met de in het voorgaande lid genoemde aangelegenheden in verband staande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen.

Artikel 17

1. Voor het MINISTERIE VAN SOCIALE ZAKEN EN VOLKSHUISVESTING worden de bijzondere taken als volgt omschreven:

⁷¹ Bij SB 2002 no. 16, is de naam van het ministerie geworden ministerie van Arbeid, Technologische Ontwikkeling en Milieu en zijn er taken geformuleerd voor Technologische Ontwikkeling en Milieu, thans heet het ministerie van Arbeid

⁷² Bij SB 2015 no. 41 wordt het Ministerie van ATM vervangen door het Ministerie van Arbeid en worden de bijzondere taken mbt Technologische Ontwikkeling en mbt Milieu geschrapt.

De zorg voor:

- a. het algemeen welzijn, in het bijzonder de sociale en maatschappelijke zorg voor bejaarden, lichamelijk en geestelijk gehandicapten en de jeugd, waaronder de zorg voor de onder toezicht van de Staat gestelde jeugdigen;
 - b. het algemeen maatschappelijk werk;
 - c. het toezicht op weeshuizen, internaten en soortgelijke maatschappelijke instellingen;
 - d. het algemeen maatschappelijk opbouwwerk waaronder het bevorderen van indirecte acties gericht op de verbetering van het woon- en leefklimaat;
 - e. het sociaal verzekeringswezen, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries, alsmede de sociale voorzieningen en de sociale zekerheid;
 - f. de bevordering van de huisvesting;
 - g. de bevordering van het kredietwezen ten behoeve van de sociale woningbouw, het een en ander in samenwerking met het Ministerie van Financiën;
 - h. het beheer en de toewijzing van volkswoningen.
2. Dit ministerie is tevens belast met de zorg voor alle direct of indirect met de in het voorgaande lid genoemde aangelegenheden in verband staande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen.

Artikel 18⁷³

1. Voor het MINISTERIE VAN ONDERWIJS, WETENSCHAP EN CULTUUR worden de bijzondere taken als volgt omschreven:

De zorg voor:

- a. de aangelegenheden betreffende alle vormen van onderwijs en opvoeding en van alle opleidingen;
 - b. de beoefening van wetenschappen en technologie en voor de bevordering daarvan;
 - c. het openbaar onderwijs en het toezicht op het bijzonder onderwijs en op instituten van onderwijskundige aard;
 - d. de regeling van subsidies aan lichamen, die op basis van erkenning van de Overheid onderwijs verzorgen;
 - e. studiefaciliteiten waaronder het toekennen van studiebeurzen;
 - f. het bibliotheekwezen;
 - g. de bevordering, beoefening en de ontwikkeling van kunst en cultuur;
 - h. het museumwezen, de archeologie en de monumenten;
 - i. het mediabeleid;
2. Dit ministerie is tevens belast met de zorg voor alle direct of indirect met de in het voorgaande lid genoemde aangelegenheden in verband staande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen.

Artikel 19⁷⁴

1. Voor het MINISTERIE VAN VOLKSGEZONDHEID worden de bijzondere taken als

⁷³ Bij SB 2010 no. 124 worden sub j en k geschrapt: j. het sport- en jeugdbeleid; k. de bevordering van samenwerkingsverbanden met organisaties, die werkzaam zijn op het gebied van sport- en jeugdwerk.

⁷⁴ Bij SB 2005 no. 94, wordt sub k als volgt gelezen, het toezicht op de naleving van de wettelijke regelingen die betrekking hebben op een optimaal uitwendig woon en leefmilieu, sub l geschrapt, onder verlettering van sub n tot sub l.

volgt omschreven:

De zorg voor:

- a. de volksgezondheid in de ruimste zin en het toezicht op de behartiging van de volksgezondheid in het bijzonder, met inbegrip van de gezondheidsvoorlichting en –opvoeding;
 - b. het waarborgen van de kwaliteit, beschikbaarheid en bereikbaarheid van de gezondheidszorg over het gehele land;
 - c. de personele en materiële voorzieningen in de gezondheidszorg, met inbegrip van medicamenten en andere geneeskundige benodigdheden;
 - d. het beheer van en de controle op inrichtingen ter verpleging en/of ter behandeling van zieken, apotheken en magazijnen van geneesmiddelen en de geneeskundige- en farmaceutische benodigdheden;
 - e. het geneeskundig onderzoek van personen in Staatsdienst;
 - f. het weren van besmetting door de sloop- en luchtvaart;
 - g. het toezicht op de uitoefening van de geneeskunde en de artseneerbereidkunst;
 - h. de keuring van voedingsmiddelen en –waren en het toezicht op de bereiding en verkoop daarvan;
 - i. de gezondheid van bevolkingsgroepen en individuen, die deze zorg behoeven en anders niet zouden krijgen;
 - j. de registratie van geneesmiddelen;
 - k. het toezicht op de naleving van de wettelijke regelingen die betrekking hebben op een optimaal uitwendig woon- en leefmilieu
 - l. de milieuhygiëne, de controle op en de begeleiding van de vernietiging van farmaceutisch, klinisch en industrieel afval, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende instanties.
2. Dit ministerie is tevens belast met de zorg voor alle direct of indirect met de in het voorgaande lid genoemde aangelegenheden in verband staande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen.

Artikel 20^{75, 76, 77}

1. Voor het MINISTERIE VAN OPENBARE WERKEN, TRANSPORT EN COMMUNICATIE worden de bijzondere taken als volgt omschreven:

De zorg voor:

- a. het beleid, de planning en de ontwikkeling van algemene structurele bouwkundige, civieltechnische en andere infrastructurele voorzieningen ten algemene nutte;
- b. de huisvesting van staatsorganen en overheidsdiensten en het onderhoud daarvan;
- c. de voorbereiding, uitvoering en het onderhoud van alle civieltechnische werken, met uitzondering van de secundaire en tertiaire in de districten en in het binnenland;
- d. de voorbereiding, de uitvoering en het onderhoud van bouwkundige werken ten behoeve van de staat, voor zover deze niet bijzonderlijk aan een ander ministerie is voorbehouden;
- e. de bouw van volkswoningen;
- f. de waterbeheersing en de ontwatering;
- g. de stadsplanning en de stadsontwikkeling, het een en ander in samenwerking met de

⁷⁵ Bij SB 2010 no. 124 worden na sub m een nieuw sub n, sub o en sub p opgenomen.

⁷⁶ Bij Sb 2017 no. 11 is de naam van het ministerie vervangen door “Openbare Werken, transport en Communicatie” en is

⁷⁷ Bij SB 2017 no. 11 wordt na sub p een nieuw sub q, sub r, sub s en sub t opgenomen.

- daarvoor in aanmerking komende ministeries;
 - h. het treffen van voorzieningen ten behoeve van de waterloopkunde en de meteorologie;
 - i. het verrichten van onderzoek ten behoeve van de bouwnijverheid en het toezicht op de naleving van de bouwvoorschriften;
 - j. de technische voorzieningen ten behoeve van het verkeer te land en voor het openbaar vervoer, alsmede het toezicht daarop;
 - k. het onderhoud van staatsvoertuigen;
 - l. de vuilophaal- en verwerking in het district Paramaribo;
 - m. het onderhoud en de exploitatie van zwaar materieel van de staat.
 - n. de instandhouding van gezonde en evenwichtige verhoudingen tussen de mens en de omringende natuur en het verwezenlijken en beschermen van een duurzaam, optimaal woon- en leefmilieu;
 - o. het opzetten en het in standhouden van de nodige structuren en organisaties, teneinde inhoud te geven aan de beleidsdoelstellingen van een optimaal woon- en leefmilieu;
 - p. de aanleg en het onderhouden van parken, plantsoenen en groenvoorzieningen, alsmede het onderhouden van overheidsterreinen
 - q. het transportwezen, waaronder het water-, het lucht- en wegtransport, als mede het openbaar vervoer en het toezicht daarop;
 - r. de faciliteiten ten behoeve van het water- en het luchtvervoer, in het bijzonder met betrekking tot een veilige en efficiënte afhandeling van personen en goederen, het loodswezen, alsmede het beheer van alle havens;
 - s. de afgifte van lucht- en zeebrieven;
 - t. de telecommunicatie;
2. Dit ministerie is tevens belast met de zorg voor alle direct of indirect met de in het voorgaande lid genoemde aangelegenheden in verband staande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen.

Artikel 21^{78, 79}

Voor het MINISTERIE VAN RUIMTELIJKE ORDENING, GROND- EN BOSBEHEER worden de bijzondere taken als volgt omschreven:

De zorg voor:

- a. een deugdelijke ruimtelijke ordening, het een en ander in samenspraak met o.a. het Ministerie van Regionale Ontwikkeling, het Ministerie van Openbare Werken, Transport en Communicatie en het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen
- b. de topografie, de cartografie, de geodesie, het bodemonderzoek en de bodemkartering;
- c. de bodembestemming, waar nodig in interdepartementaal verband;
- d. een richtige gronduitgifte, het een en ander in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries, waar nodig in interdepartementaal verband;
- e. het kadaster en de openbare registers ten hypotheekkantore;
- f. de controle op het rechtmatigheid en doelmatig gebruik van toegewezen gronden, waar nodig in interdepartementaal verband;
- g. de controle op de naleving van regels en voorschriften met betrekking tot de geodesie;
- h. de inventarisatie, exploratie, optimale exploitatie en het beheer van de hulpbron bos, de flora en fauna;
- i. een verantwoord natuurbeheer en natuurbescherming;

⁷⁸ Bij SB 2005 no. 94, is het ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer ingesteld.

⁷⁹ Bij SB 2005 no. 94 wordt voor het ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer bijzondere taken omschreven.

j. controle op de naleving van regels en voorschriften met betrekking tot de productie van hout en houtproducten, de flora en fauna.

2. Dit ministerie is tevens belast met de zorg voor alle direct of indirect met de in het voorgaande lid genoemde aangelegenheden in verband staande onderwerpen, voor zover niet bijzonderlijk aan een ander ministerie opgedragen.

SLOTBEPALING

Artikel 22

1. Dit Staatsbesluit kan als “Besluit Taakomschrijving Departementen 2018 worden aangehaald.
2. Het treedt in werking met ingang van de dag volgende op die van zijn afkondiging in het Staatsblad van de Republiek Suriname.
3. Bij de inwerkingtreding van dit Staatsbesluit vervalt het Staatsbesluit van 30 juni 1998, houdende instelling en taakomschrijving van de Departementen van Algemeen Bestuur (S.B. 1988 no. 39).

Bijlage 3.a: Ontwikkelingsuitkomsten per Gedetailleerde Financieringsbron (conceptuele versie)

		OVERHEIDSINVESTERINGEN								PARTICULIERE INVESTERINGEN	
		Bilaterale partners		Multilaterale organisaties			Particuliere banken		Lokale Overheid	Private Ondernemingen	
		1e graad *	2e graad	Ontwikkelingsfondsen	Regionaal	Internationaal	Lokaal	Internationaal	Overheidsbegroting	LPI	FDI
Aard van de geldstroom		Brazilië, China, Indonesië, India, Nederland	Canada, Frankrijk	Milieu, SDG, SIDS fondsen UN-Systeem, OAS)	CDB, IDB, ---/(UNASUR)	EU, IMF, IsDB, Wereld Bank,					
1.0	Schenken										
1.1	Met beleidsvoorwaarden										
1.2	Zonder beleidsvoorwaarden										
2.0	Leningen										
2.1	Concessionele le										
2.2	Credit-lines										
2.3	Commerciële Leningen										
2.4	State-to-state met derde partij										
3.0	Aid for Trade										
4.0	Technische Assistentie/samenwerking										
5.0	Particuliere Investering										

Bron: OP 2017-2021, Tabel XI.2.2.1

Bijlage 3.b: Beschikbare externe middelen naar financieringsbron

Ontwikkelingspartner	2017-2021	2017		2018		2019
	Beschikbaar	Reserveringen	Bestedingen	Reserveringen	Bestedingen	Reserveringen
	USD	USD	USD	USD	USD	USD
<u>Bilaterale</u>						
Brazilië						
Technische Bijstand						
Schenken w.o.						
- <i>Studiebeurzen</i>						
Concessionele leningen w.o.						
- <i>Credit-lines</i>						
- <i>Overige</i>						
State-to-state met derde partij						
China						
Technische Bijstand						
Schenken						
- <i>Studiebeurzen</i>						
Concessionele leningen w.o.						
- <i>Credit-lines</i>						
- <i>State-to-state met derde partij</i>						
- <i>Overige</i>						
India						
Technische Bijstand						
Schenken						
- <i>Studiebeurzen</i>						
Concessionele leningen w.o.						
- <i>Credit-lines</i>						
- <i>State-to-state met derde partij</i>						
- <i>Overige</i>						
State-to-state met derde partij						
Japan						
Technische Bijstand						
Schenken						
- <i>Studiebeurzen</i>						
Concessionele leningen w.o.						
- <i>Credit-lines</i>						
- <i>State-to-state met derde partij</i>						
- <i>Overige</i>						
State-to-state met derde partij						

Ontwikkelingspartner	2017-2021	2017		2018		2019
	Beschikbaar	Reserveringen	Bestedingen	Reserveringen	Bestedingen	Reserveringen
Canada						
Technische Bijstand						
Schenkeningen						
- <i>Studiebeurzen</i>						
Concessionele leningen w.o.						
- <i>Credit-lines</i>						
- <i>State-to-state met derde partij</i>						
- <i>Overige</i>						
State-to-state met derde partij						
Frankrijk						
Technische Bijstand						
Schenkeningen						
- <i>Studiebeurzen</i>						
Concessionele leningen w.o.						
- <i>Credit-lines</i>						
- <i>State-to-state met derde partij</i>						
- <i>Overige</i>						
Marokko						
Technische Bijstand						
Schenkeningen						
- <i>Studiebeurzen</i>						
Concessionele leningen w.o.						
- <i>Credit-lines</i>						
- <i>State-to-state met derde partij</i>						
- <i>Overige</i>						
Nederland						
Technische Bijstand						
Schenkeningen						
- <i>Studiebeurzen</i>						
Concessionele leningen w.o.						
- <i>Credit-lines</i>						
- <i>State-to-state met derde partij</i>						
- <i>Overige</i>						
<u>Multilaterale</u>						
UN-system						
Schenkeningen						
- <i>Studiebeurzen</i>						
OAS						
Schenkeningen						
- <i>Studiebeurzen</i>						
Technische Bijstand						
CDB						
Technische Bijstand						
Schenkeningen						
- <i>Studiebeurzen</i>						
Concessionele leningen						

Ontwikkelpartner	2017-2021	2017		2018		2019
	Beschikbaar	Reserveringen	Bestedingen	Reserveringen	Bestedingen	Reserveringen
IADB						
Schenkeningen						
Concessionele leningen						
EU						
Technische Bijstand						
Schenkeningen						
- <i>Studiebeurzen</i>						
Concessionele leningen						
Commerciële leningen						
IMF						
Technische Bijstand						
Schenkeningen						
Concessionele leningen						
Commerciële leningen						
IsDB						
Schenkeningen						
- <i>Studiebeurzen</i>						
Concessionele leningen						
Commerciële leningen						
Wereldbank						
Technische Bijstand						
Schenkeningen						
Concessionele leningen						
Commerciële leningen						
<u>Particuliere Banken</u>						
Concessionele leningen						
Commerciële leningen						
Totaal						

Bron: Ministerie van Buitenlandse Zaken, Ministerie van Financiën

Bijlage 4.a: Overheidsinvesteringsprogramma

Pijler	Outcome	Item	Bron	Min_Coor	PrNo	TLV	Looptijd		BgrtTot (in SRD)	Bgrt2019 (in SRD)	Bgrt2020 (in SRD)	Bgrt2021 (in SRD)
							Start	Eind				
	TOTAAL								630.582.600	255.668.600	238.360.000	243.388.000
1	Een (nationaal) ontwikkelingsinstituut, dat beleidsmatig aangestuurd wordt door de President, ondersteund door de Vice-President, is een center of excellence, waarin de plan-technische capaciteit is gelokaliseerd en de ontwikkelingsinformatie wordt gecentraliseerd om de beleids- en planactiviteiten van organen voor de ministeriele, de sectorale en regionale planning efficiënt en professioneel te ondersteunen.	Een planunit binnen het ministerie opgestart (Verbeterde planning en versterking van het kwaliteit van gezondheidskader)	Match	VG	0	SPS	2019	2021	304.000	304.000		
1	Er is een transparant fiscaal en monetair beleid dat middels optimale beleidscoördinatie en uitgaande van een prudent en anticyclisch fiscaal en monetair beleid de geldhoeveelheid beheerst en de deviezenreserve adequaat beheert	De Douane Wet 2019, de wet Vermogensbelasting 2019, de Wet Inkomstenbelasting 2019 en Loonbelasting Wet 2019 en de Wet op Kansspelen 2020, zijn afgekondigd	Match	Fin	2	Fin	2019	2020	2.250.000	1.000.000	1.250.000	
1	Suriname heeft een gezond en weerbaar financieel systeem dat adequaat inspeelt op externe en interne schokken en een transparant monetair beleid dat de opbouw en verantwoord management garandeert van zowel de lange termijn reserves voor de ontwikkeling als de korte termijn deviezenreserve nodig voor de lopende betalingsbalansoperaties	Realisatie van de geplande ICT systemen, certificering van geselecteerde staf en aangepaste wetgeving en regelgeving hebben het Management van de Overheidsfinanciën (Public Finance Management) versterkt	Match	Fin	3	Fin	2019	2020	5.000.000	3.000.000	2.000.000	
1	Suriname participeert in regionale en internationale markten en de desbetreffende organisaties uitgaande van haar handelspolitieke doelen die geformaliseerd, geoperationaliseerd, vastgelegd en uitgewerkt zijn naar concrete actieprogramma's en deelbeleidsgebieden.	Er is een publiek-privaat partnerschap om werkelijk toegang te verkrijgen tot regionale markten en markten voor de inputs van de exportgerichte sectoren in de Suri-naamse economie	OP	HIT	0	HIT	2019	2021	4.600.000	2.500.000	1.100.000	1.000.000

Pijler	Outcome	Item	Bron	Min_Coor	PrNo	TLV	Looptijd		BgrtTot (in SRD)	Bgrt2019 (in SRD)	Bgrt2020 (in SRD)	Bgrt2021 (in SRD)
							Start	Eind				
1	Suriname participeert in regionale en internationale markten en de desbetreffende organisaties uitgaande van haar handelspolitieke doelen die geformaliseerd, geoperationaliseerd, vastgelegd en uitgewerkt zijn naar concrete actieprogramma's en deelbeleidsgebieden.	Toetreding nieuwe regionale integratie (handels)verdragen en verzekeren van werkelijke toegang tot de CARICOM-markt van Surinaamse producten in partnerschappen van de Overheid (clusters van Ministeries) met het bedrijfsleven	OP	HIT	0	HIT	2019	2021	800.000	350.000	350.000	100.000
1	In de uitvoering van haar handelsstrategie verbetert en vergroot Suriname middels strategische samenwerkingsverbanden de fysieke en niet-fysieke infrastructuur voor internationale handel en wordt ons land steeds meer één van de centrale locaties voor het internationaal handelsverkeer in het Guyanaschild.	De ontwikkelingssamenwerkingsovereenkomsten met bevriende landen en internationale en regionale organisaties die gepland zijn voor 2019 zijn getekend	BuZa	BuZa	2	BuZa	2019	2019	700.000	700.000		
1	Een 'Single Electronic Window' voor facilitering van de handel leidt tot verkorte en transparantere procedures bij verscheping en verhogen de efficiëntie en vergroten de toegang tot logistieke faciliteiten.	Door de oplevering van de ICT netwerken, gecertificeerd personeel overige (geplande) voorzieningen vereist voor een Electronic Single Window (ESW) is deze faciliteit voor (internationale) Handel operationeel	Match	HIT	2	HIT	2019	2019	5.320.000	5.320.000		3.632.000
1	Hervorming en versterking van instituten, organisaties en ondernemingen die belast zijn met regulerende, controlerende of voorwaardschepende functies in lokale markten zijn efficiënter en beter afgestemd op nationale, sociale en economische doelen.	Suriname heeft een operationeel rapportage mechanisme voor de <i>Sustainable Development Goals</i> (SDG's) indicatoren die Suriname gekozen heeft. BUZA	Match	Buza	2	SPS	2018	2019	1.500.000	1.200.000		
1	Economische wet- en regelgeving zijn gemoderniseerd en faciliteren het ondernemers-, investerings- en handelsklimaat.	De vereiste capaciteit is beschikbaar en de wetgeving die voorzieningen treft voor transparante Publiek-Private Partnerschappen	OP	HIT	0	HIT	2019	2021	300.000	200.000	50.000	50.000
1	Concurrentie in op Surinaamse markten, zoals ervaren door consumenten en ondernemingen, is merkbaar toegenomen mede als gevolg van het beleids- en actieprogramma, uitgevoerd door de instituten belast met de uitvoering van de mededingingswetgeving.	Small business and Informal sector survey (bedrijven survey)	OP	SPS	0	SPS	2019	2020	532.000	-	-	-

Pijler	Outcome	Item	Bron	Min_Coor	PrNo	TLV	Looptijd		BgrtTot (in SRD)	Bgrt2019 (in SRD)	Bgrt2020 (in SRD)	Bgrt2021 (in SRD)
							Start	Eind				
1	Een pakket van maatregelen wordt geïdentificeerd en uitgevoerd, waardoor oneigenlijke handelsvoordelen van importeren versus produceren voor de lokale inputmarkt wordt gecompenseerd.	Een actieprogramma van de lokale ondernemers en de overheid identificeert doelgerichte publiek-privaat-partnerschappen die intensievere en uitgebreide verbindingen tussen de 'lokale economie' en op de exportgerichte economische activiteiten versterken en faciliteren en de spin-off van in het bijzonder de minerale sector versterken	OP	HIT	0	HIT	2019	2019	350.000	350.000		
1		INVESTSUR is volledig operationeel (Sleutelinstututen voor het faciliteren van de investeringen in de private sector zijn operationeel i/d 1e helft 2019).	OP	Fin	0	FIN	2019	2019	645.000		645.000	
1		De NOB heeft een hervormd programma en relatie met regionaal een andere ontwikkelingsbanken (Sleutelinstututen voor het faciliteren van de investeringen in de private sector zijn operationeel i/d 1e helft 2019).	OP	Fin	0	FIN	2019	2019				
1	In de kennissector zijn gespecialiseerde 'centers of excellence' operationeel.	Het ABS (Informatie en statistische systemen) is versterkt uitgaande van de Nationale Strategie en Actieplan voor Statistieken en is een Center of Excellence	OP	Fin	0	FIN	2019	2019	645.000		645.000	
1		Het Standaarden Bureau (Certificering van productieprocessen en producten) is versterkt uitgaande van een Strategisch en Actieplan en functioneert als een Center of Excellence	OP	HIT	0	HIT	2019	2021	11.868.000	3.956.000	3.956.000	3.956.000
1	In de kennissector zijn gespecialiseerde 'centers of excellence' operationeel.	Het delfstoffeninstituut (DIS) is operationeel op basis van de Delfstoffen Wet 2019	Match	NH	5	NH	2019	2019	5.462.000	5.462.000		

Pijler	Outcome	Item	Bron	Min_Coor	PrNo	TLV	Looptijd		BgrtTot (in SRD)	Bgrt2019 (in SRD)	Bgrt2020 (in SRD)	Bgrt2021 (in SRD)
							Start	Eind				
1		De Anton de Kom Universiteit van Suriname is versterkt	OP	OW&C	0	OW&C						
1	In de kennissector zijn gespecialiseerde 'centers of excellence' operationeel.	Een Nationaal Instituut voor Bos en Milieu (Research and Development voor de bosbouw	OP	RGB	0	RGB	2019	2020	4.500.000	3.000.000	1.500.000	
1	De overheidstaken en -organisatie zijn beter en meer samenhangend gedefinieerd, uitgaande van het Public Sector Reform programma dat onderdeel is van Suriname's Vision 2035, en de overheidsorganisatie is gemoderniseerd en beter instaat projectmatig en resultaatgericht te werken door integratie van technieken voor "resultaatgericht management" en monitoring en evaluatie	De voor 2019 geplande resultaten voor de voor de voorbereiding van de Algemene, Vrije en geheime verkiezingen zijn opgeleverd	BiZa	BiZa	1	BiZa	2017	2020	12.809.000	1.500.000	50.000.000	75.000.000
1		Personeelwet 2019 en een Ethische Code voor overheidspersoneel	OP	BiZa	0	BiZa	2019	2019	170.800	170.800		
1	De overheidstaken en -organisatie zijn beter en meer samenhangend gedefinieerd, uitgaande van het Public Sector Reformprogramma dat onderdeel is van Surinames Vision 2035, en de overheidsorganisatie is gemoderniseerd en beter in staat projectmatig en resultaatgericht te werken door integratie van technieken voor 'resultaatgericht management' en monitoring en evaluatie.	Wet/Staatsbesluit 2019 verdere regeling van de uitvoerende macht (Pres/VP/RvM en identificatie politieke functie in het Politiek-bestuurlijk Apparaat)	OP	BiZa	0	BiZa	2019	2019	200.000	200.000		
1		Staatsbesluit (Personeelwet 2019) omtrent bijzondere beloningsregeling, ethische code en mechanismen (transparantie) zeer hooggekwalificeerd kader bij de overheid: schaarse, diaspora en buitenlandse bijzondere deskundigheid	OP	BiZa	0	BiZa	2019	2019	100.000	100.000		

Pijler	Outcome	Item	Bron	Min_Coor	PrNo	TLV	Looptijd		BgrtTot (in SRD)	Bgrt2019 (in SRD)	Bgrt2020 (in SRD)	Bgrt2021 (in SRD)
							Start	Eind				
1		Management Regelgeving: 50 top beleidsfunctionarissen zijn opgeleid in 'beleidsontwikkeling waaronder probleemidentificatie/analyse'	OP	BiZa	0	BiZa	2019	2019	450.000	450.000		
1	De overheidstaken en -organisatie zijn beter en meer samenhangend gedefinieerd, uitgaande van het Public Sector Reform programma dat onderdeel is van Suriname's Vision 2035, en de overheidsorganisatie is gemoderniseerd en beter instaat projectmatig en resultaatgericht te werken door integratie van technieken voor "resultaatgericht management" en monitoring en evaluatie	Institutionele versterking van de diverse onderdirectoraten (RGB)		RGB	2	RGB	2017	2021	1.000.000	250.000	250.000	250.000
1	De overheidstaken en -organisatie zijn beter en meer samenhangend gedefinieerd, uitgaande van het Public Sector Reformprogramma dat onderdeel is van Surinames Vision 2035, en de overheidsorganisatie is gemoderniseerd en beter in staat projectmatig en resultaatgericht te werken door integratie van technieken voor 'resultaatgericht management' en monitoring en evaluatie.	Suriname Visie 2035	OP	SPS	0	SPS	2019	2021	-	300.000	1.000.000	600.000
1	Het e-government programma integreert ICT in de overheidsorganisatie, standaardiseert procedures en uitkomsten, verhoogt de efficiëntie van de overheidsorganisatie en vergroot de toegang van de burger tot kwalitatief verbeterde dienstverlening door de Overheid, zonder de privacy van de burger in gevaar te brengen.	Er is consensus over het rapportevaluatie Centraal Bureau voor Burgerzaken en de voorgestelde hervormingen en de plannen voor uitvoering en de kosten daarvan zijn formeel goedgekeurd	BiZa	BiZa	2	BiZa	2019	2019	266.000	266.000		
1		Er is een project advisory Commission die de uitvoering van het project Hervorming CBB overziet	BiZa	BiZa	3	BiZa	2020	2021	160.000	80.000	80.000	
1	Er is een op wettelijke regelingen gestoeld Surinaams Planapparaat, dat de elementen, processen en procedures regelt.	De Sociaal Economische Raad zijn operationeel en dragen bij dan de totstandkoming van planning en beleid en zijn actief betrokken in het bijzonder bij vraagstukken van sociaal-	OP	SPS	0	SPS	2019	2021	5.841.000	1.947.000	1.947.000	1.947.000

Pijler	Outcome	Item	Bron	Min_Coor	PrNo	TLV	Looptijd		BgrtTot (in SRD)	Bgrt2019 (in SRD)	Bgrt2020 (in SRD)	Bgrt2021 (in SRD)
							Start	Eind				
		maatschappelijk verantwoordelijk gedrag (corporate social responsibility) en regulatie										
1	Een (nationaal) ontwikkelingsinstituut, dat beleidsmatig aangestuurd wordt door de President, ondersteund door de Vice-President, is een center of excellence, waarin de plan-technische capaciteit is gelokaliseerd en de ontwikkelingsinformatie wordt gecentraliseerd om de beleids- en planactiviteiten van organen voor de ministeriele, de sectorale en regionale planning efficiënt en professioneel te ondersteunen.	Een planunit binnen het ministerie opgestart (Verbeterde planning en versterking van de kwaliteit van gezondheidskader)	Match	VG	0	SPS	2019	2021	304.000	304.000		
1	Een (nationaal) ontwikkelingsinstituut, dat beleidsmatig aangestuurd wordt door de President, ondersteund door de Vice-President, is een center of excellence, waarin de plan-technische capaciteit is gelokaliseerd en de ontwikkelingsinformatie wordt gecentraliseerd om de beleids- en planactiviteiten van organen voor de ministeriele, de sectorale en regionale planning efficiënt en professioneel te ondersteunen.	Een planunit binnen het ministerie opgestart	Match	NH	1	SPS	2019	2021	100.000	100.000		
1	Een (nationaal) ontwikkelingsinstituut, dat beleidsmatig aangestuurd wordt door de President, ondersteund door de Vice-President, is een center of excellence, waarin de plan-technische capaciteit is gelokaliseerd en de ontwikkelingsinformatie wordt gecentraliseerd om de beleids- en planactiviteiten van organen voor de ministeriele, de sectorale en regionale planning efficiënt en professioneel te ondersteunen.	Hervormd Nationaal Plan Instituut operationeel conform Planwet 2018: De verdere en versnelde uitvoering van de hervorming en versterking van het Nationaal Planapparaat waarbij coördinatie en decentralisatie de kwaliteit van het beleid verbeteren en uitvoering effectiever en efficiënter plaatsvindt.	OP	SPS	0	SPS	2019	2019	600.000	600.000		
1	Een speciale, autonoom instituut dat in de nieuwe Planwet nader wordt geregeld, is binnen het Surinaams planapparaat belast met de monitoring en evaluatie van de planuitvoering.	Nationaal Monitorings- en Evaluatie Instituut volledig operationeel (projectplan 201 en SB)	OP	SPS	0	SPS	2019	2021	11.500.000	5.000.000	4.000.000	2.500.000

Pijler	Outcome	Item	Bron	Min_Coor	PrNo	TLV	Looptijd		BgrtTot (in SRD)	Bgrt2019 (in SRD)	Bgrt2020 (in SRD)	Bgrt2021 (in SRD)
							Start	Eind				
1	Er is aangepaste wet- en regelgeving afgekondigd die administratieve en beheerssystemen formaliseert en opzet, efficiënt beheer en onderhoud van de irrigatie en drainage mogelijk maakt.	De ontwikkelingsimpact van leningen wordt geoptimaliseerd door a) deze financieringsvorm te koppelen aan de daarbij passende projecten en b) een zo goed mogelijke vaststellen en bewaking van schuldpositie.	OP	SPS	0	SPS	2019	2019	60.800	60.800		
1	Goede irrigatie en drainage is gegarandeerd door een combinatie van nationale en lokale financieringsbronnen die in afgebakende productie- of woongebieden worden ingesteld en in overleg met Regionale Organen beheerd worden	De aangepaste wet- en regelgeving, adequate bemensing en de ter beschikking stelling van geplande faciliteiten maken de waterbeheersing systemen operationeel in zes gespecificeerde agrarische gebieden.	Match	LVV	1	LVV	2019	2019	300.000	300.000		
1	Mede door intensieve participatie in IIRSA en door gebruik te maken van de transportpotentie van het land, worden de voordelen van economisch of scale benut en is het Suri-naams transportsysteem in toenemende mate een "hub" voor regionale en internationale handel in en transport van goederen (Frans-Guyana, Brazilië) evenals voor het personenverkeer.	Studie/advies brug over Suriname-rivier (bij Kaimangrasie) en weg aansluiting op Oost-West verbinding-weg.	OP	SPS	0	SPS	2019	2019	380.000	380.000	-	-
1	Betere infrastructurele faciliteiten, moderne apparatuur en voldoende gekwalificeerde deskundigheid verhogen de veiligheid en de capaciteit van de luchthavens om diensten te verlenen aan een groter aantal vliegbewegingen en -bestemmingen.	Luchtvaart mede tegen de achtergrond van het toerisme ... Prioriteitsstelling Min HIT, NH, RO --- Structuurplan	OP	OWT&C	0	OWT &C	2019	2021	10.000.000	5.000.000	2.500.000	2.500.000
1	Er is een structuur- en een wegenplan, uitgaande van het langetermijnvisie nationaal strategisch Ontwikkelings Plan (Visie 2035), waarin de planning is vervat voor een efficiënter personen- en vrachtvervoer in ons land, mede als onderdeel van de regionale ontwikkelings- en bevolkingsplanning.	Landtransport ... Prioriteitsstelling Min HIT, NH, RO --- Structuurplan	OP	OWT&C	0	OWT &C	2019	2021	3.000.000	2.000.000	500.000	500.000
1	Er is een adequaat controlesysteem operationeel dat op basis van aangepaste wet- en regelgeving met betrekking tot standaarden voor de verschillende wegencategorieën het toezicht en de controle op de aanleg en het onderhoud van secundaire en tertiaire wegen	Landelijk Bestratingsprogramma 1 OW&T	Match	OWT&C	1	OWT &C	2019	2021	67.083.000	20.963.000	23.060.000	23.060.000

Pijler	Outcome	Item	Bron	Min_Coor	PrNo	TLV	Looptijd		BgrtTot (in SRD)	Bgrt2019 (in SRD)	Bgrt2020 (in SRD)	Bgrt2021 (in SRD)
							Start	Eind				
	uitvoert (inclusief de bijbehorende bruggen en duikers).											
1	Er is een adequaat controlesysteem operationeel dat op basis van aangepaste wet- en regelgeving met betrekking tot standaarden voor de verschillende wegencategorieën het toezicht en de controle op de aanleg en het onderhoud van secundaire en tertiaire wegen uitvoert (inclusief de bijbehorende bruggen en duikers).	De voor geplande resultaten van het landelijk Onderhoudsplan 2019 voor infrastructuur zijn onder coördinatie van het Ministerie OWT&C, uitgevoerd.	OWT &C	OWT&C	2	OWT &C	2019	2021	24.000.000	9.500.000	9.500.000	5.000.000
1	De Energie Autoriteit Suriname ziet toe op de naleving van de nationale elektriciteitsstrategie en het elektriciteitssectorplan, waaronder de redelijkheid en billijkheid van de elektriciteitstarieven.	De Energie Sector Strategie en actieplan 2019-2029 is goedgekeurd	Match	NH	4	NH	2019	2019	7.066.000	1.771.000	2.302.000	2.993.000
1	De Energie Autoriteit Suriname ziet toe op de naleving van de nationale elektriciteitsstrategie en het elektriciteitssectorplan, waaronder de redelijkheid en billijkheid van de elektriciteitstarieven.	De resultaten (outputs) van de Energie Sector Strategie en actieplan 2019-2029 is voor 2019 zijn uitgevoerd	Match	NH	4	NH	2019	2019				
1	De in de nationale drinkwater strategie geïdentificeerde productiebronnen zijn ontwikkeld door de belanghebbenden in de drinkwatersector en dragen bij tot de continuïteit van de drinkwatervoorziening.	Verhoging van de duurzame productie (capaciteit) en distributie drinkwater in prioriteitsgebieden	Match	NH	3	NH	2019	2021	202.293.000	50.700.000	65.910.000	85.683.000
1	Als gevolg van overheids- en particuliere investeerders en in lijn met de nationale ICT-strategie is de fysieke infrastructuur voor de ICT-sector uitgebreid en is het assortiment van producten en diensten meer gediversifieerd en van hogere kwaliteit.	Upgrading IT Faciliteiten van het Planbureau	OP	SPS	0	SPS	2019	2021	150.000	70.000,00	25.000	25.000
2	De goudsector heeft een optimaal 'behoudspercentage'; er is transparantie, controle op bestaande en betere nieuwe contracten met multinationale goudondernemingen en de rest van de goudsector is geformaliseerd.	Project Capaciteitsontwikkeling om de contracten van de Staat met mijnbouwmaatschappijen effectief te controleren en deze ondernemers te faciliteren.	OP	NH	0	NH	2019	2021	7.600.000	1.600.000	3.000.000	3.000.000

Pijler	Outcome	Item	Bron	Min_Coor	PrNo	TLV	Looptijd		BgrtTot (in SRD)	Bgrt2019 (in SRD)	Bgrt2020 (in SRD)	Bgrt2021 (in SRD)
							Start	Eind				
2	De verdiensten uit de goudsector worden duurzaam beheerd door de centrale en lokale overheden die een prudent fiscaal beleid voeren, een verantwoorde investeringsstrategie uitvoeren en mede op basis van de aangepaste wettelijke regelingen sparen.	Mijnbouwwet 2019 en mijnontwikkelingsovereenkomst (NH)	Match	NH	2	NH	2019	2019	600.000	200.000	200.000	-
2	De verdiensten uit de goudsector worden duurzaam beheerd door de centrale en lokale overheden die een prudent fiscaal beleid voeren, een verantwoorde investeringsstrategie uitvoeren en mede op basis van de aangepaste wettelijke regelingen sparen.	Een haalbaarheidsstudie en operationeel plan voor de opzet van Staats- of gemengd Surinaams GOUD-bedrijf. Hiermee worden verschillende doelen uit het OP 201-2021 behaald waaronder: het vergroten van veilige investeringsopties voor Surinaams kapitaal (met nadruk op individuele spaarders en institutionele beleggers zoals pensioenfondsen), het versterken van het Surinaams Ondernemerschap, het vergroten van Surinames 'take in de mineralensector', het vergroten van exportinkomsten en de verbetering van de monetaire positie.	OP	NH	0	NH	2019	2021	19.000.000	7.600.000	7.600.000	3.800.000
2	De verhoogde (productie)capaciteit van dorpsgemeenschappen, competitieve kleine, middelgrote en grote bedrijven verhoogt de duurzame productie van rondhout, vermindert het aandeel van export van rondhout door toegenomen diversifiëring van de houtverwerking en een betere aanwending van resthout en afval en 'Non timber forest Products'.		RO	RO	3	RO	2019	2019		5.000.000	-	-
2	De Toerisme Wet is afgekondigd en de Toerisme Autoriteit coördineert de uitvoering van het strategisch ontwikkelingsplan voor "het Toerisme en de Creatieve Industrieën" wat de beleidsprioriteiten bevat die door de belanghebbenden geïdentificeerd zijn	Geplande activiteiten van de Toerisme awareness campagne voor 2019 zijn uitgevoerd	Match	HIT	1	HIT	2019	2020	600.000	300.000	300.000	
2	De Toerisme Wet is afgekondigd en de Toerisme Autoriteit coördineert de uitvoering van het strategisch ontwikkelingsplan voor "het Toerisme en de Creatieve Industrieën"	Toerisme Wet 2019 afgekondigd	Match	HIT	1	HIT	2019	2019	100.000	100.000		

Pijler	Outcome	Item	Bron	Min_Coor	PrNo	TLV	Looptijd		BgrtTot (in SRD)	Bgrt2019 (in SRD)	Bgrt2020 (in SRD)	Bgrt2021 (in SRD)
							Start	Eind				
	wat de beleidsprioriteiten bevat die door de belanghebbenden geïdentificeerd zijn											
2	Als onderdeel van een publiek-privaat partnerschap met de bedrijven in de toerismesector sluit Suriname met één of twee geïdentificeerde landen (toerismeconcentratie landen) directe vliegverbindingen ter ondersteuning van de ontwikkeling van het toerisme.	E-visa- en e-toeristenkaarten zijn ingesteld en vergemakkelijken het personenverkeer (toerisme)	Match	BuZa	1	BuZa	2019	2019	104.000	104.000		
2	Overheids- en particuliere investeringen en bestedingen vestigen duurzame commerciële bedrijven en dienstverlenende instituten ten behoeve van de agrarische sector en agro-industrie die uitblinken in onderzoek en toepassing van 'state of the art'-technologie en dienstverlening in het bijzonder in de zogenaamde agrarische prioriteitsproductieclusters (palmolie, kokos, cacao, groenten en fruit, vezelgewassen, padie, pluim- en rund-vee en zeevisserij).	Twee rijstvariëteiten met hogere productiviteit zijn ontwikkeld en worden gepromoot	Match	LVV	2	LVV	2019	2021	10.000.000	5.000.000	2.500.000	2.500.000
3	Het onderwijs en wetenschapsbeoefening zijn geïntegreerd en dragen beter bij aan de vorming van competente, gecertificeerde en internationaal competitieve burgers, en de in het onderwijs verworven sociale en technische vaardigheden, kennis, innovatie en creativiteit dragen beter bij aan hun persoonlijke en nationale vooruitgang. Het onderwijssysteem is beter geïntegreerd in de Surinaamse cultuur, sociale situatie en arbeidsmarkt en draagt daardoor efficiënter bij aan persoonlijke vooruitgang.	Vakscholing van werklozen inclusief 'on the job' trainingsprogramma's (w.o. jongeren)	Match	Arb	3	Arb	2019	2019	16.000.000	16.000.000		
	Toegenomen persoonlijke veiligheid, orde en rust verhogen de kwaliteit van het woon-, werk- en leefmilieu van de Surinaamse bevolking.	Arbeidsinspectie versterkt (geen resultaten/outputs gespecificeerd)	Arb	Arb	2	Arb	2019	2019	335.000	335.000		

Pijler	Outcome	Item	Bron	Min_Coor	PrNo	TLV	Looptijd		BgrtTot (in SRD)	Bgrt2019 (in SRD)	Bgrt2020 (in SRD)	Bgrt2021 (in SRD)	
							Start	Eind					
	Toename van de huisvestingsopties stelt de Surinaamse huishoudens beter in staat om aan hun huisvestingsbehoeften te voldoen, uitgaande van hun fysieke, sociale en culturele overwegingen, hun financiële draagkracht en de mogelijkheden van de Staat om ondersteuning te verlenen.	Het project huur- of koopwoningen voor geïdentificeerde doelgroepen is goedgekeurd voor financiering door de Overheid in partnerschap met andere investeerders	So-ZaVo	SoZaVo				2017	2020	26.725.000	3.200.000	1.400.000	3.800.000
	De Sociale Onderraad van de RvM leidt de aanname, uitvoering en monitoring van de strategie voor hervorming van de sociale bescherming tot een geïntegreerd sociaalbeschermingssysteem dat elke burger het bestaansminimum garandeert en een belangrijk instrument is voor armoedebestrijding.	SER keurt bestaansminimum 2019-2021 goed (hoeksteen van publiek en particulier sociaal beleid)	Match	SoZaVo	2	So-ZaVo	2019	2019	115.000	115.000			
	De Sociale Onderraad van de RvM leidt de aanname, uitvoering en monitoring van de strategie voor hervorming van de sociale bescherming tot een geïntegreerd sociaalbeschermingssysteem dat elke burger het bestaansminimum garandeert en een belangrijk instrument is voor armoedebestrijding.	Actieprogramma 201 -- "Evaluatie en revisie BAZO en aanpassing Minimumloon	OP	SoZaVo	0	So-ZaVo	2019	2020	5.000.000	3.500.000	1.500.000		
	De Sociale Onderraad van de RvM leidt de aanname, uitvoering en monitoring van de strategie voor hervorming van de sociale bescherming tot een geïntegreerd sociaalbeschermingssysteem dat elke burger het bestaansminimum garandeert en een belangrijk instrument is voor armoedebestrijding.	Het ontwerp en de uitvoering van een geïntegreerd armoedebestrijdingsprogramma, gericht op het bevorderen van de sociale vooruitgang van personen, die (nu) verkeren in een situatie van: a) 'ver-onder-het-bestaansminimum' leven, b) niet onder groep 'a' vallen, maar wel nog 'onder-het-bestaansminimum' leven en c) degenen die 'boven-het-bestaansminimum' leven, maar nog geacht worden een kwetsbare groep te zijn.	OP	SPS	0	SPS	2019	2021	300.000	150.000	75.000	75.000	
	Bestaande en nieuwe sociale programma's en efficiënte, gespecialiseerde uitvoerende instituten/organisaties verzekeren rechthebbenden toegang tot essentiële diensten, zijn complementair en budgettair en actuair duurzaam en transparant.	Het goed doordacht en nauwkeurig becijferd beleid voor koopkrachtverruiming, met nadruk op het fiscaal, monetair en (inkomens- en) loonbeleid wordt uitgevoerd (waaronder BESS, SURYA en analyse)	OP	SPS	0	SPS	2019	2021	300.000	150.000	75.000	75.000	

Pijler	Outcome	Item	Bron	Min_Coor	PrNo	TLV	Looptijd		BgrtTot (in SRD)	Bgrt2019 (in SRD)	Bgrt2020 (in SRD)	Bgrt2021 (in SRD)
							Start	Eind				
	Efficiënte, gespecialiseerde overheids- en particuliere instituten/organisaties voeren armoedebestrijdingsprogramma's uit, ontwikkeld voor doelgroepen uitgaande van de oorzaak van hun armoede en/of andere relevante persoons- of groepskenmerken.	Geïntegreerd of gecombineerd(e) huishoudonderzoek(en) naar inkomsten en uitgaven van (gezins-)huishoudens en werkgelegenheid n 2019.	OP	SPS	0	SPS	2019	2020	-	380.000	-	-
	Programma's voor sociale overdrachten in geld of natura zijn conditioneel en geïntegreerd met de ontwikkeling van zelfredzaamheid, kennis en vaardigheden, werkgelegenheid, zelfwaardering, gemeenschapsparticipatie en empowerment.	Het Nationaal project Conditionele Sociale Bijstand (Conditional Cash Transfer Program)	Match	SoZaVo	1	So-ZaVo	2019	2021	760.000	760.000		
	Een actief arbeidsmarktbeleid en de daarin aangegeven investeringen verhogen de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt door technisch en beroepsonderwijs en versterkt klein ondernemerschap, en overheidsinvesteringen in infrastructuur verhogen de banencreatie.	Job opening and labor turnover survey (bedrijvensurvey)	OP	SPS	0	SPS	2019	2019	380.000	380.000	-	-
	Innovatieve ondersteuningsprogramma's van NGO's en de Overheid verhogen de productie- en verdien capaciteit van de werkers die actief zijn 'buiten of in de marge van de arbeidsmarkt' en zo zichzelf en hun gezinnen in leven houden in het binnenland of in de rurale gebieden van de kuststrook.	Leefgemeenschappen in de districten Paramaribo, Wanica, Commewijne, Saramacca, Coronie, Nickerie en Para hebben de kennis en vaardigheden om in coöperatief verband goederen en diensten te produceren	Arb	Arb	1	Arb	2019	2019	267.000	267.000		
	Aangepaste programma's in het onderwijs, de integratie van ICT, de ontwikkelde curricula en testen, motiveren de onderwijs participanten, minimaliseren de kans dat leerlingen achterstanden oplopen en evalueren de leerprestaties.	(aantal) leerkrachten hebben differentiatie opleidingen gecompleteerd en hebben zodoende de kennis en vaardigheden opgedaan om gedifferentieerd les te geven	OW&C	OW&C	2	OW&C	2019	2019	190.000	190.000		
	Aangepaste programma's in het onderwijs, de integratie van ICT, de ontwikkelde curricula en testen, motiveren de onderwijs participanten, minimaliseren de kans dat leerlingen achterstanden oplopen en evalueren de leerprestaties.	Er is een programma voor Kind Stimulatie (Early Childhood Development- ECD) dat wordt ondersteund en formeel onderdeel is van het onderwijssysteem gericht op kinderen 3 tot 6 jaar.	OW&C	OW&C	3	OW&C	2019	2021	1000000	500.000	250.000	250.000

Pijler	Outcome	Item	Bron	Min_Coor	PrNo	TLV	Looptijd		BgrtTot (in SRD)	Bgrt2019 (in SRD)	Bgrt2020 (in SRD)	Bgrt2021 (in SRD)
							Start	Eind				
	Een efficiëntere onderwijsorganisatie, betere horizontale en verticale doorstroming, ICT voor afstandsonderwijs en andere maatregelen maken het onderwijs toegankelijker en stellen burgers in staat, zich hun hele leven lang te scholen.	Uitbreiding van het aantal beschikbare schoollokalen met ongeveer 140 lokalen vergroot de toegang tot onderwijs op GLO, VOJ en VOS niveau. Het scholenbouw programma voor 2019 is uitgevoerd: 1. Een basis- en een voj-school te Maretraite project te Taut lui faut 2. Een basisschool met ± 26 lokalen te Hanna's Lust 3. Landelijk zijn geïdentificeerde scholen uitgebreid met 30 lokalen door afbouw van lokalen of bouw van nieuwe	OW&C	OW&C	1	OW&C	2019	2021	45.000.000	20.000.000	15.000.000	10.000.000
	Een gedecentraliseerd, digitaal "real time" Nationaal Onderwijs Informatiesysteem verhoogt de efficiëntie van de onderwijsorganisatie (en het management), de participatie en leerprestaties en verschaft de statistische informatie, nodig voor op empirische informatie gebaseerd beleid.	Door de herziene doelen, methoden, procedures, output en ICT elementen (software en hardware) van het Onderwijs Informatie Systeem is het systeem efficiënter, gebruiksvriendelijker en wordt intensief gebruikt bij het plannen, managen en de monitoring en evaluatie van het Surinaams Onderwijs	OW&C	OW&C	4	OW&C	2019	2021	11.500.000	4.500.000	4.000.000	3.500.000
	De bewustwordingscampagnes, wetgeving en regulering bevorderen een gezondere leefstijl en woon-, werk- en leefmilieu van de bevolking.	Verbeterde planning en versterking van de kwaliteit van gezondheidszorgkader (Volksgezondheid)	VG	VG	3	VG	2017	2021	1.832.000	750.000	515.000	567.000
	Een breed gedragen cultuurbeleid en planning vergroot de toegang van burgers tot productie, scholings-, trainingsmogelijkheden evenals begeleiding voor culturele activiteiten en ontplooiingskansen op het gebied van kunst en beleving van vooral de eigen cultuur	De geplande activiteiten van het Nationaal Programma voor Participatie in kunst en cultuur zijn uitgevoerd	OW&C	OW&C	5	OW&C	2019	2021	300.000	200.000	75.000	25.000
	Meer en betere dienstverlening van de instituten garanderen de veiligheid en beschermen de burgers effectiever en verhogen burgerparticipatie	Een ICT-systeem van container (X-Ray) scans gekoppeld aan een nieuw ITC systeem van de douane, is operationeel op de voornaamste havens en maakt 100 procent controle op de inhoud mogelijk.	Match	Fin	1	Fin	2019	2020	49.000.000	30.000.000	19.000.000	

Pijler	Outcome	Item	Bron	Min_Coor	PrNo	TLV	Looptijd		BgrtTot (in SRD)	Bgrt2019 (in SRD)	Bgrt2020 (in SRD)	Bgrt2021 (in SRD)
							Start	Eind				
	Meer en betere dienstverlening van de instituten garanderen de veiligheid en beschermen de burgers effectiever en verhogen burgerparticipatie	De goedgekeurde politie surveillancaplannen die afgestemd op de problematiek van geïdentificeerde gebieden en waarin gespecificeerd zijn de benodigde menselijk en materiële middelen die nodig zijn om de gestelde targets voor verhoogde verkeersveiligheid te halen, zijn uitgevoerd	Match	JusPol	1	JusPol	2019	2021	4.450.000	2.550.000	900.000	1.000.000
	In samenwerking met de internationale gemeenschap is de weerbaarheid van Suriname in zake de grensoverschrijdende criminaliteit, het terrorisme en de niet-reguliere immigratie vergroot.	De goedgekeurde politie surveillancaplannen die afgestemd op de veiligheidsproblematiek van geïdentificeerde woonwijken en waarin gespecificeerd zijn de benodigde menselijk en materiële middelen die nodig zijn om de gestelde targets voor verhoogde veiligheid van burgers te halen, zijn uitgevoerd	Match	JusPol	2	JusPol	2019	2021	27.800.000	15.000.000	7.800.000	5.000.000
4	Belanghebbenden voeren gezamenlijk en met in achtneming van aangepaste wet- en regelgeving een langetermijnstrategie uit die de gevolgen van zeespiegelstijging, schadelijk menselijk handelen of meanderende rivieren, minimaliseert.	Adaptatie 'Zeespiegelstijging'	OP	CoorM	0	BiZa						
4	De kerninstituten doen toegepast onderzoek in samenwerking met de lokale gemeenschappen in uitgemijnde gebieden.	Minimalisering Kwikvervuiling	OP	CoorM	0	BiZa						
4	Producenten in de land- en bosbouw, regulerende en controlerende instituten evenals lokale gemeenschappen werken samen om milieuschade te minimaliseren door de milieu-standaarden en andere normen van verantwoordelijk omgaan met het milieu na te leven en te promoten.	Vuilverwerking Strategie en Actieplan	OP	OWT&C	0	OWT &C	2019	2019	150.000	150.000		

Pijler	Outcome	Item	Bron	Min_Coor	PrNo	TLV	Looptijd		BgrtTot (in SRD)	Bgrt2019 (in SRD)	Bgrt2020 (in SRD)	Bgrt2021 (in SRD)
							Start	Eind				
	Aanname van een strategisch plan voor de inrichting en verdere formalisering van het mandaat van lokaal bestuur is gebaseerd op een nationale consensus over hoe lokaal bestuur praktisch moet functioneren in de Surinaamse situatie, vooral in relatie met het centraal bestuur.	Het ontwerp van het standaard uniform voor bestuursambtenaren en traditionele gezagdragers is goedgekeurd	RO	RO	2	RO	2019	2019	-	-		
	Aanname van een strategisch plan voor de inrichting en verdere formalisering van het mandaat van lokaal bestuur is gebaseerd op een nationale consensus over hoe lokaal bestuur praktisch moet functioneren in de Surinaamse situatie, vooral in relatie met het centraal bestuur.	150 bestuursambtenaren en 500 traditionele gezagdragers zijn voorzien van ontwerp van het aangepast standaard uniform	RO	RO	2	RO	2019	2019	715.000	715.000		
	Er is een duurzaam mechanisme, waarmee de Regionale Organen en het Planbureau de bij wet vereiste en met de nationale planning geïntegreerde regionale en ruimtelijke plannen produceren voor het nationaal, districts- en ressortniveau evenals voor onderscheiden bijzondere beheersgebieden	Drie Regionale Ontwikkelingsplannen voor het binnenlandgebied worden ondersteund en zijn geformaliseerd	RO	RO	1	RO	2019	2019	-	1.368.000		
	Lokale economieën bereiken consensus over een lang termijn strategisch plan voor de inrichting van ruimtelijke indeling en bestemmingsplannen waaronder ook begrepen infrastructuur, een en ander met in achtname van de wettelijke regelingen	Nieuwe verkavelingen opstarten RGB ((aantal) --- hectare bouwgrond bestemd voor bewoning of bebouwing is bouwrijp)	RGB	RGB	1	RGB	2019	2021	7.600.000	5.000.000	1.600.000	1.000.000
	De productiecapaciteit van lokale competitieve micro-, kleine middelgrote en grote bedrijven in geïdentificeerde lokale economieën is beter geïntegreerd en duurzaam versterkt	Voor 2019 geplande activiteiten van het Ondernemersprogramma zijn in twee districten (anders dan Paramaribo en Wanica) uitgevoerd	Match	HIT	3	HIT	2019	2019	-	-		
	Jeugdprogramma's voor sport, cultuur en gemeenschapswerk stimuleren en faciliteren jongeren hun talenten, zelfrespect, persoonlijkheid en creativiteit te ontwikkelen.	Nationaal Strategisch Sportplan	Sport en Jeugd	Sport en Jeugd	3	Sport en Jeugd	2019	2019	250.000	250.000		

Bijlage 4.b: Indicatief Private Sector Investeringsprogramma

Pij- ler	Item	Bron	Min_ Coor	PrNo	TLV	BldsPrg zoals in OP 2017-2021 projectenlijst	Looptijd		BgrtTot (in USD)	Bgrt2019 (in USD)	Bgrt2020 (in USD)	Bgrt2021 (in USD)
							Start	Eind				
	Totaal								386.201.000	170.816.000	110.756.000	93.634.000
1	Industrieparken opgezet.	HIT	HIT	1	HIT	Paranam Industrial Park Infrastruc- ture Development	2019	2021	55.580.000	11.000.000	10.000.000	34.580.000
1	De Surinaamse EXIM-Bank is operatio- neel. (Sleutelinstututen voor het faciliteren van de investeringen in de private sector zijn operationeel in de 1e helft 2019)	OP	HIT	0	HIT	Forex Optimization and Import Ra- tionalization Mechanism (IsDB-Phase 11); Ter facilitering van de strategie voor maatregelen gericht op be- scherming van de koopkracht en inkomensverdeling zal de voort- gang van de uitvoering van het pro- ject Import van basisgoederen, ge- neesmiddelen landbouw inputs plaatsvinden.	2019	2021	1.000.000	500.000	250.000	250.000
1	Private en publieke investeringen in her- vorming van het Technisch en beroepsou- derwijs (lopend ISDB project)	OP	OW &C	0	OW&C	Reforming the Technical and Vo- cational Education and Training Project (TVET) IsDB project	2019	2021	1.200.000	750.000	250.000	200.000
1	Haalbaarheidsstudie (rapport) voor leef- baarheid van Albina" (HIT/OWT&C en BUZA)	HIT	HIT	0	HIT	Studie/advies/plan 'faciliteiten rond Albina en omgeving' als onderdeel van het sectorprogramma door- voerhandel (Frans-Guyana) en ge- relateerde infrastructuur	2019	2019	70.000	70.000		
1	Private of gemengde investeringen in Nic- kerie Haven	HIT	HIT	0	HIT	Enhancement of Port of Nickerie	2019	2020	40.000.000	30.000.000	10.000.000	
1	Haalbaarheidsstudie (rapport) voor bagge- ren Surinamerivier	OWT &C	OWT &C	0	OWT&C	Studie/advies/plan baggeren van de Suriname Rivier ... Bevaarbaar- heid van de Suriname Rivier ook onderdeel van onder meer het sec- torprogramma doorvoerhandel (Frans-Guyana) en gerelateerde in- frastructuur	2019	2019	70.000	70.000		
1	Private of gemengde investeringen in de elektriciteitsvoorziening	NH	NH	0	NH	Programma verbetering electrici- teitsvoorziening	2019	2021	116.650.000	54.000.000	27.650.000	35.000.000

1	Private of gemengde investeringen in hernieuwbare energieopwekkingsbronnen	NH	NH	0	NH	Ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen	2019	2020	25.510.000	900.000	24.610.000	
2	Private of gemengde investeringen in uitbreiding strategische oliereserves en -opslag	NH	NH	0	NH	Uitbreiding strategische oliereserves en -opslag	2019	2021	15.000.000	9.000.000	4.000.000	1.000.000
2	Private investeringen of gemengde in heractivering productiefaciliteiten van inactieve staatsbedrijven	LVV	LVV	0	LVV	Rehabilitatie en herstructurering Alliance: Diversifiëring, rehabilitatie en herstructurering van Alliance, Verdere ontwikkeling citrusproductie en -verwerking voor hoge kwaliteitsproducten lokale en regionale markt	2019	2021	5.000.000	500.000	2.000.000	2.500.000
2	Private of gemengde investeringen in nieuwe agrarische en agro-industriële activiteiten	LVV	LVV	0	LVV	Opzet netwerk van melkcollectorstations	2019	2019	600.000	600.000		
2	Private of gemengde investeringen in nieuwe agrarische en agro-industriële activiteiten	LVV	LVV	0	LVV	Uitbreiding bananen met 1000 ha (FAI)	2019	2021	9.750.000	3.250.000	3.250.000	3.250.000
2	Haalbaarheidsstudie (rapport) voor een productiebedrijf voor de ananasteelt	LVV	LVV	0	LVV	Studie voor grootschalige/ semi mechanische ananasteelt	2019	2019	30.000	30.000		
2	Private of gemengde investeringen in nieuwe agrarische en agro-industriële activiteiten	LVV	LVV	0	LVV	Agriculture Packing House Suriname (Public Private Partnership)	2019	2020	9.880.000	7.000.000	2.880.000	
2	Private of gemengde investeringen in nieuwe agrarische en agro-industriële activiteiten	LVV	LVV	0	LVV	Ontwikkeling van de cacao productie (projectduur 6 jaren)	2019	2022	45.000.000	20.000.000	8.000.000	7.000.000
2	Private investering Uitbreiding en modernisering van de steriele lijn Melkcentrale	LVV	LVV	0	LVV	Uitbreiding en modernisering van de steriele lijn Melkcentrale	2019	2021	12.000.000	5.000.000	5.000.000	2.000.000
2	Private of gemengde investeringen in nieuwe agrarische en agro-industriële activiteiten	LVV	LVV	0	LVV	Promoting Sustainable Agriculture by using vermiculture in vegetable production in Suriname	2019	2020	72.000	50.000	27.000	
2	Private of gemengde investeringen voor de productie van podosirie (Acai)	RO	RO	4	RO	Aanleg infrastructuur tbv Agrarisch sector in het binnenland	2019	2021	869.000	276.000	289.000	304.000
2	Haalbaarheidsstudie (rapport) voor een productiebedrijf voor de productie van veevoer met hoge lokale componenten	LVV	LVV	0	LVV	Versterking Agrarische gezondheid en Voedselveiligheid alsmede agrarische innovatie middels overdracht van kennis en know how	2020	2021	60.000	60.000		
2	Haalbaarheidsstudie (rapport) voor een productiebedrijf voor de productie van veevoer met hoge lokale componenten	LVV	LVV	1	LVV	Studie voor aquacultuur	2019	2019	30.000	30.000		

2	Haalbaarheidsstudie (rapport) voor een productiebedrijf voor de pluimveeteeltsector	LVV	LVV	0	LVV	Studie voor de grootschalige pluimveeteelt	2019	2019	80.000	80.000		
3	Private of gemengde investeringen in renovatie ANS	OWT &C	OWT &C	0	OWT&C	Renovatie ANS	2019	2019	1.000.000	1.000.000		
3	Private of gemengde investeringen in opzet internationaal atletiekbaan	Sport &Jeugd	Sport en Jeugd	0	Sport & Jeugd	Opzet internationaal atletiekbaan	2019	2019	1.600.000	1.600.000		
3	LISP-3 en combineren met andere fondsen/programma's w.o. milieu (rukwinden)	OP	So-ZaVo	0	SoZaVo	Low income Shelter Program	2019	2021	30.000.000	15.000.000	10.000.000	5.000.000
4	Private en publieke investeringen in (vuil en) Afvalverwerking	OP	OWT &C	0	OWT&C	Investeringen in verwerking van afval	2019	2021	15.000.000	10.000.000	2.500.000	2.500.000
5	Sportaccommodaties in het district Para. Het betreft in deze renovatie van speeltuinen in de navolgende gebieden. Para Zuid/Matta, Witsanti, Vierkinderen en La Prosperite.	Sport & Jeugd	Sport & Jeugd	1	Sport & Jeugd	Jeugd- en Sportontwikkeling regionale gebiedsdelen	2019	2021	150.000	50.000	50.000	50.000

Bijlage 5: NCVA Basisbehoeftenpakket

Tabel 4: Basisvoedselpakket op dagbasis

Basisvoedselpakket (dec. 2014)	
Semi-super Rijst	Tomaten Ketchup
Blom	Boullanger
Ei-bamie	Bacoven
Puntbrood (waterbrood)	Watermeloen
Aardappel	Sinaasappel
Cassave	Wit Wittie
Bananen	Lever en Niertjes
Witte Suiker	Tomaten Sardien
Bruine bonen	Bakkeljauw (Surinaamse)
Gele erwten	Sausijsjes
Pindakaas	Kippenbout
Uien	Centrale Melk
Knoflook	Soja Olie
Klaroen	Margarine
Pompoen	

Het basisvoedselpakket wordt vervolgens in een geldswaarde uitgedrukt gebaseerd op de prijzen van de goederen uit het HBO 2013/2014. Het basisvoedselpakket voor de situatie gedurende de surveyperiode november 2013/augustus 2014 bedroeg SRD 515 voor Paramaribo en Wanica.

Bijlage 6: OP 2017-2021 Ontwikkelingsindicatoren

Tabel 1. Sociale indicatoren

	Indicator	Eenheden	2013	2014	2015	2016	2017
			proj.	proj.	proj.	proj.	proj.
	Bevolking						
1	Midjaarljkse bevolking		552290	558773	567291	575763	583.385
2	Immigratie cijfer	per 1000	7,5	7,1	8,5	5,7	4,1
3	Emigratie cijfer	per 1000	0,5	0,6	0,5	0,9	0,8
4	Bevolkingsgroei (geprojecteerd en absoluut)		10652	6483	8518	8472	7622
5	Bevolkingsgroei cijfer (geprojecteerd)	in %	2,0%	1,2%	1,5%	1,5%	1,3%
	Sociale Zekerheid						
6	Rechthebbenden op Financiële Bijstand		11638	15302	24113	21867	18459
7	Aantal AOV-ers		49840	51534	53476	55254	57580
8	Aantal AKB-ers		77973	82.724	87220	88867	89519
9	Aantal deelnemers Basiszorgverzekering				405000		430800
10	Aantal deelnemers Algemeen Pensioen Fonds				20000		
11	Armoedegrens	in SRD	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
12	Bestaansminimum	in SRD	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
	Werkgelegenheid						
13	Economisch actieve leeftijdsgroep						
14	Het Arbeidspotentieel		244728	246928	245291	248194	244.161
15	Werkzamen			145036	136447	13363	137.798
16	Werklozen			8374	10621	14369	11.259
	Onderwijs						schooljaar
	Primair Onderwijs		2012/'13	2013/'14	2014/'15	2015/'16	2016/'17
17	Aantal leerlingen G.L.O. (inclusief K.O.)		86074	86664	88512	89392	
18	Aantal leerlingen per leerkracht GLO (inclusief K.O.)			15	14	13	
	Examenresultaten GLO-6 toets naar richting:						
19	M.U.L.O.	in %	53,6	53,1	56,0	52,1	56,6
20	L.B.G.O.	in %	29,8	28,1	27,2	28,6	28,6
	Secundair Onderwijs: VOJ						
21	Aantal leerlingen op VOJ-niveau		34082	35.173	37638	37277	
22	Beroepsgericht: E.B.O. + N.O. + L.B.G.O.		8018	8.211			
23	Beroepsgericht: LBO				11698	12925	
24	Technisch: L.T.O. + E.T.O.		3120	3.064			
25	Algemeen: M.U.L.O.		22944	23.898	25940	24352	
	Toelatingsexamen VWO/HAVO/NATIN:						
26	V.W.O.	in %	25,9	24,7	23,6	17,3	19,0
27	H.A.V.O.	in %	10,8	12,1	8,9	9,1	10,0
28	NATIN	in %	33,7	39,3	30,4	27,4	39,0
29	Eindexamenresultaten M.U.L.O. (incl. her.)	in %	56,1	61,6	64,3	62,4	57,0
	Secundair : V.O.S. (Algemeen)						
	Totaal aantal studenten naar onderwijstype:						
30	V.W.O.		3790	4020	4220	4310	4546
31	H.A.V.O.		2239	2.322	2554	2291	2125

	Indicator	Eenheden	2013	2014	2015	2016	2017
			proj.	proj.	proj.	proj.	proj.
	Eindeamenresultaten VOS naar niveau:						
32	V.W.O.	in %	77,0	85,0	75		
33	H.A.V.O.	in %	53,0		60		
	Secundair : VOS (Tech.en Beroepsgericht)						
	Aantal studenten naar schooltype:						
34	NATIN		2514	2943	2590	2582	2656
35	I.M.E.A.O.		2642	2793	2613	1982	3126
36	A.M.T.O.				n.b.		
37	Opleiding tot Leerkrachten: A.C.I./C.P.I./S.P.I./Kweek- school Nickerie		2741	2562	2385	1201	2166
	Eindexamen VOS (Technisch en Beroepsonderwijs) inclusief herexamen:						
38	NATIN	in %	79,0		n.b.		
39	IMEAO	in %	63,0		54		
40	AMTO	in %			53		
41	Leerkrachten opleiding: ACI/SPI/CPI/ Kweekschool Nickerie	in %			n.b.		
	Tertiair Onderwijs (Wetenschappelijk)		2012/'13	2013/'14	2014/'15	2015/'16	2016/'17
42	Aantal studenten AdeK UvS		4001	3910	3274	3231	3199
43	Aantal afgestudeerden AdeK UvS			556	526	456	
	Tertiair Onderwijs (Technisch en Beroepsonderwijs)						
	Studenten naar type TBO:						
44	P.T.C.		697	949	1125	1241	1403
45	I.O.L.		2191	2393	2233	2416	1866
46	L.O.B.O.		277	476	685	458	459
47	A.H.K.C.O.		348	339	283	295	313
	Aantal afgestudeerden Tertiair- Technisch en Be- roepsonderwijs						
48	P.T.C.			57	59	43	
49	I.O.L.			454	532	136	
50	L.O.B.O.			20	21	19	
51	A.H.K.C.O.			27	27	14	4
			2013	2014	2015	2016	2017
	Volksgezondheid						
52	Artsendichtheid (p/1000 populatie)	per 1000	0,6	0,6	0,7	0,8	0,8
53	Zuigelingsterftecijfer	per 1000 le- vend ge- boorten	16	15	13	12	15,9
54	Moedersterftecijfer	per 100.000 levend ge- borenen	130	154	70	111	139,8
55	Sterfgevallen aan hart- en vaatziekten		861	929	1067	973	1013
56	Sterfgevallen aan externe oorzaken		374 (2011)	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
57	Sterfgevallen aan maligne neoplasma		456	455	426	420	398
58	Perinatale sterftecijfer	p/1000 ge- boorten	27,2 (2011)	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
59	Sterfgevallen tgv diabetes mellitus		198	205	166	113	102
60	Aandeel Niet overdraagbare ziekten (NCD) binnen de ziektelast	in %	n.b.	n.b.	58	n.b.	n.b.
61	Aandeel Overdraagbare ziekten binnen de ziekte- last	in %	n.b.	n.b.	< 27	n.b.	n.b.
62	Vaccinatiedekkingspercentage Measles Mumps Rubella (MMR)	in %	93	85	94	97	n.b.
63	Aantal HIV positief geteste personen		453	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
64	Aantal chronische patiënten Psychiatrisch Centrum Su- riname (PCS)		188	178	174	166	157

	Indicator	Eenheden	2013	2014	2015	2016	2017
			proj.	proj.	proj.	proj.	proj.
	Veiligheid/ criminaliteit						
65	Economische delicten		197	97	256	128	
66	Doodslag		28	32	34	41	35
67	Moord						
68	Diefstal (inbraken)		3662	3670	3840	4205	3923
69	Diefstal middels geweldpleging		1201	1127	1206	1328	1795
70	slachtoffers huiselijk geweld		1453	1865	1756	1151	612
	Levensberovingen (zie Doodslag en moord)		28	32	34	41	35
	Verkeersdoden		76	71	59	74	84
	Brandveiligheid						
71	Aantal woongebouwbranden		176	176	200	157	147

Tabel 2. Economische indicatoren

	Indicator	Eenheden	2015	2016	2017	2018
			realisa- tie	schat- ting	schat- ting	proj.
	Reele sector:					
1	Reele groei BBP	in %	-2,6	-8,1	1,2	1,7
2	BBP mp (nominale waarde)	in mln SRD	16.491	19.877	24.130	25.856
3	BNP mp (nominale waarde)	in mln SRD	16.394	20.516	24.883	26.609
4	Beschikbaar inkomen (nom.waarde)	in mln SRD	16.619	21.155	25.635	27.362
5	BBP per capita	in SRD	29.069	34.522	41.293	43.596
6	BNP per capita	in SRD	28.900	35.632	42.581	44.865
7	BBP per capita	in USD	8.550	5.497	5.469	5.774
8	BNP per capita	in USD	8.500	5.674	5.640	5.942
9	Reele groei Primaire sector	in %	-2,5	1,3	6,8	4,8
10	Reele groei Secundaire sector	in %	4,3	-0,6	2,5	1,3
11	Reele groei Tertiaire sector	in %	-5,4	-14,2	-1,4	0,8
12	Aandeel primaire sector in tot. BBP	in %	17	18	19	20
13	Aandeel secundaire sector in tot. BBP	in %	26	28	28	28
14	Aandeel tertiaire sector in tot. BBP	in %	58	54	53	52
15	Aandeel nationale besparingen in totaal BBP	in %				
16	Aandeel nationale investeringen in totaal BBP	in %				
17	Aandeel nationale consumptie in totaal BBP	in %				
			2015	2016	2017	2018- juni
	Overheidssector en staatsschuld:		realisa- tie	realisa- tie	realisa- tie	realisa- tie
18	Totale ontvangsten (lopende ontvangsten en schenkingen)	in mln SRD	3.398,5	3.404,6	4.427,1	
19	Lopende ontvangsten	in mln SRD	3.398,5	3.404,6	4.427,1	
20	Belastinginkomsten	in mln SRD	2.713,7	2.536,7	3.205,7	
21	Niet-belasting inkomsten	in mln SRD	684,8	867,9	1.221,4	
22	Totale belasting inkomsten uit de minerale sector	in mln SRD	137,4	206,7	522,1	
23	Totale niet-belasting inkomsten uit de minerale sector	in mln SRD	139,0	358,9	519,1	
24	Totale uitgaven	in mln SRD	5.005,7	5260,4	6279,3	
25	Totale lopende uitgaven	in mln SRD	4.571,5	4714,9	5429,4	
26	Totale uitgaven aan lonen en salarissen	in % BBP	9,3	8,1	8,0	
27	Overige goederen en diensten	in % BBP	7,7	5,5	4,8	
28	Totale uitgaven aan subsidie en diensten	in % BBP	9,2	8,3	7,1	
29	Totale interest uitgaven	in % BBP	1,5	1,9	2,7	
30	Totale kapitaal uitgaven	in % BBP	2,6	2,7	3,5	
31	Totale nog te rubriceren posten	in % BBP	-0,9	-1,8	-0,8	
32	Saldo lopende rekening	in % BBP	-7,1	-6,6	-4,2	
33	Saldo primaire rekening	in % BBP	-9,1	-7,5	-5,0	
34	Saldo totale rekening (financieringstekort)	in % BBP	-10,6	-9,3	-7,7	
35	Binnenlandse netto financiering van het tekort	in % van het tekort	84,7		68,6	
36	Buitenlandse netto financiering van het tekort	in % van het tekort	15,3		31,4	
37	Effecieve binnenlandse schuld	in mln USD	892,7	556,6	702,0	
38	Effecieve buitenlandse schuld	in mln USD	876	1437	1670	
39	Effectieve binnenlandse schuld-BBP ratio	in % BBP	21,9	21,0	21,9	
40	Effectieve buitenlandse schuld-BBP ratio	in % BBP	21,5	29,2	51,8	
41	Wettelijke binnenlandse schuld-BBP ratio	in % BBP	23,2	19,0	22,1	
42	Wettelijke buitenlandse schuld in % BBP	in % BBP	29,8	29,0	52,2	
43	Buitenlandse schuld: gemiddelde nominale rentevoet	in %	2,4	2,7	5,6	

44	Binnenlandse schuld: gemiddelde nominale rentevoet	in %	4,9	3,9	4,3	
	Monetaire sector:		2015	2016	2017	2018-juni
			realisatie	realisatie	realisatie	realisatie
45	Maatschappelijk geldhoeveelheid: M2	in mln SRD	10639,3	16193,1	17601,5	18165,8
46	Maatschappelijk geldhoeveelheid M2	in % BBP	63,8%	79,30%	73%	70%
47	Gemiddelde nominale debet rente op SRD vorderingen	in %	13,4	14,1	14,3	14,4
48	Gemiddelde nominale credit rente op SRD te goeden	in %	7,7	8,5	9,1	
49	Nominale Interbancaire rentevoet (SRD te goeden)	in %	8,1	10,9	17,4	16,6
50	Gemiddelde reele credit rente op SRD vorderingen	in %	-11,7	-25,1	4,7	5,3
51	Gemiddelde reele debet rente op SRD te goeden	in %	-17,4			
52	Internationale Reserve positie	in mln USD	330,2	381,1	424,4	
53	Importdekking internationale reserve	in maanden	1,5	2,7	2,8	
54	Gemiddelde officiële verkoopkoers USD	SRD/USD	3,47	6,3	7,6	
55	Gemiddelde officiële verkoopkoers Euro	SRD/Euro	4,42	7,83	8,94	8,76
56	Jaareinde verkoopkoers USD	SRD/USD	4,04	7,49	7,52	7,53
57	Jaareinde officiële verkoopkoers Euro	SRD/Euro	4,42	7,83	8,94	8,76
58	Inflatie (end of period)	in %	25,1%	52,4%	9,2%	6%
	Betalingsbalans:		2015	2016	2017	2018-juni
			realisatie	realisatie	realisatie	realisatie
59	Totale exporten van goederen en diensten	in mln USD	1.652,3	1.438,7	2.034,5	537,2
60	Totale importen van goederen en diensten	in mln USD	2.028,2	1.252,0	1.362,5	524,5
61	Totale exportwaarde minerale sector	in mln USD	1.302,0	1.150,1	1.756,4	
62	Totale exportwaarde goud sector	in mln USD	916,2	995,4	1.578,8	
63	Saldo handels balans	in mln USD	-375,9	186,7	672,0	12,7
64	Saldo goederen balans minerale sector	in mln USD	737,4	884,4	1.426,3	
65	Saldo lopende Rekening	in % BBP	-16,3%	-5,3	-0,1	
66	Saldo inanciële Rekening	in % BBP	16,0%	15,535	5,596	
67	Foreign Direct Investment in Suriname	in mln USD	266,7	309,2	163,3	36,8

Tabel 3. Ruimtelijke ordening en milieu indicatoren

	Indicator	Eenheden	2015	2016	2017
			realisatie		
1	Bosbedekking	ha	15.173.300	15.162.300	
2	Gestort afval	m ³	204.959,00	202.824	195.220
3	Landgebruik/Landbedekking:	ha			
	Landbouw		2.213	n.b.	n.b.

Tabel 3. Ruimtelijke ordening en milieu indicatoren

	Indicator	Eenheden	2015	2016	2017
	Bosbouw				
	Infrastructuur		12.964	n.b.	n.b
	Mijnbouw		62.102	n.b.	n.b
	Grasland		455	n.b.	n.b
	Shifting				
	Cultivation		209.708		
	Urbaan		3.424		
4	Totale rondhoutproductie	m ³	559.296	583.518	855.701
5	Beschermde gebieden	ha	2.138.300	2.138.300	2.138.300
6	EBS-aansluitingen	aantal aansluitingen	148.613	153.172	159.831
7	Electriciteitsverkopen	kWh	1.343.589.603	1.276.039.359	1.287.995.537
8	Electriciteitsvoorziening door zonne-energie	aantal woonverblijven	196	n.b.	n.b
9	Elektriciteitsopwekking door de EBS (thermal)	MWh	1.657.375	1.814.714	1.798.260
10	Elektriciteitsvraag (totaal)	kWh	1.338.880.017	1.276.039.359	1.287.995.539
11	Totale neerslag landelijk	mm	1.960,9	1.913,1	2.175,5
12	Gemiddelde maximale temperatuur	°C	31,4	31,6	30,9
13	Gemiddelde minimale temperatuur	°C	22,9	23,9	24,0
14	Windsnelheden (Nickerie en Zanderij)	Beaufort	2.9 en 1.9	2.5 en 1.7	2.9 en 1.6
15	Beplante gebieden	ha	70.318	70.558	67.715
16	Grasland voor veestapel	ha	16.329	16.338	16.338
17	Bezoeken van beschermde gebieden	Aantal personen	11.450	16.124	
18	Verzekerde motorrij- en voertuigen	aantal motorrij- en voertuigen	228.388	230.630	233.513
19	Aangemeerde schepen	aantal aangemeerde schepen	1.132	1.116	982
20	Vliegbewegingen vanuit Zorg en Hoopvliegveld	aantal uitgevoerde vluchten	22.973	13.461	17.625
	Totaal aantal lokale vliegbewegingen in alle districten	aantal uitgevoerde vluchten in alle districten	21.347	11.737	14.702
21	Waterconsumptie SWM-verzorgingsgebied	m ³	27.240.139	26.516.143	26.253.136
22	Watervoorziening SWM (bruto)	m ³	48.351.161	48.838.576	48.458.460
23	Bouwvergunningen	aantal vergunningen	3.250	2.869	2.810